

thomas mann

„...Domenia, la noi, masivă a «Bibliotecii pentru toți» se explică prin dimensiunea pieței de cumpărători de carte, prin structura actuală a sistemului dar, poate, și printr-o tradiție care face ca, de multe, multe decenii «Biblioteca pentru toți» să fie un nume familiar pentru cititori, puternic împlîntat în viața sa intelectuală. Tirajele uriașe, care stîrnesc admirația interlocutorului din țări cu un public cu mult mai larg (cînd se aude de sutele și sutele de mii de exemplare, apărute numai în B.P.T., din Eminescu, Caragiale, Sadoveanu și alții), justifică din plin existența acestei veritabile instituții în peisajul nostru cultural.”

VIRGIL NEMOIANU

(O valoroasă inițiativă editorială — Seria de «Cultură generală» a «Bibliotecii pentru toți» — Scinteia, 17 oct. 1969)

Vol. I—III lei 15

editura pentru literatură

535

thomas mann

thomas mann

muntele vrăjit

★★★

Coperta : *Petre Vulcănescu*

388

EXPORT
DE STAT
ROR

thomas mann

---

muntele vrăjit

ROMAN

***

TRADUCERE DE
PETRŪ MANOLIU

1969

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Capitolul al şaselea

(Continuare)

OPERATIONES SPIRITUALES¹

Leo Naphta era de baştină dintr-un târguşor din vecinătatea frontierei galiţiano-volinică. Tatăl lui, despre care vorbea cu respect — iar el avea conştiinţa că se îndepărtase suficient de vechiul mediu pentru a putea să-l judece cu bunăvoinţă — fusese *şobet*, adică haham, dar cât de deosebită se vedea această meserie faţă de cea practică de măcelarul creştin, care era numai un negustor şi un meseriaş. Nu tot aşa se petreceau lucrurile şi cu tatăl lui Leo. El era un oficiant ritual, avînd ca atare un sens spiritual. Examinat de rabin în privinţa rîvnei evlavioase, apoi împuternicit să doboare vitele după legea lui Moise şi în conformitate cu preceptele Talmudului, Elia Naphta — ai cărui ochi albaştri fuseseră, dacă te încredeai în portretul ce i-l făcea fiul său, de o strălucire stelară şi plini de o senină spiritualitate — avusese în toată fiinţa ceva sacerdotal care îţi amintea că, în timpurile străvechi, doborîrea vitelor fusese într-adevăr o îndeletnicire a preoţilor. Cînd Leo — sau Leib cum îl strigau în copilărie — îl văzuse pe tatăl lui îndeplinind în curte funcţiunile rituale, ajutat

---

¹ Practici spirituale (lat.), titlul cărţii fundamentale a lui Ignatîu de Loyola (1491—1556), întemeitorul Ordinului iezuiţilor.

numai de o slugă vînjoasă — un tînăr de tip iudaic, un adevărat atlet, pe lîngă care plăpîndul Elia cu barba lui blondă părea încă și mai șubred și mai delicat — și cum repezea spre animalul legat și cu căluș în gură, dar nu ametit, cuțitul ritual, făcîndu-i o tăietură adîncă în regiunea vertebrei cervicale, în vreme ce asistentul strîngea în străchini sîngele care șiroia aburind, umplîndu-le iute, băiatul urmărea spectacolul cu acea privire de copil care dincolo de aparențele sensibile pătrunde pînă la esență, și care era proprie fiului său Elia cu ochii înstelați. El știa că măcelarii creștini erau obligați să ametească vitele cu o lovitură de măciucă sau de bardă, înainte de-a le ucide, și că această dispoziție fusese dată pentru a scuti animalele de un tratament prea crud; pe cînd tatăl lui — cu toate că era cu mult mai delicat și mult mai înțelept decît acești mitocani, și cu toate că avea ochii înstelați ca nici unul dintre ei — acționa după lege, dîndu-i creaturii neameteite lovitura care îi tăia gîtul, și lăsînd-o să-și piardă sîngele pînă se prăbușea. Tînărul Leib avea sentimentul că procedeul acestor bătărași de goi era determinat de un fel de bunătate îngăduitoare și profană, care nu cinstea cum se cuvine actul sacru, deoarece îi lipsea tocmai cruzimea solemnă pe care o întrebuița tatăl lui, iar ideea de milă se împletise în mintea lui cu aceea de cruzime, tot așa după cum, în închipuirea lui, aspectul și mirosul sîngelui care țîșnea erau legate de ideea de sacru. Căci el vedea bine că atît tatăl cît și sluga nu-și aleseseră această meserie sîngeroasă mînați de aceeași poftă brutală care îi îmboldise pe tinerii și vlăjganii de creștini, ci din motive pur spirituale și oarecum în sensul ochilor lui înstelați, măcar că, din punct de vedere fizic, era atît de firav.

În adevăr, Elia Naphta fusese un visător și un gînditor, nu numai un cercetător al Torei, ci și un critic

al Scripturii, ale cărei principii le discuta cu rabinul, dispute care ajungeau destul de des la ceartă. În ținutul unde locuia, trecea drept un om de un fel deosebit nu numai printre coreligionari, ca unul care știa mai mult decât ceilalți — pe de o parte din evlavie, dar pe de altă parte și într-un mod care putea să nu fie chiar întru totul conform prescripțiilor și în orice caz nu corespundea unei tradiții obișnuite. Există în el ceva ieșit din comun, propriu sectarilor, ceva de fanatic al lui Dumnezeu, un fel de Baal-Șem¹ sau de Zaddik, adică un fel de făcător de minuni, cu atât mai mult cu cât, în adevăr, vindecase într-o zi o femeie de spuzeală, altădată vindecase un băiat cuprins de cîrcei, și toate acestea numai prin sînge și descîntece. Dar tocmai aureola unei evlavii cam prea temerare, în care faima folosirii singelui juca un rol atât de mare, i-a pricinuit sfîrșitul. Căci cu prilejul unei răsmerițe populare și al unei panici furioase, provocate de uciderea inexplicabilă a doi copii de creștini, Elia părăsi viața pe o cale înfricoșătoare: l-au găsit crucificat cu piroane pe ușa casei incendiate, după care soția lui, deși tuberculoasă și ținută la pat, părăsise ținutul împreună cu fiul ei Leib și cu cei patru mezini, urlînd și gemînd cu brațele ridicate spre cer.

Nu complet lipsită de resurse datorită prevederii lui Elia, încercata familie găsisese azil într-un orașel numit Vorarlberg, unde doamna Naphta obținuse, într-o filatură de bumbac, o slujbă pe care o îndeplini atîta vreme cît i-o îngăduiră puterile, în timp ce copiii mai mari mergeau la școala primară. Dar dacă disciplinele intelectuale ale acestei școli erau suficiente pentru temperamentul și nevoile fraților și su-

---

¹ Baal-Șem (1699—1760), creatorul doctrinei mistice a hasidismului.

rorilor lui Leo, nu acesta a fost și cazul celui mai mare dintre ei. De la mamă-sa moștenise gerîmenul fizicii, însă de la tatăl lui, în afară de statura mărunță, primise o inteligență excepțională și unele daruri intelectuale care fără întîrziere se uniră cu aspirații mai ambițioase, cu o nostalgie sfîșietoare după forme de viață mai aristocratice, și care îi inspirară o nevoie pasionată de a se ridica mai sus de originile lui sociale. În afară de școală, adolescentul de paisprezece sau cincisprezece ani își formase spiritul cu nerăbdare, fără nici o ordine și numai cu ajutorul cărților pe care știuse să și le procure și cu care-și hrănise inteligența. Gîndea și spunea niște lucruri care o făceau pe mama lui suferindă să-și vîre capul între umeri și să ridice mîinile spre tavan. Prin felul său, prin răspunsurile date la lecțiile de religie, atrase asupra lui atenția rabinului comunității, un om evlavios și învățat, care făcu din el elevul său preferat și-i satisfăcu înclinația formală, printr-o învățătură a limbilor ebraică și clasice, iar nevoia de logică printr-o inițiere în matematici. Însă solitudinea sărmanului om avea să fie prost răsplătită ; căci nu întîrzie să-și dea seama că hrănise lă sîn un șarpe. După cum se întîmplase pe vremuri și între Elia Naphta și rabinul său, tot așa se întîmplă și acum : începură să nu se mai înțeleagă, între profesor și elev izbucniră conflicte religioase și filozofice care se înăspiră tot mai mult, iar cînstitul cărturar avu îngrozitor de suferit din pricina revoltei spirituale, a înclinației spre critică și spre scepticism, din pricina spiritului de contradicție și a dialecticii tăioase a tînărului Leo. La toate acestea se mai adăugă și faptul că ingeniozitatea și spiritul răzvrătit al lui Leo sfîrșiră prin a lua un caracter revoluționar : cunoștința pe care o făcuse cu fiul unui membru socialist al Reichstagului, și chiar cu însăși persoana acestui erou al tribu-

nei, dădu spiritului său o orientare politică și îi canaliză pasiunea de logician într-un sens ostil societății. Rostea niște cuvinte care-i făceau părul măciucă onestului talmudist, căci acesta așeza mai presus de orice, cinstea sufletească, adică profera vorbe care sfârșiră prin a pune capăt înțelegerii dintre învățător și învățăcel. Pe scurt, lucrurile ajunseseră la punctul în care Naphta fusese blestemat și gonit pentru totdeauna de către cărturar din camera lui de lucru, și asta tocmai în vremea când mamă-sa, Rahel Naphta, era pe moarte.

Cam tot pe atunci, imediat după moartea mamei lui, Leo îl cunoscuse pe părintele Unterpertinger. Într-o zi, tânărul, în vîrstă de șaisprezece ani, ședea în singurat pe o bancă în parcul din Margaretenkapf, așezat pe o înălțime în vestul orașului, pe țărmul Illului, de unde te bucurai de o priveliște întinsă și limpede asupra văii Rinului — ședea acolo, pierdut în gînduri amare și triste asupra destinului și viitorului său, cînd un profesor de la internatul iezuit „Morgens-tern“, care tocmai se plimba prin parc, se așeză lîngă el, își puse pălăria alături, își încrucișă picioarele sub sutana de preot, și după ce răsfoi cîțava vreme breviarul, angajă o conversație care continuă cu multă însuflețire și care trebuia să hotărască soarta lui Leo. Iezuitul, om cu experiență și cu o excelentă educație, pedagog din pasiune, cunoscător de oameni și adem-nitor de oameni, ascultă cu atenție primele fraze sarcastice, limpede rostite, prin care tânărul evreu săracăcios îi răspundea la întrebări. O spiritualitate ascuțită și frămîntată se desprindea din tî-nărul Naphta, și, pătrunzînd mai adînc, iezuitul se izbi de o cultură și de o eleganță de gîndire pe care înfățișarea neîngrijită a tînrului le făcea să apară cu atît mai surprinzătoare. Vorbiră despre Karl Marx și despre *Capitalul* pe care Leo

Naphta îl studiase, într-o ediție populară, și, de acolo, trecură la Hegel, pe care-l citise destul sau despre care citise destule ca să poată formula câteva observații izbitoare. Fie dintr-o înclinație generală spre paradox, fie în intenția de a fi politicoș — declară că-l consideră pe Hegel un gânditor „catolic”; iar când preotul, surîzând, îl întreabă pe ce oare își baza această afirmație — deoarece Hegel, în calitatea lui de filozof al statului prusac, trebuia considerat protestant în mod esențial și specific — el răspunse: tocmai această expresie de „filozof al statului”, confirma că, în sensul religios, dacă nu, firește, și în sensul dogmatic-ecclesiastic, era îndreptățit să vorbească despre catolicismul lui Hegel. Căci (lui Naphta îi era dragă în mod cu totul deosebit această conjuncție, ea căpăta oarecum ceva triumfător și nemișos în gura lui, iar ochii îi scînteiau îndărătul sticlelor de la ochelari de fiecare dată când putea s-o introducă într-o frază), căci conceptul politicii era în mod psihologic legat de conceptul catolicismului, alcătuită o categorie care îmbrățișa tot ce exista ca manifestare obiectivă, dinamică, realizabilă, activă și eficientă. Acestei categorii i se opunea sfera pietistă, protestantă, izvorâtă din misticism. Dar numai în iezuitism, adăugă el, se manifesta cu toată evidența natura pedagogică și politică a catolicismului; în adevăr, acest ordin considerase întotdeauna arta politicii și a educației ca pe niște domenii proprii. Apoi îl mai cită pe Goethe care, deși era incontestabil protestant și-și înfipseră rădăcinile în pietism, totuși avuseseră o latură hotărît catolică, tocmai prin realismul lui și doctrina acțiunii. Apăraseră practicarea confesiunii, iar ca educator aproape că se vădise a fi iezuit.

Că Naphta spusese aceste lucruri pentru că le credea, pentru că le găsea spirituale sau fiindcă voia să-i

placă interlocutorului său, în calitatea lui de om sărman care trebuia să măgulească și să calculeze cu precizie ceea ce putea să-i servească sau să-i dăuneze ; oricum, pe preot îl interesa mai puțin sinceritatea acestor cuvinte decât inteligența pe care o dovedeau ; și astfel conversația continuă, iezuitul află destul de repede condițiile de viață ale lui Leo, iar întâlnirea se sfârși cu invitația făcută de Unterpertinger ca Leo să vină să-l vadă la internatul pedagogic.

Astfel se făcu că Naphta ajunsese în situația să pună piciorul în „Stella matutina”¹, a cărei atmosferă științifică și nivel social ridicat îi ațîțaseră de multă vreme închipuirea și nostalgia ; ba mai mult : datorită acestei întorsături de lucruri, își făcuse rost și de un nou profesor și protector, mult mai dispus decât celălalt să-i încurajeze și să-i aprecieze temperamentul, un profesor a cărui bunătate era în mod firesc rece, fiind rodul experienței lui de viață, și-n preajma căruia el simțea cea mai mare dorință să pătrundă. Asemenea multor evrei de înaltă spiritualitate, Naphta era din instinct totodată și revoluționar și aristocrat, socialist și în același timp stăpînit de visul de a atinge forme de existență nobile și distinse, exclusive și ordonate. Cele dinții cuvinte pe care i le-au smuls prezența unui teolog catolic, deși le rostise oarecum ca pe o pură apreciere comparativă, fuseseră o declarație de dragoste pentru biserica română pe care o prețuia ca pe o putere totodată nobilă și spirituală, adică antimaterială, anti-reală, antilumească și, în consecință, revoluționară. Iar acest omagiu era sincer și pornea din străfundul ființei lui, căci așa cum o explica el însuși, iudaismul, datorită socialismului și spiritului său politic, era mult mai aproape de sfera catolică, îi era mult mai înrudit

¹ Steaua dimineții, luceafărul ; este transpunerea în latină a titlului german (*Morgenstern*) al colegiului iezuit.

decît protestantismul cu subiectivitatea lui mistică și individualistă — așa încît convertirea unui evreu la religia catolică constituia o evoluție spirituală mult mai ușoară decît aceea a unui protestant.

Certat cu păstorul comunității religioase în care se născuse, orfan și părăsit, și, pe deasupra, nerăbdător să respire un aer mai curat, să cunoască niște forme de existență la care însușirile lui îi dădeau dreptul, Naphta, după ce atinsese de multă vreme vîrsta la care putea lua asemenea decizii, era gata cu atîta nerăbdare să treacă pragul noii confesiuni, încît „descoperitorul“ lui se văzu scutit de truda de a cîștiga la religia sa acest creier excepțional. Chiar mai înainte de-a fi primit taina botezului, în urma inițiativei preotului, Leo găsisse la „Stella“ un azil vremelnice, hrana sa materială dar și pe cea spirituală. Se mutase acolo părăsindu-și frații mai mici, cu cea mai mare liniște sufletească și cu indiferența unui aristocrat al spiritului, și-i lăsa la bunul plac al asistenței publice și la voia împlinirii, sortindu-i vieții ce o meritau avînd în vedere însușirile lor mediocre.

Terenul instituției pedagogice era vast, la fel ca și spațiul clădirilor care puteau adăposti patru sute de interni. În plus, așezămîntul mai avea păduri și pășuni, o jumătate de duzină de terenuri de joc, ferme și grajduri pentru sute de capete de vite. Instituția era totodată un pension, o școală model, o academie sportivă, o pepinieră de savanți și un templu al muzelor; căci se jucau mereu piese de teatru și se făcea muzică. Viața era în același timp seniorală și monahală. Cu disciplina și cu eleganța care domneau, cu veselie ei discretă, cu spiritualitatea și organizarea ei minuțioasă, cu precizia împărțirii timpului, toate măguleau cele mai adînci instinctivități ale lui Leo. Era nespuse de fericit. Lua mesele excelente într-un vast refectoriu în care domnea tăcerea, unde un tînăr supraveghetor,

stînd în fața unui pupitru înalt, citea cu glas tare și aceeași liniște dăinuia și pe coridoarele instituției. Zeful lui la învățătură era arzător iar după-amiază, în pofida plămînilor sensibili, își dădea toată silința să nu rămînă în urmă nici la jocurile sportive. Evlavia cu care asculta în fiecare dimineată prima liturghie și cu care lua parte în fiecare duminică la slujba festivă era în măsură să-i entuziasmeze pe părinții pedagogi. Ținuta și manierele lui nu-i mulțumeau mai puțin. Iar în zilele de sărbătoare, după-amiază, după ce mîncase prăjituri și băuse vin, se ducea să se plimbe îmbrăcat cu o uniformă cenușie și verde, guler înalt, cu pantalonii în dungi și purtînd șapcă.

Era pătruns de o recunoștință plină de uimire față de grija de care se bucura, gîndindu-se la originea lui, la creștinismul lui de dată recentă și la situația lui personală în general. Nimeni nu părea să știe că beneficia de o bursă din partea instituției. Regulile școlii abăteau atenția camarazilor de la faptul că el nu avea nici familie și nici cămin. Nimănui nu-i era îngăduit să primească pachete cu mîncare sau prăjituri. Cele care soseau în ciuda acestei interdicții erau împărțite tuturor deopotrivă, iar Leo își primea și el partea lui. Cosmopolitismul care domnea în instituție interzicea ca origina lui rasială să iasă în vreun fel în evidență. Se găseau acolo, de altfel, tineri din cele mai depărtate țări, de pildă, sud-americani de origine portugheză, care arătau mult mai „evrei” decît el, și în felul acesta noțiunea se pierdea. De pildă, prințul etiopian care fusese primit în același timp cu Naphta avea chiar un tip de maur cu părul creț, dar, cu toate acestea, era foarte distins.

În clasa de retorică, Leo își exprimă dorința să studieze teologia pentru a putea, într-o zi, să fie demn de a aparține Ordinului. De atunci, bursa de categoria a doua pe care o primea și care-i dădea dreptul la un

regim mai modest, i-a fost trecută la categoria întâi. Acum la masă era servit de slujitori, iar camera lui se învecina într-o parte cu aceea a unui conte silezian, von Harbuval und Chamaré, iar în cealaltă cu a unui marchiz di Rangoni-Santacroce din Modena. Își trecu în mod strălucit examenele și, credincios hotărîrii luate, părăsi institutul pentru a-și face noviciatul la Tisis, care se găsea în apropiere, adică pentru o viață de smerenie necondiționată, de disciplină mută și de antrenament religios care îi procurau plăceri spirituale în concordanță cu concepțiile fanatice de altădată.

Totuși, sănătatea lui suferea — și anume nu atîta de pe urma asprimii noviciatului, care prevedea și oarecare răgaz trupului, cît din pricina vieții launtrice. Cu toată înțelepciunea și iscusința lor, procedeele pedagogice al căror obiect era, îi contrariau apți-tudinile personale, stimulîndu-i-le în aceeași măsură. În timpul practicilor spirituale cărora le închina zilele ba chiar și o parte din nopți, și cît durară toate aceste aspre pregătiri, examene de conștiință, cercetări și limpeziri, el se implica în mod voit în nesfîrșite greutăți, contradicții și tăgăduiri, îmboldit de un spirit de șicană răutăcioasă și pătimașă. Era deznădejdea — dar în același timp și marea nădejde — a îndrumătorilor lui spirituali pe care-i făcea, în fiecare zi, să simtă toate flăcările iadului, cînd îi lua în furca dialecticii, și-i uluia cu lipsa lui de ingenuitate. „*Ad haec quid tu ?*“¹ întreba el dindărătul sclipitoarelor sticle de ochelari. Și, luat din scurt, părintelui nu-i mai rămînea altceva de făcut decît să-l îndemne la rugăciune, ca să-și cîștige pacea sufletească: „*ut in aliquem gradum quietis in anima perveniat*“². Numai

¹ La acestea, ce răspunzi tu ? (Lat.)

² Pentru ca într-o oarecare măsură să ajungi la pacea sufletească (lat.).

că această „pace“ se vădea a fi, atunci cînd reuşeai să ajungi la ea, doar o istovire completă a vieţii personale, şi te prefăcea pentru totdeauna într-o simplă unealtă, adică era pacea sufletească a cimitirului, ale cărei semne exterioare atît de îngrijorătoare fratele Naphta le putea studia în preajma lui pe nenumăratele chipuri cu ochii căzuţi în fundul capului şi pe care el nu va ajunge s-o atingă decît cu preţul ruînării tru-peşti.

Pentru înalta ţinută spirituală a superiorilor lui, stătea mărturie faptul că aceste rezerve şi obiecţii nu influenţau întru nimic stima de care se bucura în ochii lor. Chiar stareţul însuşi îl chemă la el, la sfîrşitul celui de-al doilea an de noviciat, discută şi consimţi să-l primească în sînul Ordinului; iar tînărul scolastic, care pînă atunci primise cele patru confirmări inferioare, adică fusese rînd pe rînd portar, paracliser, predicator şi apoi se lepădase de Satana, făcînd de asemenea şi jurămintele „simple“, astfel încît el aparţinea în mod definitiv Societăţii, plecă la colegiul de la Falkenburg din Olanda, pentru a începe studiile superioare de teologie.

Pe vremea aceea avea douăzeci de ani, iar trei ani mai tîrziu, din cauza climatei neprielnice şi în urma eforturilor intelectuale, boala lui ereditară făcuse asemenea progrese încît nu şi-ar fi putut continua studiile decît punîndu-şi viaţa în primejdie. O hemoptizie îi alarmă pe superiori şi, după ce se zbatu mai multe săptămîni între viaţă şi moarte, abia restabilit a fost trimis înapoi la „Stella matutina“. În acest aşezămînt educativ unde fusese crescut, găsi un loc de pedagog, supraveghetor al elevilor interni, dar şi ca profesor pentru studiile clasice şi filozofice. De altfel, stagiul acesta intra în ordinea prescrisă, de obicei însă, după ce-l îndeplineai vreme de cîţiva ani, te întorceai la colegiu ca să urmezi şi să absolvi cei

șapte ani de studii teologice. Însă fratelui Naphta nu-i era îngăduită asemenea perspectivă. Căci el continuă să fie bolnav ; medicul și superiorii lui socoteau că slujba pe care o ocupa, și care se îndeplinea în aer liber — de pildă supravegherea elevilor la muncile agricole — îi era deocamdată prielnică. Primi totuși primul grad superior și i se dădu învoirea să cînte ca oficiant la slujba solemnă de duminică — învoire de care de altminteri nici nu se folosi, mai întîi fiindcă nu avea de loc simț muzical, și în al doilea rînd deoarece glasul lui stins de boală îl făcea cu totul inapt de a cînta. Nu înaintă în grad mai sus de subdiaconat și nu ajunse nici la diaconat și nici la hirotonisia ca preot ; și cum hemoptizia se repetă, iar febra nu încetă, se văzu silit să facă o cură prelungită, pe cheltuiala Ordinului, alegîndu-și domiciliul la Davos — și iată că în această ședere era pe punctul să împlinească șase ani. De altfel, abia dacă se mai putea vorbi despre o cură propriu-zisă. Șederea la Davos devenise o condiție indispensabilă pentru salvarea vieții lui, necesitate îndulcită puțin de activitatea de profesor de latină la liceul bolnavilor din localitate...

Hans Castorp află toate aceste întîmplări, însoțite și de alte amănunte mai cuprinzătoare și mai precise, chiar din gura lui Naphta, în timpul convorbirilor, cînd îl vizita în chilia capitonată cu mătase, fie singur, fie uneori în tovărășia vecinilor de masă, Ferge și Wehsal, pe care îi prezentase lui Naphta ; sau cînd îl întîlnea în timpul plimbării și se întorceau împreună spre „Dorf“ — dar indiferent dacă le află din întîmplare, pe sărite sau sub formă de povestiri încheiate, fapt era că, în ceea ce-l privea pe el, le găsea nu numai foarte neobișnuite, dar îi mai îmboldea și pe Ferge și Wehsal să le remarce ciudățenia, ceea ce se și întîmpla : primul, este adevărat, mărtu-

risind limpede și direct că toate lucrurile înalte îi erau străine (căci numai aventura șocului pleural îl tîrîse dincolo de omenescul cel mai modest), al doilea, dimpotrivă, cu o vădită simpatie față de fericita carieră a unui om pornit de foarte de jos și căruia boala ce-o avea în comun îi ridicase în față o piedică pentru a-i stăvili uriașul avînt.

Cît despre Hans Castorp, el regreta această întrerupere și se gîndea cu mîndrie dar și cu grijă la dragul lui Joachim, omul de onoare care, printr-un efort eroic, sfîșiasc rețeaua rezistentă a palavrelor lui Radamante și fugise spre drapelul al cărui băț Hans Castorp parcă îl și vedea apucîndu-l cu mîna stîngă, pentru ca, apoi, ridicînd trei degete de la mîna dreaptă, să depună jurămîntul de credință. Naphta, jurase și el pe un steag, și el se plasase la adăpostul lui, după cum însuși se exprimase atunci cînd îl pusese la curent pe Hans Castorp asupra felului în care era organizat Ordinul său; dar după cît se părea, se arăta a-i fi mai puțin credincios cu ideile și speculațiile intelectuale decît era Joachim față de al său — și cu toate acestea, el, Hans Castorp, ascultîndu-l — adică el, civilul și copilul păcii, pe *ci-devant*-ul¹ sau pe viitorul iezuit — se simțea întărit în convingerea că fiecare dintre ei, atît Joachim cît și Naphta, trebuia să aibă simpatie pentru situația și profesia celuilalt și să le simtă înrudite cu propria lui situație și profesie. Căci, în fond, amîndouă erau deopotrivă caste militare, și aceasta în mai multe privințe: sub raportul „ascezei“, cît și al ierarhiei, al supunerii și al onoarei spaniole. Mai ales aceasta din urmă domnea în Ordinul lui Naphta, care, de altfel, era de origine spaniolă și a cărui regulă privitoare la exercițiile spirituale — ceva asemănător cu aceea

¹ Fostul (fr.).

pe care Frederic al Prusiei o impusese mai târziu infanteriei lui — fusese redactată, la început, în limba spaniolă, fapt ce îl făcea pe Naphta să se slujească adesea de expresii spaniole în povestirile și relatările lui. Așa se făcea că vorbea despre cele *dos banderas*, cele două stindarde, în jurul cărora se adunau armatele în vederea marii bătălii : cel spiritual și cel infernal ; unul în ținutul Ierusalimului unde comanda Isus, *capitan general* al tuturor dreptilor — celălalt pe câmpia Babilonului, avînd drept *caudillo*, adică șef, pe Lucifer...

Parcă așezămîntul „Steaua dimineții“ nu fusese o adevărată școală militară, ai cărei elevi, grupați în „divizii“, fuseseră obligați să păstreze o *bienséance*¹ eclesiastică militară, pătrunsă de spiritul onoarei, o îmbinare de „guler scrobit“ și „coleretă spaniolă“, dacă ne putem exprima astfel ? Cu cîtă limpezime, gîndi Hans Castorp, apărea ideea de onoare și de noblete, care juca un rol atît de strălucit în profesiunea lui Joachim, și în aceea în care Naphta făcuse o carieră din nenorocire atît de scurtă, adică din pricina bolii. Dacă era să-l crezi, acest Ordin nu se compunea decît din ofițeri extrem de ambițioși, în-suflețiți doar de gîndul de a se distinge în timpul serviciului (*Insignes esse*² se spunea în latinește). Potrivit doctrinei și regulamentului stabilite de întemeietorul și generalul suprem, spaniolul Loyola, ei îndeplineau mai multe servicii — niște servicii mult mai minunate decît ale tuturor celor care nu acționau decît conduși de bunul simț. Ba, mai mult, își îndeplineau îndatorirea *ex supererogatione*, adică dincolo de datoria lor, deci nu numai rezistînd răzvrătirii cărnii (*rebellioni carnis*), ceea ce la urma urmei nu era

¹ Bunăcuvîință (fr.).

² Să te remarci.

nimic mai mult decât fapta oricărui om sănătos și cu bun simț, ci combătând înclinările spre senzualitate, amor-propriu și dragoste de viață, chiar în chestiunile care erau îngăduite oamenilor obișnuiți. Căci a lucra combătând dușmanul, *agere contra*, prin urmare „atacând“, era mult mai onorabil decât a te mărgini să te aperi (*resistere*). Să-l vlăguiești și să-l distrugi pe dușman ! spunea regulamentul de serviciu în campanie ; și autorul lui, spaniolul Loyola era, o dată mai mult, complet de acord cu acel *capitan general* al lui Joachim, cu Frederic al Prusiei, căci regula de război a acestuia suna astfel : „Atacă ! Atacă !“ — „Nu-l slăbi pe inamic !“ „*Attaquez donc toujours !*“¹.

Dar ceea ce mai ales se dovedea a fi comun atât universului lui Naphta cât și celui al lui Joachim era atitudinea lor în privința vărsării de sânge și axioma că nu trebuia s-o eviți : lumile, Ordinele și castele lor se potriveau riguros, și pentru un copil al păcii era foarte interesant să-l audă pe Naphta vorbindu-i despre tipurile de călugări războinici din evul mediu, care, asceți pînă la istovire și totuși lacomi de cuceriri spirituale, nu crușaseră sângele pentru a întrona cât mai grabnic statul lui Dumnezeu, acela al domniei supranaturalului pe pămînt ; despre acei templieri-ostași care credeau că moartea în lupta împotriva necredincioșilor este mult mai vrednică de laudă decât moartea în patul lor, și care socotiseră că a fi ucis sau a ucide pentru iubirea întru Isus Christos nu era o crimă, ci suprema glorie. Era bine că Settembrini nu auzise aceste vorbe !. Flașnetarul n-ar fi scăpat ocazia să le pună capăt suflînd în trompeta păcii — deși chiar în propriul lui program politic exista sfîntul război național și civilizator, dar numai împotriva Vienei, un război pe care, bineînțeles, îl accepta — iar Naphta

¹ Atacați deci mereu (fr.).

combătea cu sarcasm și dispreț, în mod sincer fără îndoială, această pasiune și slăbiciune a adversarului său. Cel puțin ori de câte ori italianul se înflăcăra, manifestînd astfel de sentimente, Naphta afișa imediat un cosmopolitism creștin, mărturisind fie că toate țările erau patria lui, fie că nici una dintre ele nu-i era patrie, și repeta pe un ton tăios cuvîntul unui general al Ordinului, numit Nickel, după care dragostea de țară era „o ciumă și moartea sigură a iubirii creștine“.

Bineînțeles că, în numele ascezei, Naphta privea patriotismul ca pe o ciumă — dar cîte nu înțelegea el prin acest cuvînt, cîte lucruri care să nu contrazică, după părerea lui, asceza și împărăția lui Dumnezeu ! Și nu numai dragostea de familie și de patrie, ci chiar și de sănătate și de viață : tocmai această dragoste i-o reproșa umanistului, atunci cînd trimbița despre pace și despre fericire ; îl acuza, muștrîndu-l că iubește carnea, *amor carnalis*, că iubește comoditățile personale, *commodorum corporis*, și îi azvîrlea în obraz că numai un filistin putea să fie atît de lipsit de simț religios ca să dea o cît de mică importanță vieții și sănătății.

Toate acestea fuseseră spuse în timpul unei cuprinzătoare discuții, născută din divergențele care-i separau în chestiunile privind sănătatea și boala, și care se angajase într-o zi, chiar în preajma Grăciunului, pe cînd se plimbau pe pîrtia de zăpadă pînă la „Platz“ și înapoi, și la care luaseră parte cu toții : Settembrini, Naphta, Hans Castorp, Ferge și Wehsal — toți cinci cu ușoară febră, amețiți și în același timp întăritați de atîta mers și vorbărie prin aerul înghețat al înălțimilor, toți zgîlțiiți de tremurături, fie că rolul lor era activ, ca acela al lui Naphta și al lui Settembrini, fie că era pasiv și se mărginea doar la scurte intervenții în discuție ; cu toții însă parti-

cipau îmboldiți de un zel atît de înflăcărat încît adesea, uitînd de toate, se opreau formînd un grup profund preocupat care gesticula și vorbea alandala, împiedicînd circulația, fără să se preocupe de străinii care trebuiau să-i ocolească, afară de cazul cînd s-ar fi oprit și ei să asculte uluiți aceste divagații înverșunate.

Discuția pornise de la Karen Karstedt, biata Karen cu vîrfurile degetelor supurînde, decedată de curînd. Hans Castorp nu aflate nimic despre agravarea stării ei și nici despre *exitus* ; altfel ar fi luat parte, ca un camarad, la înmormîntare — cu atît mai mult cu cît în general avea o mare predilecție pentru înmormîntări. Însă obișnuita discreție locală îl făcuse să afle prea tîrziu de moartea bieteii Karen, astfel că atunci cînd află, ea se și găsea înmormîntată în grădina amorașilor cu scufițe de zăpadă puse pe-o ureche, și luase definitiv poziția orizontală. *Requiem aeternam*¹... Și închină în amintirea ei cîteva cuvinte prietenești, ceea ce îl făcuse pe Settembrini să-și bată joc de activitatea caritabilă a lui Hans și de vizitele lui la Leila Gerngross, la omul de afaceri Rotbein, la doamna Zimmermann cea „prea umflată“, la înfumuratul fiu al doamnei *Tous-les-deux* și la nenorocita Natalia von Mallinckrodt, ba încă își mai bătut joc și de florile atît de scumpe cu care inginerul își demonstra devotamentul față de această adunătură pe cît de ticăloasă pe atît de caraghioasă. În privința aceasta Hans Castorp îi atrăsese atenția că toți cei care se bucuraseră de gestul lui muriseră, cu excepția — de fapt, provizorie — a doamnei Mallinckrodt și a tînărului Teddy, la care domnul Settembrini întrebă dacă întîmplător acest lucru îi făcea mai respectabili. Dar oare nu există totuși ceva, ripostă Hans

---

¹ Odihnească în veci (lat.).

Castorp, care se numește compătimire creștină în fața durerii ! Și mai înainte ca Settembrini să-l fi putut chema la ordine, Naphta începu să vorbească despre excesele de caritate izvorâte din sentimentul religios pe care le cunoscuse evul mediu, despre cazurile uimitoare de fanatism și exaltare manifestate în îngrijirea bolnavilor : fete de regi care au sărutat rănilor împuțite ale leproșilor, s-au expus de bună voie să se molipsească de lepră și au considerat drept tandafiri buboaiile ce acopereau trupurile lor, care au băut apa unde se scăldaseră aceste trupuri pline de puroi declarînd după aceea că nimic nu li s-a părut vreodată mai bun.

Settembrini se prefăcu că-i vine să vomite. Dar îl îngreșoșa mai puțin ceea ce era fizic respingător în aceste imagini și evocări, declară el, deși îi întorceau stomacul pe dos, decît ceea ce îi apărea lui drept o monstruoasă rătăcire care confirma o asemenea concepție despre caritate activă. Și se înalță, în replică, într-o atitudine de demnitate senină, vorbind despre formele moderne ale carității și umanitarismului și despre biruința reputată asupra bolilor contagioase, opunînd tuturor acestor orori igiena, reformele sociale și marile cuceriri ale științei medicale.

Numai că aceste lucruri onorabile și burgheze, răspunse Naphta, n-au folosit decît în mică măsură secolelor pe care tocmai le evocase : aceste lucruri au slujit deopotrivă de puțin atît bolnavilor și îndurerărilor cît și celor sănătoși și fericiți, care, de altfel, s-au dovedit miloși mai puțin din compasiune decît din dorința mîntuirii sufletului. Căci o reformă socială încununată cu succes i-a lipsit pe unii de puținta de a-și justifica suferința, iar pe ceilalți de rîvna lor sfîntă. De aceea menținerea sărăciei și a boalei era în interesul celor două tabere, iar menținerea acestei concepții se dovedește posibilă numai atîta vreme

cît este posibil să ne menținem la punctul de vedere pur religios.

Un punct de vedere mîrșav, declară Settembrini, și o concepție atît de stupidă, încît aproape că șovăie să se înjosească pînă la a o combate. Căci ideea sărăciei sfinte — la fel ca și ceea ce inginerul nostru afirmase, de altfel foarte puțin original despre „compătimirea creștină a durerii” — erau gogoși, o pură fantezie, o stare sufletească înșelătoare, o eroare psihologică. Mila pe care omul sănătos o manifestă față de bolnav, și pe care o împinge pînă la respect, de-oarece nu-și poate închipui cum ar putea suporta o asemenea suferință dacă i s-ar împlîni lui — această milă este foarte exagerată, nefiind cîtuși de puțin provocată de bolnav, ci este rezultatul unei erori de judecată și de imaginație, duce la exact aceeași situație în care omul sănătos ar împrumuta bolnavului propriul său fel de a fi, închipuindu-și că bolnavul este un om sănătos care trebuie să îndure suferințele unui bolnav — ceea ce constituie o profundă eroare. Bolnavul este, pur și simplu, numai un om bolnav, cu felul său deosebit de a fi și cu sensibilitatea schimbată pe care o implică boala ; căci boala alterează pe om în așa fel încît pînă la urmă se obișnuiește cu ea, mai cu seamă că apar fenomene de sensibilitate atrofiată, stări de inconștiență, toropeli alinătoare, adică tot soiul de subterfugii și expediente spirituale și morale de care sănătosul în naivitatea lui uită să țină socoteala. Cel mai bun exemplu îl constituie însăși toată pleava asta de tuberculoși pe care o întîlnești aici, cu nechibzuința, prostia și desfrîul lor, cu lipsa lor de grabă ca să-și recapete sănătatea. Pe scurt, dacă omul sănătos, care face paradă de această milă respectuoasă, ar fi el însuși bolnav, deci n-ar mai fi un om sănătos, atunci și-ar da seama că boala este

în adevăr o stare deosebită în sine, dar de loc onorabilă, pe care a luat-o prea în serios.

Aici, Anton Karłowici Ferge protestă și sări în apărarea șocului pleural, împotriva defăimărilor și a lipsei de considerație. Cum ? Ce înseamnă asta ? Șocul lui pleural a fost luat prea în serios ? Foarte multumesc, minunat ! Marele măr al lui Adam și mustața-i plăcut arcuită urcau și coborau, iar el se revolta că oamenii nu catadixeau să țină seama de tot ceea ce suferise. Era numai un om simplu, adăugă, un comis-voiajor al unei societăți de asigurare și toate lucrurile înalte îi erau străine ; chiar și această discuție depășea cu mult orizontul său. Însă dacă domnul Settembrini voise, din întâmplare, să implice șocul pleural în spusele lui — acel infernal gîdilat, cu putoarea sulfuroasă și cu cele trei leșinuri de culori diferite — atunci se vedea silit să protesteze și să spună de o mie de ori multumesc. Căci, în cazul acesta, n-a fost absolut de loc vorba de sensibilitate micșorată, de toropeli alinătoare și nici de erori de închipuire, ci a fost, în schimb, cea mai mare și cea mai dezgustătoare porcărie de pe lume, și cine n-a făcut experiența unei asemenea infamii, nu poate să aibă nici un fel de...

— Ei da, ei da ! spuse domnul Settembrini. Colapsul domnului Ferge devine din ce în ce mai măreț, pe măsură ce trece timpul, iar domnia-sa va sfîrși prin a-l purta în jurul capului ca pe o aureolă de sfînt. Dar el, Settembrini, dădea prea puțină importanță bolnavilor care pretindeau că au dreptul să fie admirați. El însuși era bolnav, și nu ușor ; însă, fără nici o exagerare, lui parcă îi venea mai curînd să-i fie rușine. De altfel, vorbise într-un mod impersonal, filozofic, iar observațiile pe care le făcuse asu-

pra diferențelor existente între firea și senzațiile bolnavului și cele ale omului sănătos erau perfect întemeiate, și este de ajuns ca domnii de față să se gîndească la bolile mintale, la halucinații de pildă. Dacă unuia dintre tovarășii lui de față, de exemplu domnului inginer sau domnului Wehsal, i s-ar întîmpla să zărească astă seară, în amurg, într-un colț al camerei, pe domnul răposatul tatăl lui, care l-ar privi și i-ar vorbi — faptul acesta ar fi pentru persoana în chestiune pur și simplu o enormitate, o întîmplare zguduitoare și tulburătoare în cel mai înalt grad, care l-ar face să se îndoiască de simțurile și chiar de rațiunea sa, și l-ar hotărî să părăsească imediat camera pentru a da fuga să-și îngrijească nervii. Și n-ar fi avut dreptate? Dar hazul constă tocmai în faptul că acestor domni nu li se putea întîmpla un asemenea lucru, deoarece amîndoi sînt cu mîntea întreagă. Dar dacă li s-ar întîmpla așa ceva, atunci n-ar mai fi sănătoși ci bolnavi, și n-ar mai reacționa ca un om sănătos, adică nu le-ar mai fi teamă și n-ar mai lua-o la sănătoasa, ci ar primi această apariție ca și cum ar fi foarte firească și ar începe o conversație cu ea, adică s-ar comporta ca niște bolnavi care au halucinații, și a crede că halucinația constituie pentru asemenea bolnavi un motiv de spaimă sănătoasă este tocmai greșeala de imaginație pe care o face cel care nu-i bolnav.

Domnul Settembrini vorbea într-un fel foarte caraghios și plastic despre răposatul tată din colțul camerei. Și nimeni nu s-a putut stăpîni de a face haz, chiar și Ferge, deși era mîhnit din cauza disprețului pe care ceilalți îl arătau față de infernala lui aventură. Cît privește pe umanist, el profită de această însuflețire pentru a comenta și a motiva pe larg de ce făcea atît de puțin caz de cei care aveau haluci-

nații și în general de toți *pazzi*¹: acești oameni, spuse el, își îngăduie prea multe lucruri și adesea nu depinde decît de ei ca să-și stăpînească demența, așa cum chiar el însuși a putut observa în timpul unor vizite pe care le-a făcut în diferitele spitale de nebuni. Căci, atunci cînd un medic sau un străin apare în pragul salonului, halucinatul își stăpînește de cele mai multe ori halucinația, strîmbăturile, pălăvrăgeala lipsită de sens și gesticulația, și stă cuminte tot timpul cît se știe observat, pentru ca imediat după aceea s-o ia din nou de la capăt. Prin urmare, este incontestabil că, în numeroase cazuri, demența semnifică o delăsare, în sensul că servește unor caractere slabe drept refugiu și adăpost împotriva unei mari dureri, împotriva unei lovituri a soartei pe care asemenea oameni nu se simt în stare să le îndure cu deplină luciditate. Și toată lumea poate fi convinsă de aceste concluzii, deoarece chiar el, Settembrini, însănătoșise mintea, cel puțin în mod trecător, a mai multor nebuni, numai cu privirea și opunînd divagațiilor o atitudine nemilos de logică...

Naphta avu un rîs sarcastic, în vreme ce Hans Castorp protestă, spunînd că el crede cuvînt cu cuvînt tot ceea ce spusese domnul Settembrini. Îi era suficient să-și închipuie cum surîsesse pe sub mustață și cum privise cu rațiunea lui atît de neînduplecată în ochii celui slab la minte, pentru a înțelege foarte bine că nenorocitul se văzuse silit să se concentreze și să depună toate eforturile pentru a-și recăpăta luciditatea, deși, firește, trebuie să fi resimțit intervenția domnului Settembrini ca fiind destul de rău venită... Dar și Naphta vizitase spitale de nebuni și își amintea că trecuse pe la „pavilionul agitațiilor”, unde i se înfățișaseră scene și priveliști în fața cărora,

¹ Nebuni (ital.).

Dumnezeule, privirea înțeleaptă și influența salvatoare a domnului Settembrini fără îndoială că n-ar fi folosit la nimic : scene dantești, chipuri grotești ale spaimei și ale caznei : nebuni goi, chirciți în baie, luînd toate aspectele înfricoșării, groazei și încremîirii, unii strigîndu-și suferința, alții cu brațele ridicate și gura căscată scoțînd hohote de rîs în care se amestecau toate elementele infernului...

— Aha ! spuse domnul Ferge și își îngădui să le reamintească propriul lui rîs, cel pe care-l avusese atunci cînd leșinase.

— Așadar, rezumă domnul Naphta, pedagogia neînduplecată a domnului Settembrini ar trebui să-și ia tălpășița în fața nălucirilor de la pavilionul agitaților și fiorul unei reculegeri religioase ar fi, în orice caz, o reacție mai omenească decît aceste pretenții moralizatoare ale rațiunii pe care mult strălucitorul nostru cavaler al soarelui și vicar al lui Solomon se complăcea să le opună aici demenței.

Hans Castorp nu avu timpul să se ocupe de titlurile pe care Naphta tocmai i le acorda din nou domnului Settembrini. Își propuse să revină asupra lor cu prima ocazie. Însă pentru moment conversația continua și îi absorbea toată atenția. Căci Naphta tocmai comenta cu severitate înclinările generale care-l determinau pe umanist să cinstească, din principiu, sănătatea, înjosind și necinstind pe cît posibil boala, punct de vedere care, firește, dovedea o nepăsare remarcabilă și totuși aproape lăudabilă, întrucît domnul Settembrini era el însuși bolnav. Însă atitudinea lui — care, deși îmbrăcată în haina unei demnități excepționale, se bizuia totuși pe eroare — rezulta dintr-o stimă și dintr-un respect față de trup, care n-ar fi fost justificate decît dacă trupul s-ar mai fi aflat încă în starea lui originală, aproape de Dumnezeu, în loc să se găsească într-o stare de degra-

dare — *in statu degradationis* — căci, creat nemuritor, fusese apoi hărăzit stricăciunii și scîrbășeniei, în urma corupției naturii prin păcatul originar, devenind astfel muritor și trecător, adică nu era nimic altceva decît o închisoare a sufletului, proprie cel mult să trezească sentimentul rușinii și al confuziei, *pudoris et confusionis sensum*, cum spunea sfîntul Ighațiu.

Aceasta este starea sufletească, strigă Hans Castorp, pe care a redat-o în mod peremptoriu umanistul Plotin. Dar domnul Settembrini, ridicîndu-și brusc brațele, dincolo de articulația omoplaților, deasupra capului, îl invită să nu mai confunde punctele de vedere ci mai degrabă să se mărginească a fi receptiv la cele ce se spuneau.

Dar între timp Naphta canaliză discuția către respectul pe care evul mediu creștin îl dovedise față de mizeria trupului, prin aprobarea religioasă pe care o acorda suferinței cărnii. Căci buboaiile trupului nu numai că îi dovedeau, în mod evident, decăderea, dar mai corespundeau încă și perversității otrăvite a sufletului într-un chip limpede și satisfăcător pentru spirit — pe cînd frumusețea trupeză era un fenomen înșelător și jignitor pentru conștiință și de aceea făceau foarte bine cei care o respingeau, umilindu-se adînc în fața infirmității. *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Cine mă va elibera de trupul acestei morți? Era însăși vocea spiritului, care în veci va fi vocea adevăratei umanități.

Nu, era o voce nocturnă, după părerea rostită cu emoție de domnul Settembrini — vocea unei lumi pentru care soarele virtuții și al umanității încă nu răsărise. Evident, deși înveninat în ceea ce privește persoana lui fizică, el, Settembrini, mai era totuși un spirit destul de sănătos și neatins de otrava trupeză pentru a mai fi capabil să-i facă în ciudă clericalului

Naphta în problema trupului și ca să-și bată joc de suflet într-un fel agreabil. Și împinse înfumurarea chiar pînă la a slăvi trupul omului ca pe adevăratul templu al lui Dumnezeu, la care Naphta declară că această urzeală materială, care era trupul, nu reprezenta altceva decît vâlul întins între noi și eternitate, ceea ce avu drept rezultat că Settembrini îi interzise definitiv să se mai folosească de cuvîntul „umanitate”... și așa mai departe.

Cu obrajii înțepenți de frig, cu capetele goale, pășind cu șoșonii de cauciuc cînd pe stratul de zăpadă tare, care scîrțîia, fiind acoperită cu cenușă, și se înălța pînă deasupra trotuarului, cînd frămîntînd zăpada deasă și moale a șoselei, Settembrini îmbrăcat cu un palton al cărui guler și revere de castor păreau năpîrlite de atîta întrebuițare, dar pe care-l purta cu eleganță, Naphta într-o șubă neagră, lungă, încheiată pînă la gît, căzîndu-i pînă la picioare și care, căptușită în întregime cu o blană care nu se vedea, îl acoperea complet, discutau despre aceste principii cu o înflăcărare izvorîată din pasiune, și se întîmpla destul de des să nu se mai adreseze unul altuia, ci lui Hans Castorp, căruia vorbitorul îi expunea punctul său de vedere, arătîndu-și adversarul numai cu capul sau cu degetul. Iar Hans Castorp mergea între cei doi adversari, întorcîndu-și capul cînd într-o parte cînd în cealaltă și aproba pe rînd pe fiecare sau, oprindu-se, cu bustul repezit pieziș îndărăt și gesticulînd cu mîna înmănușată în blană de ied, făcea cîte o observație personală, bineînțeles cu totul neînsemnată, în vreme ce Ferge și cu Wehsal se învîrteau în jurul celor trei, cînd luîndu-le-o înainte cînd rămînînd în urma lor, sau reușind să meargă în același ritm pînă în clipa în care trecătorii le rupeau alinierea.

Sub influența unor observații ale lui Ferge și Wehsal, convorbirea alunecă spre subiecte mai concrete

și ajunse repede, rînd pe rînd și trezînd interesul crescînd al tuturor, la probleme ca incinerarea, pedepse corporale, tortură și osîndirea la moarte. Ferdinand Wehsal a fost cel care aduse în discuție pedeapsa corporală și această idee se potrivea cu mura lui — așa i se păru lui Hans Castorp. Și nimeni n-a fost surprins cînd domnul Settembrini se dezlănțui în tirade avîntate, invocînd demnitatea umană împotriva acestui procedeu tot atît de condamnat în pedagogic cît și în dreptul penal — și n-au fost, totuși, nici prea uimiți, dar oricum destul de buimăciți de atîta îndrăzneală sinistă, cînd Naphta se pronunță în favoarea bastonadei. După părerea lui, în legătură cu această chestiune este absurd să sporești despre demnitatea umană, căci adevărata demnitate aparține spiritului, nu cărnii, și cum sufletul omenesc este înclinat cu prea mare ușurință să-și scoată numai din trup întreaga bucurie de a trăi, suferințele la care îi este supus trupul reprezintă un mijloc foarte recomandabil ca să-și potolească plăcerea simțurilor și să-l orienteze oarecum de la carne spre spirit, pentru ca acesta din urmă să-și recapete întreaga putere asupra lui. Este o învinuire cu totul absurdă să socotești pedeapsa corporală ca pe ceva deosebit de umilitor. Sfînta Elisabeta a fost flagelată pînă la sînge de duhovnicul ei, Konrad von Marburg, iar potrivit legendei „sufletul“ ei ar fi fost „încîntat pînă la a treia strună“ și ea însăși a bătut cu nuiiele o biată bătrînă căreia îi era prea somn ca să se spovedească. Era oare posibil să-ți îngădui a considera inumane și barbare flagelările la care s-au supus membrii unor anumite ordine și secte și, vorbind într-un mod mai general, chiar și unele persoane cu adînci trăiri interioare, pentru ca în felul acesta să întărească în ei principiul spiritului? Ideea că interdicția prin lege a pedepselor corporale constituie un

important progres în țările care se socotesc înaintate, era o convingere care, cu cât se dovedește mai de ne-zdruncinat, cu atîta pare mai caraghioasă.

Măcar atît ar trebui să se admită, spuse Hans Castorp, că în acest conflict dintre carne și spirit carnea întrupează fără îndoială principiul rău și drăcesc... întrupează, ei da, așadar întrupează, deoarece carnea face parte în mod firesc din natură — în mod natural din natură, nu-i de loc rău exprimat — și că natura, în ostilitatea ei față de spirit, de rațiune, este hotărît rea, adică rea în înțelesul mistic, putem spune, și Hans Castorp își ceru scuze că îndrăznea să facă această observație admitînd că s-ar ține seama de cultura și cunoștințele lui. Iar acest punct de vedere o dată admis, continuă el, era foarte logic să te porți cu trupul în consecință, adică să-i aplici toate mijloacele de pedeapsă pe care puteai, deopotrivă, să le consideri mistic rele — dacă i se îngăduia și lui să aibă o opinie personală. Și poate că, dacă domnul Settembrini ar fi avut-o alături de el pe o oarecare sfîntă Elisabeta, atunci cînd slăbiciunea trupului l-a împiedicat să se ducă la congresul progresist de la Barcelona...

Se porniră pe rîsete, și, cum umanistul încercă să protesteze, Hans Castorp se apucă să vorbească repede despre niște lovituri pe care el însuși le primise odinioară : la liceul pe care-l frecventase asemenea pedepse se mai obișnuiau încă în clasele inferioare, cu ajutorul unor vergi, deși profesorii nu i-au aplicat lui pedeapsa din anumite considerente sociale, totuși într-o zi primise de la un coleg mai puternic decît el, o mare pușlama, o ploaie de lovituri, cu un băț flexibil, peste coapse și peste pulpele care nu-i erau acoperite decît de niște ciorapi — îl duruse îngrozitor de rușinos, de neuitat, adică în adevăr mistic, încît a plîns în hohote pe care nu și le putea stăpîni, a

plîns de ruşine şi de amărăciune — domnul Wehsal¹ să aibă amabilitatea să-i ierte expresia — iar după aceea, mult mai târziu, Hans Castorp citise că în închisori tîlharii cei mai feroşi se smiorcăiau ca nişte copilaşi cînd li se administra bastonada.

În vreme ce domnul Settembrini îşi ascundea faţa cu amîndouă mîinile pe care avea nişte mănuşi foarte jerpelite, Naphta întrebă, cu sîngele rece al unui orator politic, cam cum ar fi cu putinţă oare să domoleşti nişte criminali recalcitranţi, dacă nu cu căluşul şi cu băţul, unelte întru totul la locul lor, şi cores-punzătoare cu principiile unei temniţe ; o închisoare umanitară era o tranzacţie estetică, un compromis, iar domnul Settembrini, cu toate că era un orator şi un îndrăgostit de fraze frumoase, nu se pricepea, în fond, de loc la frumuseţe. Dar din punct de vedere pedagogic, dacă ar fi să-l credem pe Naphta, concepţia despre demnitatea omenească a acelor care nu voiau să admită pedepsele corporale îşi avea origina în individualismul liberal al epocii burgheze şi umanitariste, adică într-un absolutism luminat al eului care acum era gata-gata să se stingă şi să facă loc unor idei sociale noi şi mai puţin delicate, unor idei de supunere, încătuşare, constrîngere şi obedienţă care nu puteau fi realizate fără cruzimea sacră ce te face să priveşti cu un alt ochi chiar şi o pedeapsă corporală aplicată unui cadavru.

— De unde şi expresia să fii supus ca un cadavru, spuse Settembrini dispreţuitor, şi cum Naphta îi atrase atenţia că, deoarece chiar Dumnezeu a dat trupului nostru ruşinea cumplită a putreziciunii, ca să-l pedepsească, rezultă în mod logic că nu trebuie să considerăm ca o crimă de lezmajestate faptul de a administra

---

¹ Joc de cuvinte intraductibil : în germană *Wehsal* = durere, amărăciune.

aceluiași trup o ploaie de lovituri — și iată că, deodată, conversația alunecă spre incinerare.

Settembrini o ridică în slăvi. Iată o posibilitate să lecuiești această rușine, spuse el vesel. Considerații de ordin practic, dar, în același timp, și din motive idealiste au determinat umanitatea să-i găsească leacul. Și în continuare declară că urma să ia parte la lucrările pregătitoare ale unui congres internațional în favoarea incinerării, care, probabil, avea să se țină în Suedia. Proiectau să expună chiar și un crematoriu model, construit pe baza tuturor experiențelor acumulate pînă în prezent, precum și o sală pentru urne de cenușă, și era de prevăzut că acest congres va exercita o influență însemnată și stimulatorie. Ce procedeu învechit și demodat mai este și înmormîntarea — date fiind condițiile vieții moderne ! Extinderea orașelor ! Împingerea la periferie a cimitirelor, aceste locuri de odihnă, cum ne arată etimologia cuvîntului ! Prețul terenurilor ! Caracterul prozaic al înmormîntărilor, născut din obligația de a te sluji de mijloace de transport moderne ! Despre toate aceste aspecte ale problemei, Settembrini vorbi cu exuberanță, făcînd observații pline de bun simț. Își bătut joc de mutra jalnică a văduvului nemîngîiat care se duce zilnic în pelerinaj la mormîntul scumpei lui moarte, pentru a sta de vorbă cu ea la fața locului. Dar pentru înjgheizarea unei asemenea idile se cere, înainte de toate, să dispui din plin de bunul cel mai prețios al vieții, adică de timp, și de altfel, activitatea vie care domnește într-un cimitir central modern are grijă să-l vindece pe văduv de aceste mofturi tradiționale. Distrugerea cadavrului prin foc — iată o idee pură, igienică și demnă, ba chiar eroică, da, eroică, în loc să-l lași pradă unei dezgustătoare descompuneri, să fie devorat de niște organisme inferioare. Sentimentul însuși are mult mai mult de cîștigat prin acest

procedeu nou care răspunde nevoii umane de-a dăinui. Căci ceea ce era distrus de foc erau doar părțile vremelnice ale trupului, care chiar în timpul vieții fuseseră mereu reînnoite prin nutriție; dimpotrivă, cele care luau cel mai puțin parte la această stare de vremelnicie și care-l însoțeau pe om aproape fără să se schimbe de-a lungul existenței sale, rămâneau identice cu cele care rezistau focului, ele formau cenușa pe care, strângînd-o, supraviețuitorii păstrau partea nepieritoare a mortului.

— Foarte frumos, zise Naphta; oh, foarte, foarte draguț! Partea nepieritoare a omului, cenușa.

— Ah, bineînțeles, continuă Settembrini, bineînțeles că Naphta are pretenția să păstreze umanitatea în atitudinea ei iraționalistă față de procesele biologice, ca să poată permanentiza concepția religioasă primitivă pentru care moartea era o fantomă înfricoșătoare menită să trezească niște fiori atît de misterioși, încît îți era interzis să îndrepti privirea rațiunii lucide asupra acestui fenomen. Ce barbarie! Spaima în fața morții își are origina în acele vremuri foarte primitive ale civilizației umane, în care moartea violentă fusese regula, iar caracterul înfricoșător pe care îl avea, în adevăr, această moarte violentă a rămas multă vreme legat, în conștiința omului, de ideea morții în general. Dar datorită dezvoltării științei generale, a igienei cît și progreselor în privința securității personale, moartea naturală a devenit treptat-treptat, regula obișnuită, și pentru un muncitor modern gîndul unui repaos veșnic după epuizarea firească a forțelor nu mai are nimic înspăimîntător, ci, dimpotrivă, este normal și de dorit. Nu, moartea nu era nici fantomă și nici mister; era un fenomen simplu, rațional, necesar și de dorit din punct de vedere fiziologic, și ar însemna să înșeli viața dacă ai stărui să contempli moartea mai mult decît este

necesar. Tocmai din cauza aceasta participanții la congres plănuiau să completeze acest crematoriu model cu sală pentru urne, adică oarecum o sală a morții, cu o altă sală, a vieții, unde arhitectura, pictura, sculptura, muzica și poezia vor trebui să-și dea mîna pentru a abate sensibilitatea supraviețuitorilor de la trăirea morții și a-i apăra de o durere stupidă și de un doliu fără rost, pentru a-i îndrepta spre bucuriile vieții...

— Cît mai urgent ! spuse în bătaie de joc Naphta. Ca nu cumva omul să împingă prea departe cultul morții, să nu meargă prea departe cu respectul față de un fapt atît de simplu, dar fără de care n-ar exista, este adevărat, nici arhitectură, nici pictură, nici sculptură, nici muzică și nici chiar poezie.

— Dezertează ca să se pună în slujba drapelului, spuse Hans Castorp dus pe gînduri.

— Deși observația dumneavoastră, domnule inginer, este confuză, spuse Settembrini, lasă totuși să i se întrevadă caracterul vrednic de muștrare. Experiența morții trebuie să fie, în ultimă instanță, experiența vieții, dacă nu, ea nu este decît o poveste cu strigoi.

— În sala vieții se vor pune oare și simboluri obscene, ca acelea de pe sarcofagele antice ? întrebă Hans Castorp cu toată seriozitatea.

— Simțurile vor fi acaparate, prin orice mijloc, îl încredință Naphta. În marmură cît și în tablouri gustul clasic va expune trupul așa cum este, adică un trup plămădit din păcate, și pe care dumnealor îl apără de putrezire, ceea ce nu mai are nimic surprinzător atîta vreme cît din prea mare dragoste pentru el nu mai vor să-l lase nici măcar să fie biciuit...

Aici interveni Wehsal și aduse vorba despre tortură; iar subiectul se potrivea de minune cu fața lui. Ce credeau domnii de față despre această chestiune ? El, Ferdinand, în timpul călătoriilor lui de afaceri, nu scăpase niciodată prilejul să viziteze, în centrele de

cultură veche, locurile tănuite în care se practicasă acest mod de a cerceta conștiințele. Așa se făcea că reușise să vadă camerele de tortură de la Nürnberg și de la Ratisbona, căci în interesul cultivării lui intelectuale le vizitase și le studiasă îndecapropae. În adevăr, acolo, în acele camere, au fost date trupului cele mai puțin delicate și cele mai ingenioase lovituri, în numele dragostei pentru suflet. Și lucrurile nu s-au împlătit numai o singură dată. Para vîrîtă în gura deschisă, faimoasa pară, care, evident, nu mai era un lucru delicios — după care domnea tăcerea, o tăcere foarte bine folosită...

— *Porcheria*¹, murmură Settembrini.

Ferge spuse că toată cinstirea dată pereii și tăcerii bine folosite nu însemna nimic. Căci ei nu descoperiseră ceea ce era cel mai îngrozitor lucru, anume să ți se pipăie pleura.

I-au făcut-o ca să-l vindece !

— Sufletul împietrit, remarcă Naphta, și dreptatea jignită îndreptățesc și ele, în bună măsură, suprimarea trecătoare a compătimirii. Pretutindeni tortura n-a fost decît un rezultat al progresului rațional...

Vădit, Naphta nu era chiar în toate mințile.

Cu toate acestea, nu bătea cîmpii ! Domnul Settembrini era un estetik și fără îndoială că, pentru moment, nu-și amintea de întreaga istorie a procedurii din evul mediu. În adevăr, se raționalizase în mod progresiv, și chiar în așa fel încît Dumnezeu a fost, puțin cîte puțin, îndepărtat din noțiunile de drept și înlocuit cu noțiuni îndrăznețe ale rațiunii. Judecata lui Dumnezeu căzuse în desuetudine, deoarece juriștii și-au dat seama că cel mai tare era învingător chiar atunci cînd nu avea dreptate. Oamenii

---

¹ Porcărie (ital.).

de soiul domnului Settembrini, adică scepticii și spiritele critice, au făcut această observație și au obținut ca inchiziția — care nu ținea seama de intervenția lui Dumnezeu în favoarea adevărului, dar care tindea să obțină de la acuzat mărturisirea adevărului — să fie substituită vechiului mod naiv de a pune în practică justiția. Adică nici o condamnare fără mărturisire — și chiar și astăzi este de ajuns să asculti opinia publică : instinctul ei, în această privință, este adînc înrădăcinat și oricît de strînsă s-ar prezenta înșiruirea probelor, condamnarea este socotită neîndreptătită atunci cînd lipsește mărturisirea. Dar cum s-o obții ? Cum să surprinzi adevărul, dincolo de toate aparențele, dincolo de niște simple bănuiele ? Cum să pătrunzi în creierul și inima unui om care îl disimulează, care refuză să-l divulge ? Cînd spiritul era recalcitrant, inchizitorilor nu le mai rămînea decît posibilitatea de a se adresa trupului pe care puteau oricînd să-l constrîngă. Tortura, ca mijloc de a obține mărturisirea absolut necesară era deci impusă de către rațiune. Dar chiar domnul Settembrini era acela care reclamase deopotrivă și introdusese obligația să se recurgă la mărturisire și, prin urmare, el era *deopotrivă* și născocitorul torturii.

Umanistul îi rugă pe ceilalți domni să nu-i dea crezare. Spusele domnului Naphta erau niște glume diabolice. Dacă totul se petrecuse așa cum pretindea domnul Naphta, adică dacă rațiunea inventase, în adevăr, asemenea procedeu înfiorător, faptul dovedea cel mult cîtă nevoie avea rațiunea de-a fi mereu susținută și luminată, și cît de mare este eroarea adoratorilor instinctului natural cînd se tem că pe pămînt nu se petrec chiar toate potrivit dreptății ! Însă onorabilul care îl contrazice se rătăcise cu siguranță. Această justiție înfiorătoare n-a putut fi inspirată de virtute, pentru bunul motiv că fondul ei era credința

În infern. N-aveai decît să vezi muzeele și camerele de tortură, ca să-ți convingi că aceste procedee de a împunge, de a întinde, de a țintui și de a pîrjoli erau, după cît se pare, izvorîte dintr-o imaginație copilăroasă și orbită, din dorința de a imita cu sfințenie ceea ce se credea că se practică în locurile pedepsei eterne, în lumea de apoi. De altfel închizitorii erau convinși că-l ajută pe împricinat ! Se formulase chiar părerea că însuși sufletul lui chinuit aspira la mărturisire, dar că numai carnea, ca principiu al răului, se împotrivea voinței. Și astfel s-a ajuns la credința că acuzatului i se făcea un serviciu caritabil zdrobindu-i-se carnea prin tortură. Rătăcirii de așteți...

Oare vechii romani nu procedau în același fel ?

Românii ? *Ma che !*¹

Și totuși, au cunoscut și ei tortura ca formă procedurală.

Încurcătură logică... Hans Castorp încercă să furișeze în dezbateri, din proprie inițiativă, problema pedepsei cu moartea, ca și cum el ar fi putut avea chemarea să conducă o asemenea discuție. Tortura a fost suprimată, cu toate că judecătorii de instrucție dispuneau oricînd de mijloacele lor proprii să-i chinuiască pe acuzați. Dar pedeapsa cu moartea părea nemuritoare și nu dădea impresia că se putea renunța la ea. Chiar și cele mai civilizate popoare o mai aplicau. Francezii au avut foarte mari neplăceri din pricina deportărilor. N-au mai știut, în adevăr, ce soluție practică să găsească în legătură cu niște făpturi antropoide, afară doar ca să le scurteze cu un cap.

Nu erau niște „făpturi antropoide“, îi deschise ochii domnul Settembrini ; erau niște oameni ca el, Hans Castorp, și chiar ca acela care vorbea — numai

---

¹ Dar ce (... spui) (ital.).

că nu aveau voință și pe deasupra mai erau și victimele unei societăți prost organizate. Și, în continuare, povesti despre un mare criminal care făcuse mai multe omoruri și aparținea celui tip pe care procurorii au obiceiul, în rechizitoriile lor, să-l califice drept „rătăcit“, drept „bestie cu chip omenesc“, însă acest om acoperise cu versuri zidul celulei. Și versurile nu erau de loc rele — ba erau chiar mai bune decât acelea pe care ocazional le-ar fi făcut înșiși procurorii.

Faptul acesta aruncă o lumină destul de bizară asupra artei, răspunse Naphta. Dar în afară de asta, chestiunea nu era vrednică să i se acorde vreo considerație.

Hans Castorp crezuse că domnul Naphta se va declara partizănul pedepsei cu moartea. Naphta, spuse el, era fără îndoială tot atât de revoluționar ca și domnul Settembrini, dar într-un sens conservatorist, adică era un revoluționar al conservării.

— Lumea, surise domnul Settembrini foarte sigur de el, va trece peste această revoluție a reacțiunii antiumane, oprindu-se la alte probleme aflate pe ordinea de zi. Domnul Naphta preferă mai curînd să suspecteze arta, decât să recunoască deschis că se poate restitui demnitatea umană chiar și celui mai condamnabil dintre oameni. În numele unui asemenea fanatism este cu neputință să cîștigi tineretul care tinde către lumină. Tocmai a luat ființă o Ligă internațională al cărei scop este suspendarea pedepsei cu moartea în toate țările civilizate. Domnul Settembrini are cîntea să-i fie membru. Nu se alesese încă locul unde se va ține viitorul congres, însă umanitatea putea să aibă certitudinea că oratorii ce se vor face auziți în această chestiune vor fi înarmați cu argumente. Și, printre argumente, pomeni pe acela

care dăinuia mereu, anume al posibilității unei erori judiciare și deci a unui asasinat legal, precum și pe acela că veșnic va dăinui speranța că un criminal se poate îndrepta pînă la sfîrșit ; ba chiar cită : „Răz-bunarea îmi aparține“, declarînd în continuare că dacă statul este interesat mai mult să amelioreze na-tura umană decît să folosească violența, atunci nu-i era îngăduit să răsplătească răul cu rău — și astfel domnul Settembrini respinse ideea de „pedeapsă“, după ce, pe baza unui determinism științific, o com-bătuse pe aceea a „vinovăției“.

Atunci „tineretul care tinde spre lumină“ îl văzu pe Naphta răsucindu-și gîtul, rînd pe rînd, la fiecare dintre aceste argumente. Și îl auzi făcînd glume pe so-coteala fricii de a vărsa sînge și a respectului pentru viața umană pe care le manifesta generosul interlo-cutor, afirmînd că respectul pentru viața izolată la individ nu era decît produsul epocilor burgheze ce-lor mai stupide și mai filistine, dar că, în împreju-rări cît de cît mai patetice, de îndată ce ar fi în joc o singură idee care ar domina pe aceea a „siguranței personale“, adică o idee suprapersonală, așadar su-praindividuală — iar aceasta era singura demnă de om și prin urmare cu adevărat firească într-un sens mai înalt — viața izolată la individ nu numai că ar fi sacrificată fără șovăire unui scop superior, ci chiar respinsă de bunăvoie și fără ezitare, ca un lucru ruș-i-nos, de însuși individul respectiv. Filantropia dom-nului Settembrini, adversarul meu, spuse el, tinde să răpească vieții toate accentele ei teribil de serioase, de o gravitate supremă ; tinde să castreze viața chiar prin determinismul pretenției ei științe. Dar adevărul ne arată nu numai că conceptul vinovăției nu poate fi anulat de determinism, dar că prin el nu face decît să apară mai riguros și mai înspăimîntător. •

Nu era rău. Nu cumva dorea ca nefericita victimă a societății să se simtă chiar de-a binelea vinovată și să meargă de bunăvoie la eșafod ?

Firește. Criminalul este convins de vinovăția lui așa cum este convins de el însuși. Căci este așa cum este, nu poate și nici nu vrea să fie altfel, și tocmai asta îi este vinovăția. Domnul Naphta deplasa vinovăția și meritul din domeniul empiric în domeniul metafizic. Este adevărat că actul, fapta, erau determinate, aici nu putea fi vorba despre un liber arbitru, dar altfel se petrec lucrurile cu existența propriu zisă. Căci omul este și rămîne ceea ce vrea să fie, pînă în pragul exterminării lui ; ucisese bucuros „pentru sensul victiei lui“ și, deci, trebuia să plătească, și prețul nu era prea mare, cu propria lui viață. Să moară, fiindcă ispășea prin asta plăcerea sa cea mai profundă.

Plăcerea cea mai profundă ?

Cea mai profundă.

Celălalt își mușcă buzele. Hans Castorp tuși. Lui Wehsal îi spînzură pieziș falca. Domnul Ferge suspină. Domnul Settembrini observă cu finețe :

— Se vede că există o manieră de-a generaliza care dă subiectului o nuanță personală. V-ar plăcea să ucideți ?

— Asta nu vă privește. Dar dacă totuși aș fi făcut-o, rîdeam în obrazul unei ignoranțe umanitare dispusă să mă hrănească cu linte pînă la sfîrșitul firesc al zilelor mele. N-are nici un fel de sens ca asasinul să supraviețuiască celui ucis. Ei sînt și vor rămîne părtași la o taină care-i leagă și-i va lega pe vecie, așa cum două ființe nu o fac decît într-o altă împrejurare unică și asemănătoare, una supunîndu-se, cealaltă acționînd. Destinele lor sînt de nedespărțit.

Settembrini mărturisi cu răceală că îi lipsea receptivitatea pentru un asemenea misticism al morții și

al omorului, și că nu-i părea de loc rău. Nu avea de adus nici o obiecție talentelor eminentemente religioase ale domnului Naphta — care în mod incontestabil le depășeau pe ale lui; totuși trebuie să constate că nu-l invidia. O nevoie imperioasă de puritate îl îndepărta de o sferă în care domnea, nu numai sub raportul fizic, ci și sub cel moral, respectul pentru nenorocirea despre care tineretul setos de experiențe vorbise, adineauri, pe scurt, de o sferă în care virtutea, rațiunea și sănătatea nu însemnau nimic, dar în care viciile și boala se bucurau de cea mai înaltă considerație.

Naphta confirmă că, în adevăr, virtutea și sănătatea nu erau stări religioase. Se realizase un foarte mare succes, spuse el, atunci când se stabilise limpede că religia nu avea nimic comun cu rațiunea și cu morala. Căci, adăugă el, religia nu are nimic de-a face cu viața. Viața se baza pe niște condiții și niște coordonate care decurgeau când din principiile cunoașterii, când din domeniul etic. Primele se numeau timpul, spațiul, cauzalitatea — celelalte se numeau moralitatea și rațiunea. Toate aceste lucruri nu numai că erau străine și indiferente esenței religioase, ci îi erau chiar adversare; căci tocmai ele erau acelea care alcătuiau viața, așa numita sănătate, adică: modul de a fi originar-filistin și originar-burghez în înțelesul absolut, atitudine în fața căreia universul religios constituia tocmai contrariul absolut, în sensul de absolut genial. De altfel, el, Naphta, nu voia să tăgăduiască în mod definitiv posibilitatea de a fi a sferei vieții și de a da naștere geniului. Exista o manieră de a fi burgheză, nu lipsită de măreție trivială și de majestate filistină, pe care puteai s-o sorotești demnă de respect, cu condiția să-ți amintești că, în demnitatea ei răscărăcată și greoaie, cu mâinile la spate și pieptul umflat în afară, se vădea însăși incarnarea disprețului față de religie.

Hans Castorp ridică degetul arătător, ca la școală. Nu voia să contrazică vreo părere, spuse el, însă după cît se părea, aici era vorba de progres, de progresul uman și, prin urmare, pînă la un anumit punct, de politică și de republica tribunei libere, precum și de civilizația Occidentului cultivat, și el voia numai să spună că diferența sau, dacă domnul Naphta ținea cu tot dinadinsul, adversitatea dintre viață și religie trebuie să fie redusă la opoziția între timp și eternitate. Căci progresul nu avea loc decît în timp; în eternitate nu exista progres, nici politică și nici elocvență. Îți rezemai oarecum capul pe umărul lui Dumnezeu și închideai ochii. Și aceasta era diferența dintre religie și moralitate, destul de confuz exprimată.

Naivitatea felului său de a se exprima, interveni Settembrini, era mai puțin îngrijorătoare decît teama lui de a contrazice părerile altora și decît înclinarea de a face concesii diavolului.

Ei! Dar despre diavol discutaseră multă vreme domnul Settembrini și el, adică Hans Castorp. „*O Satana, o ribellione!*“. Oare cărui diavol să-i fi făcut aceste concesii? Celui al rebeliunii, al muncii și al criticii, sau mai degrabă celui alt? În adevăr, erai în pericol de moarte — un diavol la dreapta, un diavol la stînga, numai dracu știe cum să faci ca să scapi?

Caracterizînd astfel situația, adică așa cum dorea s-o vadă domnul Settembrini, spuse domnul Naphta, mergi pe un drum întortocheat, nu în linie dreaptă. Ceea ce se dovedea a fi hotărîtor în concepția lui despre univers, era că făcea din Dumnezeu și din Diavol două persoane și două principii deosebite, și punea între ei „viața“ exact după modelul evului mediu, ca obiect al luptei dintre ei. Dar în realitate și Dumnezeu și Diavolul nu constituie decît una și aceeași ființă și se opun deopotrivă, în deplină înțelegere, vieții, vieții burgheze, eticii, rațiunii, virtuții

— o poziție izvorâtă din principiul religios pe care-l reprezintă împreună.

Ce însemna anestecătura asta grețoasă — *che guazzabuglio proprio stomachevole* ! strigă Settembrini. Răul și binele, sacrul și crima, toate puse în aceeași oală ! Fără judecată ! Fără voință ! Fără puterea de-a osîndi ceea ce este de osîndit ! Domnul Naphta știa ce anume neagă contopindu-i pe Dumnezeu și pe Diavol în prezența acestor tineri și negînd principiul moral în numele unei asemenea dualități dezgustătoare ! Neagă *valoarea* — orice scară de valori — ceea ce este îngrozitor. Așadar, nu există nici bine, nici rău, ci numai o lume luată în totalitatea ei, o lume a moralității dezordonate, lipsite de ierarhie. Și cu atît mai mult nu poate exista individul cu demnitatea lui critică, ci numai această comunitate care înghite și nivelează totul în nimicirea ei mistică. Individul...

Ce minunat lucru că domnul Settembrini se consideră odată mai mult individualist ! Însă pentru a fi individualist, trebuie să cunoști deosebirea dintre moralitate și adevărata fericire, ceea ce nu era de loc cazul domnului nostru iluminist și monist. Acolo unde viața este considerată în mod stupid ca un sfîrșit în sine, acolo unde nimeni nu se neliniștește cîtuși de puțin de un sens și de un fel al vieții, acolo domnește o etică ierarhică și socială, o morală de vertebrate, dar nu individualismul — care-și găsește lăcașul numai și numai în domeniul religios și mistic, adică tocmai în așa-numita „lume a moralității dezordonate, lipsite de ierarhie“. Așadar, ce cuprinde și ce urmărește morala domnului Settembrini ? Ea este legată de viață, așadar nu este decît folositoare, așadar nu este eroică astfel ca să merite compasiune. Ea nu te îmboldește decît să ajungi bătrîn și fericit, bogat și sănătos — și cu asta punct. Iar acest filistin prin-

cipiu al rațiunii și al muncii este considerat ca fiind o etică ! În ceea ce-l privește pe el, pe Naphta, își îngăduie iarăși să-l califice ca pe o concepție burgheză și meschină a vieții.

Settembrini îl sfătuie să se mai înfrîneze, însă lui însuși glasul îi tremura de patimă atunci cînd declară de nesuportat faptul că domnul Naphta vorbea neîncetat despre „concepția burgheză a vieții” și Dumnezeu știe de ce tocmai pe un ton de aristocratic dispreț, ca și cum *contrariul* — și se știe ce este *contrariul* vieții — ar fi cît de cît mai distins !

Țîșniră noi replici și argumente întepătoare. Acum ajunseseră la noblete, la chesuiunea aristocratică. Hans Castorp, înfierbîntat și istovit de atîta stat în frig și de atîtea probleme, nemaifiind sigur nici chiar în ceea ce privea coerența și îndrăzneala propriilor lui cuvinte rostite cu înfrigurare, mărturisii cu buzele întepenite de frig că el își imaginase totdeauna moartea purtînd o coleretă spaniolă scrobită sau cel puțin înveșmîntată cu o haină obișnuită, dacă se poate spune așa, cu un guler tare cu colțurile mari întoarse, pe cînd viața și-o închipuise dimpotrivă cu un singur guler... Însă el însuși se sperie cît de confuze și pline de visuri îi erau cuvintele care deveneau astfel nepotrivite într-o conversație și-i încredință că ceea ce-a vrut să spună nu a fost asta. Dar oare nu era adevărat că existau oameni, anumiți oameni pe care nu ți-i puteai închipui morți, tocmai din cauză că erau întru totul atît de mediocri ? Adică voia să spună : aceștia păreau într-atît făcuți pentru viață, încît îți dădeau impresia că niciodată nu vor putea muri și deci nu erau demni să primească sfîșierea morții.

Domnul Settembrini își exprimă nădejdea că nu se înșela presupunînd că Hans Castorp spune aceste lucruri numai ca să fie contrazis. Tînărul îl va găsi întotdeauna dispus să-i stea la îndemîină cînd va fi

încolțit spiritualicește de asemenea ispite. „Făcut pentru viață“, spusese el ? Și se folosise de această formulă într-un sens disprețuitor. Nu ; trebuia să spună : „Demn de a trăi !“ Iată de ce ar face mai bine să substituie această expresie celeilalte — și atunci ideile lui s-ar înlănțui într-o ordine logică și frumoasă. Așadar, „demn de a trăi“ : și imediat, prin asociația cea mai firească și cea mai legitimă, ideea de „plăcere de a trăi“ va țîșni atît de strîns înrudită cu cealaltă, încît s-ar putea spune că numai ceea ce este cu adevărat demn de a trăi simte în adevăr și plăcerea de a trăi. Și tocmai aceste două calități întrunite, adică demnitatea vieții și cea a plăcerii, formau ceea ce se numea noblețe.

Hans Castorp găsi că aceste idei erau ademenitoare și foarte interesante. Prin teoria sa plastică, spuse el, domnul Settembrini îl cucerise cu multă ușurință. Căci puteai spune orice voiai — adică puteau fi emise anumite păreri, de pildă că boala era o formă de existență superioară și avea oarecum ceva solemn — dar un lucru era sigur, anume acela că boala însemna accentuarea elementului trupesc, că deci îl reducea pe om în mod complet numai la trupul lui, și, prin urmare, era vătămătoare demnității omului pînă la a-l nimici, deoarece îl mărginea numai la trup. Prin urmare boala era ceva inuman.

Boala este perfect omenească, interveni imediat Naphta ; căci a fi om înseamnă a fi bolnav. În adevăr, omul este prin esență bolnav, și tocmai faptul că este bolnav face din el un om, iar oricine voia să-l vindece, să-l împingă să se împace cu natura, „să se întoarcă la natură“ (cînd în realitate n-a fost niciodată natural), adică tot ceea ce se trîmbița astăzi ca viziuni ale unor profeții împrăștiătoare, vegetarieni, naturiști, nudiști și așa mai departe, prin urmare orice soi de Rousseau, nu încearcă altceva de-

cît să-l dezumanizeze și să-l apropie de animal. Umanitatea ? Noblețea ? Spiritul este acela care-l deosebește pe om de orice altă formă de viață organică, deoarece omul este ființa prin excelență ruptă de natură, căreia i se opune în mod evident. Așadar demnitatea omului, noblețea lui se datorau numai bolii. „Pe scurt, este cu atît mai om cu cît este mai bolnav, iar geniul bolii este mai uman decît geniul sănătății.“ Este surprinzător ca cineva care face pe iubitorul de oameni să închidă ochii în fața unor asemenea adevăruri fundamentale ale omenirii. Domnul Settembrini nu crede decît în progres. Ca și cum progresul, atît cît există, nu se datorește numai bolii, adică geniului care nu este altceva decît boala. Ca și cum-toți oamenii sănătoși n-au trăit întotdeauna prin cuceririle bolii. Au existat oameni care au acceptat, în mod conștient și de bunăvoie, boala și nebunia, ca să cucerească pentru omenire cunoștințe ce aveau să devină sănătate după ce fuseseră cucerite prin demență, iar posesiunea și folosința acestor cuceriri, obținute printr-un sacrificiu eroic, nu mai depind de boală și de demență. Aceasta este adevărata crucificare...

Aha, gîndi Hans Castorp, iezuit necinstit, cu combinațiile tale și interpretarea crucificării. Se vede bine de ce n-ai ajuns preot, *joli jésuite a la petite tache brune*¹. Ei bine, rage o dată, leulă, i se adresează el în sine domnului Settembrini. Iar acesta se porni să „ragă“, declarînd că tot ceea ce susținuse Naphta nu era decît nălucire, vorbărie goală și confuzie.

— Hai, spune-o, îi strigă el adversarului său, spune-o deci, pe răspunderea dumitale de educator, spune-o cînstit, în fața acestor tineri care se formează, că spiritul — este boală ! În adevăr, astfel îi vei în-

¹ Iezuit nostim, cu mica pată jilavă (fr.).

curaja să-și cultive spiritul, îi vei câștiga pentru credință ! Pe de altă parte, declară că boala și moartea sînt nobile, dar că sănătatea și viața sînt vulgare — da, și aceasta este cea mai garantată metodă pentru a încuraja elevul să slujească umanitatea ! *Davvero, é criminoso* ¹ !

Și ca un cavaler fără teamă luă apărarea nobleței, a sănătății și a vieții, adică a aceleia pe care ne-o dădea natura și care n-avea nevoie să se sinchisească dacă are sau nu are spirit. Forma ! rosti el, iar Naphta spuse într-un mod emfatic : *Logos-ul* ! Însă celălalt, care nici nu voia să audă de *logos*, spuse „rațiunea“, pe cînd omul *logos-ului* apăra „pasiunea“. Toate acestea deveniră confuze. „Obiectul !“ spunea unul, iar celălalt : „Eul !“ ; în sfîrșit veni vorba chiar și despre „artă“ pe de o parte și despre „critică“ de altă parte și iarăși ca într-un vîlmășag despre „natură“ și despre „spirit“, pentru a se ști care din două era principiul cel mai nobil, cît și despre „problema aristocrației“. Și cu toate acestea nimic nu se orînduia și nici nu se limpezea, căci nu numai că totul era contradictoriu, dar pe deasupra se încurca mereu, iar interlocutorii care se contraziceau între ei se mai contraziceau și pe ei înșiși. Settembrini făcuse adesea, pe parcurs, elogiul criticii, pe cînd apăra contrariul, anume arta, ca pe principiul nobil ; și pe cînd Naphta se manifestase nu numai o dată ca apărătorul „instinctului natural“ împotriva lui Settembrini care socotise natura drept o „forță stupidă“, ca pe un fapt brutal și ca pe un destin implacabil, în fața căroră rațiunea și orgoliul uman nu aveau dreptul să cedeze, acum trecea de partea spiritului și a „bolii“, în care puteai găsi noblețe și umanitate, pe cînd celălalt devenea avocatul na-

¹ În adevăr, e criminal ! (Ital.)

turii și al nobleței sănătoase, fără să-și mai amintească de nevoia mîntuirii. Nici controversa asupra „obiectului“ și a „eului“ nu era mai puțin confuză ; aici, însă, încilceala, care de altfel era pretutindeni aceeași, devenea cu totul fără leac, și asta într-un asemenea grad încît nimeni nu mai știa care din doi era, în realitate, omul cuceritor și care omul cu idei libere. Naphta îi interzicea în termeni severi lui Settembrini să se numească „individualist“, întrucît nega contradicția dintre Dumnezeu și natură, și nu înțelegea problema omului și a conflictului personalității decît prin prisma intereselor particulare și generale, astfel încît situîndu-se pe terenul unei morale burgheze, legată de viață și avînd ca scop doar viața, năzuia, fără nici un eroism, numai la utilitar și găsea în rațiunea statului, legea morală ; — pe cînd el, Naphta, știind perfect de bine că problema omului se întemeia pe conflictul dintre natural și supranatural, reprezenta adevăratul individualism, individualismul mistic, și era în realitate omul ideilor libere și al trăirii interioare. Dar dacă era așa, gîndea Hans Castorp, cum rămînea cu „anonimatul și comunitatea“ — pentru a nu cita, ca exemplu, decît numai o singură contradicție ? Pe de altă parte, cum rămînea cu punctele importante pe care el le atinsese în convorbirile cu părintele Unterpertinger, asupra catolicismului și filozofiei lui Hegel, asupra legăturilor intime dintre ideile de „politic“ și de „catolic“, cît și asupra categoriei obiectivării pe care acestea o fundamentau împreună ? Arta politicii și cea a educației nu fuseseră oare domeniul special al activității Ordinului lui Naphta ? Și încă ce educație ! Desigur că domnul Settembrini era un pedagog zelos, zelos pînă la a fi plictisitor și stînjenitor ; dar sub raportul obiectivității ascetice, disprețuitoare a eului, principiile lui nu puteau să rivalizeze cîtuși de

puțin cu cele ale lui Naphta. Poruncă absolută ! Disciplină de fier ! Constrângere ! Ascultare ! Teroare ! Toate acestea puteau să aibă partea lor onorabilă, dar nu țineau socoteală decît prea puțin de demnitatea individului. Era regulamentul militar al lui Frederic al Prusiei și al spaniolului Loyola cel cucernic și sever pînă la sînge ; și cu acest prilej ajungeai să te întrebi cum putea Naphta, în definitiv, să tindă spre acest absolut sîngeros, întrucît mărturisise că nu crede nici în cunoaștere pură și nici în știință fără ipoteze, pe scurt că nu crede în adevăr, în adevărul obiectiv, științific, pe care, după Ludovic Settembrini, trebuia să-l descopere legea supremă a întregii morale umane. Da, domnul Settembrini era cucernic și sever în vreme ce Naphta, cu o totală nepăsare, părea că vrea să coboare adevărul la nivelul omului, să-l reducă la ceea ce i s-ar potrivi omului mai bine ! Oare nu dovedeai o concepție burgheză și un utilitarism de filistin atunci cînd procedai în felul acesta, adică făceai ca adevărul să depindă de interesul omului ? Dacă priveai lucrurile mai de aproape, o asemenea concepție nu mai cuprindea o obiectivitate fermă, căci exista înlăuntrul ei mai multă libertate și mai mult subiectivism decît ar fi vrut Leo Naphta — măcar că era tot „politică” într-un sens destul de asemănător formulei domnului Settembrini. „Libertatea este legea iubirii aproape-lui”. După cît se părea, aceasta însemna : libertatea să depindă de om — și tot așa spunea și Naphta. Hotărît că un asemenea lucru însemna să te arăți mai mult cucernic decît liber, și iată că astfel dispărea încă o diferență, ceea ce era firesc să se întîmple cînd adoptai asemenea definiții. Ah ! acest domn Settembrini ! Nu degeaba era literat, adică nepotul unui om politic și fiul unui umanist. Se preocupa cu generozitate de critică și de frumusețile progresului,

și fluiera fetele pe care le întâlnea pe stradă, pe când tăiosul cel mititel, Naphta, era legat prin jurăminte aspre. Și, totuși, acesta din urmă era aproape un libertin, cu marea lui independență, iar celălalt un pătimăș despre care se putea spune că e înnebunit după virtute. Domnului Settembrini îi era teamă de „spiritul absolut” și voia cu orice preț să contopească *părtout*¹ spiritul cu progresul democratic — fiind înspăimântat de libertinajul religios al militărosului Naphta, care amesteca pe Dumnezeu și pe Diavol, sfîntenia și crima, geniul și boala, și nu cunoștea nici judecata de valoare, nici ideea rațiunii, nici voința. Oare cine era liber, oare cine era cucernic și care erau elementele ce stabileau adevărata poziție și adevărata condiție a omului : dispariția în comunitatea care absorbea și nivela, o dispariție pustitoare și ascetică — sau mai curînd „subiectul critic”, în care superficialitatea și severitatea virtuoașă a burghezului intrau în conflict ? Vai, principiile și aspectele se ciocneau neîncetat, contradicțiile interne se îngrămădeau, iar civilul nostru era silit să-și asume o răspundere teribilă de anevoioasă — adică nu numai să se decidă între contrarii, ba încă să le mai și separe cu claritate, ca pe niște preparate de laborator — astfel încît creștea tentația de a te arunca orbește în „universul moralmente dezordonat” al lui Naphta. Era o ciocnire de principii și o încurcătură generală, era o mare confuzie, iar lui Hans Castorp i se părea că adversarii ar fi mai puțin îndîrjiți dacă, pe cînd se certau, această confuzie nu le-ar coplesi sufletele.

Urcară împreună pînă la „Berghof”, apoi tustrei internații îi conduseră pe cei doi externi pînă în fața căsuței lor, iar aici mai întîrziară încă multă vreme, stînd în zăpadă, pe cînd Naphta și cu Settembrini

¹ Pretutindeni (fr.).

continuau să se certe — ca niște înțelepți pedagogi ce erau, așa cum Hans Castorp o știa foarte bine, pentru a contribui la modelarea unor tineri doritori de lumină. Pentru domnul Ferge chestiunile acestea erau mult prea înalte, cum de altfel o și lăsase să se înțeleagă de mai multe ori, iar pe Wehsal îl interesau prea puțin, de vreme ce nu mai era vorba despre biciuire și tortură. Hans Castorp, cu capul plecat, scormonea în zăpadă cu bastonul și se gîndea la marea confuzie.

În cele din urmă se despărțiră. Nu se putea sta la nesfîrșit și convorbirea nu avea limite. Cei trei internați de la „Berghof“ se întoarseră acasă, iar cei doi pedagogi rivali trebuiră să intre împreună în căsuța lor, unul pentru a se duce în chilia lui capitană cu mătase, iar celălalt în cămăruța de umanist, cu pupitrul și carafa de apă. Însă Hans Castorp se refugie pe balcon, cu urechile pline de vuietul și de zdrăngănitul armelor celor două oștiri care, una înaintînd dinspre Ierusalim și alta dinspre Babilon, se ciocneau *sub dos banderas*, învălmășindu-se într-o bătaie confuză.

ZĂPADĂ

De cinci ori pe zi internații, așezați la cele șapte mese, își manifestau în mod unanim nemulțumirea din pricina felului cum se prezenta vremea în acea iarnă. Considerau că nu-și îndeplinește decît foarte nesatisfăcător obligațiile ei de iarnă din creierul munților, că nu pune la dispoziție, așa cum se specifica în prospect, mijloacele meteorologice de rigoare căroro această regiune își datora reputația — o reputație cu care cei vechi erau obișnuiți și pe care cei noi se așteptau s-o verifice. Se înregistra o îngrijo-

rătoare scădere a strălucirii soarelui, adică tocmai a unui important factor de tămăduire, fără ajutorul căruia însănătoșirea era în mod inevitabil întârziată... Și orice ar fi putut gândi domnul Settembrini în legătură cu sinceritatea cu care acești oaspeți de la munte se străduiau să se facă sănătoși cât mai repede și-și doreau reîntoarcerea „acasă“ la șes, adevărul era că, oricum, ei își cereau drepturile cu stăruință, voiau să li se dea ceva în schimbul banilor pe care-i plăteau părinții sau soții lor, și bombăneau mereu în convorbirile de la masă, în ascensor și în hol. De aceea direcția generală înțelese perfect de bine că îi revenea sarcina de a îndrepta această situație, adică de a o compensa prin alte avantaje. Cumpărarea deci un nou aparat de „soare artificial“, întrucât cele două aparate pe care le aveau nu mai erau suficiente în raport cu cererile celor ce voiau să se bronzeze prin electricitate, fiindcă bronzarea le stătea bine fetelor și femeilor, iar bărbaților, cu toată viața lor orizontală, le dădea o înfățișare impunătoare de sportivi și de cuceritori. În plus, această înfățișare le oferea și vădite avantaje, deoarece femeile, deși pe deplin informate asupra originii tehnice și naturii artificiale a acestei virilități, erau totuși destul de proaste sau de viclene, adică suficient de înnebunate după o iluzie, pentru a se lăsa ameițite și seduse de această amăgire. „Dumnezeule ! izbucnea doamna Schönfeld, o bolnavă roșcată, cu ochii roșii, venită de la Berlin, Dumnezeule, repeta ea seara, în hol, unui tânăr holtei cu picioarele lungi și pieptul scobit, care, pe cartea de vizită, tipărită în franțuzește, se dădea drept un *Aviateur diplômé et Enseigne de la Marine allemande*¹ ; i se făcuse un pneumotorax și de altfel își punea smochingul pentru dejun și îl scotea seara,

¹ Aviator cu diplomă și aspirant în marina germană.

încredinându-i pe toți că acesta era regulamentul la marină. — Dumnezeule ! exclama ea privindu-l cu lăcomie pe aspirant, cât de minunat v-ați bronzat cu soarele artificial ! Ai zice că diavolul ăsta e un vânător de vulturi !“ — „Bagă de seamă, sireno, îi șopti la ureche, în ascensor, aspirantul, în așa fel încât ea se înfioră toată. Va trebui să-mi dai socoteală pentru privirile tale înfocate !“ Și trecînd pe balconul de dincolo de pereții de sticlă mată, respectivul diavol și vânător de vulturi găsi calea către sirenă...

Cu toate acestea, mai lipsea mult ca soarele artificial să devină, în acel an, o compensație reală pentru slăbiciunea astrului de pe cer. Două sau trei zile senine, cu soare, într-o lună — zile care, ce-i drept, îndărătul piscurilor albe scînteiau de un albastru adînc, foarte adînc, de catifea, cu o lucire de diamant și cu un delicios punct fierbinte, scînteiau pe ceafa și chipurile oamenilor, risipind vălul cenușiu și gros al ceții — două sau trei zile după ce trecuseră săptămîni era prea puțin pentru starea sufletească a oamenilor al căror destin îndreptătea nevoia excepțională de îmbărbătare și se bizuiau în sinea lor pe un fel de pact, care în schimbul renunțării la plăcerile și neplăcerile omenirii de la șes le asigura o viață lipsită, fără îndoială, de veselie, dar cu totul ușoară și agreabilă, fără griji, mergînd pînă la desființarea timpului și ocrotită din toate punctele de vedere. Consilierul aulic își dădea seama că nu mai folosea la nimic să le reamintească internaților că și în aceste condiții aparent neprielnice viața de la Berghof nu se aseamăna nici pe departe cu cea a unei viețuiri într-o mină siberiană, că aerul acestor piscuri, rar și ușor cum era, ăter pur ca să spunem așa, lipsit atît de impurități terestre cît și de elemente bune sau rele, avea mari calități, îi apăra pe oaspeții lui, chiar și în lipsa soarelui, de fumul și duhurile cîmpiei : proasta

dispoziție și protestările se înmulțeau, nesăbuitele amenințări cu plecarea erau la ordinea zilei, ba se întâmpla că unele erau duse la îndeplinire, cu tot exemplul pe care-l dădea recenta întoarcere plină de tristețe a doamnei Salomon, al cărei caz la început nu fusese grav și era pe cale să se îmbunătățească, dar care în urma plecării și a șederii pe propria ei răspundere în curenții de aer ai umedului Amsterdam devenise incurabil.

În loc de soare veni zăpada, o cantitate enormă de zăpadă, mormane de zăpadă atât de formidabile, cum Hans Castorp nu mai văzuse vreodată în viața lui. Și totuși, nici iarna trecută nu lăsase nimic de dorit în multe privințe, însă ninsoarea fusese slabă în raport cu aceea a actualei ierni. Prin cantitatea ei monstruoasă și peste orice limite te făcea să-ți dai seama de aspectul ciudat și excentric al acestei regiuni. Ninge-a zi de zi și nopți de-a rîndul : ninge-a mărunț, fără să viscolească, dar ninge-a. Puținele cărări practicabile păreau niște drumeaguri săpate și încremenite între pereții de zăpadă, ridicîndu-se pe amîndouă părțile mai sus decît statura unui om și pardosite cu plăci ca de alabastru, plăcute la vedere, scînteietoare, cristaline și zgrunțuroase — plăci folosite de internații de la Berghof ca să-și transmită prin scris și prin desene tot felul de vești, de glume și de aluzii picante. Dar chiar și între aceste taluzuri mergeai pe un strat de zăpadă destul de gros, măcar că se săpase destul de adînc, iar de faptul acesta îți dădeai seama în locurile mai frecventate cît și în gropile unde piciorul se afunda pe neașteptate pînă la genunchi : ba trebuia chiar să fii foarte atent să nu-ți rupi un picior. Băncile dispăruseră, ca înghițite : cîte o frîntură de spătar mai răsărea ici și colo din acest mormînt alb. Jos, în sat, nivelul străzilor suferise o schimbare atât de stranie, încît prăvăliile de la par-

terul caselor deveniseră pivnițe în care scoborai de pe trotuar pe niște trepte tăiate în zăpadă.

Și zi de zi, peste nămeții îngrămădiți, continua să ningă pe un frig mijlociu, de zece pînă la cincisprezece grade sub zero — care nu te pătrundea totuși pînă la oase, adică îl simțeai puțin, ca și cum n-ar fi fost decît cinci sau chiar două grade, căci nu bătea vîntul, iar uscăciunea aerului îl atenua. Dimineata era foarte întuneric : se mîncea la lumina lunară a lustrilor, în sala cu bolțile viu colorate. Afară stăruia neantul cenușiu, lumea scufundată într-o vată alburie care se îngrămădea la ferestre, învăluită într-un abur gros de ninsoare și ceață deasă. Munții nu se mai vedeau : cel mult dacă se putea desluși, din cînd în cînd, cîte ceva din brații cei mai apropiați ; erau la locurile lor, încărcăți de zăpadă, și dispăreau iute în negură, iar din răstimp în răstimp cîte un brad se scutura parcă de prea marea greutate de zăpadă, răspîndind în ceața cenușie o pulbere albicioasă. Către ora zece, soarele apărea ca un fum subțire, cu lumină stinsă, deasupra munților, răspîndind o viață searbădă și fantomatică, un reflex palid al lumii reale în peisajul de nerecunoscut. Însă totul rămînea estompat într-o gingășie și o paloare spectrală, lipsit de orice linie pe care ochiul s-o fi putut urmări cu certitudine. Contururile creștelor se pierdeau, se împăienjeneau, se prefăceau în fum. Întinderile de zăpadă scînteind într-o lumină firavă se desfășurau unele după altele, călăuzind privirile spre o lume de himere. Și se întîmpla uneori ca un nor luminat numai el, asemenea unui fum, să plutească îndelung, fără să-și schimbe forma, prin fața vreunui perete de stîncă.

Către amiază, soarele, răzbind numai pe jumătate din negură, se silea să sfîșie ceața din albastrul cerului. Dar era departe de-a izbuti, cu toate că, vreme

de o clipă, zăreai un pic de azur în văzduh, dar chiar și această slabă lucire era deajuns să însuflețească priveliștea diformată de aventura zăpezii și s-o facă să scînteieze cu reflexe diamantine. De obicei, cam la această oră înceta să mai ningă, de parcă zăpada și-ar fi îngăduit o privire generală asupra rezultatului obținut, iar rarele zile intermitente cu soare păreau și ele că urmăresc același lucru, cînd viscolul înceta și cînd foarte apropiata tîpsie cu jar a cerului se silca să topească neprihănită și majestuoasă întindere a zăpezii proaspete. Înfățișarea lumii era fecrică, și copilăroasă și caraghioasă. Pernele groase, flocoase, ca și cum ar fi fost proaspăt bătute, care se odihneau pe ramurile copacilor, movilele de pămînt sub care se ascundeau arbuștii pitici sau proeminentele stînci, aspectul chircit și parcă scufundat al peisajului atît de comic travestit, toate dădeau la iveală o lume de spiriduși, scoasă parcă dintr-o culgere de basme. Dar dacă scena apropiată, pe care te mișcai cu greutate, lua o înfățișare fantastică și poznașă, în schimb impresiile trezite de adîncurile depărtării erau acelea de măreție și hieratism, transmise de priveliștea grandios-statuară a Alpilor acoperiți cu zăpadă.

După amiaza, între două și patru, Hans Castorp stătea întins pe balcon, bine împachetat, cu ceafa rezemată de spătarul minunatului său șezlong, nici prea sus, nici prea jos, și privea, peste balustrada căptușită cu zăpadă, codrii și munții. Pădurea de brazi, de un verde-întunecat, se cățara pe povîrnișuri, iar printre copaci pămîntul era pretutindeni acoperit cu zăpadă. Deasupra se înălțau crestele stînci, de un cenușiu albicios, cu imense întinderi de zăpadă întrerupte ici și colo de niște stînci mai întunecate și cîteva piscuri care se pierdeau molatic în neguri. Ninge liniștit. Totul se împăienjenea din ce în ce

mai tare. Privirea, rătăcind într-un neant vătuit, îți crea o predispoziție la somn. Ațipirea era însoțită de o tresărire, însă după aceea nu exista alt somn mai senin decât în aerul înghețat — era o odihnă fără vise, netulburată de vreo reminiscență inconștientă a greutăților vieții, deoarece respirarea aerului rar, neconsistent și fără miros, nu apăsa organismul mai tare decât lipsa de respirație a unui mort. Când te trezeai, muntele dispăruse cu totul în volbura zăpezii și nu se mai iveau — când și când, numai pentru câteva clipe — decât niște frînturi, o creastă sau un colț stîncos, care se ascundeau aproape imediat ca în vâluri opace. Acest joc tăcut al fantomelor era dintre cele mai distractive. Trebuia să-ți încordezi atenția foarte tare ca să surprinzi asemenea unduire de fantasmagorii învălurate în metamorfoza lor tainică. Sălbatic și uriaș, limpezit de ceață, se zărea un lanț stîncos al cărui pisc și ale cărui poale nu se vedeau. Însă de îndată ce-l scăpai o clipă din ochi, dispărea.

Cîteodată se dezlănțuiau furtuni de ninsoare care te împiedicau cu desăvîrșire să stai pe balcon, deoarece vîrtejurile viscolului năpădeau chiar și pe balcon, acoperind totul, podeaua și mobilele, cu un strat gros de zăpadă. Căci izbucneau și asemenea furtuni în valea străjuită de piscurile munților. Această atmosferă atît de lipsită de materialitate era totuși vînzolită de vijelii și se umplea de o asemenea forfoteală de fulgi, încît nu mai vedeai nici măcar la un pas în fața ta. Niște rafale care-ți tăiau respirația dădeau zăpezii o iuteală și o intensitate sălbatică, învîrtejită și piezișă, o vînturare de jos în sus, din fundul văii către cer, făcînd-o parcă să fiarbă într-un fel de sarabandă nebunească — nu mai era ninsoare, ci un haos de întineric spoit cu alb, un dezmiăț imolator, o inversurare a fenomenelor naturii dintr-o regiune smulsă din zona ei liniștită, și unde numai cîntezoii care o zbu-

gheau deodată în stoluri compacte se simțeau acasă și erau în stare să se orienteze.

Totuși, lui Hans Castorp îi plăcea această viață în zăpadă. Găsea că se înrudește în multe privințe cu plajele de pe țărmul mării : monotonia primitivă a priveliștii era comună celor două lumi ; zăpada, această pulbere adâncă, vătuită și imaculată, avea aceeași funcțiune ca și nisipul de un alb-gălbui, de-acolo, de jos ; te atingeai și nu te murdărea, căci era suficient doar să scuturi de pe ghete și de pe haine pulberea albă și rece, cum făceai acolo, jos, cu pulberea de piatră și de scoici a mării, ca să nu lase nici o urmă iar mersul prin zăpadă era la fel de obositor ca și o plimbare de-a lungul dunelor, afară numai dacă arșița soarelui i-ar fi topit în mod superficial suprafața care noaptea îngheța : atunci puteai merge cu mai multă ușurință și cu mai multă plăcere decât pe un parchet și tot atât de ușor și de plăcut ca pe nisipul neted, tare, umezit și elastic de pe malul mării.

Numai că anul acesta ninsorile și nămeții erau atât de mari, încît, cu excepția schiorilor, nimeni nu mai avea posibilitatea să facă vreo mișcare în aerul liber și pur. Plugurile de zăpadă lucrau ; dar munteau din greu să degajeze atât drumeagiurile cele mai frecventate cît și strada principală a stațiunii, astfel că puținele drumuri care mai puteau fi folosite și care dădeau imediat într-o fundătură erau foarte umblate de cei sănătoși și de cei bo'navi, de localnici și de vizitatorii hotelurilor internaționale ; dar sportivii cu săniuțele se izbeau de picioarele pietonilor, căci doamne și domni, lăsați pe spate și cu tălpile înainte, tipînd cît îi ținea gura pentru a da de veste să li se facă loc, pe un ton dovedind cît erau de pătrunși de importanța acțiunii lor, alunecau încălecați pe săniuțe de copii, de-a lungul pantelor, încurcîndu-se între ei și dîndu-se de-a berbeleacul, pentru ca imediat ce

ajungeau jos să urce iarăși, trăgându-și de sfoară jucăriile la modă.

Hans Castorp era mai mult decît sătul de aceste plimbări. Avea două dorințe : cea mai puternică era aceea de-a fi singur, numai cu gîndurile și visurile lui, iar balconul i-ar fi oferit prilejul să și-o îndeplinească, deși într-un mod destul de superficial. Cît despre cealaltă, legată de prima, era nevoia de a intra într-o legătură mai intimă și mai liberă cu muntele pustiit de zăpadă, pentru care începuse să simtă o chemare deosebită, iar această dorință nu se putea îndeplini atîta vreme cît rămînea un pieton dezarmat și fără aripi ; căci s-ar fi înfundat imediat pînă la brîu în acest element al naturii, dacă ar fi încercat să treacă dincolo de cărările obișnuite, săpate cu lopata și pe care își dăduse silința să le parcurgă în toate direcțiile, cu pas hotărît.

Așadar, într-o zi a celei de-a doua ierni pe care o petrecea aici, sus, Hans Castorp se hotărî să-și cumpere niște schiuri și să învețe a le folosi în măsura în care i-o impunea dorința reală ce-l anima. Nu era un sportiv ; nu fusese niciodată, deoarece îi lipseau însușirile fizice ; de altfel, nici nu se prefăcea că ar fi, cum se întîmpla cu mulți internați de la Berghof, care, pentru a fi în ton cu obiceiurile locului și cu moda, se costumau ca sportivi — în special doamnele, de pildă Hermine Kleefeld, care, deși greutatea de respirație îi învinețeau veșnic vîrfurile nasului și buzele, se complăcea totuși să apară la al doilea dejun cu pantaloni de lînă, iar după masă se trîntea astfel îmbrăcată, cu picioarele desfăcute, într-un fotoliu de răchită din hol, într-un fel destul de necuviincios. Dacă Hans Castorp ar fi cerut autorizația consilierului aulic pentru proiectul lui extravagant, s-ar fi izbit cu siguranță de un refuz. Sportul era absolut interzis celor de-aici, de sus, atît la Berg-

hof cît și în toate celelalte stabilimente de același gen ; căci atmosfera care pătrundea în aparență atît de ușor în plămîni, cerea, totuși, mușchilor inimii să facă eforturi strașnice, iar în ceea ce-l privea pe Hans Castorp, observația lui spusă cu nepăsare despre „obișnuința de a nu se obișnui“ rămăsese pentru el pe deplin valabilă, întrucît tendința de a face febră, pe care Radamante o puneă în legătură cu existența unei Pete umede, stăruia cu încăpăținare. Astfel, ce-ar mai căuta aici ? Așadar, dorința și intenția lui erau pe cît de contradictorii pe atît de nepotrivite. Totuși, se cuvine să încercăm a-l înțelege. Ceea ce-l îmboldea nu era ambiția de-a fi asemenea înfumuraților vieții în aer liber, sau celor care făceau sport din cochetărie și, dacă moda le-ar fi cerut-o, ar fi manifestat aceleași ifose zeloase ca să joace cărți într-o cameră înăbușitoare. Se simțea în mod absolut membrul unei alte comunități cu mult mai puțin liberă decît mica gloată a turiștilor, și, dintr-un punct de vedere mai larg și mai inedit — adică în numele unei anumite demnități distante și care-i impunea o anumită reținere — avea sentimentul că nu era treaba lui să se zbenguie fără socoteală ca oamenii aceia și să se tăvălească prin zăpadă ca un nebun. Nu intenționa să facă vreo escapadă, ci avea de gînd să fie cît mai cumpănit, iar Radamante ar fi putut foarte bine să-i dea aprobarea. Cum însă Hans Castorp prevedea că îl va opri totuși, în numele regulamentului sanatorial, se hotărî să acționeze fără știrea medicilor.

Imediat ce se ivi prilejul, îi comunică domnului Settembrini intenția lui. Domnul Settembrini era cît pe ce să-l îmbrățișeze de bucurie.

— Dar desigur, dar desigur, da, domnule inginer, făceți-o, pentru numele lui Dumnezeu ! Nu întrebați pe nimeni și făceți-o — îngerul dumneavoastră păzitor v-a inspirat în acest sens ! Făceți-o imediat,

adică mai înainte ca această dorință frumoasă să vă părăsească. Merg cu dumneavoastră, vă însoțesc la magazin și o să cumpărăm împreună imediat aceste ustensile binecuvîntate ! Mi-ar place și mie să vă însoțesc pe munte și să gonesc alături de dumneavoastră, cu picioarele înaripate asemenea lui Mercur, dar un astfel de lucru nu mi-e îngăduit... Ei, îngăduit ! Aș face-o, desigur, chiar dacă „nu mi-e îngăduit“, însă nu pot, sînt un om pierdut. Dimpotrivă, dumneavoastră... asta nu vă va face nici un rău, nici cel mai mic rău, dacă sînteți înțelept și dacă nu săriți peste cal. Ei, și chiar dacă o să vă facă puțin rău, oricum, tot îngerul dumneavoastră bun va avea grijă să... Nu spun mai mult. Ce idee minunată ! Vă aflați aici de doi ani și încă mai sînteți în stare de o asemenea naivitate — ah, nu, chintesența dumneavoastră este bună, nu există nici un temei să se îndoiască cineva de dumneavoastră. Bravo, bravo ! Puteți da cu tifla întunecatului prinț care vă conduce destinele acolo sus — cumpărați schiurile, spuneți să le trimită la mine sau la Lukacek, ori la băcanul meu, jos, în căsuța noastră. Veți veni să le luați de acolo, pentru a vă antrena și veți luneca pe suprafața zăpezii...

Chiar așa făcu. Sub ochii domnului Settembrini, care-și dădu aere de cunoscător greu de satisfăcut, deși nu avea nici o noțiune despre sporturi, Hans Castorp cumpără într-o prăvălie de specialitate de pe strada principală o pereche de schiuri frumoase, din lemn de frasin, lustruite în brun-deschis, cu niște splendide curele și cu vîrfurile îndoite, cumpărînd, de asemenea, și niște bețe de schi cu vîrfurile de fier și cu rondele, nelăsîndu-se abătut din hotărîrea de a-și duce întreg calabalîcul singur, pe umăr, pînă la locuința lui Settembrini, unde se înțeleseră repede cu băcanul asupra condițiilor de depozitare a echipamentului. Hans Castorp, care nu era chiar complet

nepriceput, deoarece urmărise adesea schiorii și ară-
tase mult interes pentru schi, începu singur, departe
de furnicarul terenurilor de antrenament, să-și facă,
de bine de rău, ucenicia, pe o pantă aproape cură-
țată, nu departe de sanatoriul Berghof, iar din când
în când domnul Settembrini îl privea cum lucrează,
de la o distanță oarecare, rezemat în baston, încruci-
șându-și grațios picioarele și aplaudind cu entuziaste
exclamații de bravo progresele făcute. Totul mergea
bine, pînă într-o zi cînd Hans Castorp, coborînd co-
titura drumului degajat spre „Dorf“ ca să-și lase
schiurile la băcan, îl întâlnește pe consilierul aulic.
Behrens nu-l recunoscuse, cu toate că era ziua-n amiaza
mare și schiorul începător era cît pe ce să se izbească
de el ; acesta se învăluie într-un nor de fum de țigară
și trece mai departe.

Hans Castorp află că oricine își poate însuși repede
o oarecare îndemînare, cu condiția să simtă într-ade-
văr dorința. Nu rîvnea să ajungă un virtuos. Atîta
cît voia să știe, putea să învețe în răstimp de cîteva
zile, fără să nădușească și fără să gîfîie. Grija lui era
să-și țină picioarele strîns lipite, așa cum cere regula
și să lase dire paralele, apoi învătă cum să se folo-
sească de bețe la plecare, pentru a-și lua direcția, și,
de asemenea, cum să treacă dintr-o singură săritură,
cu brațele ridicate, peste obstacole mai scunde și peste
mici ridicături, înălțîndu-se și scufundîndu-se ca un
vapor pe o mare agitată, și astfel, începînd cu a
douăzecea încercare, nu mai căzu atunci cînd, în plină
cursă, frînă după metoda Telemark, cu un picior în-
tins înainte și îndoiind genunchiul celuilalt. Încetul
cu încetul își lărgi gama exercițiilor. Într-o zi, dom-
nul Settembrini îl văzu trecînd prin ceața alburie,
răcni în direcția lui cu mâinile făcute căuș, sfătuindu-l
să fie prevăzător, apoi se întoarse acasă mulțumit în
inima lui de pedagog.

Era frumos peisajul muntelui hibernal ; nu frumos în înțelesul de blînd și agreabil, ci așa cum este frumoasă pustietatea Mării Nordului pe un vînt puternic de vest — fără vuiet de tunete, ce-i drept, ci, dimpotrivă, într-o tăcere de moarte, dar care trezea unele stări sufletești vecine întru totul cu venerația. Lungile tălpi flexibile îl purtau pe Hans Castorp în multe direcții : de-a lungul versantului stîng spre Clavadel, sau spre dreapta trecînd pe dinaintea versantelor lui Frauenkirch și Glaris, în spatele cărora se profila în ceață umbra masivului de la Amselfluh, dar deopotrivă și în valea Dischma sau în spatele Berghofului, urcînd în direcția Seehornului împădurit, a cărui creastă ninsă se înălța singură deasupra liniștei arborilor, cît și a pădurii din valea Drusatscha, îndărătul căreia se zărea silueta palidă a lanțului Rätikon acoperit complet de zăpadă. Se ducea cu schiurile lui și lua funicularul pînă la Schatzalp ca să se plimbe acolo, în liniște, în voia celor două mii de metri înălțime, pe întinderile înclinate scînteind sub zăpada spulberată, și care, pe vreme senină, ofereau o priveliște vastă și sublimă asupra peisajului înlăuntrul căruia se desfășura aventura lui.

Se bucura de această cucerire care îl ajuta să înălțare anumite nerealizări și să învingă aproape toate obstacolele. De altfel, îl învăluia și în singurătatea mult dorită, în cea mai desăvîrșită care se poate închipui, într-o singurătate ce-i umplea inima cu un sentiment de o sălbatică și critică îndepărtare de oameni. Exista acolo, de o parte, în ceața zăpezii, o rîpă din care se înălțau brazi, iar de cealaltă parte o surpătură abruptă de stînci, cu mormane uriașe de zăpadă, ciclopeene și curbate, care formau peșteri și căciuli enorme. Tăcerea — cînd se oprea și nu se mai auzea nici pe sine — era necondiționată, desăvîrșită, o muțenie de vată, neobișnuită, nicicînd întîlnită, cum

nu exista nicăieri în lume. Nici o adiere, nici chiar cea mai diafană, nu atingea copacii, și nici un murmur nu se înfiripa, nici un glas de pasăre. Era însăși tăcerea eternă cea pe care o pîndea Hans Castorp în clipa cînd rămînea încremenit, în picioare, rezemat în bețe, cu capul lăsat pe umăr, cu gura întredeschisă ; și încet, fără contenire, ninsoarea continua să cadă fără cel mai mic zgomot.

Nu, lumea aceea, cu tăcerea ei de nepătruns, nu avea nimic ospitalier, îl admitea pe vizitator numai în baza voinței și pe garanția lui, nu-l întîmpina — adică tolera intrusul și prezența lui într-un fel neliniștitor, fără să-și ia nici o răspundere, iar ceea ce lăsa să se desprindă și să te învăluie era impresia unei amenințări liniștite și elementare, nu chiar a unei dușmăanii ci doar a unei indifferențe ucigătoare. Copilul civilizației, străin ca formație și prin origine de această natură sălbatică, era mai sensibil în fața măreției ei decît flăcăul aspru silit a se răfui cu ea încă din cea mai fragedă copilărie și care trăiește în mijlocul ei într-o stare de familiaritate banală și cumpătată. Acesta din urmă abia dacă cunoaște teama religioasă cu care celălalt, încruntînd sprîncenele, înfruntă natura, — teamă ce influențează toate raporturile intime cu ea și-i întreține neîncetat în suflet un fel de tulburare evlavioasă, de emoție înfricoșată. Cu puloverul din păr de cămilă, cu mîneci lungi, cu moletiere, stînd pe schiurile lui de lux, Hans Castorp se simțea în stare să fie foarte cutezător pîndind această tăcere ciudată a naturii sălbatice și a iernii ucigător de calme, iar senzația de liniște pe care o simțea atunci cînd, întorcîndu-se, zărea ivindu-i-se în față, prin atmosfera încețoșată, primele locuințe omenesti, îl făcea să-și dea seama, prin comparație, de starea sufletească precedentă și îl silca să înțeleagă că ore întregi o spaimă tainică și primitivă îi stăpi-

nise inima. La Sylt, cu pantaloni albi, sigur, elegant și respectuos, stătuse pe marginea uriașei faleze scăldate de valuri ca în fața cuștii unui leu, de după gratiile căreia fiara feroce își arată fălcile căscate cu colții îngrozitori. Apoi se scăldase în vreme ce un gardian îi avertiza pe înotători, prin semnale de coră, că sînt în primejdie aceia care încercau cu temeritate să treacă prima linie de valuri și să se apropie de vârtejurile amenințătoare, iar acestea, cu o ultimă răbufnire de cataractă înspumată, îl izbeau în ceafă ca lovitura unei labe de fiară. Acolo tînărul cunoscuse fericirea unor ușoare și drăgăstoase contacte cu forțe a căror îmbrățișare totală l-ar fi putut distruge. Dar nu-l ispiti cîtuși de puțin pofta de a împinge acest contact amețitor cu natura ucigătoare pînă la limita îmbrățișării totale — nu-l ispiti pe el, plătîndul muritor, deși era înarmat și destul de bine înzestrat de civilizație — adică să se avînte cît mai departe în imensitate, ori cît puțin să evite cît mai mult cu putință fuga din fața ei, încît în această aventură să riște să atingă momentul critic în care orice limită va fi depășită, astfel încît nu va mai putea fi vorba numai de spumă și de o ușoară lovitură bestială de labă, ci de vârtejul talazului, de gîtlejul fiarei, de oceanul însuși.

Într-un cuvînt, Hans Castorp dovedea curaj, acolo, sus — dacă prin curaj trebuie să înțelegem nu un singe rece stupid în fața elementelor naturii, ci o dăruire conștientă de sine prin simpatia pentru ele — o biruință cîștigată asupra fricii de moarte. Simpatie? — Hans Castorp simțea, de fapt, în pieptul lui îngust de civilizat, o adîncă simpatie pentru aceste elemente; iar de această simpatie depindea noua lui conștiință pe care și-o formase în legătură cu propria-i demnitate, adică să considere că o singurătate adîncă și mare i se potrivea mai bine decît gloata celor cu săniuța și balconul

camerej de la sanatoriu. Contemplase din înaltul acestui balcon piscurile cufundate în ceață, dansul fulgilor de zăpadă învîrtejiți de viscol, și se rușinase pînă în adîncul sufletului să rămînă un simplu spectator, apărat de zidul confortului. Din această cauză învățase să schieze, deci nu dintr-un exibiționism sportiv și nici din vreo exuberanță spontană a trupului. Dacă nu se simțea în siguranță în măreția și tăcerea de moarte a peisajului alpin — și de fapt acest copil al civilizației nu se simțea, aici, cîtuși de puțin la îndemînă — spiritul și ființa lui făcuseră de mai înainte cunoștință, aici, sus, cu pericolul. O convorbire cu Naphta și cu Settembrini nu era întru nimic mai liniștitoare ; se avînta și ea, dimpotrivă, dincolo de cărările umblate îndreptîndu-se spre primejdiile cele mai grave ; iar dacă putem vorbi despre o simpatie a lui Hans Castorp pentru imensa sălbăticie a iernii, asta se datorește faptului că el simțea, în ciuda spaimei lui evlavioase, că această priveliște era decorul cel mai potrivit pentru maturizarea complexelor gîndirii lui și că acolo era un loc indicat pentru cineva care, fără să-și dea prea bine seama cum ajunsese aici, era copleșit de sarcina de a sta la „cîrma“ unor gînduri privitoare la situația și poziția lui *Homo Dei*.

Aici nu se afla nici un om care, suflînd din corn, să-l prevină pe cutezător de primejdia care-l amenință, afară doar dacă acela n-ar fi însuși domnul Settembrini, ca atunci cînd, punînd mîinile căuș la gură, îl strigase pe Hans Castorp care se îndepărta. Dar tînărul era plin de curaj și de dragoste pentru elementele naturii și nu-i mai păsa dacă-l striga cineva din urmă, după cum nu se sinchisise nici de acea chemare care-i răsunase într-o anumită seară de Carnaval : „*Eh, Ingegner, un po' di ragione, sa!*“ A, da, gîndi el, ești iarăși tu, Satană pedagogică cu ale tale *ragione* și *ribellione*. Cu toate acestea, îmi ești drag. Deși ești, ce-i

drept, numai un flecar și un flașnetar, te dovedești plin de cele mai bune intenții și-mi ești mai drag decât mititelul iezuit și terorist neînduplecat, călăul și sfi-chiuitorul spaniol cu ochelarii lui care aruncă fulgere, măcar că are aproape întotdeauna dreptate când vă certați... când vă certați ca pedagogi pentru bietul meu suflet, așa cum o făceau Dumnezeu și Diavolul disputându-și omul din evul mediu...

Sprijinindu-se în bețele de schi și cu picioarele pline de pulbere de zăpadă, urca pe o înălțime alburie ale cărei întinderi, asemenea unor cearșafuri albe, suiau în terase din ce în ce mai înalte, și nu se putea bănuî încotro se îndreptau ; păreau că nu duc nicăieri ; partea lor de sus se pierdea în cerul tot atât de alb și de cețos ca și ele, și nu știai de unde începea ; nu se vedea nici pisc, nici creastă, ci numai un neant neguros către care Hans Castorp înainta, și cum îndărătul lui lumea și valea locuită de oameni nu întîrziară, deopotrivă, să se închidă privirii, cum nici un sunet nu-l mai ajungea din urmă, singurătatea și izolarea deveniseră, mai înainte de a-și fi putut da seama, tot atât de profunde pe cît fusese în stare el însuși să și le dorească, profunde pînă la spaima care este condiția prealabilă a curajului. *Praeterit figura hujus mundi*¹, își spuse sieși, într-o latină care nu era în spirit umanist — expresie auzită la Naphta. Se opri și privi îndărăt. De jur împrejur nu se mai vedea nimic, în afară de cîțiva fulgi mărunți de zăpadă ce coborau din albul înălțimilor spre albeața pămîntului, și pretutindeni stăruia o tăcere grandioasă și nepăsătoare. În vreme ce privirea i se izbea în toate părțile de golul alb care-l orbea, își simți inima cum bate, tulburată de urcuș ; zvîcneau acei mușchi ai inimii a căror forță animală și mecanism le întrezărise, cu o îndrăzneală poate nelegiuită, printre fulgerările sfîrșitoare ale cabinetului de radio-

¹ A trecut dincolo de chipul acestei lumi.

scopie. Și îl cuprindea un fel de emoție, o dragoste simplă și fierbinte pentru inima lui, inima omului, care bate atît de singură, numai cu întrebarea și taina ei, pe aceste înălțimi, în vidul înghețat.

Urca din greu, din ce în ce mai sus, spre cer. Uneori înfunda în zăpadă partea superioară a unuiu dintre bețele cu vîrfurile ascuțite și vedea, din adînc, un licăr albastru care țîșnea în clipa cînd trăgea bățul afară. Lucrul acesta îl amuza ; era în stare să stea multă vreme și să repete mereu și mereu gestul care provoca acest mic fenomen optic. Era o stranie și gingașă lumină a munților și adîncurilor, de un albastru-verzui limpede ca gheața, și totuși învăluită de umbre și taine atrăgătoare. Îi amintea de culoarea și strălucirea unor anumiți ochi, doi ochi oblici, ai destinului său, și pe care domnul Settembrini îi calificase, din punct de vedere umanist, o „despicătură tătarască” și „ochi de lup din stepe” — doi ochi întrezăriți odinioară și pe care îi regăsise în mod inevitabil în ochii lui Hippe și ai Clavdiei Chauchat. „Cu plăcere, șopti el în mijlocul tăcerii. Dar să nu mi-l rupi : *Il est à visser, tu sais.*” Și, în gînd, auzi în spatele lui îndemnuri elocvente de a fi rezonabil.

Spre dreapta, la o oarecare distanță, pădurea se pierdea în ceață. O apucă în această direcție, pentru a avea în fața ochilor o țintă pămînteană în loc de o transcendență alburie, și, deodată, alunecă fără să fi observat cîtuși de puțin că în fața lui se afla o depresiune a solului. Monotonia orbitoare îl împiedica să recunoască ceva din structura terenului. Nu se vedea nimic ; totul se contopea în fața ochilor. Sălta mereu, depășind obstacole complet neprevăzute. Se lăsă în voia pantei, fără să-i poată măsura cu privirea gradul de înclinare.

Pădurea care-l ispitise era situată dincolo de prăpastia pe lîngă care tocmai coborîse fără să-și dea seama. Fundul rîpei, acoperit cu o zăpadă moale și pufoasă,

se apleca spre partea muntelui, după cum își dădu seama când, o clipă, se lăsă să alunece în această direcție. Cobora; povârnișurile se înălțau de o parte și de alta din ce în ce mai apropiate; și ca un drum dezgolit, depresiunea terenului părea că-l poartă spre interiorul muntelui. Apoi vîrfurile schiurilor se ridicară iarăși; terenul suia și curînd nu mai existară pereți laterali de urcat; cursa fără drum a lui Hans Castorp îl ducea din nou de-a lungul unei întinderi deschise a muntelui, spre cer.

Văzu pădurea de brazi într-o parte, îndărăt și sub el, apuca în această ultimă direcție și printr-o coborîre iute atinse brazii încărcăți de zăpadă care, așezați în formă de unghi, înaintau ca o avangardă a pădurii și dispăreau mai jos în ceață, în spațiul necuprins. Odihnindu-se sub ramurile lor, fumă o țigară, simțindu-și sufletul mereu apăsător, încordat și neliniștit de tăcerea prea mare, de această singurătate aventuroasă, însă mîndru de a le fi cucerit prin curajul lui și conștient de drepturile pe care demnitatea i le dădea asupra priveliștii.

Era după-amiază, către ora trei. Pornise la drum imediat după masă, hotărît să renunțe atît la o parte din cura cea mare de odihnă, cît și la gustarea de la ora patru, și cu intenția de a se întoarce înainte de căderea nopții. Se simțea fericit la gîndul că mai avea în fața lui multe ore pentru a hoinări liber de-a lungul și de-a latul acestui decor grandios. Într-un buzunar al pantalonilor de schi avea puțină șocolată, iar într-unul de la haină o sticlută cu vin de porto.

Abia dacă mai putea să distingă unde se găsea soarele, atît de deasă era ceața în jurul lui. În spate, din spre vale, venind din unghiul muntos care nu se mai zărea, norii se întunecară, iar o neguîă din ce în ce mai joasă părea că înaintează spre el. S-ar fi zis că se pregătea să ningă, că trebuia să se aștepte la zăpadă,

la și mai multă zăpadă, de parcă ar fi existat unele necesități meteorologice urgente, prin urmare trebuia să se pregătească pentru un adevărat viscol. Și, în adevăr, fulgi mici și liniștiți începură să cadă din belșug.

Hans Castorp făcu vreo doi pași și lăsă să-i cadă cîtiva pe mîneacă, după care, ca naturalist amator ce era, îi privi cu un ochi de cunoscător. Semănau, la prima vedere, cu niște minuscule zdrențe inofensive, însă avusese destul de des sub excelența lui după semeni de-ai lor, astfel încît știa perfect de bine că erau ca niște mici și prețioase giuvaiere lucrate cu precizie, bijuterii, stele, agrafe de diamante, iar bijutierul cel mai talentat n-ar fi fost în stare să le facă mai bogate și mai minuțios asortate — da, această pulbere albă, ușoară și pufoasă, ce se prăvălea cu toată greutatea apăsînd pădurea, acoperea întinderea pe a cărei suprafață alunecau șinele lui late de lemn, o pulbere ce semăna ce-i drept foarte bine, deși era foarte deosebită, cu cea de pe plaja mării din țara lui de nisip la care nu se putea împiedica să se gîndească : în adevăr, se știa că nu se compuneau din cioburi de piatră, ci din mii și mii de fragmente de apă concentrate într-o multitudine uniformă și cristalină — fragmente de substanță anorganică, făcînd să țîșnească plasma vitală, trupul plantelor și al omului — și printre aceste miliarde de stele magice, în nepătrunsa lor splendoare sfîntă, invizibilă și de loc destinată privirii omenești, una nu semăna cu cealaltă ; domnea acolo o nesfîrșită ardoare de creație în transformarea și dezvoltarea rafinată a uneia și aceleiași teme fundamentale, a hexagonului cu laturile și unghiurile egale, însă în ele înșile fiecare dintre aceste produse reci era de o egalitate desăvîrșită și de o regularitate glacială, și tocmai în acest fapt dăinuia ceva nefamiliar, antiorganic și ostil vieții ; erau de o regularitate ce atingea un asemenea grad, încît substanța de natură organică nu-l putea

atinge niciodată, căci vieții îi repugna o precizie atât de exactă pe care o considera ucigătoare, așadar întrupa însuși misterul morții, iar Hans Castorp credea că înțelege de ce constructorii templelor din antichitate, în mod deliberat și în taină, își îngăduiseră anumite infracțiuni la regulile de simetrie în așezarea coloanelor.

Își luă zborul, alunecă pe schiuri, coborî de-a lungul lizierei pădurii pe stratul gros de zăpadă al pantei, spre ceață, se lăsă dus, urcînd, alunecînd și continuă să rătăcească fără țintă și fără grabă de-a lungul suprafeței moarte, care, cu întinderile ondulate, vegetația uscată ce se compunea doar din umbre înalte de brazi, și cu orizontul ei mărginit de dealuri plăcute, semăna atât de straniu cu un peisaj de dune. Hans Castorp dădea din cap cu satisfacție cînd se oprea și se desfăta de această asemănare ; și suporta cu plăcere fierbințeala obrazilor, dorința de a tremura, ciudatul și amestecul de atîtare și de oboseală care îl stăpîneau, deoarece toate acestea îl făceau să se gîndească adînc la niște impresii familiare pe care i le dăruise deopotrivă și aerul mărîn cînd îi biciuise nervii, provocîndu-i, în același timp, și o mare poftă de somn. Își dădu seama cu satisfacție de independența lui înaripată, de hoinăreală lui liberă. În fața sa nu exista nici un drum pe care să fie silit să-l urmeze, și cu atât mai mult nu exista nici unul îndărătul său să-l ducă acolo de unde venise. La început, mai dănuiseră niște stîlpi, niște jaloane înfipite în zăpadă, însă Hans Castorp nu întîrziase să se elibereze intenționat de această tutelă, întrucît toate îl făceau să se gîndească mereu la omul cu cornul, iar lui i se părea că nu se potrivesc cu legăturile intime pe care le avea cu marea și sălbatica singurătate a iernii.

În spatele înălțimilor stîncoase și acoperite cu zăpadă, prin defileul cărora trecu, cotînd cînd la dreapta,

cînd la stînga, se întindea un plan înclinat, apoi unul orizontal, și după aceea apăru muntele înalt ale cărui defileuri și pasuri, capitonate pufos, păreau accesibile și ispititoare. Da, în inima lui Hans Castorp era puternică ispita depărtărilor, înălțimilor și singurătății care se deschideau mereu și mereu, și cu riscul de a întârzia, pătrundea tot mai adînc în liniștea sălbatică, în straniu, în sfera primejdioasă — fără să-i pese de faptul că, între timp, încordarea și neliniștea se schimbaseră într-o adevărată frică la vederea întunecării pretimpurii și crescînde a cerului, care învăluia ca niște voaluri cenușii ținutul. Această frică îl făcu să înțeleagă că pînă în clipa de-atunci se silise în adîncul lui să piardă chiar și simțul de orientare și să uite cu desăvîrșire în ce direcție erau situate valea și tîrgul — lucru pe care-l izbutise tot atît de complet pe cît și-l dorise. De altfel, putea presupune că, dacă s-ar întoarce imediat și dacă ar coborî mereu la vale, va ajunge, desigur, repede pînă jos, chiar dacă nu direct la Berghof. În acest caz, însă, ar ajunge prea curînd ; și astfel nu s-ar folosi de tot timpul disponibil, pe cînd, dacă-l surprindea viscolul, atunci în adevăr era probabil să nu mai regăsească drumul înapoi. Dar se împotrivi s-o ia la goană prea devreme, oricît de greu l-ar fi apăsât frica — frica lui sinceră de elementele naturii. Aceasta nu însemna de loc a te comporta ca un sportiv ; căci sportivul intră în luptă cu elementele numai atîta vreme cît se simte stăpîn ; adică este prudent, căci înțelept este să cedezi. Dar ceea ce se petrecea în sufletul lui Hans Castorp nu se putea exprima decît printr-un singur cuvînt : sfidare ! Și oricît de reprobabil era acest cuvînt, chiar dacă — sau mai ales dacă — veleitatea nesocotită pe care o indica era legată de o frică sinceră, totuși ea poate fi înțeleasă dacă ne gîndim, ca oameni ce sîntem, că în străfundurile ființei unui tînăr și unui om care a trăit ani

de-a rîndul în felul eroului nostru, s-au adunat multe lucruri aici, ori s-au „stivuit“, cum ar fi spus Hans Castorp, inginerul, și care într-o zi sau alta trebuiau să explodeze într-un elementar „Haida de!“ sau într-un „Ce-o fi o fi!“ spontane, pline de o nerăbdare exasperată, pe scurt să se manifeste printr-o sfidare sau o împotrivire diametral opusă prudenței înțelepte. Și astfel se face că, hotărît, porni pe tălpii lui lungi, mai lunecă de-a lungul acestei pante și se urcă pe colnicul următor unde se găsea, la o oarecare distanță, o casă de lemn, un fel de pod cu acoperișul plin de bucăți de piatră, ceva asemănător cu o colibă de păstor, așezată cu fața către muntele următor a cărui spinare era plină de brazi și dincolo de care se îngrămădeau niște piscuri înalte, învăluite de o negură nedeslușită. În fața lui, peretele stîncos presărat cu cîteva pîlcuri de copaci se avînta abrupt, însă apucînd-o la dreapta puteai să-l ocolești pe jumătate, parcurgînd o pantă moderată pentru a trece îndărătul lui, ca să vezi ce mai urmează. Hans Castorp începu deci cu această explorare, după ce, chiar în fața tăpșanului pe care se afla adăpostul, se văzu silit să mai coboare o rîpă destul de adîncă și a cărei pantă se înclina de la dreapta spre stînga.

Abia începuse să urce, cînd, așa cum prevăzuse, viscolul și vijelia izbucniră cu toată puterea; era înusuși viscolul care amenința de multă vreme, dacă se poate vorbi despre „amenințare“ în legătură cu aceste elemente oarbe și neștiutoare, care nu urmăresc de loc să ne distrugă, ceea ce prin comparație ar fi fost relativ destul de mîngîietor, ci sînt cutremurător de indiferente în ceea ce privește consecințele acțiunii lor. „A sosit! își spuse Hans Castorp și se opri cînd prima pleznitură de vînt se repezi prin vârtejul gros de zăpadă și îl atinse. Iată o răbufnire să-ți înghețe și sufletul.“ Și în adevăr, vîntul era de un soi cu totul de

nesuportat : gerul înfiorător care domnea, cam vreo douăzeci de grade sub zero, nu se simțea, ba chiar părea blînd numai atunci cînd aerul lipsit de umiditate era, ca de obicei, liniștit și încremenit ; dar de îndată ce vîntul se apuca să-l vînzolească, pătrundea în carne ca un cuțit, iar cînd era ca acum — căci prima pală de vînt care măturase zăpada nu fusese decît premergătoare — șapte blănuri n-ar fi fost îndeajuns să-ți apere oasele de o spaimă mortală și glacială ; or, Hans Castorp nu avea șapte blănuri, ci doar un pullover de lînă, care în alte împrejurări i-ar fi fost perfect suficient și care îl și stîngherise la cea mai mică rază de soare. De altfel, vijelia îl lovea dintr-o parte și din spate, astfel că nici prin minte nu-i trecea să se întoarcă și s-o primească în față ; cum însă această situație se amesteca și cu încăpățînarea, dar și cu hotărîtul „Ei și !” al sufletului său, tînărul nesăbuit continuă să înainteze printré brazii rari ca să ajungă în cealaltă parte a muntelui pe care-și pusese în gînd să-l urce.

Nu era desigur nici o plăcere, căci nu se zărea absolut nimic prin jocul fulgilor care, fără să-i vezi căzînd, umpleau tot spațiul cu îmbulzeala lor învîrtejită și deasă, iar valurile înghețate care o străbăteau îi ardeau urechile provocîndu-i o durere pătrunzătoare, îi paralizau membrele și-i amorțeau mîinile, așa încît uneori nu-și dădea seama dacă mai strîngeau sau nu în palme bețele cu vîrfurile ascuțite. Pe la spate, zăpada îi pătrundea prin guler și se topea de-a lungul spinării, sau i se așeza pe umeri, acoperindu-i partea dreaptă. Avea impresia că va încremeni aici ca un om de zăpadă, cu bețele întepenite în mînă. Situația lui era insuportabilă, în ciuda unor condiții prin comparație relativ favorabile : căci dacă s-ar fi întors, ar fi fost și mai rău ; deși drumul de înapoiere se dovedea a fi o sarcină grea, ar fi fost mai bine să ia această hotărîre fără ezitare.

Se opri deci, dădu din umeri mînios și-și întoarse schiurile. Vîntul potrivnic îi tăie imediat respirația, așa încît trebui să facă încă o dată această complicată manevră, după ce-și trase sufletul înainte de a înfrunta mai bine pregătit izbitura nepăsătorului dușman. Cu capul plecat și cruțîndu-și cu prudență respirația, izbuti s-o pornească în direcția vîntului — surprins de greutatea mersului, deși se așteptase la mai rău, orbit de viscol și cu răsufierea tăiată. În fiecare clipă era silit să se oprească, întîi ca să respire, apărîndu-se de furtună, și apoi pentru că ținînd capul plecat și clipind mereu nu mai reușea să vadă nimic în această obscuritate albă, fiind mereu silit să fie atent să nu se izbească de copaci și să nu se încurce printre atîtea obstacole aflate în cale. Fulgii îmbulziți cu duiumul îl izbeau în plină față și se topeau, astfel încît pielea îi îngheța, îi intrau în gură unde se topeau cu un gust ușor apos, i se loveau de pleoapele care se închideau spasmodic, îi năpădeau în ochi, încetîșîndu-i vederea, care, de altfel, tot nu i-ar fi fost folosit la nimic, întrucît cîmpul vizual era acoperit de o perdea atît de deasă, și toată această albeață orbitoare îi paraliza oricum simțul vederii. Și atunci cînd se silea să vadă, privirea îi rătăcea într-un neant alb și învolburat. Uneori apăreau niște fantome din lumea reală : cîte o tufă de brazi pitici sau vaga siluetă a colibei pe lîngă care trecuse.

O lăsă în urmă, silindu-se să găsească drumul întoarcerii peste colnicul unde se înălța șopronul. Dar nu exista nici un drum ; și a păstra o orientare, orientarea aproximativă înspre casă și vale, era mai mult o chestiune de noroc decît de inteligență, căci, chiar dacă reușea să-și vadă mîna adusă pînă în fața ochilor, în schimb nu-și vedea nici măcar vîrfurile schiurilor ; totuși poate că ar fi izbutit pînă la urmă să le vadă, dacă n-ar fi fost așa de teribil de greu să

înainteze din cauza atîtor obstacole : fața toată plină de zăpadă și vîntul potrivnic care-i tăia respirația îl împiedicau să inspire și să expire, silindu-l la fiecare pas să se întoarcă pentru a se odihni o clipă. Probabil că nimeni n-ar fi reușit să înainteze în asemenea condiții — nici Hans Castorp și nici un altul mai voinic decît el — căci trebuia să se opintească, să gîfîie și să clipească pentru a-și limpezi ochii de păienjenisul de apă, să-și scuture platoșa de zăpadă care-l îngreuna și să lupte cu sentimentul că era o încăpăținare smintită să mai înainteze în aceste condiții.

Și totuși Hans Castorp înainta : adică se mișca din loc. Dacă o făcea cu folos sau nu, dacă se mișca în direcția cea bună, și dacă n-ar fi fost oare mai puțin primejdios pentru el să rămînă unde se găsea (însă și asta părea tot atît de imposibil), iată întrebări la care nu se putea răspunde, probabilitatea teoretică pîrînd chiar să încline în sensul opus, iar practic vorbind, Hans Castorp avu curînd impresia că nu se afla pe drumul cel bun, deoarece trebuia să suie iarăși pe tăpșanul colnicului pe care-l urcase din ripă cu mare greutate. După cît se părea, furtuna, venind din sud-vestul regiunii, adică dinspre intrarea văii, îl abătuse din drum prin furioasa ei presiune contrară. Așa-zisa lui înaintare, care de cîtva timp îl istovea, era iluzorie. Învăluit de o noapte învolburată și albă, pătrundea cu mare greutate, orbecînd, în această primejdie nepăsătoare.

„Ei, asta-i !” scrișni el printre dinți și se opri. Nu rosti vreo altă frază mai emoționantă, deși o clipă avu sentimentul că o mină de gheață se întinde și-i apucă inima, care tresări și se zbatu între coaste, pornind apoi să bată tot atît de iute ca în ziua cînd Radamante îi descoperise o pată umedă. Căci înțelegea că nu avea dreptul să spună cuvinte exage-

rate și să facă gesturi mari, întrucât el însuși fusese acela care aruncase sfidarea, iar tot ceea-ce situația avea mai îngrijorător nu se iscase decât tot din pricina lui. „Nu-i rău“, mai zise și simți că liniile feței, mușchii care alcătuiau expresia figurii, nu mai ascultau de suflet și nu mai erau în stare să redea nimic, nici teamă, nici minie, nici dispreț, deoarece înghețaseră. „Și acum? Să scobor pe aici, pieziș, și să mă las dus ca de miros, drept înainte, exact împotriva vântului. E mai ușor de zis decât de făcut, continuă el, gîfiind, vorbind sacadat, în realitate cu jumătate de glas, și porni iarăși la drum; dar oricum trebuie să fie ceva de făcut, nu pot să mă așez și să aștept, căci acești nămeți hexagonali mă vor acoperi complet și încă foarte repede, iar dacă domnul Settembrini va veni să mă caute cu micul lui corn, mă va găsi ghemuit aici, cu ochii sticloși și cu o bonetă de zăpadă pusă pe-o ureche...“ Își dădu seama că-și vorbea sieși și încă într-un fel destul de ciudat. Drept urmare își interzise să mai vorbească, însă începu iarăși, cu toate că buzele și le simțea atît de țepene încît renunță să le mai miște și astfel vorbea fără consoane, ceea ce-i reaminti de-o împrejurare foarte veche în care i se întîmplase la fel. „Taci din gură și încearcă să înaintezi, își spuse el și apoi adăugă: Mi se pare că ai încêput să aiurezi, mintea nu-ți mai este prea limpede, ceea ce este grav din toate punctele de vedere“.

Numai că faptul de a se fi găsit într-o situație serioasă din punctul de vedere al șanselor pe care le avea ca să scape, era o simplă constatare critică a rațiunii, așadar venind ca de la o persoană străină, dezinteresată și totuși îngrijorată. Cît despre temperamentul lui, acesta era teribil de pornit să se lase în voia confuziei care vroia să pună stăpînire pe el o dată cu oboseala crescîndă, însă tot el își dădu

seama că îmboldirea este nefirească și începu să mediteze asupra ei. „Este o modificare a felului de viață al cuiva care se trezește prins într-o viforniță și nu-și mai găsește drumul, gîndi el trudindu-se și exprimîndu-se în fraze fără șir, gîfîind, ocolind din discreție expresiile mai clare. Oamenii care aud vorbindu-se după aceea despre asemenea experiențe își închipuie că este ceva îngrozitor, însă uită că boala — iar starea mea este și ea un fel de boală — își pregătește omul în așa fel încît să se poată înțelege cu el. Există fenomene de sensibilitate scăzută, de ameteți binefăcătoare, expediente firești, da, desigur... Însă trebuie să luptîr împotriva lor, căci sînt cu două fețe, sînt echivoce în cel mai înalt grad; și dacă vrei să le apreciezi, totul depinde de punctul de vedere din care le privești. Sînt folositoare și binefăcătoare cînd drumul este pierdut pe vecie, dar sînt foarte răufăcătoare și periculoase de îndată ce trebuie să-ți regăsești drumul, ca în cazul meu, la care nu mă gîndesc — nu mă gîndesc în inima mea care bate năvalnic și nu vrea de loc să mă lase acoperit de această cristălometrie stupid de ordonată...”

În adevăr, se simțea chiar de pe acum ispitit în mod evident de tulburarea interioară și lupta cu un început de confuzie a simțurilor, într-un fel care, la rîndul lui, era deopotrivă de confuz și înfrigurat. Nu se înspăimînta cum s-ar fi convenit să se înspăimînte ca om sănătos ce era, cînd își dădu seama că deviasse iarăși de pe drumul neted: de data aceasta, după cît se părea, o apucase spre partea pantei colnicului. Căci se lăsă să lunece, avînd vîntul pieziș în față, și cu toate că pentru moment ar fi fost nimerit să nu se lase dus, totuși, o clipă asta i se păru mai comod. „E în regulă, gîndi el. Acolo jos, voi vedea încotro s-o iau.” Și chiar așa făcu, sau crezu că o face, sau n-o crezu nici el însuși, sau, în sfîrșit, ceea

ce era mai neliniștit, începu să-i fie indiferent dacă o mai face sau nu. Era efectul intermitențelor interioare, echivoce, împotriva cărora nu mai lupta decât cu oarecare indiferență. Acest amestec de oboseală și de emoție ce forma starea obișnuită și intimă a unui oaspete a cărui aclimatizare consta în a nu se obișnui, se precizase atât de limpede, încît nici nu mai putea fi vorba să lupti cu ajutorul gândirii împotriva golurilor din suflet. Tremura de beție și de exaltare, cuprins de amețală, aproape tot așa cum fusese după convorbirea cu Naphta și Settembrini, însă înfinit mai intens ; și astfel, prin reminiscențele unor anumite discuții, își justifică față de sine însuși indiferența, faptul că nu opunea nici o rezistență acestor goluri somnolente și, cu toată revolta disprețuitoare împotriva gândului de a se lăsa acoperit de nămeții uniformi și hexagonali, bîlbîia ceva în sinea lui, o bîlbîială al cărui sens și nonsens era următorul : sentimentul datoriei care-l îndemna să lupte împotriva acestor suspecte pierderi de cunoștință, nu era chiar etică pură, ci o meschină concepție burgheză despre existență și fapta unui filistin nereligios. Pofta și isпита să se întindă și să se odihnească îi învăluiră mintea sub următoarea formă : își spunea că era ca în timpul unei furtuni de nisip în deșert, unde arabii se aruncau cu fața la pămînt și-și trăgeau burnuzurile peste cap, și numai faptul că nu avea burnuz și nu-și putea trage peste cap tot atât de bine un pulover de lînă i se părea o obiecție valabilă pentru o asemenea comportare, cu toate că nu mai era copil și că din multe povestiri știa destul de exact cum se potrec lucrurile atunci cînd mori înghețat.

După o pornire cu o viteză mijlocie, pe un teren mai degrabă neted, urcă iarăși, iar panta se dovedi a fi destul de abruptă. Era posibil să nu fi greșit calea, căci drumul care ducea de vale trebuia și el să

urce pe alocuri, iar cît despre vînt, desigur că din capriciu își schimbase direcția, căci Hans Castorp îl avea acum iarăși în spate și se bucura de acest avantaj. Oare viforîța era aceea care-l apleca înainte sau tocmai acest povîrniș învăluit de un amurg de zăpadă alb și fraged, care exercita un fel de chemare asupra trupului său? N-ar fi fost nevoie decît să se lase în voia chemării, să i se dăruiască, iar ispita era mare — tot așa de mare, specifică și primejdioasă cum scrie la carte, fapt care nu-i răpea însă nimic din puterea vie și efectivă. Ba, mai mult, ea pretindea niște drepturi ce erau numai ale ei și refuza să fie pusă alături și printre datele generale ale experienței, nu accepta să se recunoască în ele și se vădea unică și fără asemănare în stăruința ei — fără să poți totuși nega, este adevărat, că era inspirată de cineva anume, că adică era o sugestie provenită de la o făptură în niște haine de un negru spaniol, cu o coleretă rotundă și încrețită, de o albeață de zăpadă, imagine de care erau legate o sumedenie de impresii întunecate, iezuitice, categorice și ostile umanității, cît și toate soiurile de amintiri în legătură cu tortura și bastonada, lucruri ce-l îngrozeau pe domnul Settembrini, făcîndu-l de rîs cu refrenul flașnetei și cu acea *ragione* a sa...

Dar Hans Castorp se purtă vitejește și se împotrivi ispitei de a se culca. Nu vedea nimic, lupta și înainta — cu folos sau nu — dar se chinuia în ceea ce-l privea și se mișca în ciuda lanțurilor care-l împovărau, a lanțurilor cu care furtuna înghețată îi îngreuna din ce în ce mai mult membrele. Cum urcușul devenea prea pieptiș, o apucă într-o parte, dar fără să-și dea prea bine seama, și urmă astfel panta cîtăva vreme. Ca să-și deschidă pleoapele înțepenite trebuia să facă un efort a cărui zădărnicie o încercase și nu mai era îndemnat să-l repete. Totuși, din cînd

în cînd mai zărea cîte ceva : brazi care, parcă se apropiiau, o gîrlă sau o groapă a căror negreală se deslușea între marginile de zăpadă ce se povîrneau ; iar cînd, pentru a mai schimba, coborî iarăși o pantă, înfruntînd, de altfel, încă o dată vîntul, zări în fața lui, la o oarecare distanță, umbra unei locuințe omenești, plutind liberă, ca în aer, și prin fața căreia fluturau văluri cețoase.

Vedere binevenită și mîngîietoare ! Se chinuise vitejește în ciuda tuturor piedicilor, pînă cînd reușise să vadă clădiri ridicate de mîna omului, care îi dădeau de știre că valea locuită trebuia să fie prin apropiere. Poate că înăuntru erau oameni : poate că se putea adăposti, să aștepte încetarea vifornîței, sau chiar să plătească, dacă va fi nevoie, un însoțitor sau o călăuză, în cazul cînd întunericul firesc al nopții va cădea între timp. Se îndreptă către acest ceva aproape himeric și care adesea era cît pe ce să dispară în întunecimea urgiei, dar ca să ajungă pînă acolo mai trebui să facă încă o ascensiune istovitoare, împotriva vîntului, însă ajuns sus se convinse, cuprins de sentimente de revoltă, uimire, spaimă și amețală, că nu regăsisese, cu prețul celor mai eroice eforturi, decît binecunoscuta colibă, acel șopron cu acoperișul încărcat de pietre.

„Ei, drăcia dracului !” De pe buzele înțepenite ale lui Hans Castorp se desprindeau blesteme care nu cuprindeau consoanele labiale. Și ca să se orienteze, se învîrți în jurul colibei, ajutîndu-se cu bățul, constatînd că ajunsese din nou aici prin spate și că, prin urmare, vreme de mai bine de o oră, după socoteala lui, căzuse pradă celei mai categorice și mai inutile prostii. Dar așa se petrecuseră lucrurile și așa puteai să le găsești și în cărți. Te învîrteai în cerc, te istoveai, închipuindu-ți că înaintezi, pe cînd în realitate nu făceai decît vreo cîteva ocoluri largi și stupide

care te aduceau în punctul de unde plecaseși, asemenea înșelătoarei orbite a anului. Așa te rătăceai, așa nu-ți mai regăseai casa. Hans Castorp își dădu seama cu o oarecare mulțumire, deși cu spaimă, că se găsea în fața unui fapt cunoscut prin tradiție, și se plesni cu mâinile peste coapse de ciudă dar și de satisfacție, întrucât experiența se repetase cu atîta precizie în cazul său special, individual și prezent.

Șopronul singuratic era inaccesibil, ușa fiind închisă, astfel că nu puteai intra pe nicăieri. Totuși Hans Castorp se hotărî să rămînă acolo, deocamdată, căci streășina acoperișului dădea totuși iluzia unui adăpost, iar coliba, ea însăși, în partea dinspre munte, unde Hans Castorp se adăposti, oferea, în adevăr, o oarecare apărare împotriva furtunii. Dacă îți rezemai umărul de peretele făcut din trunchiuri de copac, căci din pricina lunginii schiurilor nu era posibil să se rezeme cu spatele. După ce înfipse bățul alături, în zăpadă, se propti pe picioare, cu mâinile în buzunare și cu gulerul puloverului de lînă ridicat, ținîndu-se în echilibru pe piciorul întins înaintea, iar cu ochii închiși își lipi capul bîntuit de ameteală, ca să se odihnească, de peretele de bulumaci, aruncînd din cînd în cînd cîte o privire peste umăr, dincolo de rîpă, către masivul stîncos din cealaltă parte, care se ivea uneori, destul de nelămurit, prin perdeaua de ninsoare.

Poziția lui era relativ comodă. „La nevoie se poate sta astfel toată noaptea, își spuse el, numai să schimb din cînd în cînd piciorul, adică, după cum s-ar zice, să mă culc oarecum pe partea cealaltă, iar între timp, firește, să mă mai mișc puțin, ceea ce este absolut necesar. Și măcar că pe dinafară sînt amorțit, am îngrămadit destulă căldură înlăuntrul meu datorită mișcării pe care am făcut-o, prin urmare n-am orbecăit fără folos, cu toate că m-am pierdut și

m-am tot învîrtit mereu în jurul colibei... „«Pierdut», dar oare ce expresie folosesc eu aici? Nu e de loc necesară, nu corespunde de loc cu ceea ce mi s-a întîmplat, m-am folosit de ea într-un mod eu totul arbitrar, deoarece capul încă nu mi-e prea limpede, și cu toate acestea, în anumite privințe, este un cuvînt potrivit, după cîte mi se pare... Din fericire, încă mai pot rezista, deoarece această furtună, acest uragan de zăpadă, această vifornită haotică poate foarte bine să țină pînă mîine dimineață, și chiar dacă nu ține decît pînă la căderea nopții, este posibil ca situația să devină destul de gravă, căci noaptea primejdia de-a te pierde, de a te pierde rătăcind în cerc, este tot atît de mare ca și pe vreme de viscol... Ar trebui chiar să se lase seara, trebuie să fie cam șase — atît amar de timp am pierdut cît am rătăcit. Dar oare ce oră o fi?“ Și-și caută ceasornicul, deși, firește, nu-i veni ușor să se scotocească prin buzunare cu degetele țepene, ca să dea peste ceasornic — ceasornicul de aur cu capac și monogramă, care ticăia într-un fel viu și credincios, aici, în această singurătate complet pustie, ticăia întocmai ca și inima lui, ca o inimă omenească plină de duioșie în căldura organică a odăiței toracice.

Era patru și jumătate. La dracu, cam tot atît fusese și atunci cînd izbucnise furtuna. Trebuia oare să creadă că nu rătăcise decît un sfert de ceas? „Timpul mi s-a părut lung, gîndi el. A te pierde este plictisitor, după cît se pare. Totuși, la ora cinci sau la cinci și jumătate se întunecă complet, acesta-i un fapt care nu se poate modifica. Oare furtuna va înceta mai înainte, adică destul de repede ca să nu mai risc a mă pierde iarăși? Și pentru realizarea acestei dorințe, aș putea să trag un gît de porto ca să mă întăresc.“

Euase această băutură destinată amatorilor, numai pentru că se găsea la „Berghof“ în sticle plate, se

vindea excursioniștilor — și bincînțeles că nimeni nu se gîndise la eventualitatea că, împotriva regulilor, unii se vor rătăci în munți, pe ninsoare și ger și în asemenea împrejurări vor fi siliți să întîrzie noaptea. Dacă mintea i-ar fi fost mai limpede, ar fi trebuit să-și spună că, din punctul de vedere al șanselor de întoarcere, băutura era tot ce putea fi mai rău. Însă de fapt chiar și-o și spuse, după ce bău cîteva înghițituri care-i produsera un efect foarte asemănător cu acela pe care-l simțise după ce cōsumase bere de Kulmbach, în seara sosirii lui, atunci cînd, rostind discursuri dezordonate în legătură cu sosurile de pește și alte subiecte similare, îl supărase pe domnul Settembrini — domnul Lodovico, pedagogul, care prin privirea lui îndemna la rațiune pe nebunii care-și făceau de cap, și a cărui plăcută chemare din corn Hans Castorp tocmai o auzea venind prin aer, semn că elocventul educator se apropia în marș forțat ca să-și salveze, din această situație nebunească, elevul preferat, copilul răsfățat al vieții, și să-l ducă înapoi acasă... Ceea ce, firește, era absurd și nu provenea decît de la berea de Kulmbach pe care o băuse din greșală. Căci, în primul rînd, domnul Settembrini nu avea absolut nici un corn, el nu avea decît doar flașneta rezemată pe un picior de lemn, și cu care acompania dansul altora, ridicînd ochii lui de umanist spre ferestrele caselor; și, în al doilea rînd, nu știa și nu vedea nimic din ceea ce se întîmpla, deoarece nu mai stătea la sanatoriul „Berghof“, ci la Lukacek, croitorul de dame, în mica lui mansardă cu carafa de apă, deasupra chiliei de mătase a lui Naphta — așa încît nu mai avea nici dreptul și nici putința să intervină, ca altă dată — de pildă ca în noaptea Carnavalului, cînd Hans Castorp se aflase într-o poziție atît de nebunească și atît de gravă, adică tocmai atunci cînd îi înapoiase bolnavei Clavdia Chauchat

son crayon, creionul ei cu mină, creionul lui Pribislav Hippe... De fapt de ce folosea expresia „poziție”? Pentru ca acest cuvînt să-și capete sensul just și propriu în loc de unul pur metaforic, decîi, ca să te găsești într-o poziție trebuie să stai culcat, nu în picioare. Poziția orizontală era aceea care se potrivea unui tovarăș atît de vechi al celor de-aici, de sus. Oare nu se obișnuise să stea întins în aer liber, pe ninsoare și pe frig, atît noaptea cît și ziua? Și tocmai era gata-gata să se lase să cadă, cînd simțul lăuntric îl zgîlțîi și, apucîndu-l oarecum de guler, îl ținu drept în picioare, astfel încît bîguirile gîndirii lui asupra „poziției” trebuiau puse deopotrivă și pe seama berei de Kulmbach, și nu numai a dorinței lui oarecum impersonale de a se întinde și de a dormi, tipic primejdioasă întocmai ca în cărți, și care încerca să-l ametească folosind sofisme și jocuri de cuvinte.

„Am făcut o greșală, recunosc el. Vinul de Porto nu este de loc indicat, aceste cîteva înghițituri mi-au îngreunat îngrozitor capul, e gata să-mi cadă pe piept, ca să spun așa, iar gîndurile mele nu mai sînt decît niște aiureli și niște glume cu două înțelesuri în care nu trebuie să mă încred — și nu numai gîndurile care-mi trec prin cap sînt îndoielnice, ci chiar și observațiile critice pe care le fac asupra lor, iată nenorocirea. «*Son crayon*!» Asta înseamnă creionul «ei», nu al lui, și în acest caz nu se spune «său» decît fiindcă *crayon* este la masculin, restul e numai o glumă. De altfel, nici măcar nu știu de ce insist asupra acestui lucru. Cînd ar trebui, de pildă, să mă îngrijorez mult mai tare de faptul că piciorul stîng pe care mă sprijin amintește într-un chip izbitor de piciorul de lemn al flașneteii lui Settembrini, pe care mereu o împinge înainte cu genunchiul pe caldarîm, atunci cînd se apropie de vreo fereastră și întinde pălăria de catifea pentru ca fetița de sus să-i arunce

o monedă. În același timp, mă simt atras oarecum spre zăpadă de niște mâini ale nimănui, simt dorința să mă culc. Numai mișcarea ar mai putea îndrepta ceva. Trebuie să fac mișcare, să mă pedepsesc pentru berea de Kulmbach, dar și ca să-mi mlădiez piciorul de lemn.“

Cu o smucitură din umăr se desprinsese de perete. Dar abia se îndepărtă de șopron și abia făcu un pas înainte, că vîntul îl și izbi ca o lovitură de coasă, împingîndu-l îndărăt spre adăpostul peretelui. Fără îndoială că acesta era locul unde îl silea să stea și cu care trebuia în mod provizoriu să se mulțumească, deoarece aici avea cel puțin posibilitatea să se rezeme și de umărul stîng, adică să mai schimbe poziția, sprijinindu-se pe piciorul drept și mișcîndu-l ușor pe celălalt ca să-l dezmoștească. „Pe un asemenea timp, își spuse el, stai acasă. Poți să-ți îngădui puțină distracție, dar nu trebuie să ai pretenție la ceva inedit și să nu te iei la harță cu furtuna. Stai liniștit și lasă-ți capul să atîrne, dacă îl simți atît de greu. Peretele e bun, bîrnele sînt de lemn, ba chiar-mi se pare că răspîndesc o oarecare căldură, dacă se poate vorbi aici despre căldură, o căldură discretă, a lor proprie, deși este posibil ca totul să nu fie decît închipuire, ceva pur subiectiv... Ei, ce mulți copaci ! Ce climat viu al celor vii ! Ce mireasmă !...“

Un parc întins se afla dedesubtul lui, chiar sub balconul pe care stătea — un parc vast, cu o vegetație luxuriantă și arbori cu frunze, ulmi, platani, fagi, arțari și mesteceni, cu o ușoară nuanțare în coloritul frunzelor fragede, lucioase, și ale căror vîrfuri se leagău foșnind ușor. Iar aerul delicios, puțin umed și înmiresmat, adia de respirația arborilor. Un ropot scurt de ploaie trecu, dar era o ploaie plină de lumină. Vedeai pînă sus, în înaltul cerului, aerul încărcat cu picături strălucitoare de apă. Cît era de

frumos ! O, duh al pământului natal, parfum și belșug al câmpiei, cât de mult mi-ai lipsit ! Văzduhul era numai cîntec de păsărele, fluierături diafane, ciripeli, gungureli și suspine de o pătimasă suavitățe și gingășie, însă fără să se arate nici cea mai mică pasăre. Hans Castorp surise și respiră adînc, cu recunoștință. Iar între timp totul se făcea și mai frumos. Deasupra peisajului apăru un curcubeu larg și luminos, arcuit de-a curmezișul cerului, o adevărată splendoare, de-o strălucire umedă, iar toate culorile lui, părînd unsoaroase ca uleiul, curgeau pe iarba deasă și strălucitoare. Era ca o muzică, parcă niște acorduri de harfe se împleteau în mod armonios cu flaute și viori. Mai ales albastrul și violetul se prelingeau într-un chip minunat. Totul se contopea și se pierdea într-un fel fermecător, se metamorfoza, devenind mereu tot mai albastru și mai proaspăt. Era exact ca în ziua aceea, cu mulți ani în urmă, cînd lui Hans Castorp i s-a îngăduit să asculte un cîntăreț celebru în lumea întreagă, un tînăr italian, din al cărui gîtlej se revărsase peste inimile oamenilor mîngîierea unei arte pline de har. Atacase cu o notă înaltă care chiar de la început fusese foarte frumoasă. Însă puțin cîte puțin, cu fiecă clipă care trecea, această armonie înflăcărata se lărgise, se dilatase, înflorise, însenmîndu-se printr-o lumină din ce în ce mai strălucitoare. Unul cîte unul voalurile de care nici nu-ți dăduseși seama la început căzură pe rînd, într-un fel sau altul — mai era numai unul singur care va sfîrși, după cum îți închipuiai, prin a da la iveală marea revelație, cea mai pură dintre ele, dar după aceea mai căzu un vâl, și apoi un altul, suprem, care în adevăr lăsa să țîșnească întreaga abundență de strălucire și de splendoare, scăldată în lacrimi, încît dintre spectatori se înalță un înăbușit mormur de încîntare, ce părea totuși să fie un protest și o împotrivire, și chiar el în-

suși, tânărul Hans Castorp, fusese copleșit de hohote de plîns. Așa era și acum cu priveliștea care se metamorfoza, care se transfigura treptat-treptat. Azurul inunda... Voalurile poleite ale ploii căzură : și se ivi marea — o mare, era Marea Sudului, de un albastru întens și profund, cu scînteieri și scipiri argintii și plutind ca într-o abureală diafană și înconjurat pe jumătate de un lanț de munți de un albastru din ce în ce mai stins, se deschise un golf minunat, presărat cu insule pe care apăreau palmieri, iar căsuțe albe luceau printre pîlcuri de chiparoși. O, o, ajunge, nu era vrednic de ceea ce vedea, dar oare ce însemna această generoasă risipă de lumină și de adîncă puritate a cerului, această prospețime de apă însorită ! Hans Castorp nu mai văzuse niciodată, nu mai văzuse niciodată ceva asemănător. Trecuse ca-n zbor prin sud, cu prilejul scurtelor călătorii de vacanță. Cunoștea, este adevărat, marea sălbatică și palidă, și se legase de ea cu niște sentimente nedefinite, care aparțineau copilăriei, dar nu fusese niciodată pînă pe țărmul Mediteranei, pînă la Neapole, pînă în Sicilia sau pînă în Grecia, de pildă. Cu toate acestea, își amîntea. Da, ciudățenia era că recunoștea totul și se bucura. „A, da, e așa cum știu !“ striga un glas în el, de parcă ar fi purtat dintotdeauna în sine, fără să-și dea seama, acest preafericit azur însorit, de parcă l-ar fi păstrat pînă acum în taină, ascuns chiar și față de el însuși. Iar acest „dintotdeauna“ era vast, infinit de vast, ca marea deschisă spre stînga lui, acolo unde cerul o colora cu o nuanță de un violet gingaș.

Orizontul se întindea ca o înălțime, spațiul părea că urcă, dar nu era decît o iluzie datorată faptului că Hans Castorp privea golful de sus, de la oarecare altitudine. Munții înaintau asemenea unor promontorii, încununati de păduri, pătrundeau în mare și se retrăgeau în semicerc, chiar de la mijlocul peisa-

jului pe care-l admira și pînă la locul unde stătea, ba încă și mai departe ; căci stătea pe o coastă stîncoasă, pe niște trepte de piatră dogorite de soare, iar în fața lui țărnul cobora, plin de mușchi și de pietre, formînd niște trepte alcătuite din blocuri și acoperite de mărăcini, spre plaja joasă unde pietricele rotunde formau, printre trestii, golfuri minuscule, albastrii, mici porturi și mici lacuri. Iar acest ținut în-sorit, aceste maluri înalte la care se ajungea ușor, aceste bazine vesele, înconjurate de faleze, la fel ca în largul mării, pînă la insulele în care bărcile plecau și veneau, totul era populat. Oamenii, copii ai soarelui și ai mării, se mișcau și se odihneau bucuroși și înțelepți, o omenire frumoasă și tînără, atît de plăcută la vedere încît privind-o inima lui Hans Cas-torp se dilată plină de durere și de dragoste.

Adolescenți, cu mîinile pe frîie, struneau niște cai, goneau pe lîngă animalele care nechezau și-si smuceau capetele, trăgeau de dirlogii lungi ai celor nă-răvași, alții încălecau fără șa și le dădeau ghes în coaste cu călcîiele goale pentru a-i îndemna să intre în mare, pe cînd mușchii spatelui le jucau în soare sub pielea bronzată, iar strigătele pe care și le adresa-u precum și acelea cu care-si îmboldeau falnicii ar-măsari aveau dintr-un motiv oarecare o sonoritate de vrajă. La marginea unui mic golf, acolo unde malul se oglindea ca într-un lac de munte, pătrunzînd pînă departe în pămînt, dansau niște fete tinere. Una dintre ele, al cărei păr strîns într-un coc deasupra cefe-i avea un farmec deosebit, stătea jos, cu picioarele într-o mică surpătură și cînta dintr-un caval, cu ochii atenți pe deasupra degetelor care se mișcau grațios, iar tovarășele ei dansau, fie singure, purtînd veș-minte filfiitoare, cu brațele întinse și surîzătoare, fie perechi, cu tîmplele apropiate în chip șăgalnic, în vreme ce, îndărătul aceleia care cînta din caval.

adică al spatelui ei alb, prelung și fraged pe care mișcările brațelor îl făceau să unduiască, alte surori stăteau jos, se țineau îmbrățișate și priveau vorbind în liniște. Mai departe, câțiva tineri făceau exerciții de tragere cu arcul. Era o scenă fericită și odihnitoare să-i vezi pe cei mai vîrstnici cum îi învățau pe adolescenții stîngaci și cu părul buclat, felul de a întinde coarda apăsînd pe săgeată, să-i urmărești țintind laolaltă cu învățăceii și cum îi sprijineau atunci cînd reculul provocat de săgeata care țîșnea vibrînd îi făcea să se clatine și să ridă. Alții pescuiau cu undița. Stăteau întinși pe burtă, pe stîncile netede ale țărmului, aruncîndu-și undițele în mare, sporovăind liniștit, cu capetele întoarse spre vecinii lor care, cu trupurile întinse într-o poziție piezișă, zvîrleau și ei momeala foarte departe. În sfîrșit, alții se trudeau să tragă în mare o corabie cu bordurile înalte, cu catarge și vîntrele, smucind, împingînd și proptind. Copiii se jucau și se zbenguiau în valuri. O femeie tînără, culcată pe plajă, privea în spatele ei, ridicîndu-și cu o mînă veșmîntul înflorat peste sîni, iar pe cealaltă o întindea în aer să apuce un fruct învăluit cu frunze, pe care un bărbat cu șoldurile înguste, stînd în picioare la căpătîiul ei, i-l întindea și i-l lua înapoi, jucîndu-se cu brațul întins. Unii stăteau rezemați de niște firide stîlcoase, alții șovăiau pe marginile bazinelor, cu brațele încrucișate sau cu mîinile pe umeri, încercînd cu vîrfurile picioarelor răceala apei. De-a lungul țărmului se plimbau perechi, iar lîngă urechea fiecărei tinere se afla, apropiată, gura celui ce-o conducea drăgăstos. Capre cu părul lung săreau din stîncă în stîncă, păzite de un cioban tînăr care stătea în picioare pe un colnic, ținînd o mînă în șold, rezemîndu-se cu cealaltă de un băț lung și purtînd o pălărioară cu borurile ridicate, așezată peste buclele castanii

„Dar e încântător ! își spuse Hans Castorp din toată inima. Este absolut îmbucurător și fermecător ! Cît sînt de drăguți și sănătoși, de inteligenți și fericiți ! Ei, dar nu sînt numai frumoși, ci și inteligenți și binevoitori. Faptul acesta mă înduioșează și aproape mă face să mă îndrăgostesc : de spiritul și sensul ce definesc făptura lor, cu alte cuvinte de spiritul și sensul prin care sînt uniți și în care li se desfășoară viața“. Înțelegea prin asta amabilitatea și deferența fără margini și egală pentru toți, pe care și o arătau în relațiile lor acești oameni ai soarelui ; un respect senin, învăluit într-un surîs, pe care și-l mărturiseau unii altora, printr-o discuție aproape de nesesizat și totuși în numele unei idei ce pătrunsesse adînc în ființa lor, al unei legături spirituale care-i unea în mod vădit pe toți ; o demnitate și chiar o anumită severitate foarte hotărîtă în voioșia ei îi călăuzea în faptele și în libertățile ce și le îngăduiau, ca o sfătuitoare spirituală și aflată mai presus de toate, sfătuitoare pătrunsă de o gravitate de loc posomorîtă și de o evlavie înțeleaptă — cu toate că nu era lipsită de un anume ceremonial. Căci, acolo, pe o piatră rotundă și acoperită cu mușchi, stătea o mamă tînără care-și desprinsese de pe umăr rochia cafenie ca să potolească foamea pruncului. Și oricînd trecea pe lîngă ea o saluta într-un fel deosebit, care rezuma tot ceea ce dăinuia atît de grăitor nemărturisit în purtarea generală a acestor oameni : tinerii se întorceau către mamă și-și încrucișau brațele pe piept într-un gest ușor și repede, pentru a-și lua o ținută demnă, apoi își înclinau surîzători capul, fetele făcînd o delicată genuflexiune, asemenea credincioșilor care trec prin fața altarului. Dar în același timp, toți făceau semne prietenești, voioase, izvorîte din inimă, iar acest amestec de evlavie formală și prietenie plină de voioșie, cît și gestul ușor și dezinvolt

cu care mama, pentru a-și ajuta pruncul să sugă, își apăsa sînul cu degetul arătător și în același timp își înălța ochii și mulțumea cu un surîs celui care-i arăta respect, sfîrșiră prin a-l ferma pe Hans Castorp. Nu se mai satura privind și, totodată, se întreba cu spaimă dacă avea dreptul să privească, dacă faptul de a pîndi această fericire însoțită și civilizată nu era reprobabil — pentru el care se simțea cu totul lipsit de noblețe, urît și grosolan.

Părea neîndoielnic. Un băiat frumos, al cărui păr lung, dat într-o parte, cădea ușor pe frunte unduindu-se spre tîmplă, stătea chiar dedesubtul lui, cu brațele încrucișate pe piept, deoparte de tovarășii săi, nici trist, nici îndărătnic, ci pur și simplu deoparte de ceilalți. Iar acest băiat îl văzu și-și înălța ochii spre el, pe urmă privirea lui trecu de la cel care spiona către scenele de pe plajă și se întoarse pîndindu-l pe pînditor. Însă, deodată, își ridică ochii și se uită în depărtare, iar surîsul frățesc și politicos care le era comun tuturor, dispăru de pe chipul frumos, pe jumătate copilăresc și cu trăsături severe — da, și fără să fi încruntat sprîncenele pe chip îi apărură o seriozitate ca de piatră, fără expresie și de nepătruns, un ermetism mortal ce făcu pe Hans Castorp, care abia se liniștise, să se simtă cuprins de o spaimă cumplită, o spaimă căreia îi presimțea în mod nelămurit semnificația.

Întoarse și el capul... Coloane puternice, fără soclu, făcute din blocuri cilindrice, prin crăpăturile cărorora creștea mușchiul, se înălțau îndărătul lui — coloanele unui portal pe treptele căruia stătea el jos. Se sculă cu inima grea, urcă treptele într-o parte, pătrunse pe sub arcul adînc al porții și-și continuă mersul pe o cale pardosită cu lespezi de piatră, care îl conduse imediat sub alte coloane maiestuoase. Trecu de ele și iată că se pomeni în față cu templul, enorm,

verzui și ros de vreme, cu un postament de trepte înalte și un fronton lat care se rezema pe capitellurile coloanelor puternice, aproape grosolane, dar care, totuși, se îngustau la partea superioară, iar din îmbinarea lor se ivea din când în când câte un bloc rotunjit. Ajutându-se cu mâinile și oftând din greu, căci inima i se strângea din ce în ce mai tare, Hans Castorp se cățără cu mare greutate pe treptele înalte și ajunsese în sala mare a pădurii de coloane. Era foarte adâncă, iar el se plimbă ca printre trunchiurile pădurii de fagi de pe țărmul mării palide, ocolind dinadins, fiindcă nu dorea să-i calce incinta. Dar se întorcea mereu în locul unde șirurile coloanelor se răreau și ajunsese în fața unui grup de statui, două chipuri de femei cioplite în piatră, așezate pe un soclu, mama și fiica după cât se părea : una în vîrstă, șezînd demnă, nespus de blîndă și diafană, însă cu sprîncenele plîngătoare deasupra ochilor goi și fără pupile, într-o tunică plisată, cu părul ondulat, cu cărare la mijloc și acoperit cu un văl cum poartă matroanele ; cealaltă în picioare, îmbrățișată cu un gest matern de prima, avea o figură ovală de copilă și-și ținea brațele și mâinile împreunate și ascunse în faldurile hainei sale lungi.

Pe cînd Hans Castorp privea grupul, inima lui, din motive nelămurite, se făcea tot mai grea, mai neli-niștită, încărcată de presentimente. Abia dacă îndrăzni — și totuși era silit — să ocolească aceste chipuri, ca să ajungă îndărătul lor pe rîndul al doilea de coloane duble ; ușa de bronz a sanctuarului era deschisă, iar genunchii nenorocitului tremurară în fața acelui spectacol pe care-l surprinse privirea. Două femei cu părul cărunț, pe jumătate goale, cu sînii atîrnînd și sfîrcurile lungi ca niște degete, se dedau unei practici înfiorătoare, acolo, înăuntru, printre

vîlvătăile flăcărilor. Aplecate deasupra unui cazan, sfîșiau un prunc, îl sfîșiau cu mîinile, într-o liniște sălbatică — Hans Castorp vedea chiar și părul subțire și blond, mînjit cu sînge — și-l devorau bucățică cu bucățică, crăntănind între dinți oscioarele fragile, iar de pe buzele lor înspăimîntătoare curgea sînge. Un fior de gheață îl țintui pe Hans Castorp. Voi să-și acopere ochii cu mîinile, însă nu izbuti. Voi să fugă, și nu putu. Dar iată că ele îl zăriră și, continuînd ocupația lor odioasă, îl amenințară cu pumnii însîngerăți, și-l înjurară fără glas, cu cea mai cumplită grosolănie, cu vorbe nerușinate, în chiar dialectul vorbit de popor în patria lui Hans Castorp. Se simțea rău, atît de rău cum nu se mai simțise vreodată. Și se zbătu cu deznădejde să se smulgă din loc, însă din pricina efortului căzu pe o parte proptit de coloana din spatele lui — și astfel se regăsi, avînd încă în auz acea cîrcoteală hidoasă, sprijinit de șopron, cu capul căzut în piept și rezemat de braț, și cu picioarele vîrîte în schiurile întinse în față.

Cu toate acestea încă nu era o trezire veritabilă ; clipi numai, fericit că scăpase de acele femei înfiorătoare, însă nu-și dădea seama prea bine și nici nu se sinchisea prea tare dacă stătea rezemat de coloana unui templu sau de un șopron, iar visul i se prelungea oarecum fără imagini, numai în gînd, dar într-un fel nu mai puțin cutezător și întortocheat.

„Știam eu că a fost un simplu vis, aiură în sinca lui. Un vis foarte fermecător și înfricoșător. În fond, am știut tot timpul că visez, pe toate mi le-am urzit singur — atît parcul înfrunzit cît și dulcea aburire — iar ceea ce a urmat după aceea, frumosul ca și urîtul, aproape că le știam dinainte. Dar cum de poți să știi și să urzești în închipuire și încîntare și spaimă ? De unde am luat eu golful acela minunat, presărat cu insule și, după aceea, incinta templului spre care m-a

îndrumat privirea aceluia tînăr plăcut, ce stătea atît de singur ? Mi se pare că nu visezi numai cu propriul tău suflet, ci visezi într-un fel oarecum anonim și comun, chiar dacă-i în mod personal. Marele suflet din care tu nu ești decît o părticică visează prin tine, în felul tău, lucruri pe care în taină le visează veșnic noi — despre tinerețea, despre nădejdea, despre fericirea, despre pacea lui... și despre festinul lui sîngeros. Iată-mă rezemat de coloană și mai păstrez încă în trup adevărate vestigii ale visului meu, fiorul de gheață care m-a străbătut în fața festinului sîngeros, dar mai păstrez și bucuria inimii, pe care am simțit-o în fața fericirii și evlavioaselor obiceiuri ale umanității albe. Mi se cuvine — o afirm, o merit pe drept cuvînt — să stau culcat aici și să visez asemenea lucruri. Am învățat multe de la cei de-aici despre desfrînare și despre rațiune. M-am rătăcit cu Naphta și cu Settembrini în cei mai periculoși munți. Știu totul despre om. I-am scrutat carnea și sîngele, i-am înapoiat bolnavei Clavdia Chauchat creionul lui Pribislav Hippe. Oricine cunoaște trupul, cunoaște viața și moartea. Dar asta nu-i totul ci este cel mult un început, dacă te situezi din punctul de vedere pedagogic. Trebuie să ai în vedere însă, mereu, celălalt aspect, cel contrar. Căci tot interesul pe care-l simți pentru moarte și boală nu este decît o formă a interesului pentru viață, după cum o dovedește de altfel învățătura umanistă despre medicină, care se adresează vieții și morții într-o latinească atît de curtenitoare și nu este decît o varietate a acestei unice, mari și aprige preocupări căreia vreau, cu toată dragostea mea, să-i spun pe nume : este copilul răsfațat al vieții, este omul, situația și rangul lui... îl cunosc destul de bine, am învățat foarte multe de la cei de-aici, de sus, am urcat foarte mult deasupra cîmpiei, pînă la punctul unde era cît pe ce să-mi pierd răsufarea ; dar de la baza coloanei mele am o pri-

veliste care nu mi se pare de loc rea... Am visat despre condiția omului și despre solidaritatea lui prevenitoare, inteligentă și respectuoasă, în spatele căreia, în templu, se desfășoară un festin sîngeros. Cît de curtenitori și fermecători erau unii față de alții, oamenii soarelui, și totuși, cum de răbdau cu liniște asemenea deprinderi îngrozitoare ? Sau poate tocmai de aceea comportarea lor este demnă și foarte elegantă. În sufletul meu vreau să rămîn cu ei, nu cu Naphta și, de altfel, nici pe atît cu Settembrini ; amîndoi sînt niște flecari. Unul este senzual și pervers, iar celălalt nu suflă niciodată decît în micuțul corn al rațiunii, închipuindu-și că poate să-i însănătoșească chiar și pe nebuni, ceea ce denotă o lipsă de gust ! Nu este altceva decît spirit primar și etică simplistă, este lipsă de religie, iată un fapt bine stabilit. Dar nu vreau să trec nici de partea mititelului Naphta, la religia lui care nu-i decît un *guazzabuglio* al lui Dumnezeu și al Diavolului, al Binelui și al Răului, adică exact aît cît trebuie pentru ca individul să se arunce orbește, să se cufunde în chip mistic în general. Ce mai pedagogi ! Pînă și certurile și neînțelegerile lor nu sînt decît un *guazzabuglio*, un confuz vuiet de bătaie de care nu se lasă amețit nici un om cu mintea limpede și inima evlavioasă. Cu problemele lor relative la aristocrație ! Cu sporovăiala lor despre noblete ! Viața sau moartea — boala, sănătatea — spirit și natură. Sînt oare acestea contrarii ? Mă întreb : oare constituie ele probleme ? Nu, nu sînt probleme, și nici problema nobleții lor nu este o problemă. Desfrînarea morții izvorăște din viață, și fără ea viața n-ar mai fi, iar *Homo Dei* este la mijloc — între desfrînare și rațiune — tot așa cum rangul său se află între comunitatea mistică și individualismul ușuratic. Iată ceea ce văd de lingă coloana mea. În această situație, omul este silit să aibă relații rafinate și galante și pline de amabilitate respectuoasă, căci numai

el singur este nobil, iar contrariile nu există. Omul este stăpînul contrariilor, ele există datorită lui și prin urmare el este mai nobil decît ele. Mai nobil decît moartea, prea nobil pentru ea — și asta constituie libertatea minții lui. Mai nobil decît viața, prea nobil pentru ea — asta este evlavie din inima lui. Iată că am găsit rima unui vis poetic despre Om. Vreau să nu uit. Vreau să fiu bun, nu vreau să-i îngădui morții nici o putere asupra gîndurilor mele ! Căci în asta constă bunătatea și mila, în nimic altceva. Moartea este o mare forță. Cînd te apropii de ea, te descoperi și mergi cu pas cadențat, în vîrfurile picioarelor. În cîntecul ei te îmbraci sobru și numai în negru, căci ea poartă colereta de ceremonie a trecutului. Rațiunea este năîngă în fața morții, căci ea nu-i nimic altceva decît virtute, în vreme ce moartea este libertate, desfrînaș, lipsa formei și voluptate, spune visul meu, iar nu iubire... Moartea și iubirea — aceasta-i o rimă improprie, de prost gust, o rimă falsă ! Iubirea înfruntă moartea ; numai ea singură, nu virtutea, este mai tare decît moartea. Ea singură, nu virtutea, inspiră gîndurile bune. Forma nu este nici ea altceva decît iubire și bunătate : forma și civilizația unei comunități raționale și prietenoase, a unei condiții umane armonioase, asistînd la festinul sîngeros. O, iată ceva visat în mod deslușit, o «cîrmă» bună ! Vreau să gîndesc. În inimă vreau să-i păstrez morții întreaga mea credință, însă vreau să-mi aduc limpede aminte că orice credință dăruită morții și trecutului nu este decît viciu, voluptate înțunecată și antiumană atunci cînd poruncește gîndului și conduitei noastre. *Omul nu trebuie să îngăduie morții să domnească asupra gîndurilor lui în numele bunătății și iubirii.* Și cu asta, mă trezesc... Căci mi-am dus visul pînă la capăt. De multă vreme căutam acest cuvînt : și acolo unde mi-a apărut Hippé, și pe balcon și pretutindeni. După aceea căutările m-au

mînat în munții acoperiți de zăpadă. Dar iată că l-am găsit. Visul mi l-a relevat limpede, așa încît îl știu pe vecie. Da, sînt încîntat și iată că m-am încălzit. Inima îmi bate puternic și știe pentru ce. Nu bate numai din motive fizice, nu bate așa cum unghiile unui cadavru continuă să crească; ci bate omenește și se simte cu adevărat fericită. Cuvîntul meu din vis este un elixir mai bun decît vinul de Porto și berea, și-mi curge prin vine asemenea iubirii și vieții, ca să mă smulg din somn și din vis, care știu, firește, că-mi pun în grea primejdie tînăra mea viață... Hai, scoală, hai, scoală! Deschide ochii! Sînt membrele tale, ale tale sînt picioarele de-acolo, din zăpadă! Încordează-le, și sari drept! Ia te uită — vremea-i din nou bună!

Cumplit de anevoioasă a fost smulgerea din legăturile care-l strîngeau și-l țineau; dar avîntul lui a fost mai puternic. Hans Caſtorp se sprijini într-un cot, își îndoi cu putere genunchii, trase, se rezemă și se avîntă în sus. Frămîntă zăpada cu tălpile, se lovi cu brațele peste coaste și-și scutură umerii, uitîndu-se vioi și curios împrejurul lui dar și în sus, către cerul unde se vedea un albastru palid printre vălurile subțiri ale norilor cenușii-albaștri care alunecau încet, dezvelind seceră subțire a lunii. Un amurg potolit. Nici furtună, nici ninsoare. Zidul muntelui stîncos din partea cealaltă, cu spinarea încărcată de brazi, apărea întreg, limpede, și se odihnea în pace. Era umbrit numai pînă la jumătate; cealaltă jumătate se scâlda într-o lumină trandafirie. Oare ce se întîmpla, cu ce se mai îndeletnicea lumea? Era cumva dimineață? Iar el petrecuse o noapte în zăpadă, fără să moară de frig așa cum stă scris în cărți? Nici un mădular nu-i era amortit, nici unul nu i se spărgea cu sunet sec în vreme ce tropăia, se scutura și se învîrtea în jurul lui, făcînd eforturi să se gîndească la

situația în care se găsea. Urechile, vîrfurile degetelor, degetele de la picioare îi erau, firește, amorțite, dar nu mai mult decît altădată, cum i se întîmplase adesea iarna, pe cînd stătea întins pe balcon. Izbuti să-și scoată ceasul. Mergea. Nu se oprișe cum avea obiceiul s-o facă atunci cînd uita să-l întoarcă. Nici pe departe nu arăta ora cinci. Mai lipseau cam vreo douăsprezece sau treisprezece minute. Uimitor ! Era oare posibil să nu fi stat decît zece minute, aici, în zăpadă, sau poate ceva mai mult, și să fi scornit pentru el însuși atîtea imagini fericite și înfiorătoare, atîtea gînduri îndrăznețe, în vreme ce neorînduiala hexagonală se risipea tot atît de repede pe cît izbucnise ? Și apoi, cu siguranță că avusese noroc, în ceea ce privește puțința de a se întoarce acasă. Căci în două rînduri visurile și fabulațiile lui luaseră o asemenea întorsătură, încît trăsărise, reanimat pe moment : întîi de spaimă și apoi de bucurie. Dar se părea că viața avea intenții bune în privința copilului ei răsfățat ce apucase pe căi ră-tăcite...

Însă oricum ar fi fost, indiferent dacă era dimineață sau după-amiază (fără nici o îndoială că abia începea să însereze), nici în împrejurările exterioare și nici în starea lui personală nu dăinuia nimic care să-l fi putut împiedica pe Hans Castorp să se întoarcă acasă și chiar așa făcu — adică, cu un avînt măreț sau, cum s-ar spune, zburînd prin aer, coborî în vale, unde luminile erau aprinse de mult cînd ajunse, deși unele rămășițe albe ale zilei, păstrate de zăpadă, i-ar fi fost prea deajuns să-i lumineze drumul. Coborî prin Brehmenbühl, de-a lungul Mattenwaldului, și ajunse cam pe la ora cinci și jumătate la „Dorf“ unde își lăsa la băcan echipamentul sportiv, se odihni în că-măruța mansardată a domnului Settembrini și-i po-vesti cu de-amănuntul viscolul de care fusese surprins. Umanistul se arătă foarte îngrijorat. Își repezi mîna

pînă deasupra capului, îl certă cu strășnicie pe nechibzuitul care înfruntase o asemenea primejdie și aprinse imediat lampa de spirt care ardea cu mici pocnituri, pentru a-i pregăti tînărului istovit o cafea a cărei tărie nu-l împiedică pe Hans Castorp să adoarmă pe scaun.

O oră mai tîrziu, atmosfera civilizată de la „Berg-hof“ îl învălui cu sufletul ei mîngîietor. La cină, avu o minunată poftă de mîncare. Ceea ce visase începea să pălească. Și chiar în seara aceea nu mai înțelegea atît de bine ceea ce gîndise.

IN CALITATE DE MILITAR ȘI DE BRAV

Hans Castorp primise mereu vești scurte de la vărul lui, la început exuberant de bune, apoi mai puțin favorabile și, în sfîrșit, cîteva care ascundeau destul de stîngaci o situație foarte jalnică. Seria de cărți poștale începu cu povestirea plină de haz a sosirii lui Joachim la regiment și a ceremoniei pasionante, în decursul căreia făcuse jurămîntul de sărăcie, castitate și supunere — după cum se exprimă Hans Castorp într-o carte poștală trimisă ca răspuns vărului său. Apoi scrisorile continuă să relateze cu seninătate : etapele unei cariere simple, plină de avantaje și ușurată atît de atașamentul pasionat pentru meseria aleasă, cît și de simpatia șefilor, iar fiecăre scrisoare se încheia cu salutări și urări de grabnică revedere. Cum Joachim studiasc cîteva semestre la universitate, fusese scutit de cursurile de la școala de război și dispensat de serviciul de elev-subofițer. Înaintat la gradul de subofițer chiar de Anul Nou, îi trimise o fotografie reprezentîndu-l cu galoanele puse de curînd. Fiecare dintre relatările sale scurte străluceau de încîntarea ce-o simțea față de obligația de a îndura spiritul unei ierarhii de fier că-

lită de sentimentul onoarei, dar care totuși ținea socoteală, într-un stil sever și destul de ironic față de slăbiciunile omenești. Erau și anecdote privitoare la comportarea cu iz oarecum romantic și tulburător pe care o avea față de el sergentul, un soldat ursuz și arțagos în stare să vadă în acest inferior tânăr care făcea greșeli, pe șeful sacrosant de mîine, pe cel căruia îi fusese de pe acum îngăduit accesul la Cercul militar. Era caraghios și pasionant. Apoi veni vremea să se prezinte la examenul de ofițer. Și astfel, la începutul lui aprilie, Joachim era avansat locotenent.

După toate aparențele, nu exista nici un om mai fericit, nici unul a cărui fire și ale cărui dorinți să găsească o împlinire mai limpede în acest fel de viață. Cu un soi de voluptate pudică relata cum, trecînd prin fața primăriei în noua și splendidă lui uniformă, dădu pe loc repaos, cu un singur gest al mîinii, sentinei care încremenise pentru a-i prezenta onorul. Și-l mai informa, de asemenea, despre micile neplăceri și satisfacții ale serviciului, despre camarazii animați de o simpatie plină de sollicitudine, despre viclenia devotată a ordonanței lui, despre întîmplările hazlii din timpul exercițiilor și al orelor de instrucție teoretică, despre inspecții, cât și despre agapele camaraderești. În treacăt îi mai vorbea de asemenea și despre evenimentele mondene, vizite, dineuri și baluri. Dar despre sănătatea lui, niciodată.

Pînă la începutul verii nu se întîmplă nimic. Dar atunci îi mărturisi că stătea în pat și că, din nefericire, se văzuse silit să admită că era bolnav : o febră gripală, o chestiune de cîteva zile. La începutul lui iunie își reluă serviciul, însă către mijlocul lunii se simți iarăși „moleșit“, se plîngea cu amărăciune de „ghinio-nul“ lui și-și arăta teama că nu va putea fi la post pentru marile manevre de la începutul lunii august, pe care le aștepta cu o nerăbdătoare bucurie. Prostii,

căci în iulie era perfect sănătos și o duse așa cîteva săptămîni, pînă cînd se ivi necesitatea unei consultații impuse de oscilațiile blestemate ale temperaturii, consultație de care avea să depindă totul. Hans Castorp rămase multă vreme fără nici o veste în legătură cu acest consult medical, iar atunci cînd află, nu Joachim era cel care-i scria — fie că nu fusese în stare, fie că-i fusese rușine — ci mamă-sa, doamna Ziemssen era aceea care-i telegrafie. Îl anunța că Joachim își luase un concediu de cîteva săptămîni, socotit de medici ca absolut necesar. „Indicat altitudine înaltă, prescris plecare imediată, rog opriți două camere. Răspuns plătit. Semnat : Mătușa Luise.“

Era pe la sfîrșitul lui iulie cînd Hans Castorp citi această telegramă, stînd pe balcon — o citi și o reciti de mai multe ori. Și dădu ușor din cap, dar nu numai din cap, ci își legănă tot bustul șoptind printre dinți : „Așa, așa, așa ! Așa, care va să zică ! — Joachim se întoarce !“ și brusc îl cuprinse bucuria. Însă aproape imediat se potoli și-și zise : „Hm, hm, iată o știre foarte gravă. Ba, s-ar putea chiar spune că-i o surpriză frumoasă ! Drace, rapidă evoluție — gata copt să revină în patrie ? Mama sosește cu el — (spuse «mama», nu «mătușa Luise» ; sentimentul lui de rubedenie slăbise pe nesimțite, astfel încît se simțea aproape un străin) — ceea ce este foarte grav. Și tocmai înainte de marile manevre la care acest băiat bun ardea să ia parte ! Hm, hm, există în toate acestea o mare doză de mîrșăvie, o mîrșăvie împletită cu dispreț, și care constituie un fapt antiidealist. Trupul triumfă, vrea altceva decît sufletul, și se impune spre rușinea oamenilor prezumțioși care proclamă că el este supus sufletului. Se pare că respectivii oameni nu știu ce vorbesc căci, într-un caz ca acesta, dacă ar avea dreptate, faptul ar arunca o lumină dubioasă asupra sufle-

tului. *Sapientii sat*¹, ştiu ce ştiu şi ce spun. Căci întrebarea pe care eu vreau s-o pun este totemai în ce măsură e o eroare să considerăm trupul şi sufletul ca existenţe care se opun, sau, dimpotrivă, dacă nu-i mai potrivit să le privim ca fiind în perfect acord şi aflându-se pe aceeaşi parte a baricadei — numai că preferiţiilor prezumţioşi o asemenea idee n-o să le treacă niciodată prin cap. Bunul meu Joachim, cine ar vrea să-ţi reproşeze ceva ţie şi zelului tău excesiv ? Tu eşti loial — dar la ce foloseşte loialitatea dacă trupul şi sufletul au căzut la învoială ? Ar fi oare cu putinţă să nu fi uitat anumite miresme înviorătoare, un sân plin şi un rîs fără motiv care îl aşteaptă la masa doamnei Stöhr ?... Joachim se întoarce ! Îşi mai spuse el încă o dată şi tresări de bucurie. Vine într-o stare proastă, fără îndoială, dar vom fi iarăşi amîndoi, iar eu nu voi mai fi lăsat aici numai de capul meu. Iată ceva bun. Este drept că nu va mai fi chiar totul aşa ca altă dată ; camera lui este ocupată ; Mistress Macdonald tuşeşte din ce în ce mai stins şi, fireşte, lîngă ea se află în permanenţă fotografia băieţuşului ei, fie că e aşezată pe măsuţă, fie că o ţine în mînă. Dar, oricum, e în ultima fază, şi dacă odaia nu-i cumva rezervată, atunci... De altfel, aş putea reţine alta, în mod provizoriu, 28 este liberă, după cîte ştiu. Mă duc imediat la administraţie, sau mai bine chiar la Behrens. Iată într-adevăr o veste — tristă din anumite puncte de vedere şi straşnică din altele, însă, în orice caz, este o veste formidabilă ! Numai că, iată, tocmai acum sînt silit să-l mai aştept şi pe camaradul cu sal'tare, care trebuie să treacă numaidecît, fiindcă s-a şi făcut trei şi jumătate. Vreau să-l întreb dacă mai crede că şi în acest caz fenomenul fizic trebuie socotit ca secundar..."

---

¹ Pentru înţelept, e destul (lat.).

Și chiar mai înainte de ora ceaiului, se duse la biroul administrației. Camera la care se gândise și care dădea pe același coridor ca și a lui era disponibilă. Se va găsi una și pentru cazarea doamnei Ziemssen. Apoi se grăbi să se ducă la Behrens. Dădu peste dînsul în „labo“, cu o țigară în mînă, iar în cealaltă cu o eprubetă plină cu un lichid de o culoare dubioasă.

— Domnule consilier aulic, ați aflat ? începu Hans Castorp...

— Da, că necazul nu se dă bătut, răspunse pneumotomistul. Privește-l pe acest Rosenheim din Utrecht, spuse el și cu țigara arătă eprubeta. Gaffky zece. Ei, poftim, și tocmai acum mi-a căzut pe cap directorul de fabrică Schmitz, care a început să vocifereze și să se văicărească, deoarece Rosenheim a expectorat pe cînd se plimba, măcar că are Gaffky zece. Trebuia să-l muștraluiesc. Însă dacă-i trăgeam o săpuneală, îl apucau furiile, fiindcă este teribil de susceptibil și ocupă trei camere cu întreaga familie. Nu pot să-l dau afară, căci mă iau la bătaie cu direcția generală. Uite în ce conflicte sînt implicat în fiecare clipă și degeaba încerc să-mi urmez calea liniștit și fără de prihană.

— Stupidă poveste ! spuse Hans Castorp cu înțelegerea celui inițiat și cu vechime. Îi cunosc pe acești domni. Schmitz ține morțiș la conveniențe, pe cînd Rosenheim este mai curînd un neglijent. Dar poate că există între ei și alte puncte de divergență decît cele privitoare la igienă, cel puțin așa mi se pare. Schmitz și cu Rosenheim sînt amîndoi prietenii doînei Perez din Barcelona, cea de la masa doamnei Kleefeld, probabil că aici trebuie căutată origina acestei certe. Mi-aș îngădui să vă fac o propunere : reamintiți într-un mod general prescripțiile indicate în asemenea cazuri, iar pentru rest să închideți ochii.

— Firește că-i închid. Nu fac decît asta: de atîta închis, aproape că am căpătat un spasm al pleoapelor. Dar pe dumneata ce te aduce la mine ?

Și Hans Castorp dădu drumul știrii celei triste și strașnice totodată.

Nu se poate spune că domnul consilier aulic s-a arătat surprins. N-ar fi fost nici în mod obișnuit, dar de data asta nu păru chiar de loc, deoarece Hans Castorp, fie că era întrebat, fie din proprie inițiativă, îl ținuse mereu la curent cu starea sănătății lui Joachim și-l informase pe Behrens chiar din luna mai că vărul lui căzuse la pat.

— Aha, făcu Behrens. Ei, asta-i. Ce ți-am spus și ce i-am spus textual, nu de zece, ci de o sută de ori ? Acum iată că ai obținut ce-ai poftit ! Trei sferturi de an a făcut ce-a vrut și și-a văzut raiul cu ochii. Însă într-un rai nedezinfectat nu există salvare ; iată ceea ce evadatul nostru n-a vrut să creadă cînd i-o spunea bătrînul Behrens. Dar pe bătrînul Behrens trebuie să-l crezi întotdeauna, că dacă nu, te-ai dus pe copcă și te pocăiești prea tîrziu. Iată, a obținut gradul de locotenent, este adevărat, nimic de zis. Dar la ce-i mai folosește ? Dumnezeu privește în adîncul inimilor și nu-l preocupă nici rangul, nici starea cuiva, stăm cu toții goi în fața lui, generalul ca și soldatul de rînd... Și începui să se bîlbiie, își frecă ochii cu mîna-i enormă, ținînd între degete țigara, și-l rugă pe Hans Castorp să nu-l rețină mult de data asta. O cameră pentru Ziemssen va fi ușor de găsit, iar cînd îi va sosi vărul, îl va însărcina pe Hans Castorp să-l vîre imediat în pat. Cît despre el, el Behrens, nu reproșează niciodată nimănui nimic ci își deschide pîrîntește brațele și este gata să taie vițelul cel gras la întoarcerea fiului risipitor.

Hans Castorp trimise o telegramă. Și povestea în dreapta și în stînga că vărul lui era pe cale să revină,

iar toți cei care-l cunoșteau pe Joachim erau în mod sincer și întristați și fericiți, căci caracterul leal și cavaleresc al lui Joachim câștigase simpatia generală, iar părerea sau sentimentul neexprimat al multor bolnavi era că fusese cel mai bun dintre ei toți. Nu vizăm pe nimeni în special, însă credem că nu numai unul dintre ei simți o oarecare satisfacție aflînd că Joachim trebuia să se întoarcă de la starea militară la modul de viață orizontal și că, în pofida corectitudinii lui neîndoielnice, va fi iarăși unul „de-ai noștri“. Se știe că doamna Stöhr prevăzuse acest lucru chiar de la început ; iar acum avea confirmarea scepticismului vulgar pe care și-l manifestase de altfel și cu prilejul plecării lui Joachim spre șes, și nu se sfia să se laude cu previziunea ei. „Putred, putred“, făcu ea. Și adăugă : imediat își dăduse seama că lucrurile mergeau prost și nădăjduia că Ziemssen, cu încăpățînarea lui, nu putrezise complet. (Spusese „putrezire completă“ cu nemărginița ei vulgaritate.) Deci, oricum, tot mai bine era să rămîi la tîrlă, așa cum făcuse ea, măcar că avea diferite chestiuni jos, în cîmpie, la Cannstatt : un bărbat și doi copii. Însă ea știa să se stăpînească... Nici Joachim și nici doamna Ziemssen nu mai răspunseră cu vreo veste. Hans Castorp rămase complet neinformați asupra zilei și orei sosirii lor. Din această cauză nici nu-i așteptă la gară, dar după trei zile de la expedierea telegramei lui Hans, sosiră pur și simplu, apărură acolo, iar locotenentul Joachim arbora un rîs silit lîngă șezlongul reglementar al vîrului său.

Lucrurile se petrecură la ora cînd începea cura de odihnă de seară. Sosiseră cu același tren care-l adusese aici sus și pe Hans Castorp, și de atunci trecuseră ani care n-au fost nici scurți, nici lungi, ci doar lipsiți de durată, adică foarte bogați în trăiri interioare, totuși goi și zadarnici, iar perioada era și ea aceeași, chiar

exact aceeași : una din primele zile ale lui august. Așadar, cum am spus, Joachim intră vesel — da, pentru moment arăta un fel de agitație incontestabil veselă — în camera lui Hans Castorp, sau, mai precis, trecu din camera pe care o străbătu cu pas gimnastic, pe balcon și, rîzînd, își salută vărul, respirînd scurt, sacadat și înăbușit. Făcuse iarăși călătoria lungă, parcurgînd diferite țări, trecînd peste lacul asemănător cu o mare, și după aceea urcase din nou defileurile înguste și iată că se afla acolo, ca și cum n-ar fi fost niciodată plecat, fiind salutat de ruda sa care se ridica pe jumătate din poziția orizontală, exclamînd de nenumărate ori : „ia te uită, nu e cu puțință“. Tenul îi era colorat, fie din cauza vieții în aer liber pe care o dusesse la șes, fie din cauza călătoriei. Alergase direct la numărul 34, chiar fără să se intereseze mai întîi de camera lui, ca să-și salute tovarășul vechilor zile re-devenite prezente, în vreme ce mamă-sa era ocupată să se aranjeze puțin. Se gîndeau să cineze peste zece minute, la restaurant, firește, iar Hans Castorp putea foarte bine să mănînce de data asta cu ei, sau cel puțin să bea un deget de vin. Și Joachim îl trase după el pe vărul său pînă la numărul 28, unde se petrecu exact ceea ce se întîmplase în seara sosirii lui Hans, însă de data aceasta rolurile erau inversate : sporovăind febril, Joachim era cel care, acum, se spăla pe miini în chiuveta strălucitoare, în vreme ce Hans Castorp îl urmărea mirat și, de altfel, oarecum dezamăgit din pricină că vărul lui era în civil. Din comportarea lui, nimic nu trăda profesia de militar. În închipuire îl văzuse mereu ca ofițer, în uniformă, și cînd colô, iată-l în costumul lui cenușiu, cel obișnuit, un costum dintr-o singură culoare, ca un oarecare. Joachim rîse și găsi că e un fel naiv de a privi lucrurile. A, nu, uniforma o lăsase frumușel acasă. Hans Castorp trebuia să știe că uniforma este ceva deose-

bit. În uniformă nu poți frecventa orice local. „A, așa stau lucrurile ; foarte mulțumesc“, spuse Hans Castorp. Dar Joachim nu părea să-și dea seama de sensul jignitor pe care putea să-l capete explicația lui. Și se interesă de persoanele și întâmplările de la „Berghof“, fără cel mai mic aer de superioritate, ba chiar cu duioșia și solicitudinea cuiva care se întoarce acasă. Apoi prin ușa de comunicație apărură doamna Ziemssen care își salută nepotul așa cum obișnuiesc multe persoane în asemenea împrejurări : ca și cum ar fi plăcut surprinsă că-l găsește aici, cu o expresie care, de altfel, era întunecată de o ușoară melancolie, de oboseală și de tristețe mută care după cât se părea erau în legătură cu Joachim — și toți trei coborîră.

Lui Ziemssen avea aceiași ochi frumoși, negri și blînzi ca Joachim. Părul tot atît de negru, însă străbătut de fire albe vizibile, era prins într-un fileu aproape invizibil, iar acest lucru se potrivea cu întregul ei fel de a fi, care era armonios, cumpănit cu grație, discret cu blîndețe și care, în ciuda unei anumite simplități spirituale, îi dădea o demnitate agreabilă. Era limpede, și de altfel Hans Castorp nici nu se miră, că ea nu înțelegea veselia lui Joachim, respirația lui precipitată și felul grăbit de a vorbi — manifestări care contraziceau, fără îndoială, comportarea lui de acolo, de jos, în adevăr foarte nepotrivită cu situația în care se găsea — n-o înțelegea și era oarecum scandalizată. I se părea tristă această întoarcere și credea că trebuie să fie însoțită de o ținută corespunzătoare. Nu putea să participe la stările sufletești ale lui Joachim, la stările lui sufletești atît de năvalnice, provocate de întoarcere — și care țirau cu ele, ca într-un fel de beție, cel puțin pentru moment, tot ceea ce li se opunea — iar faptul că respira din nou acest aer, aerul nostru de-aici, de sus, neasemuit de ușor, neconsistent și cald, fără îndoială că-l exalta și mai tare.

Pentru ea aceste impresii ale lui Joachim erau de neînțeles. „Bietul meu băiat“, își spunea privind-l pe bietul băiat, care, împreună cu vărul său, se lăsa cu totul în voia unei bucurii nestăpânite, evocând mii de amintiri, punând mii de întrebări, rîzînd de răspunsurile pe care le primea și lăsîndu-se cît mai comod pe spătarul scaunului. Zise de cîteva ori : „Da, copii !“ Însă felul în care sfîrși ce avea de spus, deși ar fi trebuit să fie ceva vesel, avu un accent de uimire și aproape de mustrare : „În adevăr, Joachim, este foarte multă vreme de cînd nu te-am văzut așa. S-ar spune că trebuia să revenim aici ca să fii iarăși ca în ziua avansării tale.“ La care, drept, veselia lui Joachim se stinse brusc. Buna lui dispoziție dispăru, își dădu seama de situația în care se găsea, tăcu și nu se mai atinse de prăjitură, cu toate că era un sufleu de șocolată cu frișcă, dintre cele mai ispititoare (Hans Castorp, dîmpotrivă, îi făcu toate onorurile, deși trecuse abia o oră de la sfîrșitul substanțialci lui cine) și sfîrși prin a nu mai ridica de loc ochii, fiindcă după cîte se părea erau plini de lacrimi.

Cu siguranță că doamna Ziemssen nu dorise acest lucru. O făcuse mai curînd din respect pentru conveniențe și încercase să-și silească fiul să fie puțin mai serios și mai potolit, nebănuind că tot ceea ce este mijlociu și cumpătat era cu desăvîrșire străin acestui loc și că, în orice caz, nu aveai de ales decît între cele două extreme. Cînd însă își văzu odrasla copleșită de durere într-un asemenea grad, ea însăși era cît pe ce să izbucnească în plîns și îi fu recunoscătoare nepotului pentru eforturile depuse ca să-i îmbărbăteze fiul atît de profund întristat. Cît despre internați, remarcă nepotul, Joachim va găsi desigur multe schimbări și destule noutăți, dar în ansamblu lucrurile își urmaseră, în lipsa lui, calea obișnuită. De pildă, bătrîna mătușă se întorsese de mult, împreună cu toată

suita ei. Și respectivele doamne ședeau, ca întotdeauna, la masa doamnei Stöhr. Iar Marusia continua să rîdă mult și din toată inima.

Joachim tăcu. Însă aceste cuvinte îi reamintiră doamnei Ziemssen de o anumită întîlnire și de niște salutări pe care voia să le transmită cît mai repede, ca să nu uite — adică de întîlnirea cu o doamnă care nu părea antipatică, deși călătorea singură și avea linia sprîncenelor puțin cam prea regulată, și care, la München, unde se oprișeră o zi între două trenuri de noapte, venise la masa lor, la restaurant, ca să-l salute pe Joachim. O veche cunoștință de la sanatoriu, Joachim va ști, fără îndoială, să-și reamintească numele...

— Doamna Chauchat, spuse liniștit Joachim. Deocamdată se afla într-o stațiune balneară de la Allgäus, iar la toamnă voia să plece în Spania. La iarnă, se va reîntoarce desigur aici. Îi rugase să-i transmită cele mai bune urări.

Hans Castorp nu mai era un copil, așa că își stăpîni nervii vasculari care l-ar fi putut face să pălească sau să roșească. Spuse :

— A, ea era ? Ia te uită, așadar s-a reîntors din fundul Caucazului. Și vrea să plece în Spania ?

Doamna pomenise o localitate din Pirinei. „O femeie drăguță, în orice caz, destul de atrăgătoare. O voce plăcută și gesturi plăcute. Însă are un fel de a fi cam liber și neglijent, zise doamna Ziemssen. Ne-a acostat pur și simplu, ca pe niște vechi prieteni, ne-a întrebat și ne-a povestit o sumedenie de lucruri, măcar că, de fapt, Joachim, cum mi-a spus-o chiar el, nu i-a făcut cunoștința niciodată. Bizar !”

— Acesta-i Orientul și boala, răspunse Hans Castorp. Sînt realități cărora nu trebuie să li se aplice măsurile civilizației umaniste, căci ar fi o greșală. Așadar, doamna Chauchat avea, în adevăr, intenția să plece în Spania ! Him ! Spania-era diametral opusă

și foarte departe de calea de mijloc umanistă — dar nu sub aspectul nepăsării, ci sub acela al rigidității ; nu era absența formei, ci excesul de formă, moartea socotită ca formă, cum se spune, nu moartea ca descompunere, adică austeritatea morții, neagră, distinsă și singeroasă, Inchiziția, cu colereta scrobuită, Loyola, Escorialul... Ar fi interesant de știut cum se va simți doamna Chauchat în Spania. Fără îndoială că se va dezvălăna de obiceiul de a trînti ușile, și poate o să vedem luînd ființă un oarecare echilibru uman între cele două tabere antiumaniste. Însă atunci cînd Orientul se duce în Spania, este posibil să rezulte și un terorism feroce...

Nu, nici nu roșise, nici nu pălise, dar reacțiile pe care i le provocaseră aceste neașteptate vești despre doamna Chauchat se manifestară printr-un șir de cuvinte care nu puteau primi alt răspuns decît o tăcere plină de nelămurit. Joachim, însă, era mai puțin speriat ; el cunoștea perspicacitatea de care uza vărul său aici, sus. Dar în ochii doamnei Ziemssen se putea citi o imensă stupeoare ; se comporta de parcă Hans Castorp ar fi rostit niște vorbe de o foarte grosolană necuviință, și, după o tăcere penibilă, se ridică de la masă, spunînd cîteva cuvinte menite să pună capăt acestei situații jenante. Înainte de a se despărți, Hans Castorp le aduse la cunoștință instrucțiunile consilierului aulic potrivit cărora Joachim trebuia, pînă una-alta, să stea mîine în pat, după care va fi supus consultului medical. Mai tîrziu, vom mai vedea. Apoi cele trei rude se culcară în camerele cu ușile de la baie deschise spre răcoarea acestei nopți de vară din creierul munților — fiecare cu gîndurile lui, Hans Castorp preocupat, bineînțeles, de perspectiva întoarcerii doamnei Chauchat, eveniment ce se va produce, după cum spera el, într-un termen de șase luni.

Așadar, nefericitul de Joachim revenise în patrie, pentru un mic tratament suplimentar care se impunea. Această expresie de tratament suplimentar era, după toate aparențele, formula curentă de care se foloseau și cei de la șes, după cum o întrebunțau deopotrivă, și cei de aici, de sus. Însuși consilierul aulic Behrens o adoptă, cu toate că, chiar din prima zi, îi administră lui Joachim patru săptămâni de odihnă la pat : erau necesare atât pentru a preîntâmpina vreo complicație mai gravă, cât și pentru a-l ajuta să se aclimatizeze și, în același timp, să-i reglementeze într-o oarecare măsură diferențele prea mari de temperatură. De altfel, știu să ocolească problema precizării termenului necesar pentru acest mic tratament suplimentar. În absența lui Joachim, doamna Ziemssen, înțeleaptă, plină de bun simț și fără a se lega de cituși de puțin cu speranțe nesăbuite, propuse toamna, de pildă luna octombrie, ca dată eventuală a plecării, iar Behrens o aprobă, deoarece atunci, declară el, vor ști fără îndoială mai mult decît acum. De altfel, consilierul aulic îi făcuse o impresie excelentă. Era foarte galant, îi spunea „prea stimată doamnă“, o privea cîstit în față cu ochii lui lăcrămoși și injectați și întrebuința într-un fel atît de nostim limbajul scornit de studenții germani, încît, cu toată tristețea care o copleșea, sfîrși prin a rîde. „Știu că se află în cele mai bune mîini“, spuse ea, și după opt zile de la sosire plecă la Hamburg, deoarece nu putea în mod serios să-i fie de vreun folos cu îngrijirile ei, cu atît mai mult cu cît Joachim avea acolo o rudă care să-i țină tovărășie.

— Așadar, bucură-te : stai numai pînă la toamnă, spuse Hans Castorp intrînd la numărul 28 și așezîndu-se la căpățișul vărului său. Bătrînul s-a angajat, destul de ferm, pînă la un anumit punct. Poți să te bizui pe spusel lui, prin urmare începe să socotești

zilele cît ai de stat aici, sus. Octombrie — iată momentul potrivit. Atunci mulți vor pleca în Spania, iar tu te vei reîntoarce la vajnica ta unitate ca să-ți faci datoria în chip mai mult decît strălucit.

Ocupația lui zilnică era să-l mîngîie pe Joachim mai ales pentru faptul că, venind aici, pierduse prilejul să ia parte la marile manevre care începeau chiar în aceste zile de august — căci mai cu seamă cu acest gînd nu se împăca de loc, manifestînd neconținut un profund dispreț față de slăbiciunea care-l doborîse în ultima clipă.

— *Rebellio carnis*¹, spuse Hans Castorp. N-ai ce să faci. Nici cel mai viteaz ofițer nu poate face nimic, și chiar sfîntul Anton a simțit pe pielea lui povestea asta. Doamne, în fiecare an sînt manevre, și apoi tu știi cum stau lucrurile cu timpul nostru de-aici, de sus. Nu există de loc, iar tu n-ai lipsit chiar atît de multă vreme ca să nu reintri repede în ritm, și cît ai bate din palme tratamentul suplimentar s-a și terminat.

Totuși, sensul timpului se modificase prea evident în conștiința lui Joachim prin șederea la șes, ca să nu-i fie totuși teamă de aceste patru săptămîni care urmau. Însă toți își dădeau silința să-l ajute să le parcurgă; iar simpatia față de caracterul lui atît de demn se manifestă, de pretutindeni, prin vizite făcute de cunoștințe, fie de aproape, fie mai de departe. Settembrini veni, îl compătimii, se comportă fermecător și — cum din totdeauna îi spusese lui Joachim *locotenente* — de data aceasta îi dădu titlul de *capitano*. Naphta făcu și el o vizită bolnavului, și toate vechile cunoștințe ale casei începură să apară încetul cu încetul — fiecare grăbindu-se să profite de un mic sfert de oră liber, între ceasurile de tratament, ca să

¹ Revolta cărnii (lat.).

ia loc pe marginea patului, să-i repete expresia de „mic tratament suplimentar” și să-l roage să le povestească întâmplările prin care trecuse — adică : doamnele Stöhr, Ilitis și Kleefeld, domnii Ferge, Wehsal și încă mulți alții. Unii îi aduceau și flori. Apoi, când cele patru săptămâni trecură, se sculă, deoarece temperatura îi scăzuse suficient ca să se poată mișca în voie, și își reluă locul în sufragerie, alături de vărul său, adică între Hans Castorp și soția berarului, doamna Magnus, vizavi de domnul Magnus, la capătul mesei și chiar pe locul pe care îl ocupase cîtăva vreme unchiul James, iar mai tîrziu doamna Ziemssen.

Astfel, ca altădată, tinerii începură să trăiască iarăși unul lîngă altul ; ba chiar, pentru ca situația anterioară să reînvie încă și mai deplin, imediat ce *Mistress Macdonald* își dădu ultimul suspin, cu portretul băietelului în mînă, Joachim reîntră în posesia vechii lui camere, alături de cea a lui Hans Castorp, după ce bineînțeles fusese dezinfectată într-un mod foarte conștiincios cu H_2CO . Totuși, în realitate și din punct de vedere sentimental, lucrurile stăteau astfel încît, de-acum încolo, Joachim va fi acela care va trăi pe lîngă Hans Castorp, nu Hans Castorp pe lîngă vărul lui. Acum, primul era locatarul care nu se mișcase din loc și la a cărui existență Joachim nu făcea decît să participe vremelnic și doar ca vizitator. Căci Joachim nu pierdea din ochi, cu o hotărîre neînduplecată și strașnică, termenul fixat pînă în octombrie, cu toate că anumite părți ale sistemului său nervos central nu se resemnaseră să urmeze o conduită conformă cu norma umanistă și că pielea continua să-i fie fierbinte și uscată.

Începuseră, de asemenea, să facă vizite lui Settembrini și lui Naphta, reluînd și plimbările cu acești doi oameni uniți prin antagonismele lor, iar cînd A. K. Ferge și Ferdinand Wehsal luau și ei parte, ceea ce se

Întâmpla adesea, erau șase, în timp ce acești adversari în domeniul spiritului își continuau neîncetatele lorde, despre care n-am putea să facem o relatare mai limpede fără a ne pierde într-un labirint deznădăjduit de nesfârșit, așa cum o făceau ei înșiși în fiecare zi, în fața unui public impunător, deși Hans Castrop înclina să-și socotească sărmanul lui suflet ca scop principal în disputele lor dialectice. Auzise de la Naphta că Settembrini ar fi francmason — ceea ce nu-i făcu o impresie mai puțin vie decît dezvoltările italianului despre legăturile lui Naphta cu iezuiții și despre izvorul veniturilor lui. Și iarăși rămase foarte mirat aflînd că în adevăr existau niște lucruri atît de fantastice, și îl întrebă cu insistență pe terorist asupra originii și esenței acestei ciudate organizații care peste cîțiva ani va sărbători două secole de existență. Dacă Settembrini îi vorbea despre caracterul spiritual al lui Naphta și numai cînd acesta nu era de față, atrăgîndu-i atenția în mod patetic să se ferească de el ca de ceva diabolic, în schimb Naphta, cînd umanistul nu era de față, își bătea joc sincer și fără emfază de sfera pe care o reprezenta Settembrini, lăsînd să se înțeleagă că toate teoriile lui erau ceva complet demodat și înapoiat : liberalismul acesta burghez de alaltăieri nu era nimic altceva decît o jalnică fantomă a spiritului, dar care se mai legăna cu iluzia caraghioasă că ar fi încă înzestrată cu un suflu revoluționar. Spunea : „Ce vreți, bunicul lui a fost *carbonaro*, ceea ce înseamnă : cărbunar. De la el moștenește această credință de cărbunar în Rațiune, în Libertate, în Progresul umanității, iar tot ce se află în lada asta plină de o ideologie de virtuți burgheze-clasiciste este ros de molii... Vedeți dumneavoastră, ceea ce zăpăcește lumea este disproporția între viteza spiritului și grosolănia, încetineala, inimaginabila trîndăvie și stare de inerție a forței și a materiei. Trebuie să recunoaștem

că această disproporție ar putea sluji ca scuză unui spirit care se dezinteresează complet de real, căci este în obiceiul unui asemenea spirit să respingă în mod statornic fermentii care declanșează de fapt revoluțiile. În adevăr, spiritului viu îi este mai nesuferit un spirit mort decît o rocă oarecare, decît toate bazalturile din lume, deoarece bazalturile măcar n-au pretenția că sînt spiritul vieții. Asemenea bazalturi, vestigii ale unor realități de demult, pe care spiritul le-a lăsat atît de departe îndărătul lui încît refuză să le mai asocieze conceptul de real, se conservă prin inerție, iar datorită persistenței apăsătoare și moarte împiedică din nefericire ideile înapoiate să-și dea seama de înapoierea lor. Vorbesc în general, dar aplicați dumneavoastră înșivă aceste generalități la un anumit liberalism umanitar care crede mereu că se găsește într-o situație eroică față de despotism și de autoritate. Fără să mai vorbim despre unele evenimente catastrofale cu care, vai ! ar vrea să facă dovada că e viu și despre acele triumfuri întîrziate și zgomotoase pe care le pregătește, visînd că le va putea sărbători într-o zi ! Numai la gîndul acesta, spiritul viu ar putea muri de plictiseală, dacă nu ar ști că numai el singur va fi cel care va hotărî ce este adevărat, profitînd, deopotrivă, și de evenimentele catastrofale, el care unește elementele trecutului cu elementele cele mai viitoare ale viitorului, în vederea veritabilei revoluții... Dar cum se simte vărul dumitale, domnule Hans Castorp ? Știi, mi-e foarte simpatic."

— Mulțumesc, domnule Naphta. Am impresia că toată lumea îl simpatizează, căci este în afară de orice îndoială că e un băiat tare bun. Și domnului Settembrini îi place mult, deși dezaprobă, fără îndoială, un anumit terorism exaltat, implicat în profesiunea lui Joachim. Acum aud, însă, că domnia-sa este frate într-o Bojă. Iată ceva la care nu mă așteptam. Mărtu-

risesc că lucrul acesta mă pune pe gânduri. De altfel, faptul ni-l înfățișează sub un nou aspect, iar mie îmi explică multe nelămuriri. Așadar, nu cumva își pune tălpile picioarelor în unghi drept, când este cazul, și dă mîna într-un anumit fel? N-am observat la el ceva de genul acesta...

— Cred că bunul nostru Frate al celor Trei-Puncte trebuie să fi depășit stadiul unor astfel de copilării. De altfel, bănuiesc că ceremonialul lojilor s-a acordat, desigur destul de greu, cu uscăciunea spiritului burghez al acestor vremuri. Azi s-ar rușina cu ritualul de odinioară, ca de un șarlatanism necivilizat — și nu chiar cu totul pe nedrept, căci este, în adevăr, necuviincios să înveșmînți într-un fel solemn republicanismul ateu, dîndu-l drept mister. Nu știu prin ce înscenări de groază au pus la încercare curajul domnului Settembrini — adică dacă l-au purtat cu ochii legați prin tot soiul de cotloane și l-au făcut să aștepte pe sub bolți sumbre mai înainte de a i se deschide în fața sala plină de oglinzi luminate ale lojii, pentru a i se acorda consacrarea. Nu știu dacă l-au catehizat cu toată pompa ritualului și dacă, în fața unui cap de mort și a trei lumînări aprinse, l-au amenințat că-i străpung cu sabia pieptul gol. Trebuie să-l întrebați chiar pe el, dar mă tem că n-o să-l găsiți prea dispus să vorbească, deoarece chiar dacă toate acestea se vor fi desfășurat după un tipic mai burghez, nu înseamnă de loc că n-a fost silit să depună în mod solemn jurămîntul tăcerii.

— Să jure în mod solemn? Să păstreze tăcerea? Prin urmare, totuși?

— Desigur. Jurămîntul tăcerii și al supunerii.

— Și al supunerii? Domnule profesor, în cazul acesta mi se pare că n-ar mai trebui să aibă nici un motiv să se arate atît de enervat de terorismul și de fanatismul pe care le comportă profesiunea vărului

meu. Tăcere și supunere ! N-aș fi crezut niciodată că un om atît de liberal ca Settembrini ar putea să se supună unor condiții și unor jurăminte atît de spaniole. Am impresia că există ceva milităresc-iezuit în francmasonerie.

— Impresie foarte justificată, răspunse Naphta. Bagheta dumncavoastră magică vibrează și lovește unde trebuie. Ideea de uniune este fundamental și permanent nedespărțită de ideea de absolut. Prin urmare, această idee este teroristă, adică antiliberală. Ea degreveză conștiința individuală și, în numele scopului absolut, consfințește toate mijloacele, chiar și pe cele mai sîngeroase, chiar și crima. Avem motive să presupunem că, la început, unirea dintre frați, în lojile masonice, era pecetluită în mod simbolic prin sînge. O uniune nu-i niciodată contemplativă, ci este, întotdeauna, prin însăși natura ei, organizatorică în sensul spiritual absolut. Nu știți, desigur, că întemeietorul Ordinului Iluminaților, care o vreme aproape că se confunda cu francmasoneria, era un fost membru al Societății lui Isus ?

— Nu, mărturisesc că este ceva nou pentru mine...

— Adam Weishaupt și-a organizat asociația secretă umanitară exact după modelul Ordinului iezuiților. El însuși era francmason, iar cei mai respectabili frați ai Lojei din acele timpuri erau Ilumiinați. Vorbesc despre a doua jumătate a secolului al optsprezecelea, pe care Settembrini n-ar șovăi să vi-l caracterizeze ca pe o epocă de decadență a confreriei sale. Însă în realitate aceasta a fost epoca ei de supremă înflorire, ca de altfel a tuturor asociațiilor secrete, epoca în care francmasoneria a fost în adevăr însuflețită de o viață superioară, de o viață pe care mai tîrziu oameni de soiul filantropului nostru au purificat-o din nou, deși, dacă prietenul nostru ar fi trăit pe vremea aceea,

ar fi taxat-o fără îndoială drept iezuitism și obscurantism.

— Și existau motive pentru asta ?

— Da — dacă vrei. Libera-cugetare trivială avea motivele ei să se comporte astfel. Erau vremurile când părinții noștri se sileau să însuflețească Ordinul printr-o viață catolică și ierarhică, și când la Clermont, în Franța, înflorea o lojă masonică iezuitică. Este, printre altele, vremea când în diferitele loje pătrunde spiritul Cruciaților Rozei — o confrerie foarte ciudată, cum veți putea observa, care a încercat să facă o sinteză între o doctrină ce urmărea scopuri pur raționaliste și progresiste, atât politice cât și sociale, și în același timp practica un cult ciudat bazat pe unele științe secrete din Orient, științe în cadrul cărora înțelepciunea hindusă și cea arabă se împleteau cu elemente de magie naturală. Atunci au fost reformate multe loje masonice și îndreptate către păzirea strictă a principiilor, într-un sens pur iraționalist și pătruns de mister, un sens magic — alchimist, iar de aici provin și gradele superioare ale masoneriei — grade inspirate din ordinele cavalierești, cărora li s-a adăugat vechea ierarhie militară cuprinzând ucenicii, călfele și maeștrii, grade de mari maeștri cu caracter aproape sacerdotal și inspirate complet din misterele Cavalerilor Crucii. Este vorba aici de reînvierea anumitor ordine religioase ale cavalerilor din evul mediu, în special acela al templierilor, știți, accia care depuneau în fața patriarhului din Ierusalim jurământul de sărăcie, castitate și supunere. Chiar și astăzi un mare maestru din ierarhia masonică poartă titlul de „Mare duce de Ierusalim“.

— Domnule Naphta, toate acestea sînt noi, absolut noi pentru mine. Dar încep să-l prind cu ocaua mică pe Settembrini al nostru... „Mare duce de Ierusalim“, nu-i rău de loc. Ar trebui să-i spunei astfel, în glumă,

cu vreun prilej oarecare. Doar v-a numit zilele trecute „*Doctor angelicus*”. Aceasta merită o răzbunare.

— O, există o mulțime de alte titluri, la fel de semnificative care desemnează, conform unei stricte tradiții, gradele de maeștri și templieri. Avem, de pildă, un Măestru desăvârșit, un Cavaler al Orientului, un Mare preot superior, iar gradul al treizeci și unulea se intitulează chiar : Principe august al misterului regal. Observați că toate aceste nume dau pe față legăturile cu misticismul oriental. Însăși reaparitia templierului nu înseamnă altceva decât reluarea unor asemenea legături, pătrunderea fermentilor iraționali într-o lume de idei raționale și utilitariste. Prin ei francmasoneria a câștigat un farmec nou și o nouă strălucire care explică, de altfel, succesul repurtat la vremea ei. A atras la sine toate elementele care erau obosite de raționalismul secolului, de liberalismul lui umanitar, luminat și cumpănit, elemente însetate de esențe mai tari. Succesul ordinului a fost atât de mare, încât filistinii s-au plîns că-i abătea pe oameni de la fericirea conjugală și de la demnitatea feminină.

— Dacă-i așa, domnule profesor, atunci încep să înțeleg de ce domnul Settembrini nu-și amintește cu plăcere această epocă de înflorire a confreriei sale.

— Nu, nu-și amintește cu plăcere că au existat vremuri cînd confreria lui și-a atras întreaga antipatie pe care liberalismul, ateismul, rațiunea enciclopedică o arunca de obicei în spinarea complexului bisericii, adică a catolicismului, călugărului, evului mediu. Ați auzit desigur că francmasonii au fost considerați obscuranțiști...

— De ce ? Aș dori să-mi dați unele amănunte despre cauzele acestui fenomen.

— Vă voi lămuri imediat. Respectarea strictă a tradiției cerea o aprofundare și o lărgire a moștenirii ordinului, situîndu-i originea istorică în lumea miste-

relor și în pretinsele practici întunecate ale evului mediu. Marii maestri ai lojilor erau inițiați în *physica mystica*, se aflau în posesia științelor magice ale naturii, erau mai ales mari alchimiști...

— Acum trebuie să fac un efort mare ca să-mi amintesc semnificația precisă a cuvântului alchimie. Mi se pare că alchimie înseamnă a face aur, piatra filozofală. *Aurum potabile*¹...

— Desigur, în înțelesul popular. Dar într-un limbaj puțin mai savant acest cuvânt înseamnă purificarea, transmutația și înnobilarea materiei, transsubstanțializarea, și anume într-o formă mai înaltă, prin urmare intensificarea — a acelei *lapis philosophorum* produs androgen de sulfură și de mercur, o *res bina*, iar acea *prima materia* bisexuată nu era cu nimic mai mult și cu nimic mai puțin decât însuși principiul intensificării, al dezvoltării spre o formă superioară, cu ajutorul influențelor exterioare — o pedagogie magică, dacă vreți.

Hans Castorp tăcu. Privea undeva în sus, clipind des.

— Un simbol al transmutației alchimiste, continuă Naphta, care era mai ales mormîntul.

— Mormîntul?

— Da, locul unde se desăvîrșește descompunerea. Acesta este principiul fundamental al oricărei ermetici, nimic altceva decât vasul, retorta de cristal păstrată cu grijă, în interiorul căreia materia este împinsă pînă la ultima transformare și purificare.

— „Ermetică“ este bine zis, domnule Naphta. „Ermetic“ — cuvîntul acesta mi-a plăcut întotdeauna. Este un adevărat cuvînt magic, cu niște asociații de idei nedefinite și îndepărtate. Iertați-mă, totuși tre-

¹ Clorura de aur, utilizată în vechea medicină și pentru tratarea sifilisului, se numea aur de băut, aur potabil.

buie să mă gîndesc la borcanele de conserve pe care menajera noastră de la Hamburg — care se numește Schaleen, fără doamnă nici domnișoară, ci Schaleen pur și simplu — le păstrează în cămară, înșiruite pe rafturi, niște borcane ermetic închise. Stau acolo alinate, luni și ani, iar cînd deschide vreunul, după cum o cere nevoia, conținutul este pe deplin proaspăt și intact ; lunile, anii nu i-au putut face nimic, iar conținutul poate fi consumat așa cum se află. Este adevărat că la Schaleen nu este nici alchimie, nici purificare, ci pur și simplu conservare, de unde și numele de conservă. Dar ceea ce e magic în chestiunea aceasta este că respectiva conservă s-a sustras timpului ; a fost ermetic izolată, timpul a trecut pe lângă ea — ea n-a avut timp, a stat în afara lui, pe raft. Ei, cam așa stau lucrurile cu borcanele de conserve. Evident, n-am spus cine știe ce. Vă rog să mă iertați. Cred că voi ați să-mi mai dați și alte explicații.

— Numai dacă doriți. Se cere ca ucenicul să fie lacom de știință și fără teamă, ca să ne exprimăm în spiritul temei noastre. Cavoul, mormîntul a fost întotdeauna simbolul principal al legămîntului de consacrare. Ucenicul, novicele care dorea să fie admis la învățătură, trebuia să arate că are curaj în fața ororilor mormîntului, tradiția ordinului cerea ca el să fie dus și lăsat, cu titlu de încercare, într-un mormînt și să nu iasă de acolo decît condus de mîna unui frate necunoscut. De aici provine labirintul de coridoare și de cotloane întunecate pe care novicele mason trebuia să le străbată, stofa neagră cu care era îmbrăcată loja conform unei stricte tradiții, cît și cultul sieriului care juca un rol atît de important la inițiere și în ceremonialul adunării. Drumul misterului și al purificării era învăluit de primejdii. Ducea prin spaime, prin împărăția putreziciunii, iar ucenicul, neofitul, nu era decît tineretul setos de miracolele

vieții, nerăbdător de a se vedea dotat cu o forță demonică supranaturală, călăuzit de oameni mascați care nu erau decît umbrele misterului.

— Vă mulțumesc foarte mult, domnule profesor Naphta. A fost minunat ! Deci aceasta este pedagogia ermetică. Cred că nu poate exista nici un rău în faptul că mă lămuresc și asupra acestor lucruri.

— Cu atît mai puțin cu cît e vorba de o îndrumare în domeniul problemelor finale, al mărturisirii de credință a transcendentului absolut, și, mai departe, de atingerea țelului suprem. Stricta tradiție masonică alchimistă a condus în timpul deceniilor următoare, spre acest țel multe spirite nobile și neliniștite — țel pe care, de altfel, cred că nu mai este necesar să vi-l numesc, căci nu se poate să vă fi scăpat că înaltele grade scoțiene nu sînt decît un surogat al ierarhiei sacre, că înțelepciunea alchimistă a maestrului francmason se îndeplinește în chiar misterul transsubstanțializării, și că directivele secrete pe care loja le-a dat adeptilor ei se regăsesc tot atît de limpede în inițierea eclesiastică, așa cum ritualurile simbolice ale ceremonialului masonic se regăsesc în simbolismul liturgic și în arhitectura sfintei noastre biserici catolice.

— A, așa stau lucrurile !

— Te rog, asta încă nu e totul. Mi-am îngăduit mai înainte să remarc că nu-i decît o interpretare istorică afirmația că lojile își au origina în cinstita breaslă a zidarilor. Oricum, observarea strictă a tradiției a dat francmasoneriei unele fundamente omenești mult mai profunde. Ritualul lojilor prezintă o notă comună cu anumite mistere ale bisericii noastre, între altele legături cu solemnitățile oculte și dezvățuirile sacre proprii omenirii celei mai străvechi... Mă gîndesc, în ceea ce privește biserica, la agape și la cina cea de taină, la taina împărtășaniei cu carne

și sînge, pe de altă parte în practica lojilor se manifestă...

— O clipă, o clipă, dacă-mi îngăduiți o observație marginală. Există așa-numite agape și în casta închisă din care face parte vărul meu. În scrisorile lui mi-a vorbit adesea despre ele. Firește, în afară de faptul că se cherchălesc puțin, totul se petrece foarte corect, adică lucrurile nu merg nici măcar atît de departe ca la petrecerile studentești...

— Dar căroră le corespunde în practica lojilor cultul mormîntului și al sicriului, asupra căruia v-am atras atenția adineauri. În amîndouă cazurile ne aflăm în prezența unui simbolism al lucrurilor extreme și supreme, cu alte cuvinte elementele unei religiozități primitive și orgiace, cu jertfe nocturne și desfrîinate în cinstea morții și a devenirii, a transformării și a învierii... Vă amintiți că atît misterele lui Isis, cît și cele de la Eleusis, se celebrau noaptea, în peșteri întunecoase. Însă a existat și există încă foarte multe reminiscențe egiptene în masonerie și multe societăți secrete s-au și numit Alianțe Eleusiene. Acolo se desfășurau serbările lojilor, sărbătoriri ale misterelor eleusiene și afrodiziene, în care pînă la urmă femeia juca totuși un rol — Sărbătoarea Rozeilor la care se referă fără îndoială cei trei trandafiri albaștri de pe gluga masonului, prăznuiri care, s-ar părea, trebuiau să degenereze în orgii bachice...

— Opriți-vă o clipă, domnule profesor Naphta, căci ce aud este uluitor! Cum, toate acestea înseamnă francmasonerie? Și în legătură cu toate acestea trebuie să mi-l reprezint pe domnul Settembrini al nostru, cel cu o minte atît de clară...

— Nu, fiindcă ați fi foarte nedrept față de el! Nu, Settembrini este cu totul străin de toate acestea. Nu v-am mai spus că Loja s-a descotorosit, cu ajutorul celor de o seamă cu el, de toate elementele unei victi

superioare ? S-a umanizat, modernizat, Dumnezeu !
Și-a revenit astfel din rătăcirii, întorcându-se la util și la rațiune, la progres și la lupta împotriva prinților și eclesiasticilor, pe scurt la o concepție socială a fericirii. Acum, discută între ei iarăși despre natură și despre virtute, despre temperanță și despre patrie. Bănuiesc că mai vorbesc chiar și despre afacerile lor personale. În fine, este întreaga mizerie burgheză sub forma unui club...

— Păcat — păcat pentru Sărbătoarea Rozelor !
Îl voi întreba pe Settembrini dacă într-adevăr nu mai știe nimic despre asemenea praznice.

— Preacinstitul cavaler al echerului ! spuse cu ironie Naphta. Gîndiți-vă însă că n-a fost tocmai atît de ușor pentru el să fie admis pe șantierul Templului Umanității, căci este sărac ca un șoarece de biserică, iar cei de acolo nu pretind chiar atît de mult o cultură superioară, o cultură umanistă dacă doriți, cît cer să ai o avere suficientă ca să-ți poți plăti taxele de intrare și cotizațiile anuale, care nu sînt de loc neînsemnate. Cultură și avere, iată-l pe burghez. Și, prin acestea, aveți fundamentele Republicii liberale universale !

— În adevăr, rîse Hans Castorp, iată-le date pe față sub ochii noștri.

— Cu toate acestea, adăugă Naphta după o tăcere, îmi îngădui a vă sfătui să nu judecați cu prea mare ușurință nici omul și nici cauza lui, ba aș vrea, pentru că veni vorba, să vă îndemn cu stăruință să fiți cît mai rezervat și mai prudent. Demodatul nu este chiar echivalentul nevinovatului. Dacă ești mărginit, nu ești neapărat nevătămător. Acești oameni au turnat multă apă în vinul lor, care, odinioară, era generos, însă ideea de alianță prin ea însăși este destul de concentrată pentru a suporta să fie diluată ; căci ea păstrează vestigiile unui mister fecund și se cuvine

să ne îndoim foarte puțin de faptul că lojile trag sfêrile mondiale ale lumii, după cum se cuvinte să nu șovăim a crede că îndărătul acestui amabil domn Settembrini se ascund niște puteri al căror afiliat și emisar este...

— Emisar ?

— Da, un făcător de prozeliți, adică un pescuitor de suflete.

„Și oare cam ce fel de emisar ești tu ?” gândi Hans Castorp. Dar cu voce tare, spuse :

— Vă mulțumesc, domnule profesor Naphta. Vă sînt sincer recunoscător pentru sfatul dumneavoastră. Știți ce voi face ? Voi sui încă un etaj, dacă mai poate fi vorba de etaj la această înălțime, și-l voi sonda pe acest deghizat frate mason. Un ucenic trebuie să fie setos de învățătură și să nu știe ce-i teama. Mai trebuie, firește, să fie și prudent... Cu emisarii, prudența se impune de la sine.

Hans Castorp, însă, putea să-și continue fără teamă instruirea în acest domeniu, chiar prin domnul Settembrini, care nu avea să-i reproșeze nimic domnului Naphta din punctul de vedere al discreției și de altfel nici nu păruse preocupat în mod special să facă o taină din legăturile lui cu acea societate care-și pusese drept țel armonia. *Rivista della Massoneria Italiana* era deschisă pe masa lui. Hans Castorp nu o observase, pur și simplu, pînă în clipa aceea. Iar cînd, inițiat de Naphta, îndreptă convorbirea spre arta regală masonică, de parcă raporturile lui Settembrini cu francmasoneria n-ar fi lăsat măcar o singură clipă vreo umbră de îndoială, nu s-a lovit decît de o aparentă rezervă. Desigur, existau anumite aspecte pe care literatura nu le dezvăluia în întregime și asupra cărora își ținea buzele strînse cu o oarecare ostentație, și după cît se părea era în adevăr legat prin acele jurăminte teroriste despre care vorbise Naphta :

de fapt era mai mult un fel de a face pe misteriosul cu niște fleacuri ce nu se refereau decît la eomportarea exterioară și la propria lui poziție în sînul acestei ciudate organizații. Dar în ceea ce privește restul, îi vorbea chiar pe larg și-i schiță celui setos de a ști un tablou amănunțit al răspîndirii asociației, reprezentată aproape în lumea întreagă prin douăzeci de mii de loji și o sută cincizeci de mari loji, și care se întindea chiar pînă la civilizații ca acelea din Haiti și din republica neagră a Liberiei. Cîta de asemenea tot felul de nume mari, ai căror deținători fuseseră francmasoni, sau erau încă. Pomeni astfel de Voltaire, Lafayette și Napoleon, Franklin și Washington, Mazzini și Garibaldi, iar printre cei vii îl pomeni pe însuși regele Angliei ; printre altele enumeră și multe personalități însărcinate cu diferitele afaceri publice ale statelor europene, membri în guverne și parlamente.

Hans Castorp își manifestă respectul, dar nu se arătă de loc uimit. Așa se petreceau lucrurile și în asociațiile studentești, gîndi el. Și acestea te legau pe viață și se pricepeau să atragă în sînul lor cît mai mulți membri ; ba dacă n-ai fi fost membrul nici unei asemenea asociații, reușeai cu foarte mare greutate să ocupi vreo slujbă administrativă de stat. Așa că domnul Settembrini nu explica lucrurile prea limpede și nici nu spunea cine știe ce, punînd un accent deosebit pe legăturile membrilor cu loja ; căci trebuia să admiți, dimpotrivă, că dacă atîtea funcții importante fuseseră ocupate de către francmasoni, asta nu dovedea, la urma urmei, decît puterea lojei, care cu siguranță că și avea rolul ei important în tragerea sforilor politicii mondiale, adică mult mai important decît voia domnul Settembrini s-o mărturisească în mod fățiș.

Settembrini surise. Ba chiar își făcu vînt cu revista *Massoneria* pe care o ținea în mînă. Credea cineva că i se poate întinde o cursă ? întrebă el. Ori își închipuie

că-l poate sili să facă mărturisiri imprudente atît asupra naturii politice cît și în legătură cu spiritul Lojii, prin esență politic ?

— Ar fi o șiretenie absolut inutilă, domnule inginer ! Noi admitem politica fără rezerve, pe față. Și ne sinchisim prea puțin de animozitatea pe care cîțiva proști — instalați în țara dumneavoastră, domnule inginer, și aproape nicăieri aiurea — o manifestă față de acest cuvînt și de acest titlu. Filantropul nu poate nici măcar să admită vreo diferență între politică și non-politică. Nu există non-politică. Totul este politic.

— Luați o cale ocolită ?

— Știu prea bine că există unii care socotesc că este recomandabil să atragă atenția asupra faptului că la origine francmasoneria era apolitică. Dar acești oameni se joacă cu vorbele și trag niște frontiere pe care a sosit timpul să le recunoaștem ca fanteziste și stupide. În primul rînd, lojile spaniole, cel puțin, au avut chiar de la început o orientare politică...

— Sînt conșins de acest lucru.

— Dumneavoastră, domnule inginer, sînteți conșins de foarte puține lucruri. Să nu vă închipuiți că vă puteți convinge de multe prin dumneavoastră înșivă ; de aceea, în primul rînd învățați și dați-vă silința să vă folosiți de ceea ce știți — vă rog asta în interesul dumneavoastră, al țării dumneavoastră și al Europei — și să rețineți bine ceea ce voi încerca acum să vă vîr în cap. În al doilea rînd, ideea masonică n-a fost, în realitate, niciodată apolitică și n-a putut să fie în nici o vreme, iar dacă a crezut cumva că este, s-a înșelat asupra propriei ei naturi. Ce sîntem noi ? Niște zidari și niște muncitori care lucrează la o construcție. Toți urmăresc un țel unic, iar cea mai bună parte a întregului este legea fundamentală a fraternității. Care anume este această parte

excepțională a construcției? Edificiul social făurit în mod metodic, adică perfecționarea umanității, noul Ierusalim. Ce caută în toate acestea politica și non-politica? Problema socială, problema vieții în societate, este ea însăși politică, integral politică, numai politică. Oricine se consacră acestei probleme — iar acela care i s-ar sustrage n-ar merita numele de om¹ — va aparține politicii, politicii interne ca și politicii externe, și înțelege că arta francmasonului este arta de a governa...

— ...de a governa...

— Că francmasoneria iluminatilor a cunoscut gradul de regent...

— Foarte bine, domnule Settembrini. Artă de a governa, gradul de regent, toate acestea îmi plac. Dar spuneți-mi un lucru: dumneavoastră sînteți creștini, dumneavoastră, cei din loja dumneavoastră?

— Perché?¹

— Iertați-mă, o să pun întrebarea altfel, într-un chip mai general și mai simplu. Credeți în Dumnezeu?

— Vă voi răspunde. Dar de ce îmi puneți această întrebare?

— N-am voit să vă ispitesc adineauri, însă există o poveste biblică, în care cineva îl ispitește pe Dumnezeu, prezentîndu-i o monedă romană și primește răspunsul că trebuie să dea Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ceea ce este al lui Dumnezeu. Mi se pare că acest mod de a demonstra ne arată diferența între politică și non-politică. Dacă există un Dumnezeu, trebuie să se poată face această deosebire. Francmasonii cred în Dumnezeu?

— M-am angajat să vă răspund. Vorbiți despre o unitate pe care noi ne silim s-o creăm, dar care, spre

¹ De ce? (Ital.)

marele regret al oamenilor binevoitori, încă nu există. Nici Liga universală a francmasonilor nu există. Dar dacă va fi realizată — și repet că se lucrează cu o dîrzenie tăcută la această operă măreață — credința ei religioasă va fi și ea, fără îndoială, unificată, fiind concepută în următorii termeni : „*Ecrasez l'injâme !*”¹

— În mod obligator ? Dar aceasta înseamnă intoleranță !

— Mă îndoiesc, domnule inginer, că ați fi în stare să discutați problema toleranței. Însă încercați să vă amintiți că toleranța se transformă în crimă atunci cînd este aplicată Răului.

— Oare Dumnezeu ar fi Răul ?

— Metafizica este Răul. Căci nu este bună la nimic altceva decît să adoarmă activitatea pe care trebuie s-o consacram construirii Templului Societății. De aceea Marele Orient al Franței a dat de multă vreme exemplul, ștergînd numele lui Dumnezeu de pe toate actele. Noi, italienii, i-am urmat exemplul...

— O inițiativă foarte catolică !

— Vreți să spuneți că...

— Găsesc că este teribil de catolic să-l anulezi pe Dumnezeu !

— Cu alte cuvinte, vă referiți la...

— La nimic deosebit, domnule Settembrini. Nu dați atenție flecărelii mele. Am avut pentru o clipă impresia că ateismul este uriaș de catolic și că îl anulează pe Dumnezeu numai ca să poată fi și mai catolic.

Dacă domnul Settembrini făcu o pauză lungă după aceste vorbe, desigur că n-a procedat astfel decît din cerințe pedagogice. Răspunse abia după o tăcere bine calculată :

---

¹ *Zdrobiți ticăloasa !* — expresia aparține lui Voltaire, care își încheia astfel corespondența, și se referă la biserica catolică.

— Domnule, inginer, departe de mine dorința de a vă înșela sau de a vă jigni în protestantismul dumneavoastră. Am vorbit despre toleranță... Este de prisos să subliniez că am față de protestantism mai mult decît toleranță, am o adîncă admirație pentru rolul lui istoric de luptă împotriva strangulării conștiinței. Descoperirea artei tiparului și apariția reformei sînt și rămîn meritele cele mai de seamă ale Europei Centrale pentru cauza Umanității. Astă este în afară de orice îndoială. Iar după cele ce ați spus, nu mă îndoiesc că mă veți înțelege exact, dacă vă voi atrage atenția asupra faptului că toate acestea nu sînt decît un aspect al chestiunii și că mai există și altele. Protestantismul comportă unele elemente... Chiar personalitatea reformatorului dumneavoastră comporta unele elemente... Mă refer la elemente de chietism și de contemplare hipnotică, ce nu sînt europene, ci străine și ostile legii vieții pe acest continent activ. Deci priviți-l cu atenție pe acest Luther! Priviți-i portretele pe care le avem de la el, acelea din tinerețe, cît și pe celelalte, adică din epoca maturității! Ce fel de craniu este acesta? Ce semnificație au acești pomeți și această ciudată așezare a ochilor? Dragul meu, este Asia! N-aș fi surprins, n-aș fi de loc surprins dacă s-ar dovedi că este în joc un element vandalo-slavo-sarmatic și dacă personalitatea, de altfel formidabilă — și nimeni nu se va gîndi s-o nege — a acestui om ne arată că unul dintre talgerele atît de periculos echilibrate ale țării dumneavoastră a fost în mod fatal supraîncărcat cu o greutate colosală — talgerul oriental, care pînă în zilele noastre face ca talgerul occidental să salte în aer...

De la pupitrul său de umanist, de lîngă lucarnă, în fața căruia stătuse în picioare pînă acum, domnul Settembrini se apropie de masa rotundă cu carafa de

apă, apoi se îndreptă spre elevul său care şedea cu coatele pe genunchi şi bărbia în palmă pe canapeaua fără spătar lipită de perete.

— *Caro*, spuse domnul Settembrini. *Caro amico!*¹ Ar trebui să se ia hotărîri, hotărîri de o importanţă de nepreţuit pentru fericirea şi viitorul Europei, şi chiar ţării dumneavoastră îi va reveni atribuţia să le ia, iar ele trebuie să se înfăptuiască în primul rînd în sufletul ei. Situată între Răsărit şi Apus, ea va trebui să aleagă în mod hotărîtor şi în deplină conştiinţă între cele două sfere care-şi dispută fiinţa ei, va trebui să se hotărască în mod categoric şi pentru totdeauna. Sînteţi tînăr, veţi lua parte la această hotărîre, veţi fi chemat s-o influenţaţi. Să bincucuvîntăm deci destinul ce v-a călăuzit în aceste locuri înfloritoare, dar în acelaşi timp îmi dă ocazia să exercit o oarecare influenţă asupra mlădioasei dumneavoastră tinereţi, prin cuvîntul meu nu chiar complet nepriceput, nici complet neputincios, şi să vă fac să simţiţi răspunderile ce le aveţi, ce le are ţara dumneavoastră în ochii civilizaţiei...

Hans Castorp stătea cu bărbia în pumn. Privea afară, prin lucarnă, şi în ochii lui albaştri şi naivi se putea citi o anumită opoziţie. Tăcu.

— Tăceţi, spuse domnul Settembrini emoţionat. Dumneavoastră şi ţara dumneavoastră lăsaţi să planeze asupra acestor lucruri o tăcere foarte rezervată, o tăcere atît de opacă, încît nu îngăduie să-ţi faci nici o părere asupra adîncimii ei. Nu iubiţi cuvîntul, adică sau nu vă pricepeţi să-l folosiţi, sau îl consideraţi sacru într-un mod care nu-i destinat comunicării, iar lumea care vorbeşte răspicat nu ştie şi nici nu cunoaşte ce se petrece cu dumneavoastră. Dragul meu prieten, faptul acesta este primejdios. Limbajul este însăşi ci-

¹ Dragă prietene (ital.).

vilizația... Cuvîntul, chiar cel mai contradictoriu, este o obligație... Căci mutismul izolează. Unii presupun, este adevărat, că veți încerca să vă spargăți izolarea prin anumite acte. Îl veți face, în felul acesta, pe vărul dumneavoastră Giacomo să activeze (domnul Settembrini, fiindcă îi era mai la îndemînă, avea obiceiul să-l numească pe Joachim „Giacomo“), îl veți face pe vărul dumneavoastră Giacomo să înainteze dincolo de tăcerea dumneavoastră și „doi dușmani va doborî cu mărețe lovituri, iar ceilalți o vor lua la goană“.

Cum Hans Castorp începu să rîdă, domnul Settembrini rîse și el încîntat, cel puțin pentru moment, de efectul citatului său plastic.

— Bine, să rîdem! spuse el. Mă veți găsi întotdeauna dispus să fiu vesel, căci „rîsul este o strălucire a sufletului“, cum spunea un gînditor grec. Dar ne-am îndepărtat de la subiectul nostru, și am ajuns la niște lucruri care, o recunosc, sînt legate de dificultățile de care se lovesc lucrările noastre pregătitoare în vederea unei Ligi universale masonice, de niște dificultăți pe care ni le opune mai ales Europa protestantă...

Domnul Settembrini continuă a-i vorbi cu căldură despre ideea acestei Ligi universale care se născuse în Ungaria și în a cărei înfăptuire avea toate motivele să spere, întrucît conferea francmasoneriei o putere ce va hotărî însuși destinul lumii. Îi arătă în treacăt cîteva scrisori primite în legătură cu această chestiune de la niște mari demnitari străini ai Ligii, o scrisoare autografă de la marele maestru elvețian, fratele Quartier la Tente, avînd gradul al treizeci și treilea, și tot în continuare comentă proiectul la care lucrau, de a face din idiomul artificial numit *esperanto*, limba universală a Ligii. Și cu ardoarea lui obișnuită să înălță în sfera politicii înalte, făcu ocolul Europei și evaluă posibilitățile de reușită ale gîn-

dirii revoluționare republicane în propria lui țară, în Spania și în Portugalia. Îi mai mărturisii că întreținea corespondență cu unele persoane situate în fruntea Marii Loji a acestui regat. Fără îndoială că acolo, adică în Portugalia, lucrurile se apropiau de etapa decisivă. Deci, Hans Castorp să se gândească la el, la Settembrini, dacă foarte curînd evenimentele se vor precipita. Și Hans Castorp făgădui să se gândească.

Dar se cere să precizăm că asemenea discuții masonice, care avuseseră loc separat între elev și fiecare dintre cei doi mentori ai lui, se mai desfășuraseră și în perioada care precedase reîntoarcerea lui Joachim. Controversa asupra căreia ne oprim acum s-a petrecut după revenirea lui, mai precis la nouă săptămîni de la sosire, fiind și el de față, adică la începutul lui octombrie, iar Hans Castorp avea să păstreze veșnic vie amintirea acestei întruniri din fața Cazinoului din „Platz“, sub soarele de toamnă, cu băuturi răcoritoare pe masă, și n-avea s-o uite niciodată deoarece în ziua aceea Joachim îi însuflă o tainică îngrijorare — îngrijorare datorită unor simptome și aspecte care, în mod obișnuit, nu sînt un motiv de grijă, cu alte cuvinte niște dureri în gît și o ușoară răgușeală, prin urmare doar un fel de jenă inofensivă, dar care i se înfățișă tînarului Castorp într-o lumină puțin cam ciudată — adică putem spune că-l îngrijora chiar lumina pe care credea c-o observă în adîncul ochilor lui Joachim, ai acestor ochi ce fuseseră întotdeauna blînzi și mari, însă în ziua aceea — dar, de altfel, ca și mai înainte — se măriseră și se adînciseră într-un anumit chip nelămurit, căpătînd o expresie visătoare și — trebuie să adăugăm acest cuvînt straniu — *amenințătoare*, împletindu-se totuși armonios cu lucirea interioară pomenită mai sus și care nu-i dispăcea lui Hans Castorp — ba, dimpotrivă, o găsea chiar foarte plăcută, cu

toate că tocmai ea era aceea care-l îngrijora. Pe scurt, este imposibil să vorbești despre asemenea impresii altfel decât numai confuz, adică exact așa cum se prezentau ele.

Convorbirea, controversa — firește, o controversă între Naphta și Settembrini — era un fapt deosebit și nu semăna decât foarte vag cu discuțiile pe care le aveau fiecare în parte cu Hans Castorp despre francmasonerie. De data aceasta în afara celor doi veri mai asistau și Ferge și Wehsal, fiind cu toții setoși de a ști, măcar că nu toți erau la înălțimea subiectului — iar domnul Ferge o și sublinie cu tot dinadinsul că el nu se pricepea la asemenea lucruri. Dar o discuție dusă pe de o parte ca și cum însăși viața ar fi fost în joc, iar pe de altă parte cu atîta spirit și atît de scînteietor, ca și cum *n-ar fi fost* vorba despre viață, ci despre un concurs elegant — și doar acesta era caracterul tuturor disputelor între Settembrini și Naphta — o asemenea luptă era interesantă în sine, chiar și pentru aceia care nu prea pricepeau mare lucru și nici nu aveau pregătirea să-i urmărească sensul decât în mod confuz, căci trăgeau cu urechea și unii cu totul străini, care ședeau din întâmplare în apropierea mesei unde avea loc discuția, ascultînd-o uimiți, cu sprîncenele ridicate și răpiți de pasiunea și grația dialogului.

Aceasta se petrecea, cum am spus, în fața Cazinoului, după-amiaza, după ceai. Cei patru internați de la „Berghof“ se întîlniseră cu Settembrini, iar Naphta li se alătură din întâmplare. Stăteau cu toții în jurul unei măsuțe de metal, cu diferite băuturi aranjate în față, adică sifon, anason și vermut. Naphta, care-și lua aici gustarea de după amiază, ceruse să fie servit cu vin și prăjituri, ceea ce era, pe cît se părea, o reminiscență de pe vremea noviciatului, iar Joachim își umezea foarte des gîtul bolnav, cu

limonadă pe care și-o prepara foarte tare și foarte acră, întrucît îi mai strîngea țesuturile gîtului și-i alina jena. Settembrini, care bea apă zaharată pur și simplu, însă o bea folosindu-se de un pai cu o grație atît de fermecătoare încît parcă ar fi savurat cea mai aleasă băutură răcoritoare, glumi :

— Domnule inginer, ce-am auzit ? Ce zvon mi-a ajuns la urechi ? Vi se întoarce Beatrice ? Călăuza dumneavoastră de-a lungul celor nouă circumsfere ale paradisului ? Ei, dar vreau să sper că, în ciuda acestui eveniment, n-o să disprețuiți cu totul mîna prietenească pe care v-o întinde Vergiliu al dumneavoastră ! Ecclesiastul nostru, aici de față, vă va confirma că universul lui medieval nu este întreg dacă-i lipsește misticismul franciscan, polul diametral opus al teoriei cunoașterii thomiste.

Se făcu haz de această pedanterie glumeată și toți se uitară la Hans Castorp care, rîzînd și el, își ridică paharul cu vermut în sănătatea lui „Vergiliu al său“. Și ar fi fost foarte greu de prevăzut ce aprig conflict de idei trebuia să izbucnească în timpul orei următoare din cuvintele nevinovate, deși pedante, ale lui Settembrini. Căci Naphta, oarecum provocat, trecu imediat la atac, și se legă de poetul latin pe care Settembrini îl venera atît de mult încît îl situa deasupra lui Homer, în vreme ce Naphta își mai manifestase pînă atunci, și nu numai o dată, disprețul cel mai definitiv față de el cît și față de poezia latină în general, așa că se folosi iarăși cu răutate și promptitudine de prilejul ce i se oferea. Fusese o idee întîmplătoare a marelui Dante, spuse el, să-l învâluie într-o lumină atît de sărbătorească pe acest mediocru versificator, și să-i acorde în poemul său un rol atît de măreț, cu atît mai mult cu cît, fără îndoială, Lodovico dădea acestui rol o semnificație prea vădit masonică. Dar oare ce-a avut, mă rog, atît de deosebit

acest cîrtean-laureat și lingău al casei domnitoare iuliene, acest literat de capitală a lumii, acest rător sclivisit, lipsit de cea mai slabă scînteie creatoare, al cărui suflet, dacă a avut vreunul, nu putea fi, cu siguranță, decît de a doua mînă, și care n-a fost cîtuși de puțin poet, ci un franțuz oarecare cu peruca pudră, din vremea domniei lui August.

Domnul Settembrini spuse : nu se îndoia că onorabilul său preopinent dispunea de însușiri firești în măsură să împace disprețul față de perioada romană de civilizație rafinată, cu funcțiunea de profesor de latină. Însă i se părea folositor să atragă atenția domnului Naphta asupra contradicției mult mai grave la care se expunea prin asemenea verdicte, căci îl puneau în dezacord cu înseși secolele lui preferate, care nu numai că nu l-au disprețuit pe Vergiliu, ci chiar i-au restabilit măreția, dîndu-i dreptate și făcînd din el un înțelept cu totul excepțional și un magician.

Este absolut zadarnic, replică Naphta, ca domnul Settembrini să invoce în ajutorul lui ingenuitatea acelei tinere și victorioase epoci care și-a dovedit forța creatoare pînă chiar și în păstrarea demoniacilor indiscutabili. De altfel, învățații tinerei biserici n-au obosit să tot atragă atenția împotriva minciunilor filozofilor și poeților din antichitate, și în special împotriva elocvenței voluptuoase a lui Vergiliu, iar astăzi, cînd o epocă se încheie și cînd mijeste o auroră proletară, ceasul era în adevăr bine ales să fii de acord întru totul cu primii învățați ai bisericii ! Domnul Lodovico putea fi încredințat, pentru a pune capăt chestiunii, că el, cel care vorbea, își îndeplinea profesiunea particulară la care făcuse aluzie, cu toată cuvenita *reservatio mentalis*¹. Și nu era complet lipsit de o oarecare ironie faptul că participa la

¹ Rezervă mintală (lat.).

un sistem de educație clasică și oratorică, un sistem pe care nici chiar cel mai impulsiv om din lume nu-i putea atribui mai mult de cîțiva zeci de ani de existență.

— Și cu toate acestea, ați studiat, strigă Settembrini, i-ați studiat cu sudoarea frunții pe venerabilii poeți și filozofi, și ați încercat să vă însușiți prețioasa lor moștenire, tot așa după cum ați folosit materialul construcțiilor antice pentru construirea caselor voastre de rugăciuni. Căci v-ați dat prea bine seama că nu veți fi în stare să făuriți o nouă formă de artă numai cu puterea sufletului-vostreu proletar și ați nădăjduit să bateți antichitatea cu propriile ei arme. Acest lucru se va întîmpla din nou, acest lucru se va întîmpla mereu ! Dar tineretul dumneavoastră incult ar trebui să învețe la școala pe care încercați să vă convingeți și să-i convingeți și pe alții că o disprețuiți, căci fără cultură nu vă veți putea impune în fața umanității, și nu există decît o singură cultură : aceea pe care o numiți cultura burgheză și care este cultura umană ! Ba încă mai puneți întrebarea pe care o considerați valabilă pentru un răstimp de cîțiva zeci de ani — referitoare la sfîrșitul principiilor educative bazate pe umanism ? Numai polițetea îl oprea pe domnul Settembrini să nu izbucnească într-un hohot de rîs pe cît de nepăsător pe atît de batjocoritor. O Europă care știa să-și gospodărească patrimoniul etern va trece cu sufletul senin pe ordinea de zi a rațiunii clasice toate apocalipsele proletare pe care unii se complac să le închipuie.

Dar Naphta răspunse pe un ton mușcător, tocmai în legătură cu această ordine de zi, afirmînd că domnul Settembrini nu părea prea bine informat. Căci întrebarea pe care el o considera ca fiind rezolvată era tocmai la ordinea de zi, anume aceea de a ști

dacă tradiția mediteraniano-clasico-umanistă era o problemă a omenirii întregi și, prin urmare, un lucru omenesc și etern, sau dacă, dimpotrivă, nu fusese decît o stare de spirit și anexa unei epoci, a epocii burgheze și liberale, și dacă va muri sau nu o dată cu ea. Numai istoriei îi revenea dreptul să hotărască, însă, în așteptare, domnul Settembrini ar face bine să nu se lase legănat de certitudinea iluzorie că această hotărîre ar putea fi favorabilă conservatorismului său latin.

Era o mare impertinență din partea mititelului Naphta să-l înfățișeze pe domnul Settembrini drept conservator, cînd el era slujitorul declarat al Progresului. Cu toții simțiră lovitura care provocă o amărăciune deosebită în special celui atins de această sângeară și care-și răsucea mustața zbîrlită, căutînd o replică și dînd răgaz, în felul acesta, inamicului său să facă noi incursiuni împotriva idealului și culturii clasice, împotriva spiritului literar și retoric al școlii și al pedagogiei europene, împotriva dragostei lui pentru forma în expresie și construcție gramaticală care nu era decît o unealtă a dominației de clasă burgheze, dar care, pentru popor, era de multă vreme un lucru vrednic de rîs. Da, nici nu puteai bănuî în ce măsură își bătea joc poporul de titlurile noastre de doctor și de tot mandarinatul nostru universitar, cît și de întreaga noastră școală primară obligatorie, de acest instrument al dictaturii burgheze de clasă, de care se folosea cu iluzia că instruirea poporului trebuia să fie cultura științifică popularizată. Poporul știa de foarte multă vreme unde să caute, adică aiurea decît în aceste închisori oficiale, cultura și educația de care avea nevoie în lupta lui împotriva stăpînirii putrede a burgheziei, iar vrăbiile ciripeau pe toate acoperișurile că tipul de școală actual, cu alte cuvinte așa cum s-a născut din școala mînăsti-

rească a evului mediu, constituia un anacronism și o vechitură radicală, că nimeni pe lume nu-și mai datora școlii cultura propriu-zisă și că un învățământ liber și accesibil tuturor prin conferințe publice, prin expoziții și prin cinematograf, era infinit superior oricărui învățământ școlar.

În talmeș-balmeșul de revoluție și de obscurantism pe care Naphta îl servea auditorilor lui, răspunse domnul Settembrini, precumpănește partea obscurantistă în chip anost. Văzându-l pe Naphta atât de grijuliu să instruiască poporul era puțin cam preocupat de teama ca nu cumva să biruie în el pornirea instinctivă de a prăbuși poporul și lumea în întunericul analfabetismului.

Naphta surise. Analfabetismul? Oare își închipuie cineva că ai arătat capul Gorgonei rostind acest cuvânt îngrozitor, și că, prin urmare, toată lumea va păli? El, Naphta, regreta că trebuie să-i cășuneze preopinentalui său o decepție și să-i atragă atenția că teroarea umaniștilor în fața ideii de analfabetism îl înveselește pur și simplu. Trebuia să fii literator al Renașterii, adică un om din *Seicento*, un marinist, un bufon al lui *estilo culto*¹, pentru a mai atribui disciplinelor lecturii și scrisului o importanță pedagogică atât de exagerată, încât să-ți închipui că pretutindeni unde va lipsi această învățătură tenebrele vor domni asupra spiritului. Domnul Settembrini își va mai aduce oare aminte că cel mai mare poet al evului mediu, Wolfram von Eschenbach, fusese un om fără carte? În acea epocă, în Germania ar fi părut rușinos să-ți trimiți la școală băiatul care nu

---

¹ Așa zisul „stil cult” — *estilo culto* — inaugurat în secolul al XVII-lea (*Seicento*) de către Giambattista Marino (1569—1625), împreună cu spaniolul Gongora a introdus în literatura epocii maniera artificială de-a scrie, străină de realitatea graiului de toate zilele („marinism”, „gongorism”).

voia să ajungă preot, iar acest dispreț aristocratic și popular în același timp față de artele literare a fost întotdeauna o dovadă de noblețe veritabilă, în vreme ce literatorul, acest copil autentic al umanismului și al burgheziei, știa desigur să citească și să scrie, lucru la care nu se pricepea sau la care se pricepea prost gentilomul, războinicul și poporul, dar în afară de știința lui de carte literatorul nu mai știa nimic și nici nu pricepea nimic din lume, căci nu era decât un farsor latinist care își chivernisea cuvântul în mod artificial, lăsând viața pe mîna oamenilor cinstiți, și fără îndoială că din cauza aceasta burdușea politica însăși cu retorică și literatură frumoasă, ceea ce, în limbaj de partid, se numea radicalism și democrație — și așa mai departe, și așa mai departe.

După care izbucni domnul Settembrini ! Prea mare, strigă el, era îndrăzneala cu care adversarul său își etala mereu gustul pentru barbaria zeloasă a unor anumite epoci, batjocorind dragostea pentru forma literară, fără de care nici o umanitate nu numai că n-ar fi fost posibilă cu adevărat, dar nici măcar n-ar fi fost imaginabilă. Vorbea despre noblețe ? Numai unul care urăște neamul omenesc putea să boteze cu acest nume bilbîiala și realitatea cotidiană incultă și mută. Nobil era numai un anumit lux, o anumită *generosità* care constă în a acorda formei o valoare umană proprie, independentă de conținutul ei — cultul vorbirii ca artă pentru artă, această moștenire a civilizației greco-latine pe care umaniștii, *uomini letterati*, au transmis-o Romagnei, măcar ei i-au transmis acest cult care a fost izvorul oricărui idealism mai vast și mai substanțial, chiar și al idealismului politic.

— Foarte bine, domnul meu ! Ceea ce ați vrea să defăimați izolînd cuvîntul de viață nu este decât uni-

tatea superioară din cununa frumuseții, iar cît privește de care parte anume se va afla tineretul generos într-o așa-zisă luptă dintre literatură și barbarie, iată o întrebare care nu-mi cășunează nici o neliniște.

Hans Castorp nu dăduse convorbirii decît o atenție destul de distrată, deoarece era preocupat de persoana ostașului aflat de față, adică a reprezentantului adevăratei nobleți, sau mai precis era obsedat de noua expresie a ochilor lui; tresări simțindu-se interpelat și pus în cauză de ultimele cuvinte ale domnului Settembrini, însă după aceea făcu o mutră ca în ziua cînd Settembrini încercase în mod solemn să-l silească să aleagă între „Est și Vest”; o mutră îndărătnică și plină de rezerve, și tăcu. Cei doi situau orice pe cîte o culme, așa cum era desigur neapărat nevoie atunci cînd voiai să te certî, și se sfădeau înversunat în jurul unor alternative extreme, pe cînd lui i se părea că, undeva, între aceste extremisme, adică între umanismul elocvent și barbaria analfabetă, trebuia să se găsească ceva care putea fi discutat într-un mod conciliant, omenesc, adică *human*. Dar nu spuse nimic, ca nu cumva să enerveze cele două spirite, și-i lăsă, cu toate reticențele lui, să se împungă din ce în ce mai tare, să se ajute între ei pe tăcute în luptă și să bată cîmpii începînd chiar de cînd Settembrini declanșase discuția cu mica lui glumă despre latinul Vergiliu.

Settembrini continuă să apere cuvîntul, să-l fluture, să-l facă să triumfe. Se năpusti ca apărător al geniului literar, glorifică istoria literaturii, începînd cu clipa în care, pentru prima oară, un om, pentru a da perenitate științei și felului său de a simți, scrijelase niște cuvinte pe o piatră. Vorbi despre zeul egiptean Thot, care fusese identic cu Hermes al elenismului, cel de trei ori mare, venerat ca inventator al scrisului, ca protector al bibliotecilor și animator al tuturor nă-

zuințelor spiritului. Își plecă genunchiul, bineînțeles numai în cuvinte, în fața acestui Trismegist, umanistul Hermes și maestrul palestreii, căruia umanitatea îi datora prețiosul dar al vorbirii, pe acela al retoricii agonale¹ și astfel îl determină pe Hans Castorp să facă următoarea remarcă : prin urmare, acest zeu originar din Egipt fusese fără îndoială un politician și jucase, într-un stil mare, același rol ca și domnul Brunetto Latini care îi educase pe florentini învățându-i atât arta cuvîntului, cît și pe aceea de-a guverna republica după regulile politicii — la care Naphta răspunse că domnul Settembrini exagerase puțin și-l flatare prea tare pe Thot-Trismegistul, în portretul pe care i-l făcuse. Căci, în realitate, acesta fusese mai curînd o divinitate a maimuțelor, a lunii și a sufletelor, un pavian cu secera lunii pe cap, iar sub numele de Hermes a figurat, înainte de toate, un zeu al morții și al morților : împlînzitorul și călăuzitorul sufletelor, pe care ultimele perioade ale antichității l-au transformat chiar în părinte al magicienilor și din care evul mediu cabalist a făcut părintele alchimiei ermetice.

Cum așa ? Cum așa ? În mintea și atelierul de fantezii ale lui Hans totul era un talmeș-balmeș. Existea moartea învăluită în mantia-i albastră, și ea era un retor umanist : dar atunci cînd priveai mai deaproape pe zeul pedagog al literaturii și prietenul oamenilor, dădeai peste o maimuță stînd pe vine, care purta pe frunte semnele nopții și ale magiei... Castorp îndepărta acest gînd printr-un gest și-și acoperi ochii cu mîna. Dar în întunericul în care zăpăceala lui se refugiase, vocea lui Settembrini răsuna, continuînd să sărbătorească literatura. Nu numai măreția contemplativă, ci și măreția activă, strigă el, fuseseră dintotdeauna deopotrivă de unite ; și-i dădu drept pildă

---

¹ Agôn : luptă, dispută (în-elină).

pe Alexandru, Cezar și Napoleon, îl pomeni pe Frederic al Prusiei și alți eroi, ba chiar pe Lassalle și Moltke. Nu se lăsă abătut din drumul raționamentului său nici atunci când Naphta vru să-l antreneze tocmai în China, unde domnea idolatria cea mai grotescă a scrisului și unde ajungeai generalissim pentru că știai să desenezi cu tuș cele patruzeci de mii de hieroglife, performanță care ar trebui să-l ungă la inimă pe un umanist. El, Naphta — sărman ironist ! — știa desigur foarte bine că nu era vorba să desenezi cu tuș niște semne, ci de literatura socotită ca imbold dat lumii, de însuși spiritul ei, care era pur și simplu Spiritul, adică miracolul împletirii Analizei cu Forma. Acesta era duhul care trezea inteligența pentru tot ceea ce este specific uman, care se silea să combată prejudecățile stupide și să le desființeze, care purifica, înnobila și îmbunătățea genul uman. Fundamentînd cel mai subtil rafinament moral și sensibilitatea cea mai subtilă, departe de a-i fanatiza, el îi îndruma pe oameni spre îndoială, dreptate și toleranță. Efectul purificator și sanctificator al literaturii, cu alte cuvinte distrugerea pasiunilor prin cunoaștere și prin expresie, literatura socotită ca o progresiune treptată către înțelegere, către iertare și către iubire, forța eliberatoare a limbajului, spiritul literar ca fenomenul cel mai nobil al spiritului uman în general, literatul ca om desăvîrșit, ca sfînt : cam pe acest ton de exaltare se înalță apologeticul imn de laudă al domnului Settembrini. Vai, dar nici adversarul său nu ducea lipsă de argumente ; el se pricepu să întrerupă psalmul înălțător cu obiecții caustice și strălucitoare, declarîndu-se total pentru doctrina conservării și a vicții, împotriva spiritului descompunerii care se ascundea îndărătul acestei duplicități înălțătoare. Împletirea miraculoasă, care-i smulsese domnului Settembrini tremolouri patetice, nu era nimic alt-

ceva decît o lucire şi o iluzie deşarte, întrucît forţa spiritului literar care se făcea că împacă principiul liberei cercetări cu acela al discriminării era o formă părelnică şi mincinoasă, adică nu una autentică, normală, născută şi dezvoltată în mod firesc — deci nu era vie. Fără îndoială că pretinsul reformator al omenirii avea pe buze numai cuvinte ca purificare şi sfinţenie, dar în realitate asta ducea la castrarea şi anemizarea vieţii ; ba mai mult : spiritul, zelul de a teoretiza profana viaţă, şi oricine încerca să distrugă pasiunile instaura neantul — purul neant, întrucît cuvîntul pur este singurul adjectiv pe care-l mai poţi adăuga la rigoare neantului. Însă tocmai prin aceasta domnul Settembrini, literatul, ne dovedea în mod evident ceea ce era, adică un om al progresului, al liberalismului şi al revoluţiei burgheze. Căci progresul era nihilism pur, iar cetăţeanul liberal era, de fapt, omul neantului şi al Satanei, care îl nega chiar şi pe Dumnezeu, adică nega absolutul în sensul conservator şi pozitiv, jura pe absolutul advers şi demonic şi stăruia să creadă că este un model de evlavie, cu pacifismul lui asasin. Dar nu era nicidecum cucernic, ci dimpotrivă, un trădător al vieţii care merita să fie tradus în faţa Inchiziţiei şi a severului tribunal secret... *et cactera*.

Astfel, prin asemenea înţepături, Naphta reuşi să dea inimii de apoteoză o întorsătură diabolică şi să se înfăţişeze pe el însuşi ca întruparea iubirii austere şi a spiritului conservator, în aşa fel încît devenea din nou de-a dreptul imposibil să mai distingi unde se găsea Dumnezeu şi unde Diavolul, unde Moartea şi unde Viaţa. Dar cititorul să ne creadă că adversarul său a fost/în stare să-i răspundă : şi acest răspuns, care se dovedi a fi remarcabil, atrase după sine un altul, nu mai puţin bun, după care disputa continuă încă o bună bucată de vreme, deviind către unele

probleme despre care mai fusese vorba pînă acum. Dar Hans Castorp nu mai ascultă, deoarece Joachim îi spusese între timp că avea impresia foarte limpede că răcise și nu prea știe ce măsuri să ia, întrucît guturaiul nu era *reçu*¹ aici. Duelistii nu dădura nici o importanță acestui cuvînt, însă Hans Castorp care, după cum am spus-o, îl urmărea pe vărul său privindu-l îngrijorat, se retrase cu Joachim chiar în mijlocul unei replici, și urmează să vedem dacă restul publicului, compus din Ferge și din Wehsal, va mai constitui un impuls pedagogic suficient pentru continuarea dezbaterii.

În timpul drumului, căzu de acord cu Joachim că în materie de răceli și de dureri de gît trebuia să iei calea ierarhică, adică să-i comunici băieșului, care avea s-o prevină pe superioară, după care, în sfîrșit, urma să se facă ceva pentru bolnav. Așa procedară și procedară bine. La ușa lui Joachim, pe cînd Hans Castorp se găsea din întîmplare în camera vărului său, apărură superioara care se informă cu vocea ei ascuțită de dorințele și lamentările tînărului ofițer. „Dureri de gît? Răgușeală? repetă ea. Dom'le, ce pozne ne mai faci acum?” Și începu să se uite la bolnav cu o privire pătrunzătoare, fără ca ochii lor să se întîlnească măcar o clipă, deși Joachim era cu totul nevinovat: adevărul este că privirea superioarei era aceea care sărea dintr-o parte în alta cu încăpăținare. Dar oare de ce proceda ea mereu în același fel, cînd experiența îi dovedise că nu-i era dat să reușească? Și cu ajutorul unui soi de lingură de metal, pe care o scoase din punga de la cingătoare, examină gîtul pacientului, în vreme ce Hans Castorp, ca să-i dea mai multă lumină, apropiase lampa de pe noptieră.

¹ Căpătat (fr.).

Pe cînd, ridicată în vîrfurile picioarelor, examina omușorul lui Joachim, îl întrebă :

— Hai, spune, prea stimată dom'le — ai înghițit vreodată strîmb ?

Ce puteai răspunde la o asemenea întrebare ? În timpul examinării era oricum imposibil să răspunzi. Dar chiar după ce isprăvisese examinarea, amîndoi rămaseră foarte stingheriți. Firește, de cînd era pe lume, înghițise strîmb o dată sau de două ori, mîncînd sau bînd ; însă asta era soarta tuturor oamenilor și fără îndoială că nu acest lucru l-a urmărit ca prin întrebarea pusă. Spuse : „Cum așa ? nu vă amintiți dacă s-a întîmplat de curînd ?“

Nu, nu-i nimic ; a fost ceva care i-a trecut ei prin cap. Așadar, răcise, spuse ea spre uimirea verilor, întrucît cuvîntul „răceală“ era de obicei interzis în sanatoriu. Dar pentru a i se examina mai îndeaproape gîtul, poate că ar fi bine să se recurgă la laringoscopul consilierului aulic. Plecînd, îi lăsă niște formamint, o fașă și un pătrat de gutapercă, urmînd ca Joachim să-și pună niște comprese peste noapte ; iar Joachim le folosi pe amîndouă, ba chiar mărturisî că datorită acestor comprese se simte mult mai bine și continuă să și le aplice, cu atît mai mult cu cît răgușeala nu vroia să cedeze la tratament, iar în zilele următoare progresă destul de tare, cu toate că durerea de gît îi dispărea cîteodată aproape complet.

Dealtminteri, răceala lui fusese numai un rod al imaginației. Constatarea obiectivă se dovedi a fi cea obișnuită — examinarea făcută confirmă diagnosticul consilierului aulic, care îl reținuse pe Joachim pentru un mic tratament suplimentar mai înainte ca acesta să fie în stare să dea iarăși fuga sub drapel. Termenul din octombrie trecu în mod foarte discret. Nimeni și nici chiar consilierul aulic nu suflă vreo vorbă în privința aceasta. Nici verii între ei : tăcuți și cu

ochii plecați trecură peste această dată. După cele pe care Behrens le dictă asistentului, expertului în psihologie, cu ocazia consultației lunare, și după cele ce arată placa fotografică, era mai mult decît limpede că orice plecare n-ar fi fost decît o curată nebunie, deoarece, de data aceasta, era vorba să perseverezi cu o disciplină de fier în tratamentul pe care și-l impusese pînă în clipa cînd va fi căpătat, în mod definitiv, o sănătate de nezdruccinat ; numai atunci va putea să-și reia serviciul la șes și să-și respecte jurămîntul de ofițer.

Acesta era cuvîntul de ordine asupra căruia, pe tăcute, erau cu toții de acord. Însă în realitate nici unul dintre ei nu era chiar absolut sigur că celălalt credea cu adevărat în această soluție, iar cînd plecau ochii unul în fața celuilalt, era tocmai din cauza bănuielii, iar asta se întîmpla fără ca privirile lor să se fi întîlnit mai înainte. Scena începu să se petreacă destul de des după discuția asupra literaturii, în timpul căreia Hans Castorp surprinsese pentru prima dată acea lucire nouă în adîncul ochilor lui Joachim, precum și expresia lor ciudat de „amenințătoare“. O dată se întîmplă și la masă : adică atunci cînd Joachim, veșnic răgușit, se înecă și cu mare caznă mai putu să-și recapete răsuflarea. Atunci, așadar, pe cînd Joachim gîfîia acoperindu-și gura cu șervetul, iar doamna Magnus, vecina lui, îl bătea pe spate potrivit unei vechi practici, ochii lor se întîlniră o clipă într-un fel care-l tulbură și-l înspăimîntă pe Hans Castorp mai mult decît incidentul însuși — un incident care putea, în definitiv, să se întîmple oricui — căci imediat după aceea Joachim și-i închise și cu fața vîrîtă în șervet părăsi masa și sufrageria ca să sfîrșească de tușit afară.

După zece minute se întoarse surîzător, deși încă palid, cu un cuvînt de scuze pentru deranjamentul

pe care-l cășunase celorlalți, apoi, ca și pînă atunci, luă parte la formidabila cină, uitînd complet și ne-mairevenind de loc, nici chiar cu o cît de mică observație, asupra acelui incident banal. Cîteva zile mai tîrziu însă, de data asta nu la cină, ci în timpul dejunului la fel de copios, se petrecu același lucru — fără ca, de altfel, ochii lor să se întâlnească, sau cel puțin aceia ai verilor, căci Hans Castorp, deși rămăsese aplecat peste farfurie, continuînd să mănînce cu o indiferență prefăcută, trebui, totuși, la sfîrșitul mesei, să spună cîteva cuvinte în legătură cu ceea ce se întîmplase — și Joachim își descărcă toată furia împotriva acestei blestamate scorpii de Mylendonck, care cu întrebarea ei absurdă îl băgase în sperietți și îi sugerase că se va îneca, lua-o-ar dracu de vrăjitoare ! Da, după cît se pare este o sugestie, zise Hans Castorp — și e destul de amuzant s-o constăți oricît ar fi de neplăcut. Iar Joachim, acum că spusese lucrurile pe nume, căpătă curaj și se apără foarte bine, după aceea, împotriva sugestiei provocate de vrăjitoare, mîncă la masă cu foarte mare atenție și nu se înecă mai des decît oamenii nevrăjiți : de altfel, incidentul nu se mai repetă decît peste nouă sau zece zile, cînd, la urma urmei, nu mai era cazul să se facă vreun comentariu.

Cu toate acestea, Radamante îl invită să vină la consultație în afara orelor obișnuite și a programului de primire. Superioara îl sesizase pe consilier, insistînd asupra faptului că un consult este oportun — și desigur că nu făcuse rău ; căci de vreme ce exista un laringoscop în sanatoriu iar această răgușeală stăruitoare se transforma, la anumite ore, într-o adevărată afonie, și cum, pe de altă parte, durerea reapărea de îndată ce Joachim neglija să-și emolieze gîtul prin mijloacele care-i activau salivația, au ajuns la concluzia că toate acestea constituiau motive suficiente pen-

tru a scoate din dulap instrumentul atât de ingenios construit — fără să mai ținem seamă și de faptul că, dacă Joachim nu se mai îneca decît destul de rar, asta se datora precauțiilor pe care le lua cînd mîncea, așa că la masă rămînea aproape în mod regulat în urma vecinilor lui.

Așadar consilierul aulic întrebuiță laringoscopul și privi foarte adînc și îndelung în gîtlejul lui Joachim, după care bolnavul, la rugămîntea insistentă a lui Hans Castorp, veni imediat pe balconul acestuia ca să-i spună cum a decurs consultația. Fusesse foarte neplăcut și îl gîdilase foarte tare, îi spuse el abia șoptit — deoarece lucrurile se petreceau tocmai în timpul curei principale de odihnă, astfel că tăcerea era obligatorie — iar la sfîrșit, adăugă Joachim, Behrens mormăi tot felul de lucruri despre o oarecare stare de iritație și-i recomandă să-și facă în fiecare zi niște badijonaje, adăugînd că va începe cauterizarea chiar de mîine, adică exact timpul necesar pentru prepararea medicamentului. Prin urmare, o iritație și cauterizări. Hans Castorp, în capul căruia asociațiile de idei începură să se îmbulzească și mergeau foarte departe — referindu-se la persoane îndepărtate, ca, de pildă, la portarul șchiop sau la acea doamnă care suferise de ureche o săptămîină întreagă, însă pe care, pînă la sfîrșit, o vindecaseră complet — mai avea încă multe întrebări pe buze, dar nu se putea decide să le rostească, fiind hotărît să le pună consilierului aulic între patru ochi, iar pînă una-alta se mărgini să-și exprime față de Joachim satisfacția pentru faptul că această mică neplăcere se și găsea supusă controlului medical și însuși consilierul aulic o luase în grijă. E un tip minunat și nu va întîrzia să găsească remediu. La care Joachim aprobă din cap, fără să-l privească pe celălalt, iar după aceea îi întoarse spatele și trecu pe balconul lui.

Ce se petrecea cu bunul și cinstitul Joachim? În ultimele zile privirea îi devenise nesigură și sfioasă. Și chiar de curînd sora superioară Mylendonck, în dorința de a ști ce mai era cu el și cum se simțea, se izbise de privirea lui blindă și întunecată, iar dacă i-ar fi trecut prin minte să-și încerce din nou norocul cu felul ei de a întreba și privi, nimeni n-ar fi putut prevedea cu exactitate ce întorsătură ar fi luat lucrurile. Oricum ar fi fost, Joachim ocolea asemenea confruntări, iar atunci cînd totuși aveau loc (căci Hans Castorp îl supraveghea mereu) nu te simțai prea la largul tău. Îngrijorat, Hans Castorp rămase singur pe balcon, frămîntat de dorința de a-l consulta imediat pe șeful sanatoriului. Era însă cu neputință, căci Joachim l-ar fi auzit că se scoală, așa că se văzu silit să amîne acest proiect, rămînînd să-l întîlnească pe Behrens în cursul după-amiezii.

Dar nu izbuti! Foarte ciudat! Nu izbuti chiar de loc să dea peste consilierul aulic, nici în seara aceea și nici în următoarele două zile. Firește, în realizarea planului, Joachim îl stingherea puțin, fiindcă nu trebuia să bage de seamă nimic, dar acest fapt nu era suficient ca să explice motivul pentru care Hans Castorp nu putea să aranjeze întîlnirea și nu găsea mijlocul să dea peste Radamante. Îl căută și se interesă de el în tot sanatoriul, dar îl trimiteau mereu în alte locuri unde — spuneau ei — cu siguranță că va putea fi găsit și unde de fapt nu-l găsea niciodată. Behrens luă parte la una dintre mese, dar se așeză foarte departe, la masa rușilor de rînd, și o șterse înaintea desertului. De cîteva ori avu convingerea că a pus mîna pe el, de parcă l-ar fi ținut de nasturele de la haină, îl văzu pe scară și pe coridoare, discutînd cu Krokowski, cu superioara și chiar cu un bolnav, și pîndi clipa cînd avea să rămînă singur. Dar abia întorcea ochii, că Behrens o și lua la sănătoasa.

Abia a patra zi își atinse scopul. Îl văzu de pe balcon dînd îndrumări grădinarului. Se descotorosi repede de pătură și coborî scările în goană. Cu ceafa rotundă, consilierul aulic vîslea către apartamentul său. Hans Castorp începu să fugă, își îngădui chiar să-l strige, dar celălalt nu-l auzi. În sfîrșit, cu suflul la gură, reuși să-l ajungă și să-l oprească.

— Ce cauți dumneata aici? îl apostrofă consilierul aulic, cu ochii lăcrămoși. Oare trebuie să dau dispoziții să ți se înmîneze un exemplar special din regulamentul sanatoriului? După cîte știu, e ora curei de odihnă. Nici curba de temperatură și nici placa dumatăle fotoanatomică nu-ți dau vreun drept special să faci pe aristocratul. Ar trebui să dau ordin să se instaleze aici o sperietoare magică menită să-i sperie și să-i denunțe pe toți cei care-și îngăduie libertăți în grădină, între două și patru! Și, în fond, ce postești?

— Domnule consilier aulic, trebuie neapărat să vă vorbesc o clipă!

— Observ că lucrul acesta îți umblă prin cap de cîtăva vreme. Mă urmărești de parcă aș fi o femeie, o raritate sau te miri ce minunăție. Ce vrei de la mine?

— Iertați-mă, dar e numai ceva în legătură cu vărul meu, domnule consilier aulic. Acum i se fac badijonaje... Am convingerea că lucrurile sînt pe calea cea bună. Dar oare este vorba de ceva absolut inofensiv — iată ceea ce voiam să vă întreb?

— Castorp, dumneata vrei mereu ca totul să fie inofensiv, căci așa ești dumneata. Ești teribil de dispus să te ocupi chiar și de lucrurile care nu sînt prea inofensive, dar pe care dumneata le tratezi ca și cum ar fi, și cu asta crezi că ești pe placul lui Dumnezeu și al oamenilor. Ești un fel de poltron și de ipocrit, omule, iar cînd vărul dumatăle îți zice țivil, asta este încă o expresie cu un caracter destul de eufemistic.

— Toate sînt cum spuneți dumneavoastră, domnule consilier aulic. Firește, slăbiciunile caracterului meu sînt o realitate în afară de orice discuție. Dar tocmai pentru că, deocamdată, nu este vorba despre ele, mă țin după dumneavoastră de trei zile și vă rog să binevoiți să-mi spuneți numai...

— Dumneata dorești să-ți îndulcesc și să-ți falsific adevărul. Vrei să mă sîcîi și să mă plictisești pentru ca, pînă la sfîrșit, eu, tocmai eu, să te încurajez în blestemata dumitale ipocrizie și astfel să poți dormi ca un prunc, în vreme ce alți oameni stau de veghe.

— Dar, domnule consilier aulic, sînteți foarte sever cu mine. Vroiam, dimpotrivă...

— Da, dumitale nu-ți prea convine severitatea. Vărul dumitale este un flăcău cu totul deosebit, este de o cu totul altă esență decît dumneata. El știe ce-i rămîne de făcut. O știe, dar *tace*, mă înțelegi? El nu se agață de pulpanele oamenilor ca să ceară să i se debiteze nerozii și cuvinte de îmbărbătare. El a știut ce face și ce riscă, iar acum știe să-și păstreze demnitatea și să-și țină fleanca, ceea ce este o artă bărbătească, dar, din nefericire, nu-i o chestiune care să se potrivească unor exemplare bipede drăguțe, ca dumneata. Însă, Castorp, îți declar că dacă-mi faci scene, dacă începi să ții și să te lași pradă sentimentelor dumitale de civil, te dau pur și simplu afară. Căci aici bărbații vor să rămîna numai între ei, înțelege-mă.

Hans Castorp tăcu. Acum chipul lui se acoperea cu pete cînd pălea. Era prea arămiu ca să pălească complet. În sfîrșit, cu buzele tremurătoare, spuse:

— Vă mulțumesc mult, domnule consilier aulic. De altfel, din clipa asta nu mai am nici o îndoială, căci presupun că nu mi-ați vorbi atît de... cum să spun? — în mod atît de solemn, dacă, în adevăr, cazul lui Joachim n-ar fi atît de serios. De altfel, nu-mi stă de

loc în fire să fac scene sau să mă văicăresc, mă judecați rău. Iar dacă e vorba să fiu discret, voi ști să mă stăpînesc, cred că de lucrul acesta pot să vă asigur.

— Hans Castorp, îți iubești mult vărul ? întreabă consilierul aulic apucînd deodată mîna tînărului, și privindu-l pe sub pleoape, cu ochii lui albaștri, lăcrămoși, cu genele albicioase...

— Ce vreți să spun, domnule consilier aulic ? O rudă atît de apropiată, un prieten atît de bun și singurul meu tovarăș, de aici, de sus. Hans Castorp avu un suspin scurt și, sprijindu-și piciorul în vîrf, întoarse călcîiul în afară.

Consilierul aulic se grăbi să-i dea drumul la mînă.

— Haide, atunci să fii draguț cu el în răstimpul următoarelor șase sau opt săptămîni, spuse el. Lasă-te pradă gustului dumitale firesc pentru inofensiv, faptul acesta îi va face, fără îndoială, cea mai mare plăcere. Și apoi, sînt și eu aici, voi fi și eu mereu prezent, pentru a aranja ca totul să se petreacă, în limitele posibilului, pe cît de cavaleresc pe atît de plăcut.

— Laringele, nu-i așa ? spuse Hans Castorp făcîndu-i un semn cu capul consilierului aulic.

— *Laryngea*, confirmă Behrens. Proces rapid. De altfel, și mucoasa faringelui este într-o stare deopotrivă de proastă. Se prea poate ca strigătele de comandă de la regiment să fi creat acolo un *locus minoris resistentiae*¹. Însă întotdeauna trebuie să ne așteptăm la asemenea diversuni. Are puține șanse, tinere ; la drept vorbind, nici una. Însă, firește, vom încerca tot ce este indicat și ne stă în putere.

— Mama... spuse Hans Castorp.

— Mai tîrziu, mai tîrziu. Deocamdată nu-i nici o grabă. Procedeză în așa fel încît, cu tact și eleganță, să fie ținută la curent, treptat. Și acum, șterge-o la

¹ Punct cu rezistență redusă (lat.).

postul duminică. Altfel ar băga de seamă. Și i-ar fi foarte neplăcut să simtă că vorbim în spatele lui.

Joachim se ducea în fiecare zi la badijonaj. Era o toamnă frumoasă. Adesea, purtând pantaloni de flanelă albă și o haină albastră, țosea cu întârziere la masă, întorcându-se de la tratament, corect și cu aerul militaresc, saluta scurt, într-un chip amabil și bărbătesc, scuzându-se că a venit mai târziu și se așeza ca să i se servească masa, o masă care acum i se pregătea aparte, întrucât n-ar mai fi reușit să consume meniurile obișnuite fără să riște să înghită strîmb; i se dădeau supe, tocături și pireuri. Vecinii de masă înțeleseseră repede situația. Răspundeau tare, politicos și grăbit la salutul său, spunându-i „domnule locotenent”. Când nu era de față, chiar și ceilalți de la alte mese veneau și se interesau la Hans Castorp de starea lui. Doamna Stöhr apăru frîngîndu-și mîinile și văicărîndu-se într-un mod necuviincios. Însă Hans Castorp nu răspundea decît prin monosilabe, recunoscînd seriozitatea incidentului, dar negînd pînă la un anumit punct extrema lui gravitate, și procedînd astfel pentru onoarea lui și a vărului său, cu sentimentul că nu avea dreptul să-l trădeze pe Joachim înainte de vreme.

Se plimbau împreună și străbăteau de trei ori pe zi distanța, conform prescripției, o distanță pe care consilierul aulic o fixase acum foarte precis pentru ca Joachim să evite o irosire inutilă a forțelor. Hans Castorp mergea la stînga vărului său — odinioară mergea fie tot așa, fie altfel, cum se întîmpla, însă acum Hans Castorp stătea cu precădere la stînga. Nu prea vorbeau mult, iar pe buze le veneau numai cuvintele în legătură cu întîmplările obișnuite ale zilei de la „Berghof”, și nimic altceva. Nu vorbeau nimic în legătură cu subiectul care între ei continua să rămînă nelămurit, ca între niște oameni înclinați spre

o anumită pudoare și care nu-și spun pe nume decât în împrejurări hotărâtoare: Totuși, nevoia de a izbucni se intensifica uneori în pieptul civilului Hans Castorp, gata-gata să se reverse. Însă nu era cu putință. Ceea ce se îngămădisce dureros și năvalnic, recădea în suflet și rămânea mut.

Joachim mergea alături de el, cu capul plecat. Privea în jos, de parcă ar fi iscodit pământul. Era o situație atât de ciudată : iată-l mergînd aici, cuminte și corect, saluînd trecătorii în felul lui cavaleresc, păstrînd ținuta și fircasca lui *bienséance* de totdeauna — și totuși aparținea pământului. Cu toții îi vom aparține, mai curînd sau mai tîrziu. Dar cînd ești atât de tînăr și nutrești o dorință atât de fierbinte să slujești drapelul, este, oricum, o mare amărăciune presimțirea că va trebui să aparții pământului într-un termen atât de scurt : dar faptul era mult mai amar și mai de neînțeles pentru Hans Castorp, care știa precis și care mergea alături de el, decât pentru însuși omul țărînei, a cărui cunoaștere reținută și discretă a faptului era, în definitiv, de o natură foarte obiectivă și în fond nu avea în ochii lui decât o realitate foarte palidă, părînd a fi mai puțin treaba sa personală decât aceea a altora. În adevăr, moartea noastră este mai mult treaba celor care supraviețuiesc decât a noastră înșine ; și indiferent dacă ne amintim sau nu, pentru moment, această vorbă a unui înțelept ironic, ea rămîne valabilă în orice caz pentru suflet : atîta timp cît sîntem noi, nu este moartea, iar cînd este moartea, nu mai sîntem noi ; prin urmare, între moarte și noi nu dăinuiește nici un raport real, ea este un lucru care nu ne privește de loc pe noi, ci cel mult lumea și natura — și din cauza aceasta toate fapăturile o privesc cu o mare liniște, cu indiferență, lipsă de răspundere și nevinovăție egoistă. Iar Hans Castorp surprinse foarte multă nevinovăție și lipsă

de răspundere de acest soi în felul de a fi al lui Joachim în decursul acestor săptămîni, și pricepu fără nici o îndoială că vărul lui știa dar că, totuși, nu-i era greu să păstreze o tăcere cuviincioasă în legătură cu această cunoaștere a realității, întrucît conexiunile lui sufletești cu ea îi apăreau încă îndepărtate și teoretice, sau poate că, în măsura în care puteau fi luate în seamă în mod practic, ele erau ordonate și determinate de un sănătos sentiment al destinului, adică de o stare de spirit care adămitea tot atît de puțin să comentezi faptul de a ști pe cît nu accepta să fie discutate alte funcții necuviincioase de care viața este perfect conștientă și de care-i condiționată, dar care, totuși, nu o împiedică să păstreze conveniențele.

Așa se face că mergeau în tăcere și nu vorbeau despre multe lucruri firești, de care ar fi fost necuviincios să te atingi. Amuțiseră chiar și tînguirile lui Joachim, înduioșat și mînios la început, mărturisind regretul că lipsește de la manevre și, în general, de la serviciul militar. Dar, pentru ce oare — în locul acestora, și cu toată nevinovăția sa — în ochii lui blînzi reapărea expresia unei timidități tulburi, adică această nesiguranță care fără îndoială că ar fi făcut-o pe superioară să se considere victorioasă dacă și-ar mai fi reînnoit încercarea? Oare fiindcă știa că ochii începuseră să i se holbeze iar obrajii să se scofilcească? Căci era exact ceea ce i se întîmpla în aceste săptămîni, cu o repeziciune uimitoare și într-un mod mult mai vădit decît pe vremea revenirii de la șes, iar tenul său oacheș devenea pe zi ce trece de un galben tot mai străveziu. Cît despre el, se comporta ca și cum ar fi descoperit motive să-i fie rușine și să se disprețuiască pe sine tocmai într-un mediu care, după exemplul domnului Albin, nu se sinchisea de nimic altceva decît să se bucure de avantajele nemărginite ale nerușinării. În fața cărui lucru și înaintea cui se pleca și se

ferca privirea lui odinioară atît de loială ? Cît este de stranie această pudoare a făpturii care se retrage în fața victîi, ca să crape într-o ascunzătoare — încredințată pe bună dreptate că nu se poate aștepta din partea naturii exterioare la nici un fel de atenție, la nici un fel de milă pentru durerea și moartea ei, după pilda cîrdurilor de păsări migratoare care nu numai că nu-și cinstesc tovarășele bolnave, ci le gonesc minioase și disprețuitoare, lovindu-le cu ciocul. În mod obișnuit, asta este natura, însă inima lui Hans Castorp se umplea de o milă și o dragoste profund omenească văzînd cum pîlpîia pudoarea instinctivă în ochii sărmanului Joachim. Mergea la stînga lui și o făcea înadins : căci cum Joachim începuse să nu se mai țină bine pe picioare, el îl susținea, cînd, de pildă, era vorba de urcat o pantă mică a vreunei pajiști, învingîndu-și în acest scop obișnuita-i conduită severă pentru a-l cuprinde cu brațul, și uita chiar să-l ia de pe umerii lui Joachim, pînă cînd acesta se scutura ușor enervat, spunînd :

— Ascultă, băiete, lasă-te de astea, dacă ne-ar vedea cineva mergînd așa, ar crede că ne-am îmbătat.

Dar sesi un moment în care privirea tulbure a lui Joachim îi apăru lui Hans Castorp sub o altă lumină și asta s-a întîmplat la începutul lui noiembrie, cînd Joachim primi dispoziția să se așeze în pat — iar zăpada era mare. În adevăr, cam pe atunci începuse să nu mai poată înghiți nici tocături și pireuri, decît cu foarte mare greutate, întrucît se îneca la fiecare două duminicături. Era indicată o hrană exclusiv lichidă, care să poată aluneca mai ușor, însă, în același timp, Behrens ordonă și repaosul continuu la pat, pentru a cruța forțele bolnavului. Așadar, era în ajunul zilei în care Joachim se așeză în pat, ultima seară cînd mai stătea în picioare, iar Hans îl găsi — îl găsi vorbind cu Marusia, care rîdea fără motiv, Marusia cu batista

mirosind a portocale și cu pieptul atât de generos format. Era după cină, în timpul reuniunii de seară, în hol. Hans Castorp se opri în salonul de muzică și ieși imediat ca să-l caute pe Joachim: și îl găsi în fața șemineului de faianță, lângă fotoliul Marusiei — un fotoliu-balansoar pe care Joachim, cu mîna sîngă pe spătar, îl ținea aplecat pe spate, în așa fel încît Marusia, din poziția ei culcată, îl privea cu ochii cafenii și rotunzi drept în față, iar el cu capul înclinat deasupra ei îi vorbea încet, cu glasul sacadat, în vreme ce ea rîdea din cînd în cînd și dădea din umeri cu o voioșie nepăsătoare.

Hans Castorp se grăbi să facă un pas înapoi, dar nu fără să fi văzut că și alți internași urmăreau scena, cum le era obiceiul, cu o privire amuzată — neobservați de Joachim sau cel puțin fără ca el să le acorde vreo atenție cît de mică. Acest spectacol: Joachim mărturisindu-se fără rezervă Marusiei cu pieptul bogat, la masa căreia stătuse atîta timp fără să schimbe o singură vorbă cu ea; în fața fapturii și existenței căreia își plecase ochii cu o expresie severă și, totodată, înțeleaptă și loială, cu toate că fața îi pălea și se păta atunci cînd venea vorba despre ea — îl zdruncină pe Hans Castorp mai mult decît toate semnele de slăbiciune observate în aceste ultime săptămîni la vărul lui. „Da, este pierdut“, gîndi el și se așeză liniștit într-un fotoliu din salonul de muzică, ca să-i lase lui Joachim tot răgazul pe care și-l mai îngăduia în această ultimă seară.

Așadar, începînd din acea clipă, Joachim luă definitiv poziția orizontală, iar Hans Castorp îi comunică Luisei Ziemssen, scriindu-i de pe minunatul lui șezlong, că, acum, se vedea silit să adauge la comunicările întîmplătoare de pînă atunci vestea că Joachim căzuse la pat și, fără ca el să fi spus ceva, totuși se putea citi în ochii lui dorința să o aibă pe maică-sa

lîngă el, consilierul aulic Behrens sprijinind în mod formal această dorință nemărturisită. Ultima frază o adăugă cu delicatețe, însă cît se poate de lămurit. Și astfel n-a fost nici o minune că doamna Ziemssen a recurs la mijloacele de comunicație cele mai rapide pentru a veni lîngă fiul ei ; sosi chiar după trei zile de la plecarea alarmantei scrisori, în posesia tuturor menajamentelor omenești, iar Hans Castorp o întîmpină pe o vreme de viscol, cu sania, în stația de la „Dorfl“ — stînd în picioare pe peron și compunîndu-și o asemenea expresie înaintea sosirea micului tren, încît nici să n-o înspăimînte pe mamă imediat, dar nici ea să nu-i poartă citi în ochi, la prima vedere, o voioșie înșelătoare.

De cîte ori trebuie să se mai fi petrecut asemenea întîlniri, de cîte ori nu vor mai fi alergat în grabă unii spre alții, iar acela care cobora din tren de cîte ori n-o fi pîndit înspăimîntat și stăruitor privirile celui care-l primea ! Doamna Ziemssen făcea impresia că ar fi venit pe jos de la Hamburg pînă la Davos. Cu chipul infierbîntat, strînse la piept mîna lui Hans Castorp, privi cu teamă în jurul ei, punîndu-i întrebări grăbite și pe un ton oarecum tainic, pe care el le ocoli, mulțumindu-i că a venit atît de repede — era minunat, și cît de fericit va fi Joachim ! Da, din păcate se găsea iarăși la pat pînă la noi dispoziții, însă asta se datora numai hranei lichide care, firește, avea unele urmări ce trebuiau să influențeze asupra puterilor lui fizice. Dar la nevoie mai existau și alte mijloace, de pildă alimentația artificială. De altfel, își va da seama ea singură.

Ea, însă, înțelese, și, alături de ea, și Hans Castorp. Pînă în clipa aceasta, toate schimbările care se produsese în înfățișarea și starea lui Joachim, în ultimele săptămîni, nu fuseseră, pentru el, atît de evidente — deoarece oamenii tineri nu văd niciodată asemenea

lucruri. Dar acum, stînd lîngă mama sosită de departe și care îl privea cu ochii ei într-un fel de parcă nu l-ar fi văzut de multă vreme, realiză limpede și hotărît ceea ce realizează și ea fără nici o îndoială, însă ceea ce, dintre ei trei, numai Joachim o știa cel mai bine, anume că era muribund. Ținea mîna doamnei Ziemssen într-a lui, care era tot atît de galbenă și istovită ca și chipul, iar din cauza slăbiciunii generale, urechile, această mîhnire din anii lui înfloritori, îi ieșeau și mai tare în evidență decît în mod obișnuit, fapt care-l urîtea destul de mult, însă în afara acestui defect, figura părea mai curînd înfrumusețată într-un mod viril, cu toată pecetea suferinței pe care o avea datorită expresiei de seriozitate și de severitate, ba chiar și de mîndrie — măcar că buzele lui, deasupra cărora se afla mustăcioara neagră, păreau prea pline pe lîngă umbrele obrazilor adînciți. Două cute i se săpaseră vertical în pielea gălbuie a frunții, între ochii care, deși mult adînciți în orbitele osoase, erau mai frumôși și mai mari ca niciodată, ochii în care Hans Castorp ar fi vrut să poată privi cu plăcere. Căci, de cînd Joachim se culcase, orice tulburare, orice neliniște și orice nesiguranță îi dispăruseră, și numai aceea lucire stranie pe care o observase de timpuriu Hans Castorp mai era vizibilă în adîncurile tăcute și întunecate — deși mai dăinuia, este adevărat, și aceea „amenințare“. Nu zîmbi, ținînd mîna mamei, șoptindu-i bună ziua și urîndu-i bun venit. Dar nu zîmbise nici atunci cînd ea intrase, iar această nemișcare, această împietrire a chipului său spunea tot.

Laise Ziemssen era o femeie curajoasă. La vederea bravului ei copil nu se lăsă pradă durerii. Stoică, ținîndu-se tare ca și fileul abia vizibil care-i strîngea părul, cu sînge rece și cu energie, cum erau toate femeile din țara ei, luă asupra sa, îmboldită de înfățișarea lui Joachim, îngrijirea acestuia cu o voință de

luptă maternă și însuflețită de acea credință care, dacă ar mai fi fost ceva de salvat, numai prin energia și perseverența ei ar mai fi izbutit. Și desigur că nu pentru propria ei comoditate, ci dintr-un simț al conveniențelor, a fost de acord, cîteva zile mai tîrziu, să fie adusă și o infirmieră la căpățîiul celui grav bolnav. Era sora Bertha, Alfreda Schildknecht pe numele ei adevărat, care apărură cu valiza neagră la căpățîiul lui Joachim, însă nici ziua și nici noaptea puterea exclusiv-ocrotitoare a doamnei Ziemssen nu-i lăsa mare lucru de făcut, astfel încît sora Bertha avea timp bîrăchet să stea pe coridor la pîndă, cu șnurul ochelarilor pe după ureche.

Călugărița protestantă avea un suflet prozaic. Singură în cameră numai cu Hans Castorp și cu bolnavul care nu mai putea dormi cu nici un chip, ci zăcea pe spate cu ochii deschiși, a fost în stare să spună :

— N-aș fi visat niciodată că voi fi chemată într-o zi să-l îngrijesc pe unul dintre dumneavoastră în stare muribundă.

Înspăimîntat, Hans Castorp îi arătă pumnul, cu o expresie sălbatică, dar ea abia înțelese ce anume vroia el să spună, atît era de străină, și pe bună dreptate, de gîndul că s-ar fi convenit să aibă o considerație deosebită față de Joachim, fiind, în același timp, și mult prea imparțială ca să presupună că cineva, cu atît mai mult cel interesat în cauză, ar fi putut să se lege de iluzii asupra caracterului și deznodămîntului acestui caz. „Iată, îi spunea ea, punînd apă de Colonia pe o batistă, și ținînd-o sub nările lui Joachim, mai faceți-vă încă puțin cheful, domnule locotenent !” Și, într-adevăr, în acele clipe ar fi fost puțin rezonabil să încerci a-l mai înșela pe bunul Joachim — afară numai dacă n-ai fi făcut-o cu scopul să exerciți asupra lui o influență tonică, așa cum înțelegea să procedeze doamna Ziemssen cînd îi vorbea cu glasul tare

și înduioșat despre însănătoșire. Căci două lucruri erau clare, și asupra lor nu te puteai înșela : în primul rînd, că Joachim era pe moarte, fiind perfect conștient, și, în al doilea rînd, că murea împăcat cu sine și mulțumit de el. Abia în ultima săptămînă, adică la sfîrșitul lui noiembrie, cînd oboseala inimii ajunsese evidentă, începu să aiureze ore în șir, cuprins de un val de speranțe mîngietoare în legătură cu starea lui. Atunci vorbea despre apropiata întoarcere la regiment și că va lua parte la marile manevre care, credea el, încă mai continuau. Și tocmai în clipa aceea consilierul aulic Behrens renunță să mai dea vreo speranță celor apropiați și declară că sfîrșitul nu mai era decît o chestiune de ore.

Este un fenomen pe cît de melancolic pe atît de legitim, această uitucă și credulă autoiluzionare cu care se hrănesc chiar și sufletele virile în răstimpul cînd procesul nimicirii se apropie, propriu-zis, de hotarul morții — fenomen impersonal, firesc și mai puternic decît orice conștiință individuală, tot atît de puternic ca și ispita somnului pentru cel care va muri de frig, sau eroarea celui care s-a rătăcit și se învîrte în cerc revenind mereu pe urma propriilor pași. Hans Castorp, pe care mîhnirea și sfîșierea inimii nu-l împiedicau să privească acest fenomen cu obiectivitate, făcea legături între el și anumite considerații exprimate stîngaci, deși lucide, în diferite discuții avute cu Naphta și Settembrini, atunci cînd le povestea starea în care se afla rucla sa, fiind muștrat de acesta din urmă cînd îi spuse că concepția obișnuită — potrivit căreia credulitatea filozofică și încrederea în bine era o dovadă de sănătate, în vreme ce pesimismul și austeritatea față de lume ar fi un semn de boală — se baza, după cît se părea, pe o eroare ; altfel, starea finală și deznădăjduită n-ar putea prilejui un optimism neliniștitor pe lîngă care dispeziția sumbră ce o prece-

clase se vădea ca o manifestare de viață sănătoasă și viguroasă. Dar, slavă Domnului că în același timp putea să le comunice acestor prieteni atât de compătimitori, că Radamante mai lăsa să dăinuiască o rază de nădejde chiar și în mijlocul acestei situații deznădăjduite, profetizînd, în pofida tinereții lui Joachim, un *exitus* blînd și fără suferințe.

— E o chestiune idilică; o chestiune de inimă, prea stimată doamnă, spunea el ținînd mîna Luisei Ziemssen în enormele lui mîini în formă de lopeți, și privind-o pe sub pleoapele cu ochii apoși, lăcrămoși și injectați. Îmi pare bine, îmi pare nespus de bine că lucrurile iau un curs cordial, dacă pot să mă exprim astfel, și că nu mai este cazul să ne așteptăm la un edem al glotei și la alte asemenea complicații ticăloase; în felul acesta va fi scutit de multe șicane. Inima cedează repede, și cu atât mai bine pentru el, cu atât mai bine pentru noi, deoarece în felul acesta ne putem îndeplini întreaga datorie cu o seringă de camfor, fără riscul prea mare să-l mai expunem la alte complicații prelungite. Cînd i se va apropia sfîrșitul, va dormi mult și va avea visuri plăcute, acest lucru cred că vi-l pot garanta, și dacă, în chiar ultima clipă, nu va prea dormi, totuși va avea o moarte rapidă și fără dureri, iar el nici n-o să se sinchisească, vă rog fiți încredințată. În definitiv, aproape totdeauna se întîmplă așa. Cunoște moartea, sînt unul din vechii ei slujitori și credeți-mă că o supraestimăm. Pot să vă asigur că e aproape un fleac. Căci ceea ce în anumite împrejurări precede acestei clipe, adică nesfîrșitele sfîșieri, pe acestea nu le poți socoti că fac parte din moarte, întrucît sînt o chestiune vie care poate duce către viață și sănătate. Dar despre moarte nimeni care s-ar întoarce din ea n-ar fi în stare să ne povestească în adevăr ceva, cît de puțin, deoarece n-a trăit-o și n-a

văzut-o. Ieșim din beznă și ne întoarcem în beznă, iar între aceste două clipe există întâmplări trăite, însă, de fapt, noi nu trăim nici începutul și nici sfârșitul, nici nașterea și nici moartea, căci nici una n-are un caracter subiectiv, iar ca fenomene în sine aparțin numai vastului domeniu al lumii obiective, iată cum stau lucrurile în această privință.

Intr-un asemenea stil și mod înțelegea consilierul aulic să consoleze. Să nădăjduim că înțeleptei doamne Ziemssen vorbele lui îi făcură cât de cât bine : în ceea ce privește asigurările lui, ele se adevărau întocmai. Epuizat, Joachim dormi ore întregi în ultimele zile, visă ceea ce îi era drag să viseze, adică văzu, presupunem noi, în visurile lui, sensul milităriei și scene din viața militară ; iar atunci când se trezea și era întrebat cum se simte, răspundea mereu, deși confuz, că se simtea bine și fericit — măcar că aproape nu mai avea puls și sfârșise prin a nu mai simți nici înțepătură injectiei, căci trupul îi devenise complet insensibil, încît ai fi putut să-l arzi și să-l ciupești, deoarece toate acestea nu l-ar mai fi atins pe bunul Joachim.

Totuși, de la sosirea mamei se produsese în el anumite schimbări mari. Cum, pe de o parte, îi venea greu să se bărbiească, astfel că n-o mai făcuse de vreo opt sau zece zile, și cum, pe de altă parte, avea o barbă foarte aspră, chipul ca de ceară, cu ochii blînzi, era încadrat de o barbă mare și neagră — de o barbă de războinic, așa cum și-o lasă să crească soldații pe cîmpul de luptă, și care, după părerea tuturor, îi dădea o frumusețe virilă. Da, din pricina acestei bărbi, din tînăr cum era, Joachim devenise deodată un bărbat în vîrstă, și, fără îndoială, nu numai datorită ei. Adevărul era că trăia rapid, ca un mecanism de orologiu care se apără, sărind val-vîrtej, în galop, vîrstele ce nu-i mai erau îngăduite să le atingă în timp, iar

în cuprinsul ultimelor douăzeci și patru de ore ajunsese un moșneag. Din cauza slăbirii inimii, fața i se umflase, fapt care-i dădu lui Hans Castorp impresia că moartea trebuia să fie cel puțin un efort foarte greu, cu toate că Joachim, datorită multor colapsuri și pierderi ale conștiinței, nu părea să-și fi dat seama. De fapt, cele mai umflate erau buzele, iar uscăciunea și iritația din interiorul gurii contribuiau în mod vădit să-l facă pe Joachim să se exprime mormăind ca un moșneag foarte bătrîn ; și din cauza acestei jene se enerva ; dacă n-ar fi fost sîcîiala aceasta, spunea el bîlbîindu-se, totul ar fi minunat, pe cînd așa, era o blestemată plictiseală.

Ce înțelegea el cînd spunea că „totul ar fi minunat”, nu reieșea chiar limpede — tendința spre echivoc a însăși stării lui se vădea într-un chip uimitor și nu o dată spusese lucruri cu două înțelesuri, părăind că-și dă și că nu-și dă seama, iar o dată scuturat ca de un fior al nimicirii, declară, clătînînd din cap cu o ușoară mîhnire, că : niciodată nu s-a simțit așa de rău.

Apoi comportarea lui deveni distantă, severă, inaccesibilă și chiar nepoliticoasă ; nu-l mai atîngea nici o nălucire, nu mai primea nici un paleativ și nici nu mai răspundea la întrebări, ci privea drept înainte, cu un aer absent. Mai ales după ce tînărul pastor — pe care Luise Ziemssen trimisese să-l cheme, și care, spre marea părere de rău a lui Hans Castorp nu purta guler scrobit ci un simplu guleraș — se rugă împreună cu el, atitudinea lui căpătă o notă solemnă și nu-și mai exprimă dorințele decît sub forma unor ordine scurte.

La ora șase după-amiază se apucă să facă un lucru bizar : trecu de mai multe ori cu mîna dreaptă, la a cărei încheietură avea brățara mică de aur, prin dreptul soldului, apoi o ridică puțin și o aduse spre el, pe cuvertură, cu un gest cu care parcă ar fi vrut să

zgîrie ori să rîcîie ceva, sau ca și cum ar fi cules și adunat ceva.

La ora șapte muri — Alfreda Schildknecht era pe coridor, astfel că numai mama și vărul lui au fost de față. Alunecase de pe pernă și porunci scurte să fie ridicat. În timp ce doamna Ziemssen se supunea acestui ordin, înlănțuind cu brațele umerii fiului, el spuse grăbit că trebuie să redacteze imediat o cerere pentru prelungirea concediului, și în vreme ce rostea aceste cuvinte, „moartea rapidă“ se împlini — fiind observată de Hans Castorp cu toată cucernicia, la lumina micii lămpi de la căpătii, voalată cu roșu. Dădu ochii peste cap, încordarea inconștientă a trăsăturilor dispăru, umflătura penibilă a buzelor dispăru și ea aproape brusc, iar chipul mut al lui Joachim al nostru își recăpătă frumusețea tinereții virile. Se sfîrșise.

Cum Luise Ziemssen se întorsese cu spatele, plîngînd în hohote, Hans Castorp a fost acela care, cu vârful inelarului, închise pleoapele celui care nici nu mai respira, nici nu mai mișca, și tot el a fost acela care-i împreună ușor mîinile pe cuvertură. Apoi se ridică și el și plînse, lăsînd să-i curgă pe obraji lacrimile care arseseră atît de tare obrajii ofițerului englez, această licoare limpede care curge atît de abundent, atît de amarnic și în fiecare clipă, pretutindeni în lume, așa încît văilor pămîntului i s-a dat numele poetic de Valea Plîngerii care reamintește de acest produs alcalin și sărat al unor glande, stors din trupul nostru de zdruncinarea nervoasă a unei dureri care ne străpunge, fie că e o durere fizică, fie că e o durere morală. Iar Hans Castorp mai știa că acest lichid conține și puțină mucină și albumină.

Consilierul aulic veni, anunțat de sora Bertha. Ieșise din cameră abia de o jumătate de oră, căci îi mai făcuse muribundului o injecție cu camfor, astfel că nu scăpase decît clipa „morții rapide“. — „Mda, iată

unul care a isprăvit“, spuse el simplu, sculându-se în picioare și ridicînd stetoscopul de pe pieptul liniștit al lui Joachim. Strînse mîinile celor două rude, făcîndu-le cîte un semn din cap. Apoi, mai stătu o clipă cu ei, privind chipul nemișcat al lui Joachim, încadrat de o barbă de războinic. „Tînăr nebun, ștregar cutezător, spuse el privind peste umăr chipul senin al celui care se odihnea. A vrut să forțeze lucrurile, înțelegeți — firește, acolo, jos, serviciul lui n-a fost decît constrîngere și violență — el și-a făcut serviciul în timp ce febricita, îl îndeplinea oricum și orice s-ar fi întîmplat. L-a chemat cîmpul de onoare, mă-nțelegeți, iar dezerterul a șters-o spre cîmpul de onoare. Dar onoarea a fost pentru el moartea, și moartea — puteți să interpretați lucrurile cum doriți — a spus acum, cu siguranță : «Am onoarea ! Copilandru nebun, ștregar nebun».“ Și plecă, mare și încovoiat, cu ceața lui proeminentă.

Transportarea lui Joachim în orașul natal era un lucru hotărît, iar casa Berghof se ocupă cu tot ce părea necesar, decent și impurător. Mama și vărul nu avură nici o bătaie de cap. A doua zi, purtînd cămașa de mătase cu manșete, printre florile răspîndite pe cuvertură, odihnindu-se într-o lumină mată și alburie, Joachim devenise încă și mai frumos decît imediat după moarte. Acum, orice urmă de suferință îi dispăruse de pe chip ; înghețat, căpătase forma lui liniștită cea mai pură. Părul negru și ușor cîrlionțat îi cădea pe fruntea netedă și gălbuie, care părea plămădită dintr-o materie nobilă și delicată, ceva între ceară și marmură, iar în barbă, de asemenea creată, buzele se arcuiau pline și mîndre. Un coif antic i s-ar fi potrivit acestui cap, așa cum remarcară mai mulți vizitatori veniți să-și ia rămas bun.

Doamna Stöhr plînsese cu însuflețire, cînd văzu ce devenise acela care fusese Joachim.

— Un erou, un erou ! strigă ea de mai multe ori și declară că trebuia neapărat să i se cînte la înmormîntare simfonia „Erotică”¹ de Beethoven.

— Dar tăceți o dată ! îi șuieră Settembrini care se găsea lîngă ea. Se aflau împreună în cameră, alături, iar el era vădit emoționat. Îl arată vizitatorilor cu amîndouă mîinile pe Joachim, îndemnîndu-i să-l jelească. *Un giovanotto tanto simpatico, tanto stimabile !*² exclamă el de mai multe ori.

Naphta nu se putu abține, păstrîndu-și atitudinea meditativă și fără să-l privească pe italian, să spună cu o voce adîncă și mușcătoare :

— Sînt fericit să văd că, în afara Libertății și a Progresului, mai aveți și un simț al lucrurilor serioase.

Settembrini o înghiți. Poate că avea conștiința unei superiorități a poziției lui Naphta asupra sa, superioritate, evident, trecătoare, datorată numai înprejurărilor ; dar poate că tocmai această superioritate de o clipă a adversarului încerca el s-o echilibreze prin în-suflețirea cu care-și manifestă regretele — făcîndu-l să tacă chiar și atunci cînd Leo Naphta, folosindu-se de avantajele trecătoare ale poziției lui, observă cu un ton tăios și sentențios :

— Eroarea literaturii dăinuiește în faptul de a crede că numai spiritul te face cuviincios. Mai curînd contrariul este adevărat. Nu există bunăcuvința decît acolo unde nu există *de loc* spirit.

„Haide, gîndi Hans Castrop, iată încă un verdict de oracol antic ! Și dacă mai strîngi și buzele după ce l-ai rostit, pentru moment poți chiar să intimidezi...”

După-amiază sosi sicriul de plumb. Un om care venise o dată cu el dădu să se înțeleagă că numai lui

---

¹ Adică simfonia a treia, „Eroica”.

² Un flăcău atît de simpatic, atît de vrednic de stimă ! (Ital.)

singur îi revenea rolul de a-l așeza pe Joachim în acest somptuos culcuș împodobit cu inele și capete de lei : era o rudă a antreprenorului de pompe funebre căruia i se adresaseră ; îmbrăcat în negru, cu un fel de redingotă scurtă, purta la mîna lui de om din popor o verighetă al cărui cerc galben era oarecum încrustat în carne, adică adînc, aproape scufundat. Te simțeai ispitit să crezi că din costumul lui de gală se răspîndea un miros de cadavru, ceea ce nu era decît o prejudecată. Totuși, acest om manifestă pretenția lui de specialist, potrivit căreia lucrul trebuia făcut îndărătul culiselor, întrucît nu se cuvenea să arăți supraviețuitorilor decît imagini pioase și înălțătoare, fapt care trezi neîncrederea lui Hans Castorp, astfel că nu voi să-i satisfacă specialistului dorința. O hotărî, așadar, pe doamna Ziemssen să iasă din cameră, însă el nu se lăsa înduplecat prin nici un fel de argument. Rămase și dădu chiar o mîna de ajutor. Apucă trupul de umeri și ajută să fie dus de pe pat în sicriu, pe cearșaful și perna împodobită cu dantele, pe care a fost întins cadavrul lui Joachim, înalt și solemn, între sfeșnicele furnizate de casa Berghof.

Dar a doua zi se produse un fenomen care-l hotărî pe Hans Castorp să se despartă, să se desprindă în sinea lui de formă, și să lase fără întîrziere sărăcăciosului păzitor al pietății domeniul în care își exercita profesia. În adevăr, Joachim, care pînă acum avusese o expresie atît de gravă și de loială, începuse să zîmbească în barba lui de războinic, iar Hans Castorp nu-și ascunse impresia că acest zîmbet avea tendința să degenezeze : inspira celui ce-l privea o bruscă urgență. Și, Doamne, în definitiv, părea mulțumit cînd veniră să ridice sicriul ce urma să fie închis și înșurubat. Trecînd peste obiceiurile lui de seamă înăscută, Hans Castorp atinse ușor cu buzele, în semn de rămas bun, fruntea înghețată a lui Joachim cel de odinioară,

și cu toată neîncrederea față de omul din culise, părăsi cuminte camera împreună cu Luise Ziemssen.

Să lăsăm cortina să cadă, pentru penultima oară. Însă în vreme ce cade, vom mai merge cu gândul împreună cu Hans Castorp care a rămas în creierul munților, să privim în depărtare, către un cimitir în ceață, de la șes, unde o sabie se înalță, sclipește și se pleacă, și să ascultăm cum răsună niște comenzi, iar o triplă salvă — trei saluturi de onoare — se avîntă peste mormîntul de soldat al lui Joachim Ziemssen, mormînt străbătut din loc în loc de rădăcini.

PLIMBARE PE ȚĂRM

Oare timpul însuși poate fi povestit, ca atare, în sine și pentru sine? Nu, iar o asemenea încercare ar fi, în adevăr, nebunească. Un om cu mintea sănătoasă nu va lua niciodată drept o povestire ceva în care s-ar spune: „Timpul trece, se scurge, timpul se revarsă“, și așa mai departe. Ar fi aproape ca și cum te-ar apuca sminteala să ții o oră întreagă una și aceeași notă sau un singur acord — și ai avea pretenția că faci muzică. Iiindcă povestirea se aseamănă cu muzica prin aceea că umple timpul, că-l „folosește cum se cuvine“, că-l „împarte“, că face așa fel încît „se întîmplă ceva“ și că „se eliberează ceva“ — pentru a cita cu pietate melancolică pe care o dedicăm vorbelor celor morți, niște cuvinte ocazionale ale răposatului Joachim: cuvinte care au răsunit în urmă cu foarte multă vreme — și nu știm în ce măsură cititorul își dă seama într-un mod limpede cît a trecut de atunci. Timpul este elementul povestirii, așa cum este și cel al vieții — este indisolubil legat de ea, cum este legat de corpurile din spațiu. Timpul este, de asemenea, elementul muzicii, căci ea-l măsoară și-l împarte, făcîndu-l totodată plăcut și prețios: iar prin asta, cum s-a spus, se înrudește cu povestirea, care nu este și ea (dar

Într-un cu totul alt sens decît prezența imediată și scînteietoare a operei plastice, care nu este legată de timp decît ca materialitate imediată) decît o succesiune, fiind neputincioasă să se realizeze altfel decît ca o scurgere și ca un final și are nevoie să recurgă la timp, chiar dacă ar încerca, la un moment dat, să-și realizeze prezența în desăvîrșita ei totalitate.

Acestea sînt lucruri vădite. Dar nu este mai puțin evident că există o deosebire între povestire și muzică. Elementul timp al muzicii este numai unul singur : adică e o secțiune din timpul omenesc de pe pămînt în care ea se revarsă pentru a-l înnobila și exalta imens. Dimpotrivă, povestirea comportă două feluri de timp : în primul rînd propriul ei timp, adică durata muzical-reală care-i condiționează scurgerea și apariția ; și în al doilea rînd, timpul propriu conținutului ei, care se prezintă în perspectiva unui aspect atît de diferit, încît timpul imaginar al povestirii poate sau să coincidă aproape complet cu scurgerea sa muzicală, sau să fie la o îndepărtare astrală. O bucată de muzică intitulată : *Vals de cinci minute*, durează cinci minute — și numai prin aceasta și prin nimic altceva se stabilește raportul ei cu timpul. Însă o povestire a cărei acțiune va dura cinci minute, ar putea, în ceea ce o privește, să se întindă pe o perioadă de mii de ori mai mare, cu condiția ca aceste cinci minute să fi fost împlinite cu o scrupulozitate excepțională — și ar putea totuși să pară foarte scurtă, deși în raport cu timpul ei imaginar a fost foarte lungă. Pe de altă parte, este posibil ca dăinuirea evenimentelor relatate să depășească la nesfîrșit durata proprie a povestirii care le înfățișează abreviat — și spunem „abreviat“ pentru a indica un element iluzoriu, sau, ca să ne exprimăm foarte limpede, un element morbid care se manifestă

în aceea că povestirea se folosește de o vrajă ermetică și de o perspectivă exagerată, amintind anumite cazuri anormale și în mod vădit îndepărtate de la experiența reală spre supranatural. Astfel avem însemnările fumătorilor de opiu care mărturisesc că, sub stăpînirea stupefiantului, deci în răstimpuri scurte perioade a exaltării, au trăit niște visuri care se întindeau pe zece, pe treizeci, pe șaizeci de ani sau care depășeau toate limitele posibile ale unei experiențe omenesti a timpului — prin urmare niște visuri a căror durată închipuită depășea propria lor durată și în care se realiza o abreviere de necrezut a experienței timpului, o accelerare a imaginilor, astfel încît ai fi putut crede, cum se exprimă un mîncător de hașis, că din mintea aflată sub amețeală a ieșit „ceva asemănător cu arcul unui ceasornic stricat“.

Povestirea poate oarecum să înfățișeze timpul în felul acestor visuri artificiale, adică să-l trateze în acest mod. Dar tot așa cum poate să-l „trateze“, tot pe atît e de clar că timpul, care este elementul povestirii, poate în egală măsură să devină *obiectul ei*. Și dacă ar însemna prea mult să afirmăm că se poate „povesti timpul“, totuși nu este o acțiune chiar atît de absurdă cît ni s-a părut din capul locului, aceea de a încerca să evoci timpul într-o povestire, astfel încît să fim în stare să-i atribuim un sens dublu, care ar aparține în mod straniu visului, și căreia i-am da denumirea de „roman al timpului“. De fapt, n-am formulat întrebarea dacă este posibil să povestești timpul decît pentru a avea prilejul să mărturisim că tocmai acesta este scopul ce ni l-am propus de-a lungul povestirii de față. Și de ne-am întreat în treacăt dacă auditorii adunați în jurul nostru își dau limpede seama cît timp s-a scurs pînă în prezent, de cînd cinstitul Joachim — mort de atunci — a aruncat într-o convorbire o observație similară asupra

muzicii și asupra timpului (care dovedește, de altfel, o anumită înălțare alchimistă a sufletului său, întrucît observații de acest gen nu se potriveau, la urma urmelor, cu firea lui) — n-am fi fost de loc supărați aflînd că pentru moment ei nu sînt tocmai lămurii în privința aceasta : n-am fi supărați, ba chiar am fi bucușori pentru simplul motiv că avem, evident, tot interesul ca și ei să împărtășească sentimentele eroului nostru, iar el, adică Hans Castorp, nu era de loc lămurit asupra acestui lucru — și nu mai era de foarte multă vreme. Aceasta face parte din romanul lui, dintr-un roman al timpului — așa, și numai așa trebuie înțeleasă chestiunea.

În definitiv, cît de mult a trăit aici, sus, alături de Joachim, pînă la plecarea lui nesăbuită, sau cît a trăit cu totul ; cînd, pentru a ține seama de calendar, a avut loc această primă plecare încăpățînată, cît de mult a lipsit Joachim, cînd s-a întors, și cîtă vreme stătuse aici însuși Hans Castorp pînă la revenirea lui Joachim, iar după aceea, pînă la ieșirea lui din timp ; cît de mult, pentru a-l lăsa deoparte pe Joachim, nu fusese prezentă doamna Chauchat, și de cînd *revenise iarăși acolo* (căci era iarăși acolo), și cît timp pămîntesc trăise Hans Castorp la „Berghof“ pînă la reîntoarcerea ei : da, la toate aceste întrebări — presupunînd că i-ar fi fost puse, ceea ce, de altfel, nimeni nu se gîdea să facă și nici chiar lui nu-i trecea prin minte să le formuleze, întrucît desigur că se temea să și le pună — la aceste întrebări n-ar fi știut să răspundă decît ciocănindu-și fruntea cu vîrfurile degetelor, și n-ar fi știut s-o spună precis, deoarece era stăpînit de un fenomen tot atît de tulburător ca și cea greutate pe care o avusese chiar în prima seară a sosirii lui, anume greutatea de a-i spune domnului Settembrini cîți ani are, ba, acum se găsea în fața

unei agravări a acestei dificultăți, căci nu mai știa de loc cîți ani avea !

Faptul acesta poate părea ciudat, însă el este foarte departe de a fi nemaiauzit sau neverosimil, întrucît în anumite împrejurări oricăruia dintre noi i s-ar putea întîmpla un lucru asemănător. Dacă aceste împrejurări s-ar realiza, nimic nu ne-ar putea împiedica să pierdem orice conștiință a scurgerii timpului și prin urmare și a vîrstei noastre. Acest fenomen este posibil deoarece nu dispunem de nici un organ interior pentru a percepe timpul, astfel că sîntem incapabili să-l determinăm cu o precizie chiar aproximativă dintr-un punct de vedere absolut, adică numai prin noi înșine și fără ajutorul reperelor exterioare. Niște mineri îngropați, lipsiți de orice posibilitate de a observa succesiunea zilelor și nopților, în clipa cînd au fost salvați au evaluat la numai trei zile timpul petrecut în întuneric, cînd, de fapt, ei stătuseră îngropați zece zile. S-ar putea crede că, în spaima lor, timpul trebuia să le pară lung. Însă el s-a redus la mai puțin de o treime din durata lui obiectivă. Se pare deci că în împrejurări excepționale neputința omenească tinde mai curînd să trăiască timpul prescurtîndu-l foarte mult, decît să-l evalueze cu prea mare dărnicie.

Fără îndoială, nimeni nu contestă că Hans Castorp n-ar fi întîmpinat vreo dificultate reală, dacă ar fi dorit să scape de această incertitudine, făcînd un simplu calcul tot așa cum l-ar putea face fără greutate și cititorul dacă mintea lui sănătoasă refuză confuzia. Nici Hans Castorp nu se simțea, poate, prea la largul lui, dar nu-și dădea osteneala să facă vreun efort cît de mic pentru a scăpa de această confuzie și nici ca să calculeze exact timpul de cînd ședea aici, iar ceea ce-l împiedica era o teamă, o teamă a cugetu-

lui său — cu toate că este cea mai mare lipsă de conștiinciozitate să nu ții seama de timp.

Nu știm dacă trebuie să invocăm în apărarea lui faptul că împrejurările favorizau în mod special lipsa de interes, ca să nu vorbim fățiș de reaua lui voință, așa cum s-ar cuveni. Când doamna Chauchat reveni (dar cu totul altfel decât își închipuisese Hans Castorp, însă despre acest lucru va fi vorba mai departe), postul Crăciunului trecuse încă o dată, iar cea mai scurtă zi — prin urmare începutul iernii, vorbind din punctul de vedere astronomic — era foarte aproape. În realitate, dacă neglijai diviziunile teoretice și dacă nu țineai socoteală decât de zăpadă și de frig, atunci puteai spune că era iarăși iarnă, Dumnezeu știe de când, da, și încă una care nu fusese întreruptă decât în mod trecător de câteva zile fierbinți de vară cu un azur de o profunzime atât de exagerată încât bătea în negru, de câteva zile de vară cum se întâmplă numai în plină iarnă, doar cu condiția să fi uitat de zăpadă, căci, în definitiv, ninge adesea și în cursul tuturor lunilor de vară. De câte ori nu discutase Hans Castorp cu răposatul Joachim despre această confuzie în care sezoanele se amestecau și se încurcau, erau jefuite anotimpurile anului, astfel ca anul să pară scurt cu zăbavă sau lung cu repeziciune, încit — potrivit unei vorbe pe care Joachim o rostise dezgustat, cu foarte multă vreme în urmă — nici nu mai putea fi vorba de timp. Dar, de fapt, ceea ce se amesteca și se încurca în această mare confuzie erau conceptele afective sau diversele conștiințe succesive ale unui „încă” sau ale unui „iarăși” — iar această experiență încâlcită, afurisită și în general amăgitoare, Hans Castorp o trăise în pofida stării lui sufletești, chiar din prima zi petrecută aici, sus, anume în timpul celor cinci mese formidabile, din sufrageria zugrăvită în culori vo-

sele, unde a și fost apucat de o primă ameteală de soiul acesta — relativ nevătămătoare.

De atunci, această iluzie a simțurilor și a spiritului luase proporții mai mari. Timpul, chiar când senzația obiectivă este slăbită sau desființată, are totuși o realitate obiectivă, întrucât activează, întrucât „se scurge”. Rămîne o problemă pentru gînditorii de profesie — iar Hans Castorp a încercat să și-o pună într-o zi, îmboldit numai de prezumția lui tinerească — de a ști dacă o cutie de conserve ermetic închisă și așezată pe raft este sau nu în afara timpului. Dar noi știm foarte bine că timpul își împlinește opera chiar și asupra celui care doarme. Un medic menționa cazul unei copile de doisprezece ani care a adormit într-o zi și a continuat să doarmă treisprezece ani — în acest interval, însă, ea n-a rămas o copilă de doisprezece ani, ci s-a trezit femeie tînără, căci, între timp, crescuse. Și, de altfel, cum ar putea fi altfel? Mortul e mort și a părăsit lumea aceasta; el are foarte mult timp, adică nu mai are absolut de loc — vorbind din punctul lui de vedere. Totuși, faptul acesta nu împiedică ca unghiile și părul să-i mai crească, și, după aceea, totul este posibil — dar nu vrem să mai reamintim expresia studentască de care s-a folosit într-o zi Joachim relativ la acest lucru, care, atunci, l-a supărat pe Hans Castorp ca om al șesului ce era. Și lui părul și unghiile îi creșteau și, după cît se părea, îi creșteau destul de repede, căci adesea stătea într-unul din fotoliile frizerului de pe strada principală din Dorf, instalat confortabil și îmbrăcat cu un halat alb, ca să-și tundă părul, întrucît o dată mai mult îi apăruseră lațe în jurul urechilor — și în definitiv, era acolo mereu, sau, mai bine zis, atunci cînd se găsea, flecărind cu frizerul destoinic și prevenitor care își îndeplinea obligațiile, atunci cînd stătea în picioare, lîngă ușa balconului,

și-și tăia unghiile cu ajutorul unor forfecuțe și pile scoase din trusa lui frumoasă căptușită cu catifea — el se simțea mereu cuprins, concomitent, și de un fel de spaimă în care se amesteca și o ciudată plăcere, dar și o anumită amețală : de o amețală care-l făcea să ezite în alegerea cuvintelor, să nu mai perceapă deosebirea dintre iluzie și înșelăciune, și-i dădea sentimentul incapacității de a mai deosebi pe „încă“ de „iarăși“, — iar acest amestec, această estompare produceau atemporalele „totdeauna“ și „veșnic“.

Am mai menționat adeseori că nu vrem să-l facem nici mai bun, dar nici mai rău decât este, și, prin urmare, n-o să ascundem că se silea de multe ori să-și răscumpere slăbiciunea reprobabilă față de anumite desfătări mistice — pe care și le provoca în mod conștient și intenționat — cu eforturi făcute în sens contrar. Putea să stea cu ceasul de buzunar în mână — ceasornicul lui de aur, plat și lucios, căruia îi deschidea capacul gravat cu monogramă — și să privească o vreme cadranul de porțelan, împodobit cu două rânduri de cifre arabe, în negru și în roșu, pe care cele două ace de aur, cizelate cu finețe și elegantă, se depărtau unul de celălalt, în vreme ce secundarul subțire se învârtea absorbit de mersul zvâcnit în mica sa lume. Hans Castorp își ațintea ochii pe el ca măcar un singur minut să-l oprească sau măcar să-l întîrzie, de parcă ar fi vrut să prindă timpul de coadă. Micul ac, însă, își urma cu pași sălțați cărarea, fără să-i pese de cifrele la care ajungea, pe care le atingea în treacăt și sărea peste ele lăsându-le în urmă, tot mai în urmă, luînd goana mereu de la capăt și mereu ajungînd s-o pornească din nou. Îi erau complet indiferente scopurile, segmentele, jaloanele. Ar fi trebuit să se oprească, o clipă măcar, la 60, sau cel puțin să facă un semn oa-

recare că în acest loc s-a încheiat ceva. Dar după modul cum se zorea să treacă peste și dincolo, exact la fel ca și peste cea mai mică linie necifrată, îți dădeai seama că pentru el toate cifrele și subdiviziunile din drum nu aveau alt rol decât să fie doborâte și depășite și că rostul lui era numai să gonească, să gonească mereu... Și atunci, Hans Castorp își vîra ceasornicul în buzunarul de la vestă și lăsa timpul în voia lui.

Cum puteau modeștii locuitori de la șes să priceapă lesne aceste modificări săvîrșite în lumea intimă a tînărului aventurier? Iar proporția acestor identități amețitoare creștea. Nu era ușor, chiar dacă ai fi avut o fire mai îngăduitoare, să deosebești prezentul de un ieri, de un alaltăieri sau de un răsalaltăieri care erau asemenea cu ziua de azi după cum un om semăna cu altul -- și cu atît mai mult puteai fi imboldit și în stare să confunzi prezentul actual cu prezentul din urmă cu o lună sau de acum un an, și să lași să se amestece unele cu altele, iar toate să devină un totdeauna neschimbat. Dar atîta vreme cît aveai conștiința clară a lui „Încă“, a lui „Iarăși“ și a lui „De Acum Înainte“, puteai fi ispitit să lărgesti sensul termenilor relativi de „Ieri“ și „Mîine“, prin care „Astăzi“ se afirmă și releghează atît trecutul cît și viitorul, și să aplici aceste cuvinte unor situații mai ample. N-ar fi prea greu să ne închipuim niște ființe care ar locui, de pildă, pe planete mai mici decât a noastră, care ar avea la dispoziție un timp miniatural și pentru a căror viață „scurtă“ goana sprintenă a secundarului nostru ar avea întregă încetineală invizibilă, a orei care înaintează. Dar am putea să ne închipuim, de asemenea, și niște ființe de al căror spațiu ar fi legat un timp de o întindere formidabilă, astfel încît concepțiile despre „Imediat“ și despre „Peste Puțin“, despre „Ieri“ și despre

„Mîine“ ar căpăta în existența lor o importanță infinit de amplă. Acest fapt ar fi, spunem noi, nu numai posibil, ci în spiritul unui relativism tolerant și potrivit proverbului „Cîte bordeie atîtea obicei“, trebuie socotit chiar legitim, normal și demn de respect. Dar ce trebuie să gîndim despre un fiu al pămîntului, care pe deasupra mai este și la vîrsta cînd o zi, o săptămînă întregă, o lună sau un semestru ar trebui să joace încă un rol important, întrucît aduc în viață atîtea schimbări și progrese — și care, într-o bună zi, ar căpăta obiceiul nelegiuit, sau cel puțin din cînd în cînd s-ar lăsa pradă plăcerii de a spune „Ieri“ în loc de „cu un an în urmă“ și „Mîine“ în loc de „peste un an“? Nu încape îndoială că am fi îndreptățiți să vorbim, în cazul acesta, despre o „rătăcire și confuzie“, și că am fi îndreptățiți să resimțim o îngrijorare dintre cele mai profunde.

Există pe pămînt situații, situații în viață, există ambianțe sau peisaje (dacă putem vorbi despre „peisaj“ în cazul nostru) în care o asemenea confuzie și rătăcire a distanțelor spațial-temporale se produc oarecum în mod firesc și justificat, ajungînd chiar pînă la o indiferență amețitoare, astfel încît o scufundare în această magie poate fi admisă măcar în orele libere. Este în intenția noastră să vorbim despre o plimbare pe malul mării — ambianță pe care Hans Castorp o regăsea în el însuși cu cea mai mare plăcere, după cum știm că în viața din mijlocul zăpezilor regăsea bucurios și recunoscător amintirea dunele de acasă. Nădăjduim că experiența și amintirea cititorului ne vor ajuta să ne facem înțeleși, cînd vom evoca această minunată singurătate. Mergi, mergi mereu... Niciodată n-o să te mai întorci la timp dintr-o asemenea plimbare, căci ai pierdut timpul și el te-a pierdut pe tine. O, mare, iată, sîntem departe de tine, dar, povestind, ne îndreptăm

spre tine toate gândurile și toată dragostea noastră, invocându-te anume și cu glas tare, căci tu trebuie să fii prezentă în povestirea noastră, cum ai fost mereu și cum în mod discret vei fi mereu... Singurătate sfîșiată de mugetul valurilor, învăluită într-un cenușiu limpede, încărcată de o jilăveală amăruie al cărei gust sărat ne rămîne pe buze. Mergem, mergem pe un teren de o ușoară elasticitate, presărat cu alge și cu scoici mărunte, iar auzul ne este înfiorat de vînt, de acel vînt amplu, vast și dulce, care străbate liber, fără frîu și fără dușmănie, spațiul, amețindu-ne un pic mintea — colindăm, colindăm și privim limbile de spumă ale mării cum se reped înainte și cum iarăși se trag îndărăt, întinzîndu-se ca să ne lingă picioarele. Tălăzuirea clocotește, val de val se izbește ricoșînd ca un vuiet limpede-înfundat și fișîie — ici și colo, și mai departe, ca o mătase pe plaja întinsă, pe bancurile de nisip — iar această rumoare confuză acoperă totul, foșnește încet, făcîndu-ne să nu mai auzim nici un alt glas din lume. Îți ești profund de ajuns tie însuși, și uiți în plină conștiință... Să închidem ochii, căci sîntem în siguranță pentru eternitate. Ba nu, privește o pînză de corabie acolo, în depărtarea cenușiu-verde și înspumată care se pierde într-o uimitoare scurtime de timp spre orizont. Acolo? Ce fel de acolo este acesta? Cît este de departe? Cît este de aproape? Nu știi. Și în clipa aceea nu-ți mai dai seama ce fel de amețală îți tulbură judecata. Pentru a spune cît de departe de țarm este această barcă, ar trebui să-i cunoști mărimea. E mică și apropiată sau e mare și depărtată? Privirea noastră se frînge de neștiință, căci nu avem nici un organ și nici un simț care să ne dea informații asupra spațiului... Mergem, mergem mereu — dar cît e de cînd mergem? Cît e de departe? Și ce se află apoi? Nimic nu ne schimbă pasul, „acolo“ este la fel cu „aici“,

„Înainte vreme“ este asemenea cu „acum“ și cu „după aceea“ ; timpul se înecă în infinita monotonie a spațiului, mișcarea de la un capăt la celălalt capăt nu mai este mișcare și acolo unde mișcarea nu mai este mișcare, nu mai există timp.

Învățații din evul mediu pretindeau că timpul era o iluzie, că scurgerea lui — prin urmare succesiunea dintre cauză și efect — nu ține decât de natura simțurilor noastre, și că adevărata realitate este un prezent încrămenit. Oare doctul medieval, care primul a conceput această idee, se plimbase pe malul mării — și simțise pe buze gustul ușor amărui al eternității ? Repetăm că aceasta este, în orice caz, doar o hoinăreală pe care ți-o îngădui în vacanță, sau fantezia unui răgaz al vieții, ca să ne exprimăm astfel, care îndestulează aspectul moral al spiritului tot atât de repede pe cât odihna pe nisipul cald redă trupului sănătatea. Ar fi o atitudine preconcepută, absurdă, nedemnă și potrivnică, dacă, făcând critica mijloacelor și formelor cunoașterii omenești și punînd sub semnul îndoielii valabilitatea lor, ai fi convins că o asemenea luare de poziție este cumva legată de o altă intenție decât aceea de a statornici rațiunii anumite limite pe care ea nu le va putea depăși fără a se face vinovată de neglijarea funcției sale esențiale. Nu putem decât să fim recunoscători unui om ca domnul Settembrini care, cu o energie foarte pedagogică, i-a înfățișat metafizica drept „răul“ fundamental, tînărului al cărui destin ne preocupă și pe care, într-o anumită ocazie, l-a denumit ca fiind un „copil răsfățat al vieții“. Și cînstim memoria unui mort care ne este drag, atunci cînd spunem că sensul, intenția și scopul principiului critic nu pot și nu trebuie să fie decât : ideea de datorie și porunca de a trăi. Ba mai mult, dacă înțelepciunea a fixat legi și a statornicit prin critică unele limite rațiunii, atunci ea a împlîn-

tat chiar pe hotarele ei drapelul vieții și a proclamat că datoria oștească a omului este să-și facă serviciul sub acest drapel. Și avînd în vedere că ceea ce fusese denumit de un oarecare palavragiu melancolic „excesul de zel“ al vărului său, — faptul că militarul a tras după sine un deznodămînt fatal — nu s-ar cuveni oare să-i cerem scuze lui Hans Căstorp și să admitem că a fost confirmat în vicioasa lui gospodărie a timpului și în jocul său periculos cu eternitatea ?

MYNHEER PEEPERKORN

Mynheer Peeperkorn, un olandez între două vîrste, se afla de cîtva timp ca oaspete al sanatoriului „Berg-hof“, care avea pe firmă epitetul foarte bine întemeiat de „internațional“. Naționalitatea ușor colorată a lui Peeperkorn — căci era olandez din colonii, cu reședința în Java, un plantator de cafea — n-ar fi fost încă de-ajuns să ne hotărască să-l introducem și pe el, pe Pieter Peeperkorn (așa se numea și așa își zicea chiar el ; „Acuma Pieter Peeperkorn se va înviora cu un rachiu“, obișnuia să-și spună) — n-ar fi fost încă de-ajuns, spuneam, să ne hotărască să-i introducem persoana, în ora a unsprezecea, în povestirea noastră ; căci, Doamne-Dumnezeule !, ce încîlceală de siluete nu ne oferea chiar și pînă acum lumea din excelenta instituție a cărei direcție medicală aparținea consilierului aulic Behrens cel limbut și poliglot ! Nu era suficient că, de curînd, locuise tot aici și o prințesă egipteană, cea care oferise odinioară consilierului aulic un remarcabil serviciu de cafea și niște țigări Sphinx, o făptură senzațională, cu degetele împodobite de inele și pătate de nicotină, cu părul tuns scurt, și care, în afara meselor principale la care lua

parte în toalete pariziene, se plimba purtînd costume bărbătești, cu pantaloni cu dungă și, de altminteri, se sinchisea foarte puțin de lumea masculină și nu-și manifesta bunăvoința trindavă și violentă totodată decît față de o evreică din România, care se numea pur și simplu doamna Landauer, în ciuda faptului că procurorul Paravant își neglijase matematicile din pricina alteții sale, iar în calitatea lui de amoretat ajunsese să joace chiar pe față rolul unui măscărici: așadar nu era de ajuns, cum spuneam, numai prezența ei personală, căci în mica ei suită se mai găsea și un eunuc etiopian, un om slab și bolnăvicios, dar pe care, în pofida constituției fundamentale a vieții sale, Karoline Stöhr îl lua în bătaie de joc și-l critica în mod sîngeros, deoarece ținea la viață mai mult ca nimeni altul și părea nemîngîiat de fotografia pe care i-o oferea clișeul interiorului său atunci cînd razele X au pătruns dincolo de pielea-i neagră...

Comparat cu o asemenea galerie, *mynbeer* Peeperkorn putea să pară că nu mai are nici o culoare. Și, măcar că acest capitol al povestirii noastre ar fi putut să poarte ca titlu „Încă cineva”, asemenea unui capitol precedent, totuși nu-i nici un motiv de îngrijorare că acum va intra în scenă un nou factor de confuzie spirituală și pedagogică. Nu, *mynbeer* Peeperkorn nu era de loc omul care să aducă în lume vreo încurcătură logică. Căci el era un om croit cu totul altfel, așa cum vom vedea. Că persoana lui a cășunat totuși eroului nostru, în ciuda acestor lucruri evidente, o penibilă încurcătură, lucrul se va lămuri din cele ce urmează.

Mynbeer Peeperkorn sosi în gara „Dorf” cu același tren de seară ca și doamna Chauchat, ajunse la „Berg-hof” în aceeași sanie cu ea și luă cina la restaurant în tovărășia ei. Nu numai că sosiseră simultan, ci sosiseră chiar împreună, iar acest amestec de interese comune care se vădea, de pildă, și în faptul că *mynbeer* se

văzu plasat la masa „rușilor bine“, lângă aceea care se reîntorsese și vizavi de locul doctorului, adică exact pe scaunul pe care odinioară profesorul Popov avusese aceea comportare sălbatică și echivocă — da, tocmai această devălmășie evidentă îl zăpăci pe bunul Hans Castorp, care nu prevăzuse asemenea situații. Consilierul aulic îi spusese, în felul lui, ziua și ora revenirii Clavdiei. „Ei, Castorp, flăcău bătrîn, îi zise el, statornicia fidelă este răsplătită. Pisticuța mă înștiințează printr-o telegramă că poimîine se va furișa iarăși printre noi“. Dar despre faptul că doamna Chauchat nu avea să sosească singură, consilierul aulic nu-i dăduse să înțeleagă nimic, poate pentru că el însuși nu știa că va veni împreună cu Peeperkorn și că alcătuiau o pereche — și, în orice caz, se prefăcu surprins atunci cînd, în ziua sosirii lor împreună, Hans Castorp îi ceru, oarecum, explicații.

— Habar n-am de unde l-a mai cules și pe ăsta, îl lămuri el. Presupun că o fi vreo cunoștință făcută în timpul călătoriei prin Pirinei. Mda, va trebui să te obișnuiești și cu ăsta, tinere Céladon¹ dezamăgit, căci în privința asta nu-i nimic de făcut. E o prietenie consistentă, mă înțelegi. Se pare că au punga comună. Omul este imens de bogat. Rege al cafelei, retras din afaceri, înțelegi, are un valet malaez și duce un trai extraordinar de îmbelșugat. De altfel, este de la sine înțeles că n-a venit de plăcere, căci în afară de un edem pulmonar de origine alcoolică, se pare că mai avem de-a face și cu o excelentă febră tropicală malignă, cît și cu niște friguri, intermitente, mă-nțelegi, iar tratamentul lor durează teribil de mult. Așa încît în privința lui, va trebui să ai răbdare.

---

¹ Numele unui personaj din romanul *Astreea* de Honoré d'Urfé (1558—1625), tipul îndrăgostitului statornic și timid.

— Vă rog, vă rog, spuse Hans Căstorp cu dispreț. „Și tu? gîndi el. Cum te simți? Căci doar nu ești chiar atît de complet dezinteresat, dacă ne gîndim la trecut și dacă fel de fel de indicii nu sînt înșelătoare, stimate vădov cu obrajii tăi vineți și cu pictura ta în ulei, atît de realistă. Ai aerul că-ți bați joc de mine, totuși mi se pare că, oarecum, sîntem tovarăși de suferință, din cauza acestui Peeperkorn.“ — Hotărît, e un tip ciudat, o fizionomie originală, continuă Hans Căstorp cu un gest care evoca personajul. Viguros și plăpînd, da, asta este impresia pe care ți-o face, cel puțin asta este impresia pe care mi-a făcut-o mie, la micul dejun. Viguros și, în același timp, plăpînd, iată adjectivele cu care, mi se pare, este nimerit să-l caracterizezi, deși de obicei ele se contrazic. Fără îndoială că e înalt, lat și-și înfinge bucuros mîinile în buzunarele verticale ale pantalonilor — am observat că sînt tăiate vertical, nu lateral, ca la dumneavoastră și ca la mine și în general cum se obișnuiește în cercurile claselor sociale înalte, iar atunci cînd stă așa, în picioare, și vorbește din cerul gurii, cu accentul lui olandez, are, incontestabil, ceva foarte viguros. Barbișonul îi e însă rar — lung și atît de rar încît crezi că poți să-i numeri firele de păr, iar ochii îi sînt mici și spălăciți, aproape incolori, și n-am ce-i face, degeaba tot încercă să-i caște, că efortul a reușit să-i scoată și mai în evidență ridurile de pe frunte, atît de adînci, care urcă mai întîi de-a lungul tîmplelor și apoi brăzdează orizontal fruntea — fruntea înaltă și roșie, știți, în jurul căreia părul alb este lung, dar rar — totuși are ochii mici și spălăciți, degeaba și-i tot holbează. Iar vesta închisă pînă-n gît îi dă un aer de popă, măcar că redingota e în carouri. Asta este impresia pe care mi-a făcut-o azi dimineată.

— Văd că l-ai ochit bine, răspunse Behrens, și că nu ți-a scăpat nici una dintre particularitățile omului

nostru, ceea ce mi se pare înțelept din partea dumitale, căci va trebui oricum să te acomodezi cu prezența lui aici.

— Da, așa vom face, fără îndoială, îi spuse Hans Castorp.

I-am lăsat lui grija să ne schițeze o imagine aproximativă a acestui musafir atât de neașteptat, și n-a scos-o prea rău la capăt. Ba chiar este probabil că noi n-am fi făcut-o cu mult mai bine. E adevărat că locul lui de observație era dintre cele mai prielnice : știm că, în absența Clavdici, fusese așezat în imediata apropiere a mesei „rușilor bine“, la o masă paralelă cu aceasta — doar cu singura diferență că cealaltă era puțin mai aproape de ușa verandei — atât Hans Castorp cât și Peeperkorn ocupau laturile înguste situate spre interiorul sălii, astfel că erau așezați oarecum unul lângă altul, Hans Castorp puțin în spatele olandezului, ce-i dădea posibilitatea unei observații foarte discrete, în vreme ce doamnei Chauchat nu-i vedea chipul decât pe trei sferturi. S-ar cuveni, poate, să completăm schița de mai sus, făcută cu atîta talent, adăugînd că Peeperkorn își rădea mustața, că avea nasul mare, că gura îi era deopotrivă de mare, și că buzele lui prezentau un aspect neregulat, chinuit. În plus, minile se vedeau că sînt mai mult late, dar degetele aveau unghiile lungi și ascuțite, iar în timp ce vorbea le mișca mereu — fără însă ca Hans Castorp să poată prinde, în mod distinct, sensul cuvintelor — și vorbind făcea gesturi alese care țineau atenția în suspensie, delicat nuanțate, rafinate, precise și civilizate ca ale unui șef de orchestră, îndoind arătătorul ca să formeze un cerc cu policarul, sau cu palma deschisă — lată, dar cu unghiile ascuțite, întinsă, protectoare și liniștitoare, solicitînd atenția — pentru ca imediat să dezamăgească această atenție surîzătoare obținută prin rostirea cîte unui cuvînt al cărui sens nu putea fi prins,

dar cu efect extraordinar de bine ticluit — sau, dacă nu chiar s-o dezamăgească propriu-zis, cel puțin s-o transforme într-o uluire plină de haz ; căci dibăcia, delicatețea și importanța semnificativă a tuturor acestor preparative despăgubeau din plin cuvîntul care nu fusese înțeles, întrucît această gesticulație îi încînta prin ea însăși pe ascultători, îi distra, ba chiar îi copleșea în cel mai înalt grad. Cîteodată acest cuvînt nici nu era rostit. Atunci își punea ușor mîna pe antebrațul vecinului din stînga, un tînăr savant bulgar, sau pe acela al doamnei Chauchat care-i stătea în dreapta, o ridică apoi pieziș, cerînd tăcere și atenție pentru ceea ce se pregătea să spună, și cu sprincenele încruntate în așa fel încît ridurile care formau un unghi drept între frunte și colțurile exterioare ale ochilor se adînceau ca pe o mască, privea fața de masă dinaintea celui pe care pusese mîna, în vreme ce buzele lui mari și deformate păreau că sînt gata să rostească niște lucruri foarte importante. Dar după o clipă, răsufli, renunța să mai vorbească, iar cu un semn părea să comande „repaos“ și fără să fi scos o vorbă se întorcea la cafeaua care-i era servită excepțional de tare, în propriul său filtru.

După ce o bea, proceda la fel, în continuare. Cu mîna tăia conversația celorlalți și obținea tăcere, asemenea șefului de orchestră care potolește dezordinea instrumentelor ce se acordează și-și concentrează oamenii printr-un gest imperios și rafinat, înainte de a ataca uvertura — căci capul lui mare, învăluit în niște șuvițe de păr alb, cu ochii spălăciți, cu formidabilele riduri de pe frunte, cu barbișonu-i lung și gura-i zdrențuită și îndurerată, producea în mod evident un efect de asemenea natură, încît toată lumea se supunea gestului său. Toți tăceau, îl priveau surîzînd, așteptau, pe cînd ici și colo cîte unul îi făcea semn cu capul, zîmbindu-i ca să-i dea curaj. Iar el spunea cu vocea joasă:

— Doamnelor și domnilor... Bine. Totul e bine. Li-chidat. Totuși vreți să luați în considerație și să nu pierdeți... nici o clipă... din vedere că... Totuși asupra acestui punct, nimic altceva. Ceea ce-mi revine mie să exprim este mai puțin aceasta, decît, înaintea oricărui alt fapt și în primul rînd că avem datoria... cea mai inviolabilă... o repet și pun tot accentul pe această expresie... că exigența cea mai *inviolabilă* care ni se pune... *Nu!* Nu, doamnelor și domnilor, nu-i așa! Nu-i așa că eu... Ce greșală ar fi din partea dumneavoastră să gîndiți că eu... *Li-chidat!* doamnelor și domnilor. Totul este lichidat. Știu că sîntem de acord cu desăvîrșire așa că : la treabă !

Nu spusese nimic ; dar capul lui avea o înfățișare atît de netăgăduit semnificativă, jocul fizionomiei și al gesturilor era atît de categoric, atît de insistent și atît de expresiv, încît toți, chiar și Hans Castorp care ascultase, crezura că au auzit lucruri teribil de importante — deși își dădeau seama că la urma urmei nu li se spusese absolut nimic, nu aveau totuși senzația acestui nimic. Ne întrebăm care putea fi impresia unui surd. Poate că era mîhnit, întrucît, bazîndu-se pe expresia vorbitorului, ar fi avut o părere neîntemeiată asupra conținutului celor spuse, închipuindu-și că infirmitatea lui l-a făcut să piardă ceva foarte prețios. Asemenea oameni sînt predispuși la neîncredere și la amărăciune. În schimb, un tînar chinez de la celălalt capăt al mesei, care nu pricepea decît foarte puțin germana, și care, evident, nu înțelesese nimic, dar ascultase și văzuse, își manifestă vesela satisfacție exclamînd : *Very well!*¹ — ba, pe deasupra, mai și aplaudă.

Iar *mynhcer* Peeperkorn se afla „la treabă“. Se îndreptă, umflîndu-și pieptul lat, își încheie redîngota cu carouri peste vesta închisă, iar capul lui alb avea

¹ Foarte bine (engl.).

ceva regesc. Făcu semn unei fete de serviciu — era chiar pitica — iar aceasta, deși foarte ocupată, se supuse imediat gestului autoritar, înfățișându-se lângă scaunul lui, cu cana de lapte și cafetiera în mână. Nici chiar ea nu se putu opri să nu-i facă un semn încurajator, surîzându-i cu chipul ei bătrînicios, sugestionată parcă de privirea spălăcită dintre ridurile formidabile ale frunții și de mîna ridicată, al cărei arătător forma un cerc cu policarul, în vreme ce celelalte trei degete se înălțau dominate de sulitele ascuțite ale unghiilor.

— Copila mea, zise el... bine. Totul este minunat pînă acum. Ești mică... dar ce-mi pasă? Dimpotrivă! Văd în asta un avantaj și mulțumesc lui Dumnezeu că ești așa cum ești, și datorită staturii dumitale atît de caracteristică... Bine, fie și așa! Ceea ce doresc eu de la dumneata este la fel de mic, mic și caracteristic. Dar înainte de toate, cum te cheamă?

Pitica se hîlbîi surîzînd și apoi spuse că numele ei era Emerentia.

— Foarte potrivit! exclamă Peeperkorn lăsîndu-se pe spătarul scaunului și întinzînd mîna spre pitică. Seosese această exclamație pe un ton de parcă ar fi vrut să spună: Așa se și cuvine. Totul este cît se poate de minunat! — Copila mea, continuă el, foarte serios și aproape cu asprime, faptul acesta întrece toate speranțele mele. Emerentia! Dumneata îl rostești cu modestie, dar numele... și încă purtat de o persoană ca dumneata... pe scurt, situația aceasta deschide cele mai frumoase perspective. Merită osteneala să te atașezi și să-ți legi inima... ca un fel de alintare... mă-nțelegi bine, copila mea, și s-ar putea spune și Rentia, dar deopotrivă și Emchen, ceea ce ar fi de natură să entuziasmeze, dar pentru moment mă opresc fără șovăire la Emchen. Așadar, Emchen, copila mea, ascultă-mă bine: puțină pîine, drăguța mea. Oprește-te! Stai!

Să nu care cumva să se strecoare între noi vreo neînțelegere oricât de mică. Văd pe chipul tău relativ mare că acest pericol... pîine, Renzchen, dar nu pîine coaptă... avem aici destulă și de diferite forme. Ci numai nițel prăjită, îngerașul meu. Pîine de la Dumnezeu, pîine pur și simplu, micuța mea alinare, fiindcă vrem să ne întărim. Nu prea sînt sigur că sensul acestui cuvînt... îți voi propune deci să-l completez și voi spune ca să ne întărim inima, dacă nu cumva sîntem amenințați iarăși de primejdia vreunei neînțelegeri lipsite de însemnătate... Li-chidat, Rentia. Am li-chidat și am terminat. Adică în sensul datoriei și al unei obligații sfinte... De pildă, a datoriei de ouoare ce-mi revine să dovedesc micimii tale caracteristice... ce înseamnă un întăritor pentru... Un rachiu de ienupăr, iubita mea !... Ca să mă desfăt, voiam să spun. Un Schiedamer, Emerenzchen. Grăbește-te și adu-mi-l.

— Un rachiu de ienupăr veritabil, repetă pitica, făcînd stînga-mprejur cu intenția să se descotorosească de cana cu lapte și de cafetieră, pe care le și puse pe masa lui Hans Castorp, chiar lîngă tacîmul lui, deoarece nu voia să-l deranjeze pe domnul Peeperkorn. Fata se grăbi și dorința lui fu imediat îndeplinită. Paharul era atît de plin, încît prisosul se revărsă complet și udă farfuria. Peeperkorn apucă paharul între policar și mijlociu și îl înălță în lumină. „Prin urmare, declară el, Pieter Peeperkorn se delectează cu un rachiu, și dădu pe gît băutura distilată din cereale, după ce-și clătise o clipă gura cu ea. Acum, mai adăugă el, vă privesc pe toți cu niște ochi înviorați.“ Și luă de pe fața de masă mîna doamnei Chauchat, o duse la buze, apoi o așeză la loc ținînd încă o clipă mîna peste aceea a femeii.

Un om ciudat, o personalitate impunătoare, deși nedeslușită și greu de pătruns. Societatea de la „Berghof“

se interesa foarte mult de el. Se spunea că se retrăsese de curînd din negoțul cu mirodenii și și-și pusese averea la loc sigur. Se vorbea despre splendidul său palat de la Haga și despre vila de la Scheveningen. Doamna Stöhr îl numea un „magnet de aur“ (Magnat ! Înpăimîntătoarea !) și cu acest prilej făcea aluzie la un colier de perle pe care doamna Chauchat îl purta la rochia de seară, de cînd se întorsese, și care, după părerea Karolinei, cu greu putea fi considerat ca o mărturie a galanteriei soțului ei din Transcaucazia, ci provenea cu siguranță din „punga de călătorie comună“. Și, în același timp clipea din ochi, arătîndu-l cu un gest al capului pe Hans Castorp și făcea o mutră comică, bătîndu-și joc fără să țină seama de nenorocirea lui, căci pe ea n-o educase, n-o sensibilizase nici boala și nici suferința. Dar el își păstră ținuta. Ba chiar îi rectifică eroarea, nu fără o oarecare notă de glumă. „V-a luat gura pe dinainte, îi spuse el. Magnat al aurului. Însă nici magnet nu-i rău, căci după cît se pare Peepkorn posedă într-adevăr ceva similar cu o putere magnetică.“ Răspunse la fel, cu o indiferență destul de bine prefăcută, și profesoarei Engelhart atunci cînd ea, îmbujorîndu-se ușor, surîzînd strîmb și fără să-l privească, îl întrebă dacă-i place noul internat. „*Mynbeer* Peepkorn este o «personalitate ștearsă», spuse el — o personalitate, desigur, dar «ștearsă».“ Exactitatea acestei aprecieri era o dovadă de obiectivitate din partea lui și prin urmare și de liniște sufletească ; și, astfel, o făcu pe profesoară să-și piardă poziția avantajoasă. Cît despre Ferdinand Wehsal și aluzia lui echivocă în legătură cu împrejurările neașteptate în care se întorsese doamna Chauchat, Hans Castorp îi dovedi că există priviri a căror semnificație fără echivoc nu sînt cu nimic mai prejos decît cele mai limpezi cuvinte. „Individ mizerabil !“ spunea privirea cu care îl măsură pe cel din Mannheim și făcu asta fără

să lase vreo posibilitate de a te înșela asupra semnificației ei, iar Wehsal înțelese sensul privirii, o înghiți, ba chiar o și aprobă din cap, arătându-și dinții cariați — dar de la acest incident cel din Mannheim renunță, totuși, să mai ducă pardesiul lui Hans Castorp în timpul plimbărilor cu Naphta, Settembrini și Ferge.

Dar pentru numele lui Dumnezeu, Hans Castorp putea să și-l ducă și singur, ba mai mult, chiar prefera acest lucru și numai din amabilitate i-l lăsase din când în când nenorocitului ăstuia. Însă fără îndoială că nimeni dintre noi nu se înșală și nu-i scapă faptul că în realitate Hans Castorp fusese lovit strașnic de aceste evenimente atât de neașteptate, care-i ruinau toate pregătirile sufletești în vederea clipei când trebuia să-și revadă obiectul aventurii din noaptea Carnavalului. Mai bine spus : aceste pregătiri deveniseră inutile, iată ceea ce era mai umilitor.

Intențiile lui Hans Castorp fuseseră dintre cele mai delicate și mai înțelepte ; adică se păstrase departe de orice pornire impetuoasă. Nu se gândise, de pildă, să se ducă s-o aștepte pe Clavdia la gară — și chiar se dovedi că avusese noroc când gonise de la început gîndul acesta ! Însă întrebarea se punea, într-un mod cu totul general, de a ști dacă o femeie, căreia boala îi acorda o libertate atât de mare, va mai voi să creadă în realitatea unor întîmplări fantastice petrecute într-o îndepărtată noapte de vis, de mascaradă și de convorbire într-o limbă străină, și dacă ar dori să i se mai reamintească aceste lucruri. Nu, fără indiscreții, fără pretenții stîngace ! Chiar admitînd că raporturile sale cu bolnava cu ochii oblici depășiseră pe departe limitele rațiunii și ale civilizației occidentale, totuși se cuvenea ca el să păzească riguros forma regulilor civilizației celei mai desăvîrșite, și, deci, pentru moment, să se prefacă atât de bine încît să pară că uitase totul. Un salut de om de lume adresat de la o

masă la alta — pentru început atît, şi nimic mai mult ! Mai târziu, cînd se va ivi prilejul, îi va face o vizită mondenă, pentru a se informa, pe un ton detaşat, despre starea bolnavei din ziua aceea de cînd a plecat în călătorie... Şi atunci se vor regăsi cu adevărat, ca altădată, şi va fi ca o răsplată primită pentru această stăpînire de sine atît de cavalerască.

Dar, după cum s-a spus, această delicateţe apărea zadarnică prin faptul că orice caracter voluntar, şi, prin urmare, orice merit, îi erau răpite. Prezenţa lui *mynbeer* Peeperkorn excludea cu desăvîrşire orice posibilitate tactică în vederea unei abateri de la o conduită extrem de rezervată. În seara sosirii, Hans Castorp văzuse de pe balcon sania urcînd la pas cotitura drumului, şi în această sanie, pe capră erau cocoşaţi vizitiul şi servitorul malaez — un omuleţ galben, cu guler de blană la palton şi cu pălărie melon — iar în fund stătea şi străinul cu pălăria în cap, şi, alături de el Clavdia. În noaptea aceea, Hans Castorp nu închisese ochii. Dimineată nu i-a fost greu să afle numele tulburătorului însoţitor şi pe deasupra mai cunoscuse şi noutatea că amîndoi ocupaseră la primul etaj nişte apartamente luxoase şi alăturate. Apoi venise primul dejun, iar el, instalat la postul lui din vreme, aşteptase foarte palid ca uşa de sticlă să se izbească. Dar nu se mai auzi nici o izbitură. Clavdia intrase în linişte, căci în urma ei închise uşa *mynbeer* Peeperkorn — mare, lat în spate, cu fruntea înaltă şi capul puternic învăluit de flăcările albe ale părului, păşind imediat după tovarăşa lui de călătorie, care, cu obişnuitul mers felin şi capul plecat înainte, se apropiase de masa ei. Da, era chiar ea, neschimbată. Împotriva planului pe care şi-l făcuse şi uitînd cu desăvîrşire de toate, Hans Castorp o cuprinsese cu o privire ce-i trăda insomnia. Era chiar părul ei de un blond-roşcat, complet necoafat, ci doar împletit într-o coadă simplă,

învîrită în jurul capului, da, erau „ochii ei de lup al stepelor“, curba cefei, buzele care păreau mai pline decît erau, din cauza proeminenței pomeților ce determinau adînciturile grațioase ale obrazilor... Clavdia ! gîndi el cutremurîndu-se — și imediat se uită la cel care o însoțea atît de neașteptat, dar nu fără să-și fi azvîrlit capul pe spate, ca un semn de sfidare batjocoritoare în fața măreței apariții, în fața acestei măști, și nu fără a-și da din toată inima silința să rîdă de siguranța actualului proprietar pe care un oarecare trecut îl punea sub un mare semn de întrebare, sau, mai degrabă, un trecut foarte precis, mai puțin vag decît anumite tablouri pictate de un amator care reușise să-l neliniștească, totuși, chiar și pe el. Doamna Chauchat își păstrase de asemenea chiar și obișnuitul ei fel de a fi, surîzînd cu fața întoarsă către sufragerie, înainte de a se așeza, adică de a se prezenta oarecum asistentei, iar Peeperkorn o asista să îndeplinească mică ceremonie, stînd în picioare în spatele ei, ca apoi să se așeze la capătul mesei, alături de Clavdia.

Evident, nu mai putuse fi vorba să se salute ca niște oameni de lume, de la o masă la alta. În timpul „prezentării“, ochii Clavdiei lunecaseră peste persoana lui Hans Castorp și peste locul unde se afla el, pentru a se pierde în fundul sălii ; iar în timpul următoarei întîlniri din sufragerie, lucrurile nu se petrecură altfel ; și după fiecare masă care trecea fără ca privirile lor să se încrucișeze altfel decît cu indiferență oarbă și distrată din partea doamnei Chauchat, prilejul să-și plaseze salutul lui de om de lume devenea tot mai imposibil, de prisos. În timpul scurtei reuniuni de seară, tovarășii de călătorie se retrăgeau în salonaș : ședeau unul lîngă altul pe canapea, în mijlocul vecinilor de masă, iar Peeperkorn, a cărui figură grandioasă și foarte roșie se desprindea din albeața strălucitoare a părului și a barbișonului, își golea sticla de vin roșu.

pe care o comanda la cină. Căci la fiecare din mesele principale el bea o sticlă, adică o sticlă și jumătate sau chiar două de vin roșu, fără să mai vorbim despre „pîinea“ cu care-și începea micul dejun. După cît se părea, acest bărbat cu aspect regesc simțea o nevoie extraordinară să se învioneze. Și-și mai satisfăcea această cerință și sub forma unor cafele foarte tari, pe care le bea de mai multe ori pe zi, nu numai dimineața, devreme, ci și la amiază. Le bea dintr-o ceașcă mare, atît după, cît și în timpul mesei, concomitent cu vinul. Și cafeaua și vinul îl auzi Hans Castorp pe olandez, erau recomandate împotriva frigurilor, fără să mai pomenim despre efectul lor desfătător, remedii excelente împotriva frigurilor tropicale intermitente care, chiar de a doua zi, îl reținuseră mai multe ore în cameră și în pat. Erau așa-zisele friguri cvartale, îi spuse consilierul aulic, deoarece cînd îl apucau pe olandez îl țineau cîte patru zile : criza începea cu un clătănit de dinți, urmată de o febră puternică și continuată cu transpirație. Iar boala lui mai avea ca efect și o dilatare a splinei.

VINGT ET UN¹

Astfel trecu un timp — căci s-au scurs cel puțin trei sau poate chiar patru săptămîni, după socotelile noastre, pe care le preferăm întrucît nu ne putem încrede cîtuși de puțin în judecata și în simțul lui Hans Castorp despre timp. Alunecară fără să aducă schimbări noi, ci doar zgîndăreau în sufletul eroului nostru un fel de mînie devenită obișnuință, împotriva unor anumite întîmplări neprevăzute care îi impuneau o rezervă pentru care însă nu avea nici un merit ; împo-

* ¹ Douăzeci și unu (fr.).

triva faptului că își zicea el singur Pieter Peeperkorn atunci cînd înghițea un rachiou; împotriva existenței stînjenitoare a acestui bărbat cu aspect regesc, bărbat impozant și confuz — în adevăr stînjenitoare și de o agresivitate cu totul de o altă natură decît fusese vreodată aceea a domnului Settembrini. Între sprîncenele lui Hans Castorp se vedeau foarte limpede adînciturile săpate de cutele nemulțumirii și enervării, iar de sub aceste cute o privea de cinci ori pe zi pe tînăra femeie, orice s-ar fi întîmplat, fericit oricum că o poate privi și plin de dispreț față de prezența atotputernică a unuia care nici nu bănuia cît de echivoc era trecutul tovarăsei lui.

Dar într-o seară, cum se întîmpla cîteodată fără vreun motiv anumit, reuniunea din hol și din salon luă o întorsătură mai însuflețită decît de obicei. Se făcuse muzică, adică niște arii țigănești executate la vioară, cu multă însuflețire, de către un student ungur, după care consilierul aulic Behrens, care apăruse împreună cu doctorul Krokowski doar pentru un sfert de oră, îl determină pe unul dintre internați să cînte la pian pe clapele octavelor inferioare, „Corul pelerinilor”¹, în vreme ce el însuși trecea cu o perie peste notele de sus ale pianului, parodiind în felul acesta vioara. Fapt care înveseli asistența și provocă hohote de rîs. Dar în mijlocul aplauzelor puternice, consilierul aulic, părăsind surprins oarecum de propria-i veselie, părăsi salonul dînd din cap cu bunăvoință. Reuniunea se prelungi, mai făcură muzică, dar fără să se ceară o atenție prea concentrată, se așezară fie pentru o partidă de domino, fie de bridge, și se comandară băuturi; unii se distrau cu jucăriile optice, alții glumeau răspîndiți ici și colo. Obişnuiții de la masa „rușilor bine” se amestecaseră și ei printre grupurile din hol și din

---

¹ Din *Tannhäuser*, de Richard Wagner.

salonul de muzică. *Mynbeer* *Peeperkorn* răsărea mereu în diferite locuri — și nu se putea să nu-l remarci — întrucît capul său majestuos domina pe cei din jur, triumfa prin ținuta lui regească și impunătoare, și, dacă cei care îl înconjurau nu fuseseră atrași, la început, decît de faima imensei bogății, după aceea numai personalitatea lui era singura care-i reținea. Făceau cerc în jurul lui, surîzători, îl aprobau din cap, îl încurajau uitînd complet de ei înșiși. Erau fascinați de ochii spălăciți sub formidabilele cute ale frunții, ținuti cu sufletul la gură de stăruința gesturilor rafinate ale unghiilor ascuțite, fără ca vreunul măcar să se simtă dezamăgit o clipă în fața incoerenței, confuziei și lipsei de consistență a aceea ce spunea.

Dacă, în această împrejurare, îl vom căuta pe *Hans Castorp*, vom da peste el în cabinetul de lectură și de corespondență, unde odinioară (ei, acest odinioară e vag ; povestitorul, eroul și cititorul nu mai sînt chiar atît de limpede orientați despre cît este de departe acest odinioară) i s-au făcut mărturisiri importante despre organizarea progresului Umanității. Aici erai mai liniștit. Doar cîteva persoane se mai găseau cu el. La unul din birourile duble, un bolnav scria sub un bec electric atîrnat de tavan. O doamnă, care pîrta pince-nez, frunzărea, lîngă bibliotecă, un volum ilustrat. *Hans Castorp* se afla lîngă ușa deschisă care dădea în salonașul de muzică, sta cu spatele la draperie și cu un ziar în mînă, pe un scaun așezat, chiar acolo, un scaun în stil *renaissance*, îmbrăcat cu pluș, dacă țineți la asemenea amănunte, cu spătarul înalt și drept, fără brațe. Tînarul ținea ziarul așa cum se ține un ziar cînd vrei să-l citești, dar nu-l citea ; dimpotrivă, cu capul plecat, asculta acordurile ce ajungeau pînă la el printre zgomotele conversațiilor, în vreme ce sprîncenele încruntate dovedeau că și acest lucru nu-l făcea decît foarte distrat și gîndurile îi rătăceau pe niște căi.

mai puțin muzicale, rățăceau pe drumurile spinoase ale decepției cășunate de niște întâmplări care-și băteau joc de un tânăr răbdător, la capătul unei lungi așteptări — drumuri pline de revolte amare, încît la un moment dat era cît pe ce să arunce ziarul pe scaunul cel incomod aflat acolo din întâmplare, să treacă pragul primei uși și apoi al ușii din hol și să părăsească această reuniune nereușită pentru a căuta singurătatea înghețată a balconului său, o singurătate în doi : el și Maria Mancini.

— Și vărul dumneavoastră, *monsieur* ? întrebă o voce în spatele său, deasupra capului. Era o voce fermecătoare în auzul lui predestinat să afle o încîntare nemărginită în acest timbru voalat și puțin răgușit — adică era însăși ideea bucuriei împinsă pînă la limitele ei extreme — era vocea care spusese cu ani în urmă : „Cu plăcere. Dar numai să nu-l rupi“, o voce irezistibilă, a destinului, și, dacă nu se înșela, întrebuse de Joachim.

Lăsă încet ziarul în jos și ridică puțin fața, astfel încît capul nu i se mai sprijinea decît pe vertebra cervicală rezemată de spătarul tare. O clipă închise iar ochii, dar îi redeschise imediat ca să-i înalțe pieziș, mai sus, cît putea ajunge cu privirea din această poziție a capului, uitîndu-se la întâmplare, undeva în gol. „Bunul Joachim“, șopti el în sine, iar chipul lui avea ceva din expresia unui proroc și a unui somnambul. Ar fi dorit să i se mai repete întrebarea, dar nu se petrecu nimic. Deci nici măcar nu mai era sigur dacă ea se mai afla în picioare îndărătul lui, cînd după un răstimp destul de lung, privind straniu, răspunse abia șoptit :

— Mort. S-a dus la șes să-și facă serviciul militar și a murit.

Chiar el însuși își dădu seama că prima vorbă mai accentuată schimbată între ei era cuvîntul „mort“. Observă în același timp că, nefiind prea familiarizată cu

graiul lui, ea alegea niște expresii mult prea ușurele pentru condoleanțe atunci cînd spuse dîndărătul și pe deasupra lui.

— O, ce nenorocire ! Păcat, chiar mort și îngropat ? De cînd ?

— Demult. L-a luat mama lui cu ea. Îi crescuse o barbă de războinic. S-au tras și trei salve de onoare la înmormîntarea lui.

— Le-a meritat. A fost totdeauna brav. Mai brav decît mulți alții, decît anumiți alții.

— Da, era brav. Radamante vorbea mereu de excesul lui de zel. Dar trupul său n-a vrut să țină seamă de nimic. *Rebellio carnis*, spun iezuiții. A avut veșnic o înclinație firească pentru manifestările trupului, dar într-un sens loial. Trupul său se lăsase năpădit de dezonoare, bătîndu-și joc de excesul lui de zel. Dar, de altfel, este mai moral să te pierzi pe tine însuși, decît să te aperi.

— Constat că încă mai sînteți un fantezist al filozofiei. Radamante ? Cine mai e și ăsta ?

— Behrens. Așa-i spune Settembrini.

— A, Settembrini, știi. Este italianul care... Nu era pe gustul meu. Nu era destul de uman (iar vocea ei rosti cuvîntul uman cu un accent tărăgănat, nepăsător și cu un fel de lene visătoare). Era orgolios. (Cu accentul pe silaba a doua.) Nu mai e aici ? Sînt o proastă. Nu știu ce înseamnă Radamante.

— Ceva umanist. Settembrini nu mai locuiește aici. Am discutat multă filozofie, în ultima vreme, el, Naphta și cu mine.

— Cine-i Naphta ?

— Antagonistul lui.

— Dacă este antagonistul lui, aș vrea să-l cunosc. Dar oare nu v-am spus că vărul dumneavoastră va muri dacă va încerca să plece la șes să se facă soldat ?

— Da, tu știai.

— Ce v-a apucat așa, deodată ?

Urmă o tăcere prelungă. Dar el nu retractă nimic. Așteptă cu vertebra rezemată de spătarul tare, cu o privire de proroc, ca vocea să se audă din nou, întrebându-se iarăși dacă mai era îndărătul lui, temându-se ca muzica vagă ce venea din camera alăturată să nu-i fi acoperit zgomotul pașilor care se îndepărtau. În sfârșit, auzi din nou :

— Și *monsieur* nici măcar nu s-a dus la înmormîntarea vărului său ?

Răspunse :

— Nu, i-am spus adio, aici înainte de a fi pus în sicriu, deoarece începuse să zîmbească. Tu nici nu-ți poți închipui ce rece îi era fruntea.

— Iarăși ? Ce este această manieră de a vorbi unei doamne pe care abia o cunoașteți ?

— Să vorbesc umanistic sau omeneste ? (Fără voia lui, rosti, la rîndul său, acest cuvînt într-un chip tă răgănat și somnoros, aproape ca cineva care se întinde și cască.)

— *Quelle blague !*¹ — Ați stat aici tot timpul ?

— Da. Am așteptat.

— Ce ?

— Pe tine.

Deasupra capului său izbucni un hohot de rîs, scos în același timp cu cuvîntul „nebun“ !

— Pe mine ? Spune mai bine că nu te-ar fi lăsat să pleci.

— Ba nu, Behrens m-ar fi lăsat să plec într-o zi, într-un acces de furie, dar n-ar fi fost decît o falsă plecare. Căci în afară de vechile cicatrice de altădată, din timpul liceului, știi, mai există acolo și o pată

---

¹ Ce glumă ! (Fr.)

proaspătă pe care Behrens a descoperit-o și din pricina căreia am temperatură.

— Mai ai temperatură ?

— Da, mereu. Aproape mereu. Cu intermitențe. Dar nu sînt friguri intermitente.

— *Des allusions ?*¹

Tăcu. Încruntă sprîncenele cu un aer întunecat deasupra privirii lui de proroc. După o clipă, întrebă :

— Și tu, unde-ai fost ?

• O mîna lovi spătarul scaunului.

— *Mais c'est un sauvage !*² — Unde-am fost ? Pre-tutîndeni. La Mōscova (vocea spuse „Muoscova“ cu un accent tărăgănat la fel cu cel pe care-l avusese pronunțînd cuvîntul „uman“), la Baku, la niște stațiuni termale germane, în Spania...

— O ! În Spania. Cum a fost ?

— Așa și așa. Se călătorește prost. Oamenii sînt pe jumătate negri. Castilia este stearpă și aspră. Kremlinul este mult mai frumos decît castelul ăla sau decît mînăstirea aia de-acolo, dē la poalele muntelui...

— Escorialul.

— Da, castelul lui Filip. Un castel inuman. Mi-a plăcut mult mai mult dansul popular din Catalonia. Sardana aacompaniată de cimpoi. Am dansat și eu. Lumea se prindea de mîna și dansa roată. Întreaga piață era plină de lume. *C'est charmant*³. Este omenesc. Mi-am cumpărat și o bonețică albastră, așa cum poartă toți bărbații și băieții din popor, e aproape ca un fes, se numește boina. O pun cînd îmi fac cura de odihnă dar și în alte împrejurări. *Monsieur* își va da părerea dacă-mi stă bine.

— Care *monsieur* ? ..

---

¹ Aluzii ? (Fr.)

² Dar e un sălbatic ! (Fr.)

³ Este încîntător (fr.).

— Cel care stă pe scaunul ăsta.

— Credeam : *mynbeer* Peeperkorn.

— El și-a dat părerea. Spune că-mi stă admirabil.

— A spus asta ? Și a rostit fraza pînă la sfîrșit ?
A terminat fraza în așa fel încît a putut fi înțeles ?

— A, mi se pare că sîntem prost dispus. Am vrea să fim răutăcios, mușcător, încercăm să ne batem joc de oamenii care sînt mai mari și mai buni și mai umani decît noi înșine, împreună cu... *avec son ami bavard de la Méditerranée, son maître grand parleur*¹...
Însă nu voi îngădui ca în legătură cu prietenii mei...

— Mai păstrezi încă portretul meu interior ? o întrerupse el cu un accent melancolic.

Ea rîse.

— Trebuie să-l caut ; o voi face într-una din zilele astea.

— Pe al tău îl port la mine. Am și o ramă mică pe comodă, unde, în timpul nopții...

Dar nu mai avu vreme să isprăvească fraza. Peeperkorn era în picioare în fața lui. Olandezul își căutase tovarășa de călătorie ; intrase pe ușă și se înfipsese în fața scaunului aceluia cu care o văzuse sporovăind — și stătea așa, înalt și rigid ca un turn, atît de aproape de vîrful picioarelor lui Hans Castorp încît acesta înțelese că, în ciuda somnolenței sale, sosise vremea să se ridice și să fie politicos. I-a fost destul de greu să se scoale, atît de îngust rămăsese spațiul între ei amîndoi — încît, ca să se ridice, se văzu nevoit să facă un pas lateral, astfel că personajele în cauză formară un triunghi, avînd scaunul așezat la mijloc.

Doamna Chauchat își îndeplini datoria conform conveniențelor Occidentului civilizat, prezentîndu-i pe „acești domni“ unul altuia. O cunoștință de odinioară,

¹ Cu flecarul său prieten mediterianian, marele său maestru palavragiu... (fr.).

spuse ea, referindu-se la Hans Castorp — din timpul unei șederi precedente aici, sus. Făptura domnului Peeperkorn nu avea nevoie de nici un comentariu. Ea îi pronunță doar numele, iar olandezul își îndreaptă spre tânăr ochii spălăciți, de sub arabescul cutelor gânditoare ale frunții și tâmpelor, și-i întinse mîna mare al cărei dos era plin de pistru — o mîna de căpitan, gândi Hans Castorp, dacă nu ții socoteală de sulitele unghiilor. Simțea pentru prima dată efectul imediat al puternicei personalități a lui Peeperkorn („Personalitate” — căci acest cuvînt îți venea automat în minte în prezența lui ; era suficient să-l vezi ca să știi dintr-o dată ce însemna o personalitate, da, ba încă și mai mult, te încredințai că o personalitate nu putea să aibă altă înfățișare), iar acest sexagenar cu spatele lat, fața roșie și șuvițele de păr albe, cu gura îndurerată și parcă sfîșiată și cu barba care-i atîrna lungă și subțire pe vesta de pastor închisă pînă sus, zdrobea sub talpă pe tânărul firav. Însă, făcînd abstracție de asta, Peeperkorn era gentilețea întruchipată.

— Domnule, spuse el... negreșit. Nu, îngăduiți-mi... negreșit ! În seara aceasta fac cunoștință cu dumneavoastră — cunoștința unui tânăr care inspiră încredere — o fac perfect conștient, domnul meu, cu toate puterile mele, la drept vorbind. Îmi plăceți, domnul meu ; eu... vă rog mult ! Am lichidat. Sînteți pe gustul meu.

Nu se mai poate obiecta nimic. Gesturile lui studiate sînt prea din cale-afară de evidente. Hans Castorp îi plăcea. Iar Peeperkorn trase din toate acestea niște concluzii pe care le exprimă prin cîteva aluzii confirmate cu bunătate de tovarăsa lui de călătorie.

— Copilul meu, spuse el... totul e bine. Dar să nu credeți... vă rog mult să nu vă înșelați. Viața este scurtă, iar puterea de a răspunde exigențelor ei nu ni s-a dat decît o singură dată... Acestea sînt realități,

copilul meu. Legi. Neînduplecate. Pe scurt, copilul meu, pe scurt și bine. — Făcu un gest expresiv, care te invita să iei o hotărîre lăsînd să se înțeleagă că nu-și asumă nici o răspundere în cazul în care, cu toată propunerea lui, s-ar fi luat o hotărîre greșită.

Dar după cît se părea, doamna Chauchat era de-prinsă să-i înțeleagă sensul dorințelor. Spuse :

— De ce nu ? Poate că mai putem rămîne încă puțin împreună, să jucăm ceva și să bem o sticlă de vin. Ce așteptați ? se întoarse ea spre Hans Castorp. Urniți-vă ! Doar n-o să rămînem numai noi trei, trebuie să ne înjghebăm un mic cerc. Cine mai este în salon ? Invitați pe cine găsiți ! Căutați cîtiva prieteni de pe balcoane. Noi o să-l invităm pe doctorul Ting-Fu de la masa noastră.

Peeperkorn își frecă satisfăcut mîinile.

— Absolut, spuse el. Perfect. Minunat. Grăbiți-vă, tînărul meu prieten ! Ascultați ! O să formăm un mic cerc. Vom juca, vom mîncă și vom bea. O să simțim, vom fi... Absolut, tinere !

Hans Castorp sui cu ascensorul la etajul doi. Bătu la ușa lui A. K. Ferge care plecă, la rîndul lui, să-l caute pe Ferdinand Wehsal și să-l ia și pe domnul Albin de pe șezlongul din sala de odihnă de jos. În hol mai găsiră pe procurorul Paravant și pe soții Magnus, iar în salon, pe doamna Stöhr și pe Hermine Kleefeld. Astfel înjghebară o masă mare de joc sub lustra din mijloc, punînd de jur-împrejur scaune și măsuțe. Cu o privire spălăcită și politicoasă, de sub arabescul frunții concentrate și încrețite, *mynbeer* îi saluta pe fiecare dintre invitații care se prezentau. Erau doisprezece și se instalară confortabil, Hans Castorp între gazda maiestuoasă și Clavdia Chauchat ; apoi căutară niște cărți de joc și niște fise, căci căzuseră cu toții de acord să facă o partidă de „*Vingt et un*“, și cu felul lui impunător Peeperkorn comandă piticeii, pe care o che-

maseră imediat, să le aducă vin alb, un Chablis din anul 06, trei sticle pentru început, precum și niște dulciuri, adică tot ce se mai putea găsi la ora aceea ca fructe uscate și fructe zaharisite. Felul în care-și frecă mâinile, văzînd aceste lucruri delicioase servite imediat, dovedi marea lui satisfacție, iar prin incoherența impozantă a cuvintelor încerca să-și exprime stările sufletești, izbutind foarte bine, în sensul că-i făcu pe toți să simtă ascendența personalității lui. Punea iarăși amîndouă mîinile pe antebrațele vecinilor, ridica arătătorul cu unghia ca o sulită, solicita și obținea cu un succes desăvîrșit atenția necesară pentru a se admira splendida culoare aurie a vinului din pahare, pentru strugurii de Malaga ce păreau că transpiră de atîta zahăr, cît și pentru un soi de covrigi mici, sărați și presărați cu mac, pe care-i declară divini, sugrîmînd din fașă, printr-un gest peremptoriu și calculat, orice obiecție pe care cineva ar fi cutezat s-o ridice împotriva vorbelor lui energice. A fost primul care a luat asupra sa banca ; însă curînd o cedă domnului Albin, deoarece, la urma urmei, această chestiune îi strica bucuria de a gusta în voie plăcerea petrecerii.

Era evident că hazardul avea pentru el o importanță secundară. Căci după părerea sa se juca pe nimic, deși chiar la propunerea lui se fixase miza minimă la cincizeci de rappi¹, sumă care pentru cei mai mulți dintre jucători era prea mare ; atît procurorul Paravant cît și doamna Stöhr se congestionau și se îngălbeneau rînd pe rînd, și în special aceasta din urmă era pradă unor teribile lupte lăuntrice atunci cînd se punea întrebarea dacă la optsprezece mai trebuie sau nu să cumpere. Și scotea niște țipete asurzitoare cînd domnul Albin, cu o liniște de om rutinat, îi arunca o carte care, dintr-o dată, făcea să i se năruiască toate so-

---

¹ Monedă divizionară elvețiană.

cotelile îndrăznețe, în vreme ce Peeperkorn râdea din toată inima. „Țipați, țipați, *madame* ! îi spunea el. Țipătul este un sunet ascuțit, plin de viață, care vine din străfundul... Beți, mai desfățați-vă inima.“ — Și îi turna vin, mai turna vecinului, își mai turna și lui, comanda alte trei sticle și bea în sănătatea lui Wehsal și a nenorocitei doamne Magnus, deoarece amândoi păreau să aibă o deosebită nevoie să fie înviorați. Vinul, în adevăr, era excelent și coloră la iuțeală chipurile tuturor, cu excepția doctorului Ting-Fu al cărui obraz rămânea de un galben neschimbat, cu pupilele lui de șobolan de un negru de cărbune, și care, cu un noroc orb, risca mize foarte mari. Dar nici ceilalți nu voiră să rămână mai prejos. Astfel, procurorul Paravant, cu privirea tulbure, provocă destinul, punând zece franci pe o carte de deschidere care nu promitea decât foarte puțin, supralicită pălind, și câștigă de două ori miza, întrucât domnul Albin, indus în eroare de un as pe care-l trăsesese, ceru dublarea mizelor. Dar asemenea emoții nu erau dintre acelea destinate să se mărginească numai la persoana celui care și le pricinuisse. Întregul cerc lua parte la ele, și chiar și domnul Albin — care rivaliza, în privința impasibilității circumspecte, cu crupierii cazinoului de la Monte Carlo unde, cum pretindea el, ar fi un client obișnuit — nu-și putea stăpîni decât cu foarte mare greutate înfrigurarea. Hans Castorp de asemenea juca tare; ca și doamna Kleefeld și doamna Chauchat. Apoi trecură la tururi, jucară „*Chemin de Fer*“, pe urmă „*Meine Tante, deine Tante*“ și ajunseră la primejdioasa „*Différence*“. Izbucniră strigăte mari de veselie, explozii de disperare, răbufniri de furie și hohote de rîs isterice, care se succedară în valuri, provocate de surescitarea pe care norocul capricios îl exercita asupra nervilor, dar și unele și celelalte erau deopotrivă de autentice, serioase — și nu s-ar fi ma-

nifestat altfel dacă ar fi fost vorba de întâmplări reale ale vieții.

Cu toate acestea, nu era numai jocul, adică nu jocul era în primul rînd acela care determină la toți încordarea nervoasă, înflăcărarea fețelor, dilatarea ochilor strălucitori sau ceea ce s-ar fi putut numi efortul pe care-l făcea micul cerc, cu alte cuvinte starea lui de tensiune dureroasă și de concentrare extremă. În realitate, toate acestea se datorau influenței unui temperament de șef, care se afla printre ei, „personalității” prezentă în mijlocul asistenței, lui *mynheer* Peeperkorn, care cu mărețe gesturi ținea frînele conducerii în mînă și-i făcea pe toți să se supună vrajei de o oră, urzită de pantomima marelui joc al mimicei și privirii spălăcite de sub cutele monumentale ale frunții, dar și de vorba și stăruința gesturilor sale. Ce spunea? Lucruri foarte confuze, care deveneau și mai tulburi pe măsură ce bea mai mult. Totuși, rămîneau agățat de buzele lui, surîdeai și, cu sprîncenele ridicate a mirare, priveai cercul pe care-l făcea cu policarul și arătătorul și deasupra căruia celelalte degete se înălțau ca niște sulite, în vreme ce chipul regesc făcea un efort similar cu vorbirea și, astfel, fără să mai opui nici o rezistență, te lăsați de bună voie în prada unui sentiment de supunere ce depășea cu mult măsura unei pasiuni de care, în mod obișnuit, acești oameni s-ar fi crezut capabili. Această supunere depășea cu mult puterile unora dintre ei. Oricum, doamnei Magnus i se făcu rău. Era cît pe ce să leșine, dar refuză cu încăpăținare să se retragă în cameră, mulțumindu-se să se întindă numai pe un șezlong, și după ce se odihni puțin, ținînd un șervet ud pe frunte, se întoarce iarăși în mijlocul veselei societăți.

Peeperkorn susținu că slăbiciunea ei ar avea drept cauză o alimentație neîndestulătoare. Și își sprijini această părere prin mijlocirea unor cuvinte incoherente

subliniate cu arătătorul ridicat. Iar în concluzie dădu de înțeles că trebuie să mănânci, să mănânci în mod regulat, ca să te poți apăra, așa că el comandă ceva cu care să-și reconforteze invitații, adică o mică gustare, ceva carne, sandvișuri, limbă afumată, piept de găscă, friptură, cîrnați și șuncă — cu alte cuvinte tăvi încărcate cu trufandale garnisite cu melcișori de unt, cu ridichi și cu pătrunjel, și care semănau cu niște straturi de flori. Însă cu toate că și de data aceasta se mîncă zdravăn — în ciuda mesei pe care abia o luaseră și a cărei bogăție fusese în afara oricărei discuții — *mynbeer* Peeperkorn declară după cîteva înghițituri că toate noile gustări nu erau decît niște „moffuri” și spuse acest lucru cu o furie care dovedea cît de neprevăzute și de îngrijorătoare puteau fi salturile temperamentului său de stăpîn. Ba se înfurie și mai tare cînd cuiva îi trecu prin minte să ia apărarea aperitivului, și în timp ce capu-i viguros se umfla, izbi cu pumnul în masă, declarînd că toate acestea nu erau decît „fleacuri”, la care toți amuțiră stingheriți, deoarece, în definitiv, cel care oferea, adică amfitrionul, avea dreptul să aprecieze ceea ce dădea.

Totuși, oricît de ciudat ar putea să pară, această furie se potrivea foarte bine cu fizionomia lui, după cum Hans Cartorp trebui s-o recunoască. Nu-l desfigura de loc și nu-l micșora, ba chiar producea un deosebit efect prin bizareria pe care nimeni n-ar fi îndrăznit, nici în forul lui interior, s-o pună pe seama cantităților de vin consumate ; păru atît de mare și atît de regesc, încît toți plecară capul și fiecare se feri să mai ia măcar o singură înghițitură din trufandalele de pe farfurii. Doamna Chauchat fu aceea care-și liniști tovarășul de călătorie. Îi mîngîie mîna mare de căpitan, care, după lovitura de pumn, se odihnea întinsă pe masă, și-i spuse cu un glas mîngîietor că se putea foarte bine comanda altceva, o mîncare caldă,

de pildă, dacă dorea și dacă, bineînțeles, mai era posibil să se obțină un asemenea lucru de la bucătarul-șef. „Copila mea, zise el... bine.“ Și fără nici un efort, păstrându-și întreaga demnitate, găsi mijlocul să treacă de la furia oarbă la o comportare mai potolită, adică sărută mîna Clavdiei. Nu dorea decît niște omletă pentru el și invitații săi — adică pentru fiecare în parte o omletă bună, cu verdețuri, astfel încît să poată răspunde celor mai legitime exigențe. Dar o dată cu comanda trimise la bucătărie și o bancnotă de o sută de franci francezi pentru a determina personalul să se apuce de treabă în ciuda orei întîrziate.

De altfel își recăpătase complet buna dispoziție cînd, purtată pe farfurii mari, apărură omleta învăluită de aburi, de un galben ca gușa de canar și presărată cu verdețuri, răspîndind în cameră o mireasmă caldă și dulceagă de ouă și unt. Toți mîncară zdravăn, împreună cu Peeperkorn și sub supravegherea sa, căci cu vorbe întortocheate și gesturi autoritare îl silea pe fiecare să se bucure foarte atent, ba chiar cu fervoare, de acest dar al lui Dumnezeu. Turnă un rînd complet de gin olandez și îi obligă pe toți să bea într-o profundă reculegere această licoare limpede, care împrăstia o aromă sănătoasă de cereale îmbinată cu o ușoară adiere de ienupăr.

Hans Castorp fuma. Fuma și doamna Chauchat niște țigarete cu carton, pe care le scotea dintr-o cutie de lac, rusească, împodobită cu o troică, pe care, pentru a-i fi la îndemînă, o pusese pe masă, iar Peeperkorn nu-și oprea vecinii să guste din această plăcere, deși el însuși nu fuma niciodată. Din punctul lui de vedere, dacă reușea să se facă înțeles, consumarea tutunului dezvăluia niște voluptăți prea rafinate, pe care nu le puteai gusta decît în pofida măreției darurilor simple ale vieții, a acestor daruri și exigențe la care sensibilitatea noastră abia dacă poate ajunge. „Ti-

ner, îi spuse lui Hans Castorp, fascinându-l cu privirea-i spălăcită și cu gestul studiat, tinere... simplitate ! Sfînta ! Bine, mă-nțelegi. O sticlă cu vin, o omletă aburindă, un alcool de cereale curat și limpede... dacă ni le îndeplinim și ne bucurăm, o dată și bine, și dacă le consumăm pînă la capăt, în adevăr, și pe satureate, atunci satisfacția merge pînă la... Absolut, domnul meu. Lichidat. Am cunoscut oameni, bărbați și doamne, cocainomani, fumători de hașis ! Morfinomani... Bine, prietene ! Perfect ! Treaba lor ! Nu trebuie să judecăm și să condamnăm pe nimeni. Dar acești oameni renunțaseră la ceea ce este mai simplu și mare, la ceea ce este născut din Dumnezeu... Lichidat, prietene. Condamnat. Blestemat. Erau complet datori vieții. Da, tinere, dar oricare ți-ar fi numele ?... Bine, l-am știut, l-am uitat... nu în cocaină, nu în opiu, și nu viciul în sine creează pe vicioși. Păcatul care nu poate fi iertat este...

Se întrerupse. Mare și lat, întors către vecinul lui, păstră o clipă de tăcere strașnic de elocventă care te silea să înțelegi numai din gestul arătătorului ridicat și din expresia gurii lui chinuite cu buza superioară roșie și rănită ușor de o tăietură de brici. Cutele mobile ale frunții pleșuve, împodobită cu vâpăi albe, aveau o încruntare dureroasă, ochii mici și spălăciți erau dilatați de ceva ca de o spaimă în adîncul cărcia lui Hans Castorp i se păru că vede gîndul crimei, al acestui mare păcat, această slăbiciune de neiertat la care el făcuse aluzie și pe care, în tăcere, cu întreaga putere de fascinație răspîndită de fapta lui de conducător, îl invita pe interlocutorul său să-i pătrundă întreaga oroare... O spaimă abstractă, se gîndi Hans Castorp, dar și ceva ca o teroare personală care-l privea numai pe el însuși, pe acest om cu aspect regesc — așadar, o *teamă*, nu o teamă meschină și redusă, ci aveai impresia că, în clipa aceea, țîșnește din străfundul ființei lui o terorizantă panică, iar Hans Castorp

era prea înclinat să aibă cultul respectului — în ciuda tuturor motivelor pe care le-ar fi putut avea să nutrească încă, față de mărețul tovarăș de călătorie al doamnei Chauchat, anumite sentimente ostile — ca să nu fie zguduit de ceea ce observase.

Plecă ochii și clătină din cap în semn de afirmație, ilustrului său vecin, pentru a-i da satisfacția că a fost înțeles.

— Da, este perfect adevărat, răspunse el, după o clipă de reculegere. E posibil să fie un păcat — și un semn de insuficiență — atunci cînd te complaci în rafinatele fără să fi ajuns încă să guști darurile simple și firești care sînt pe cît de mari pe atît de sacre. Dacă v-am înțeles bine, aceasta este părerea dumneavoastră, *mynheer* Peeperkorn, și măcar că o asemenea idee nu mi-a trecut niciodată prin minte, pot să vă aprob cu toată convingerea, din moment ce mi-ați atras atenția asupra ei. De altfel, se întîmplă destul de rar să acordăm tot ce se cuvine acestor binefaceri sănătoase și simple ale vieții. Fără îndoială că oamenii, în marea lor majoritate, sînt prea nepăsători, prea distrați, prea puțin conștiincioși și prea obosiți sufletește pentru a li se dăruia complet. Fără îndoială că așa este.

Extraordinarul personaj se arătă încîntat.

— Tinere, spuse el... perfect. Vreți să-mi îngăduiți... nici un cuvînt mai mult. Vă rog să beți cu mine, să vă goliți paharul pînă la fund, și anume braț peste braț. Asta nu înseamnă că vă propun să ne tutuim frățește... adică eram cît pe ce s-o fac, dar m-am gîndit că ar fi puțin cam prea repede. Foarte probabil, o să vă dau voie cît de curînd... Aveți încredere ! Dar dacă doriți imediat și insistați să...

Hans Castorp se declară de acord cu amînarea sugerată de Peeperkorn.

— Bine, tinere prieten. Bine, camarade ! Insuficiență... bine. Bine și înfiorător. Prea fără scrupule... foarte

bine. Darurile... nu-i bine. Exigențele ! Sfintele, pudicele exigențe ale vieții față de onoarea și forța bărbătească...

Hans Castorp își dădu seama deodată că Peeperkorn era complet beat. Însă chiar și beția lui nu era nici josnică, nici umilitoare. Nu era o stare dezonorantă, ci se îmbina cu majestatea fapturii lui, urzind un fenomen grandios și care poruncea respect. Și Bachus la beție, gândi Hans Castorp, se sprijinea de tovarășii lui entuziaști, fără ca prin asta să piardă ceva din esența sa divină, și, în definitiv, faptul important se reducea la a ști *cine* era beat, o personalitate sau un simplu țesător. Și astfel se păzi pînă în cel mai ascuns colț al sufletului ca nu cumva să știrbească ceva din respectul datorat acestui tovarăș de călătorie ale cărui gesturi deveniseră molatice și a cărui limbă se împleticise.

— Tu, o, frate, pe care-l tutuiesc... zise Peeperkorn lăsîndu-și pe spate trupul viguros în prada unei beții depline și demne, ținîndu-și brațul întins pe masă, bătînd-o alene cu pumnul strîns ușor — pe care îmi propun să-l numesc... cît mai curînd, cînd chibzuința cea mai grabnică... bine. Lichidat. Viața... tinere... este o femeie tolănită, cu sînii apropiați și plini, cu burta amplă, netedă și moale între șoldurile mari, cu brațele subțiri, pulpele rotunde și ochii pe jumătate închiși, care cu grandioasa și batjocoritoare ei atîtare ne impune patima cea mai fierbinte, patima supremă, încordarea extremă a dorinței noastre de mascul care sau îi ține piept, sau se face de ocară... de ocară, tinere, pricepi ce înseamnă acest lucru ? Sentimentul că ești înfrînt de viață, iată insuficiența care nu merită să fie iertată, pentru ea nu trebuie să ai nici o milă și nici o considerație, căci este iremediabilă și blestemată în mod batjocoritor... lichidată, tinere, și scuipată... Rușinea și dezonoarea sînt cuvinte palide pentru

această ruină și acest faliment, pentru acest blamaj înfiorător. Este apusul, deznădejdea infernală, sfârșitul lumii...

Pe cînd vorbea, olandezul își aplecase pe spate tot mai tare trupul puternic, în vreme ce capul regesea în căzu pe piept ca și cum ar fi fost gata să adoarmă. Însă o dată cu ultimul cuvînt rostit își luă avînt și lăsa să-i cadă pe masă, cu o lovitură surdă, pumnul relaxat, așa încît plătîndul Hans Castorp, surescit de joc, de vin și de ciudățenia întregii situații, tresări și-și privi cu un respect înfricoșat coplesitorul tovarăș de masă. „Sfârșitul lumii“ — și cît de bine i se potriveau aceste cuvinte ! Hans Castorp nu-și mai aducea aminte să le fi auzit rostite vreodată în altă parte decît în timpul orei de religie, și nu era o întîmplare, își zise în sine, căci care om, din cîți cunoștea el, intuia dimensiunile acestei expresii brutale — și era la înălțimea unei asemenea probleme ? Fără îndoială că numai mititelul Naphta ar fi putut-o folosi în vreo împrejurare. Însă pe buzele lui ar fi sunat ca o uzurpare și ca o flecăreală, în vreme ce în gura lui Peepkorn această expresie nimicitoare căpăta întreaga ei putere destructivă, răsună ca un suhet de trompetă, pe scurt, îmbrăca o măreție biblică. „Dumnezeule — este o personalitate ! simți el pentru a suta oară. Am căzut peste o personalitate, care este chiar tovarășul de călătorie al Clavdici !“ La rîndul său, Hans Castorp, el însuși destul de amețit, învîrtea cu o mînă paharul de vin pe masă, iar cealaltă mînă o ținea în buzunarul hainei, clipind des din cauza fumului țigării din colțul gurii. Oare n-ar fi trebuit să tacă după ce preopinatul său autorizat rostise cuvintele nimicitoare ? La ce bun să-și mai facă auzită vocea lui seacă ? Obişnuit, însă, de către educatorii lui democrați, cu un anumit fel de a discuta — amîndoi de esență democratică, mă-

car că unul se împotrivea și nu se recunoștea ca atare —, se lăsa antrenat în sensul comentariilor lui sincere și naive. Spuse :

— Observațiile dumneavoastră, *mynbeer* Peeperkorn (ce expresie mai este și asta : observații ! Dar se pot face oare „observații“ asupra sfârșitului lumii ? !), mi-au îmboldit gândurile să revină la concluzia asupra căreia am căzut de acord adineauri, în legătură cu viciul care este o jignire adusă darurilor simple și, cum spuneți, sfinte ale vieții sau cum aș prefera eu să spun, darurile clasice ale vieții, darurile de dimensiune, ca să zic așa, și să preferi în locul lor rafinementele tardive și sumbre, în mrejele cărora unii se „înrobesc“, așa cum s-a exprimat cineva dintre noi, în vreme ce alții se „consacră“ iar alții aduc „sacrificii“. Dar mie mi se pare că putem găsi scuza viciului în el însuși — și vă cer iertare că am o fire predispusă să găsească tuturora o scuză, deși sînt perfect conștient că nici scuza nu are dimensiuni — deci scuza viciului, bazată tocmai pe faptul că izvorăște dintr-o insuficiență, cum v-ați pronunțat. Ați spus despre teroarea insuficienței lucruri de o asemenea dimensiune încît, după cum vedeți, sînt profund uluit. Dar cred că omul vicios nu este deloc nesimțitor față de această teroare, ci dimpotrivă, îi recunoaște întreaga putere, întrucît tocmai slăbiciunile sensibilității lui în fața darurilor clasice ale vieții îl împing spre viciu, ceea ce nu este și n-are nevoie să fie o jignire adusă vieții, deoarece o asemenea stare poate să fie considerată tot atît de bine și ca un omagiu adus vieții, căci, în definitiv, rafinementele sînt și ele mijloace de beție și de exaltare, adică niște *stimulantia*, cum se spune, niște sprijinitoare și reconfortante ale sensibilității, astfel că tot viața este, oricum ar fi, scopul și sensul lor, adică dragostea de sensibilitate, nevoia de a remedia insuficiența acestei... Mă gîndesc...

Ce tot îndruga el acolo ? Nu era oare destulă obraznicie democratică în expresia „cineva dintre noi“, atunci cînd se vorbea de personalitate și de persoana lui ? Sau avea curajul să se arate atît de impertinent, bazîndu-se pe unele fapte din trecut care aruncau o lumină îndoielnică asupra anumitor drepturi de proprietate ? Ce-i trăznise prin cap ca pe deasupra să se și angajeze într-o analiză la fel de impertinentă asupra „viciului“ ? Acum trebuia să încerce să iasă din încurcătură ; căci era limpede că dezlănțuise o furtună.

În vreme ce invitatul său vorbea, *mynbeer* Peeperkorn rămăsese tot tolănit pe spate, cu capul lăsat pe piept, așa încît nu puteai fi sigur dacă vorbele lui Hans Castorp ajungeau pînă în conștiința lui. Dar, încetul cu încetul, și în timp ce tînărul se zăpăcea din ce în ce mai tare, el începea să se îndrepte, ridicîndu-se tot mai sus, tot mai înalt, în întreaga lui măreție, pe cînd capul său majestuos se umfla și se roșea o dată cu arabescurile frunții care se ridicau și se încordau, iar ochii i se dilatau, încărcăți de o tulbure amenințare. Accesul de furie pe care-l avusese mai adineauri urma să fie, pe lîngă cel care se vestea, un mic capriciu de moment. Buza inferioară a lui *mynbeer* Peeperkorn se lipise strîns, cu o expresie de teribilă minie, de buza superioară, în așa fel încît colțurile gurii îi căzură, bărbia fu împinsă înainte, iar brațul drept i se ridică încet de pe masă pînă la înălțimea capului și dincolo de el, strîngînd pumnul, luînd un elan grandios ca să distrugă dintr-o singură lovitură pe acest democrat guraliv care — înspăimîntat și în același timp înveselit într-un mod destul de frivol de imaginea unei minii regale și expresive, desfășurată în fața lui — cu greu reușea să-și ascundă teama și dorința de a o apuca la goană. Luîndu-i-o înainte, spuse pripit :

— Evident, m-am exprimat destul de confuz. Toate acestea sînt o chestiune dimensională, nimic mai mult.

Nu poți numi viciu ceea ce are dimensiune. Viciul nu are niciodată dimensiuni. Nici rafinamentele nu au. Dar de când e lumea, omul dornic de senzații mari a dispus de mijlocul de a se îmbăta și a se entuziasma, fapt care constituie prin el însuși unul dintre darurile clasice ale vieții, căci are caracterul simplității și al sfîințeniei, deci nu al viciului, un remediu de dimensiune grandioasă, dacă mă pot exprima astfel, adică vinul, un dar divin făcut oamenilor așa cum au mai spus-o vechile popoare umaniste, prin urmare invenția filantropică a unui zeu de care este oarecum legată civilizația, dați-mi voie s-o reamintesc. Căci, oare nu se spune că datorită artei de-a planta vița de vie și de-a stoarce strugurii, omul a ieșit din starea lui de barbarie și a cucerit civilizația? Ba încă și astăzi popoarele la care crește vița de vie sînt socotite — sau, oricum, ele cred astfel — ca fiind mai civilizate decît acelea la care nu crește de loc, cum este cazul cimerienilor, ceea ce merită desigur să fie subliniat. Și de aici putem deduce că civilizația nu este de loc o chestiune de înțelepciune, de clarviziune sau de elocvență, ci mai curînd de entuziasm, de beție și de desfătare. Nu credeți și dumneavoastră la fel, dacă-mi îngăduiți să vă pun această întrebare?

Un ștregar, acest Hans Castorp! Sau, cum se exprimase domnul Settembrini cu finețe de scriitor, un „mucalit“. Imprudent și chiar obraznic în raporturile lui cu personalitățile — dar nu mai puțin abil atunci cînd era vorba să iasă din încurcătură. Mai întîi de toate, în situația cea mai periculoasă, fiind silit să improvizeze, izbutise cu multă eleganță să salveze onoarea beției, iar după aceea, ca din întîmplare, vorbise despre „civilizație“, cu care atitudinea înspăimîntătoare și primitivă a lui *mynbeer* Peeperkorn nu părea să mai aibă vreo legătură, și, în sfîrșit, combătuse această comportare, făcînd-o să apară nepotrivită, ba

punându-i chiar și o întrebare celui care și-o asumase într-un chip atât de măreț, dar la care era cu neputință să răspunzi ridicând amenințător pumnul. În adevăr, olandezul își potoli gestul de mînie antediluviană ; încetul cu încetul brațul i se apropie de masă, capul se dezumflă iar pe chip i se putu citi : „ai noroc !“ întrucît nu mai era amenințător decît în mod condițional și retrospectiv, astfel că furtuna se împrăstie și, în plus, doamna Chauchat se amestecă în conversație, atrăgînd atenția tovarășului ei de călătorie asupra faptului că ceilalți comeseni își pierduseră buna dispoziție.

— Dragă prietene, îți neglijezi invitații, îi spuse ea în franțuzește. Te lași absorbit în mod prea exclusiv de acest domn, cu care ai, fără îndoială, chestiuni importante de tranșat. Dar între timp jocul aproape că a încetat și mă tem că lumea se plictisește. Vrei să încheiem serata ?

Peeperkorn se întoarce imediat către comeseni. Era adevărat ; demoralizarea, letargia, lîncezeala pusese stăpînire pe toți ; invitații se ocupau cu fleacuri, ca niște școlari fără supraveghere. Unii erau pe punctul să adoarmă. Peeperkorn reînșfăcă frînele pe care le lăsase la voia întâmplării. „Doamnelor și domnilor“, strigă el, cu arătătorul ridicat — iar degetul ascuțit era ca o sabie care făcea un semnal sau ca un drapel, iar chemarea suna asemenea cu : „Cine nu-i laș, să mă urmeze !“ rostită de conducătorul care stăvilește un moment de derută ivit într-o bătaie. Deci intervenția personalității lui îi reînsuflește imediat pe toți. Se scutură, se îndreptară în scaune, figurile obosite se înviorară și răspunseră dînd aprobativ din cap, surîzînd privirii șterse a amfitrionului puternic, privire ivită de sub liniile contorsionate ale frunții lui de idol. Îi fascina și-i îndemna să-și facă datoria mai departe, unind vîrful arătătorului cu acela al policarului și ridicînd drept în sus celelalte trei degete cu unghiile as-

cușite. Întinse mîna de căpitan, cu un gest protector, ca și cum ar fi străvilit un talaz, iar de pe buzele-i chinuite țîsniră niște cuvinte a căror confuzie-sacadată avu cea mai puternică influență asupra inimilor, mulțumită numai faptului că erau sprijinite de personalitatea lui.

— Domnilor și doamnelor... bine. Carnea, doamnelor și domnilor, s-a dovedit încă o dată... Lichidat. Nu... îngăduiți-mi... „neputincioasă“, așa stă scris în *Scriptură*. „Neputincioasă“, adică este înclinată să se sustragă exigențelor... Dar eu fac apel la dumneavoastră, onorată adunare... Pe scurt și bine, doamnelor și domnilor, fac *a-pel*. Îmi veți spune: somnul. Bine, doamnelor și domnilor, perfect, minunat. Îmi place și cinstesc somnul. Îi slăvesc voluptatea adîncă, dulce și desfătătoare. Somnul se numără — cum spuneai, tinere? — printre darurile clasice ale vieții, printre primele, dacă nu e chiar primul, doamnelor și domnilor, primul și cel mai bun. Dar vă rog să vă reamintiți: Getsemani! „Îl luă cu el pe Petru și pe cei doi fii ai lui Zevedeu. Și le spuse: «Stați aici și vegheați cu mine».“ Vă reamintiți? „Și veni la ei și-i găsi dormind, și spuse către Petru: «Oare nu poți veghea un ceas cu mine?»“ Intens, doamnelor și domnilor. Pătrunzător. Emoționant. „Și veni, dar îi găsi dormind, și ochii lor erau plini de somn. Și spuse către ei: «Vai! vreți să dormiți și să vă odihniți? Iată, a venit ceasul...»“ Doamnelor și domnilor: tulburător, sfîșietor.

În adevăr, înmărmuriseră cu toții, simțindu-se mișcați pînă în adîncul sufletului. Iar el își împreunase mîinile pe piept, peste barba îngustă, și-si aplecase capul într-o parte. Privirea spălăcită aproape că se stinsese în vreme ce tristețea singuratică și mortală îi apăruse pe buze. Doamna Stöhr izbucni în hohote de plîns. Doamna Magnus scoase un suspin adînc. Procurorul se văzu obligat în calitate de delegat, oarecum delegat al societății, să spună în șoaptă cîteva vorbe cin-

stitului amfitrion, pentru a-l asigura de devotamentul tuturor. Că la mijloc trebuie că era o mică eroare. Toți se simțeau proaspeți și vioi, veseli și bucuroși, alături de el, din toată inima. Era o seară de sărbătoare atât de frumoasă, atât de extraordinară — pe care o înțelegeau și o simțeau cu toții, și nimeni nu se gândea, deocamdată, să se folosească de acest bun al vieții care este somnul. *Mynheer Peeperkorn* putea să conteze pe invitații lui, pe fiecare dintre ei.

— Perfect ! Minunat ! strigă *Peeperkorn* și se îndreptă. Mîinile i se despărțiră, se înălțară, deschizîndu-se, întinse și drepte, cu palmele întoarse în afară, ca pentru o rugă pîgînă. Măreța lui fizionomie, care cu o clipă mai înainte fusese însuflețită de o durere gotică, înflorea acum exuberantă și senină ; ba în obraji îi apărură chiar o gropiță de sibarit. „Iată, a venit ceasul.“ — Ceru carte, își puse pince-nez-ul peste ale cărui rame de corn i se înălța fruntea și comandă șampanie, trei sticle de „*Mumm & Co., Cordon Rouge, très sec*“ ; în plus niște *petits fours* delicioase, prăjiturele în formă de cornet, glazurate cu zahar colorat, făcute din aluatul cel mai fin, umplute cu cremă de șocolată și de fistic, și servite pe șervețele de hîrtie dantelată. Doamna Stöhr își lîngea degetele. Domnul Albin dezlegă cu o indiferență de cunoscător primul dop cu forma lui de ciupercă, din cușca de sîrmă și din gulerul aurit, iar cu o pocnitură de pistol de copil îi dădu drumul să sară pînă în tavan, apoi, conform tradiției elegante, înfășură sticla cu un șervet ca să toarne în pahare. Spuma nobilă stropi fața de masă. Ciocniră cupele, goliră pe nerăsuflăte primul pahar, și își electrizară stomacurile cu această băutură înțepătoare, înghețată și parfumată. Ochii scînteiau. Întrerupseră jocul fără să mai considere necesar să ridice de pe masă cărțile și banii. Și astfel întreaga societate se lăsă în voia unei delicioase lenevii, continuînd o sporovă-

ială fără cap și fără coadă — ale cărei elemente erau procurate fiecăruia de o anumită exaltare a sensibilității — pe teme și subiecte care la prima lor înfățișare făgăduiau o frumusețe supremă, dar care pe parcurs se încurcau printre cuvinte și degenerau într-un fel de galimatias intermitent și lînced, pe jumătate indiscret și pe jumătate de neînțeles, care l-ar fi uluit pe orice om lucid, însă pe care cei interesați îl suportau fără greutate, deoarece toți se lăsau legănați de aceeași stare de iresponsabilitate. Chiar și doamnei Magnus i se înroșiseră urechile și mărturisea că simte cum o cotropește viața, ceea ce nu păru că-l entuziasmează prea mult pe domnul Magnus. Hermine Kleefeld se reze-mase de umărul domnului Albin și întindea mereu cupa să i se mai toarne. Peeperkorn, dirijînd orgia cu gesturile lui ascuțite și rafinate, avea grijă de aprovizionare, de reîmprospătarea rezervelor. După șampanie comandă un rînd de cești duble cu cafea mocca, însoțite iarăși de „pîine“ dar și de lichioruri dulci, *apricot brandy*, *chartreuse*, cremă de vanilie și *maraschino* pentru doamne. După aceea comandă fileuri de pește marinat și bere, și, în sfîrșit, ceai, veritabil ceai chinezesc, precum și ceai de mușetel, pentru cei care fie că nu doreau să rămînă la șampanie sau la lichioruri, fie că preferau să se întoarcă la un vin serios, ca *mynheer* însuși care, după miezul nopții, revenise împreună cu doamna Chauchat și Hans Castorp la un vin roșu elvețian, ușor și spumos, din care golea cu sete veritabilă pahar după pahar.

La ora unu ospățul încă mai dura, prelungit pe de o parte de o beție de plumb, pe de altă parte de o stranie voluptate de a pierde astfel odihna nopții, și, în sfîrșit, și din cauza efectului personalității lui Peeperkorn — și mai ales ca să nu urmeze pilda sfîntului Petru și a celorlalți apostoli, nimeni nevrînd să se facă vinovat de o astfel de slăbiciune. Dar, vorbind într-un

mod mai general, femeile păreau mai puțin primejdite în această privință. Căci, în vreme ce bărbații, congestionați sau palizi, își întindeau picioarele și-și umflau obraji, bînd din ce în ce mai rar și oarecum într-un mod cu totul automat, femeile, dimpotrivă, se vedeau mai viguroase. Hermine Kleefeld, cu coatele goale sprijinite de masă și cu obraji în palme, își dezvelea albeața dinților rîzînd de Ting-Fu care chicotea, pe cînd doamna Stöhr, cu bărbia lipită de gît, flirta peste umăr, silindu-se să-l țină treaz pe procuror. Doamna Magnus ajunsese să se așeze pe genunchii domnului Albin și-l trăgea de lobii urechilor, ceea ce se părea că-l liniștește mai curînd pe domnul Magnus. Rugat să povestească aventura sa cu șocul pleural, Anton Karlovici Ferge se hîlbîi în așa hal, încît se văzu silit să mărturisească cinstit că-i este cu neputință, fapt care-i hotărî pe ceilalți să se apuce iar de băut. Deodată, Wehsal începu să plîngă în hohote, iar lacrimile îi izvorau din adîncul suferinței pe care nu putea s-o comunice semenilor lui, fiindcă-i lipseau cuvintele potrivite, dar a fost repede liniștit — din punct de vedere sufletesc — și repus pe picioare, cu cafea și coniac ; însă scîncelile lui abia murmurate, cît și lacrimile ce-i picurau pe piept de pe bărbia zbîrcită, treziră interesul lui Peeperkorn care, cu arătătorul ridicat și încrunțîndu-și arabescul sprîncenelor, atrase atenția tuturor asupra stării lui Wehsal.

— Aceasta este... spuse el. Iată ceea ce, totuși, este... Nu, îngăduiți-mi : sfînt ! Șterge-i bărbia, copila mea, ia șervetul meu ! Sau mai degrabă nu, lasă-l ! El însuși renunță ! Doamnelor și domnilor... sfînt ! Sfînt în toate senșurile, în cel creștin ca și în cel păgîn. Un fenomen original ! Un fenomen dintre primele... dintre cele mai mari... Nu, nu asta este...

Toate cuvintele lămuritoare cu care își însoți intervenția, cît și gesturile viguroase și precise, deși puțin

cam caraghioase, erau urzite pe tema primelor poziții „aceasta este“, „iată ceea ce, totuși, este“. Și avea un fel al lui să unească arătătorul îndoit cu policarul, formînd astfel un cerc pe care-l ținea deasupra urechii și-și întorcea pieziș capul cu un aer ironic, ceea ce isca niște sentimente asemănătoare cu cele pe care le-ar fi iscat un bătrîn preot venerabil al unui cult ciudat, cînd, suflecîndu-și haina sacerdotală, ar fi început să danseze cu o grație stranie în fața altarului pentru sacrificiu. Apoi, întinzîndu-se pe scaun cît putu într-o atitudine grandioasă și înghesuind scaunul vecin, îi sili pe toți, spre marea lor uluire, să se cufunde împreună cu el într-o evocare foarte vie și emoționantă a dimineții, a unei dimineți de iarnă geroasă și neguroasă, cînd lumina gălbuie a lămpii de la cîpătai se reflectă în geamul ferestrei prin care se văd afară ramurile desfrunzite în ceața înghețată și matinală, aspră ca un croncănit de corb... După multe aluzii evocatoare, izbuti să redea atît de puternic această apariție înfrigurată a zilei, încît toți se pomeniră tremurînd, cu atît mai mult cu cît descrise și apa înghețată pe care o lași dis-de-dimineată să ți se prelingă din burete pe ceafă, și pe care o numea purificatoare. Nu era decît o digresiune, o instruire exemplară ce atrăgea atenția asupra lucrurilor vieții, o improvizație fantastică imediat părăsită pentru a se întoarce cu o insistență sentimentală la această oră din noapte care se scurgea într-o atmosferă de sărbătoare. Se arată îndrăgostit de întregul anturaj feminin, fără alegere, fără preferință și fără să acorde nici cea mai mică atenție nimănui. Făcu piticei asemenea declarații, încît chipul prea mare și bătrînicos al făpturii slute se boți într-un rînjit hidos, spuse doamnei Stöhr niște amabilități de un asemenea calibru încît femeia aceasta, vulgară din naștere, se apucă să-și fîtîie umerii și mai tare decît de obicei, fandosindu-se cu niște

aere afectate împinse pînă la nesimțire, o rugă pe Hermine Kleefeld să-l sărute pe gura lui mare și sfîrtecătă, și cochetă chiar și cu nefericita doamnă Magnus, toate acestea făcîndu-le în pofida devotamentului duios față de tovarășa lui de călătorie, căreia îi ducea mereu mîna la buze, cu o ferveare galantă. Spuse :

— Vinul... femeile... Aceasta este totuși... Îngădui-ți-mi... sfîrșitul lumii... Getsemani...

Cam pe la ora două se zvoni că „bătrînul“ — așadar consilierul aulic Behrens — se apropie în marș forțat de saloane. Panica izbucni imediat printre invitații oboșiți. Scaunele și gălețile cu gheață se răsturnară. Și toți o luară la fugă prin bibliotecă. Pe eperkorn, cuprins de o furie regească, văzînd că i s-a destrămat atît de brusc sărbătoarea plină de vitalitate, bătu cu pumnul în masă și-i califică pe fugari drept niște „șclavi fricoși“. Însă Hans Castorp și doamna Chauchat izbutiră, totuși, să-l liniștească într-o oarecare măsură, făcîndu-l să înțeleagă că această petrecere, care durase aproape șase ore, trebuia, oricum, să se termine, iar el se mai simți înduplecat și de îndemnul „sfînteii desfătări a somnului“ și consimți să se lase dus la culcare.

— Ajută-mă, copila mea ! Ajută-mă și tu, tinere ! le spuse el doamnei Chauchat și lui Hans Castorp.

Așadar, cînd se sculă de pe scaun pentru a porni să se odihnească, amîndoi îi sprijiniră trupul greu, îi dădură brațul și, agățat astfel de ei în stînga și în dreapta, porni cu pași mari și capul puternic lăsat pe un umăr, trăgînd după sine, din pricina pașilor legați, cînd pe unul cînd pe altul dintre sprijinitori. În fond, era un lux regesc cel pe care și-l îngăduia, lăsîndu-se călăuzit și susținut în felul acesta. Dacă, în adevăr, ar fi fost nevoie, ar fi putut merge și singur — însă disprețuia acest efort, care putea cel mult să însemne că înțelegea să-și ascundă beția, pe cînd

el nu numai că nu se rușina, ba încă se mai și complăcea cu o măreție superbă și se distra deopotrivă de regește să împingă, împleticindu-se, când la dreapta, când la stînga, pe cei doi care-l conduceau atît de îndatoritor. Și chiar el le spuse pe cînd mergea :

— Copiii mei... Prostii... firește, nu-i absolut nimic... Dacă această clipă... Ar trebui să vedeți... Ridicol.

— Ridicol ! confirmă Hans Castorp. Fără nici o îndoială ! Să consăcrai darului clasic al vieții ceea ce i se cuvine, și să te împleticești fără rușine, în cinstea lui. Ba, dimpotrivă, cu toată seriozitatea... Și eu sînt amețit, însă cu toate acestea și cu toată pretinsa mea beție, sînt perfect conștient că am excepționala onoare de a conduce la culcare o personalitate neobișnuită, dar asupra mea efectul beției este atît de slab, încît sub aspectul formei nici nu suportă comparație.

— Bine, mic flecar ce-mi ești, îi spuse Peeperkorn și, împleticindu-se, îl împinse spre rampa scării, trăgînd-o după el pe doamna Chauchat.

Era limpede ca ziua că știrea despre venirea consilierului aulic nu fusese decît o alarmă falsă. Poate că o răspîndise chiar pitica obosită, ca să pună capăt petrecerii. În această situație, Peeperkorn se opri și vru să se întoarcă să bea mai departe ; însă cei doi care îl întovărășeau îl sfătuiră să renunțe și astfel se lăsă convins să meargă.

Valetul malaez, omulețul cu cravată albă și cu pantofi negri de mătase, își aștepta stăpînul pe coridor, în fața ușii apartamentului, și îl întîmpină salutîndu-l, adică punîndu-și o mîină pe piept.

— Sărutați-vă ! porunci Peeperkorn. Tinere, pentru încheiere, sărut-o pe frunte pe această încîntătoare femeie, îi spuse el lui Hans Castorp. Nu va avea nimie împotrivă, și-ți va înapoia sărutul. Faceți-o în sănătatea și cu îngăduința mea, spuse el.

Însă Hans Castorp se împotrivi.

— Nu, majestatea voastră. Iertați-mă, dar asta nu se poate.

Peeperkorn, sprijinit de valetul său, își încruntă arăbescurile sprâncenelor și vru să știe pentru ce nu se poate.

— Pentru că nu pot să fac schimb de sărutări pe frunte cu tovarășa dumneavoastră de călătorie, spuse Hans Castorp. Vă urez noapte bună ! Nu, din toate punctele de vedere, ar fi o curată prostie !

Și cum doamna Chauchat se îndrepta spre ușa camerei sale, Peeperkorn îl lăsa și pe tânărul realcitrant să se îndepărteze, urmărindu-i totuși cu privirea și sprâncenele încruntate o clipă, peste umărul lui și al malaezului, surprins de această neascultare pe care fierea lui de suveran nu era obișnuită s-o întâlnească.

MYNHEER PEEPERKORN

(în continuare)

Mynheer Peeperkorn continuă să stea la sanatoriul „Berghof“ tot timpul acestei ierni — adică lunile câte mai rămăseseră — pînă în primăvară, astfel că pînă la sfîrșit mai făcu și o excursie memorabilă (la care luară parte, de asemenea, și Settembrini și Naphta), în valea Fluela, la cascadă... Așadar pînă la sfîrșit ? Prin urmare, după aceea n-a mai rămas multă vreme aici ? Nu, nu prea multă vreme. A plecat, deci ? — Da și nu. — Da și nu ? Vă rog să nu faceți pe misteriosul ! — Bine, vom ști să ne păstrăm calmul. Și locotenentul Ziemssen a murit, fără să mai pomenim de atîți alți dansatori ai morții, mai puțin onorabili ! Deci confuzul Peeperkorn a fost secerat de frigurile tropicale maligne ? — Nu, nu chiar de ele ; dar de ce atîta ne-

răbdare ? există o *condiție impusă* vieții și povestirii, care cere ca totul să nu se întâmple dintr-o dată, și se cuvine oricum să respectăm, ca pe niște daruri divine, formele cunoașterii omenești ! Să dăm timpului cel puțin onorurile pe care natura povestirii noastre ne îngăduie să i le dăm ! Lucrurile nu merg, este adevărat, într-un mod foarte precipitat, sau, dacă această expresie pare cumva exagerată, am putea spune că înaintăm destul de binișor ! Un vîrf mic de ac ne măsoară timpul și se învîrtește ca și cum ar măsura secunde, pe cînd, în realitate și de fiecare dată, el trece indiferent și fără să se oprească la punctul culminant, indicînd numai Dumnezeu știe ce. Ceea ce este sigur, e faptul că sînt ani de cînd ne aflăm aici, sus, că ne simțim cuprinși ca de un fel de amețală, că trăim un vis artificial fără opiu sau hașis, că instanța supremă a moravurilor ne va condamna — și tocmai de aceea opunem cu bună știință multă luciditate și ascutime logică acestei teribile înnegurări. Și oricine va recunoaște că nu din întîmplare ne-am înconjurat de niște minți ca ale domnilor Naphta și Settembrini, în loc să ne mărginim numai la niște Peeperkorni încetoșați — dar lucrul acesta ne silește, este adevărat, la o comparație care se întoarce, din multe puncte de vedere și în special sub raportul *dimensiunii*, în avantajul acestui personaj apărut atît de tîrziu în povestirea noastră. Stînd întins pe balcon, Hans Castorp recunoștea în sine și se vedea silit să-și mărturisească fără ocol că cei doi educatori ultraorganizați sufletește, care-și împărțiseră între ei bietul lui suflet, căpătau dimensiuni reduse fără putință de tăgăduire — în prezența lui Pieter Peeperkorn, așa cum, de altfel, acesta din urmă o și remarcase cu o condescendență batjocoritoare, considerîndu-i drept niște „flecari mărunți“ fapt care pe Hans Castorp îl ispitea să-i califice la fel și să se socotească

foarte fericit că pedagogia ermetică îl pusese în contact cu o personalitate atît de puternică.

Faptul că această personalitate apăruse în calitate de tovarăş de călătorie al Clavdiei Chauchat şi că, prin urmare, constituia un obstacol uriaş, era o chestiune cu totul aparte şi care nu-l tulbura pe Hans Castorp în judecăţile lui de valoare. Şi repetăm că nu se lăsă abătut din calea stimei sincere şi a simpatiei lui — cîteodată cam îndrăzneată faţă de un om de o asemenea dimensiune — numai pentru motivul că făcea pungă comună cu femeia de la care Hans Castorp împrumutase un creion în noaptea Carnavalului. O asemenea comportare nu se potrivea cu firea lui, şi spunînd asta admitem de bună voie că nu numai o singură persoană sau chiar mai multe dintre cititorii noştri vor fi jignite de o asemenea „lipsă de temperament” — că ar fi preferabil ca Hans Castorp să-l fi urît şi să-l fi ocolit pe Peeperkorn şi că, în forul lui interior, să nu fi vorbit despre el decît ca despre un bătrîn imbecil şi un beţiv care vorbea aiurea, în loc să-l viziteze atunci cînd cădea la pat din cauza frigurilor intermitente, să se așeze la căpăţîiul lui şi să sporovăiască împreună cu el — această expresie, fireşte, neaplicîndu-se decît cuvintelor *lui* Hans Castorp, nu şi măreţelor efuziuni ale lui Peeperkorn — şi să se lase influenţat de prezenţa acestei personalităţi, deci să fie dominat de curiozitatea unui călător care vrea să se instruiască. Asta era comportarea lui, iar noi relatăm faptul indiferent dacă riscăm în vreun fel ca cineva să-şi aducă aminte cu acest prilej de Ferdinand Wehsal, care ducea pardesiul lui Hans Castorp. Însă această amintire nu dovedeşte nimic. Eroul nostru nu era un Wehsal. Dar nici profunzimile sufleteşti nu erau în firea lui. În definitiv, nu era de loc „erou”, adică nu femeia era cea care-i determina raporturile cu ceea ce este masculin. Credincioşi principiului nostru de a nu-l face nici

mai bun și nici mai rău decît era, constatăm că refuza în mod simplu — nu în mod conștient și expres, ci în mod naiv — să se lase abătut din cale de anumite considerente romanești în legătură cu drepturile pe care i le-ar fi acordat propriul lui sex, sau să renunțe la avantajele suflatești pe care le avea de pe urma legăturilor cu un asemenea om. Acest lucru poate displace femeilor — și nu ne înșelăm spunînd că însăși doamna Chauchat se enerva independent de voința ei ; acest lucru îl presupunem bazați pe anumite comentarii caustice care-i scăpară în diferite împrejurări asupra cărora vom mai reveni ; dar poate tocmai aceasta era calitatea care făcea din el un subiect atît de potrivit pentru disputele dintre pedagogi.

Pieter Peeperkorn era adesea bolnav — și nimeni nu va fi mirat să afle că se îmbolnăvise chiar a doua zi după seara închinată jocului de cărți și șampaniei. De altfel, aproape toți invitații la acea petrecere prelungită și oboșitoare erau într-un hal fără hal, inclusiv Hans Castorp care avea o durere groaznică de cap, ceea ce nu-l împiedică să facă o vizită amfitrionului său din ajun : așadar se anunță la Peeperkorn prin malaezul pe care-l găsi pe coridorul primului etaj și fu poftit să intre.

Pătrunse în dormitorul cu două paturi al olandezului, printr-un salon care-l despărțea de cel al doamnei Chauchat și constată că se deosebea de tipul obișnuit al camerelor de la „Berghof“ atît prin dimensiuni cît și prin eleganță și confort. Erau acolo fotolii îmbrăcate în mătase și măsuțe cu picioare răsucite ; un covor gros acoperea dușumeaua, iar paturile nu se prezentau nici ele în genul obișnuitelor paturi predestinate morții, ci erau chiar grandioase : adică din lemn de cireș lustruit, cu ornamente de aramă și cu un singur polog comun — fără perdele — și numai cu un mic baldachin care le îngemăna și le ocrotea.

Peeperkorn stătea întins pe unul din cele două paturi, iar cuvertura de mătase roșie era plină de cărți, scrisori și ziare, pe când el citea cu ochelarii, pe nas ziarul *Telegraaf*. Pe scaun, lângă pat, era așezată o tavă pentru cafea, iar pe noptieră, alături de produsele farmaceutice, se găsea o sticlă cu vin roșu pe jumătate goală — vinul ușor și spumos de aseară. Spre discreta uimire a lui Hans Castorp, olandezul nu purta cămașă de pînză albă, ci una de lînă cu mînece lungi, fără guler răsfrînt, răscoită în jurul gîtului, închisă cu nasturi la manșete și care se lipea de umerii lați și de pieptul puternic al bătrînului: grandoarea cme-nească a capului său așezat pe pernă era și mai mărită, exaltată dincolo de sfera burgheză, de acea îmbrăcăminte care dădea chipului un caracter pe de o parte popular și proletar, pe de alta etern și sculptural.

— Negreșit, tinere, spuse el apucînd de partea de sus a ramei ochelarii de corn și punîndu-i alături. Vă rog insistent... nicidecum. Dimpotrivă. Iar Hans Castorp se așază lângă el, ascunzîndu-și efuziunea compătimitoare — nu era oare mai curînd o adevărată admirație la care-l silca nepărtinirea lui, sub forma unei flecăreli prietenești și însuflețite? — pe care Peeperkorn o secunda cu o nepăsare grandioasă și cu o gesticulație insistentă. Nu arăta de loc bine, era galben și părea foarte suferind. Spre dimineată avusese o criză puternică de friguri, iar oboseala care survenise se combina cu urmările chefului.

— Ieri am făcut-o cam lată, spuse el. Nu, dă-mi voie... grav și rău! Sînteți încă... bine, asta n-are importanță... Dar la vîrsta mea și într-o stare atît de amenințătoare... Copila mea, se întoarse el cu o severitate duioasă, însă hotărîtă, spre doamna Chauchat care tocmai intra, venind din salon, acum totul e bine, dar ți-o repet că ar fi fost mai bine să fim mai atenți,

că ar fi trebuit să mă împiedicați... Ceva ca o furtună de minie regească prevesteau trăsăturile chipului și vocea lui. Era însă suficient să-ți închipui furtuna care ar fi izbucnit dacă ai fi încercat în mod serios să-l oprești să bea, pentru a măsura toată nebunia și nedreptatea reproșului. Însă asemenea inconsecvențe făceau parte, fără îndoială, din însăși structura măreției lui. De aceea, tovarășa sa de călătorie nu le dădu nici o atenție, salutându-l pe Hans Castorp care se sculase în picioare — și, de altfel, nici nu-i întinse mâna, ci doar îl invită cu un surâs și câteva semne din cap să stea jos, „mai cu seamă“ să nu se deranjeze, să nu se întrerupă „în nici un fel“, din *tête-à-tête-ul* cu *mynheer* Peeperkorn... Se îndeletnici prin cameră cu fel de fel de lucruri și dădu dispoziție feciorului să ridice tava de la dejun, dispăru o clipă și reapăru în vârful picioarelor, ca să ia parte, în trecere, la conversație — ba, dacă vrem să redăm impresia vagă a lui Hans Castorp, chiar pentru a o supraveghea puțin. Firește! Putuse să se reîntoarcă la „Berghof“ în tovarășia unei personalități de mari dimensiuni, dar de-ndată ce acela care o așteptase aici atîta timp arăta tot respectul cuvenit acestei personalități, de la bărbat la bărbat, ea manifesta o neliniște și chiar puțină asprime cu acele „mai ales“ și cu „în nici un chip“ ale ei. Hans Castorp surîdea, aplecîndu-se peste genunchi ca să-și ascundă zîmbetul, și în același timp ardea de o bucurie lăuntrică.

Peeperkorn îi turnă un pahar de vin din sticla așezată pe noptieră. În asemenea condiții, spuse olandezul, cel mai bine era să reiei lucrurile de acolo de unde le-ai întrerupt noaptea trecută, iar acest vin spumos îndeplinea întru totul și oficiul sifonului. Bău în sănătatea lui Hans Castorp, iar el, în timp ce bea, îl urmări cum ridică paharul cu mâna de căpitan, pistriată, cu unghiile ascuțite și strînsă la manșetă de nasturii că-

mășii de lână, și privi buzele late, ca niște cicatrice, atingînd marginea paharului, precum și vinul curgînd de-a lungul gîtlejului care se urca și cobora, dîndu-i un aspect de proletar sau de statuie. Apoi discutară despre medicamentul ce se găsea pe măsuta de noapte, despre licoarea cafenie din care Peeperkorn înghiți o lingură plină — pe care doamna Chauchat i-o întinsese după ce îi reamintise de ea, era un antipiretic, care conținea mai ales chinină ; iar Peeperkorn îi dădu și musafirului să guste din acest preparat, să-i aprecieze gustul caracteristic, apoi făcu elogiul chininei, care era binefăcătoare nu numai fiindcă distrugea germenii și exersa o influență salutară asupra căldurii naturale a corpului, dar trebuia apreciată și ca tonic ; reducea eliminarea albuminei, favoriza asimilarea, pe scurt era o băutură delicioasă ; o adevărată doctorie care trezea, întărea și reînsuflețea — dar, de asemenea, și un stupefiant ; puteai să-l iei ușor, pe un vîrf de pai, spuse el ca și ieri, glumind într-un fel măreț, exprimîndu-se cu degetele și cu capul, și iarăși semănînd cu un preot păgîn care se pregătește să danseze.

Da, e un lucru minunat această coajă antipiretică — și, de altfel, nu se împliniseră încă trei secole de cînd farmacologia continentului nostru aflase despre existența ei, și nu se împlinise nici o sută de ani de cînd chimia descoperise alcaloidul din care-și trăgea însușirile, anume chinina propriu-zisă — descoperită pînă la un anumit punct și analizată — căci chimia nu putea pretinde că elucidase în mod perfect constituția acestui medicament, nici că ar fi în stare să-l fabrice pe cale artificială. De altfel, farmacologia noastră făcea foarte bine că nu se încredea prea mult în propria ei știință, întrucît la fel se întîmpla și în multe alte domenii : știa anumite lucruri despre dinamism, despre efectele produse de corpuri, însă o încurca de foarte multe ori în strădania de a ști căror cauze trebuiau

atribuite aceste efecte. Tînărul n-avea decît să studieze toxicologia — adică proprietățile elementare care determinau efectele a ceea ce se numeau toxicele, căci nimeni nu va fi în stare să-l lămurească mai bine. Existau acolo, de pildă, veninurile șerpilor despre care nu se știa nimic altceva decît că aceste secreții animale erau pur și simplu niște combinații ale albuminei și se compuneau din diferite albuminoide, care nu-și produceau efectul fulgerător decît din cauza unui dozaj determinat — adică, de fapt, cu totul indeterminat — iar în circulația sîngelui produceau niște efecte fulgerătoare, care nu te puteau decît ului : fiindcă nu erai obișnuit să faci o legătură între albumină și otravă. Dar așa sînt alcătuite toate substanțele din lume — spuse Peperkorn cu capul ridicat pe pernă, cu ochii spălăciți sub arabescurile frunții, făcînd un cerc perfect cu su-lițele degetelor — da, toate substanțele erau făcute să cuprindă concomitent viața și moartea : toate erau în același timp leacuri și otrăvuri, medicația și toxicologia reprezentau unul și același lucru, te vindecai cu otrăvuri și ceea ce credeai că este o forță vitală putea în anumite condiții să ucidă printr-un singur spasm, în răstimpul unei secunde.

Vorbea despre leacuri și despre otrăvuri cu multă insistență și cu o coerență excepțională, iar Hans Castorp îl asculta aplecat înainte, dînd din cap, absorbit nu atît de conținutul acestor expuneri care păreau să-l intereseze foarte mult pe domnul Peperkorn, cît de dorința de a studia în trecere manifestările personalității lui, care, în ultimă instanță, erau tot atît de inexplicabile ca și efectele veninului șerpilor. Dinamismul, continuă Peperkorn, iată ceea ce este esențial în lumea materiei, totul nu-i decît dinamism — restul este condiționat de el. Chiar și chinina este un medicament-otravă, mult mai puternic decît oricare altul. Patru grame de chinină te surzeau, te amețeau, îți tăiau res-

pirația, își tulburau vederea ca și atropina, te îmbă-
 tau ca alcoolul, iar muncitorii care lucrau în fabricile
 de chinină aveau ochii inflamați, buzele umflate și su-
 fereau de erupții ale pielii. Apoi începu să vorbească
 despre *cinchona*, arborele de chinină din pădurile vir-
 gine ale munților Cordilieri, unde se află patria ace-
 stui arbore, la 3 000 de metri altitudine, și de unde s-a
 adus coaja în Spania, într-o epocă atât de tardivă, sub
 numele de „pulberea iezuiților” — această coajă ale
 cărei însușiri băstinașii din America de Sud le cunoș-
 teau de multă vreme ; și, în continuare, descrise formi-
 dabilele plantații de *cinchona* pe care guvernul olandez
 le posedă în Java și de unde sînt imbarcate pentru
 Amsterdam și Londra, în fiecare an, milioane de livre
 din aceste coji roșietice și asemănătoare cu scorțișoara.
 Cojile și, în general, întreg țesutul arborilor din aceste
 păduri, de la *epidermis* și pînă la *cambium* — spuse
 Peeperkorn — posedă extraordinare însușiri dinamice
 atât în bine cît și în rău, iar popoarele de culoare ne
 sînt mult superioare sub raportul cunoașterii droguri-
 lor. Tinerii din multe insule de la răsărit de Noua
 Guinee își prepară un filtru de dragoste cu ajutorul
 scoarței unui anumit arbore care probabil că este un
 copac veninos, ca *Antiaris toxicaria* din Java, care,
 asemenea arborelui *manzanilla*, otrăvea aerul din
 preajmă prin exalările lui, amestecînd de moarte oa-
 menii și animalele — așadar, pisează o coajă din acest
 copac, amestecă praful astfel obținut cu răzătură de
 nucă de cocos, răsucesc amestecul într-o frunză și apoi
 îl pun la copt. Iar în timpul somnului presară această
 mixtură pe năzuroasa pe care o iubesc, iar ea se îndră-
 gostește imediat de acela care i-a presărat-o. Cîteodată
 însăși coaja rădăcinei are o mare putere nocivă, cum
 este cazul cu o liană din arhipelagul malayez, numită
Strychnos tienté, cu ajutorul căreia indigenii prepară,
 adăugîndu-i veninul șarpelui *upasradscia*, o substanță

care, introdusă în circulația sîngelui cu ajutorul unei săgeți, de pildă, produce instantaneu moartea, și nimeni nu va fi în stare să-i spună tînărului Hans Castorp cum se petrece asta. Ceea ce se știe precis este doar oă sub raportul dinamismului *upas* seamănă cu stricnina... Iar Peeperkorn, care sfîrșise prin a se ridica în pat și care își ducea, din cînd în cînd, cu mîna lui de căpitan puțin tremurătoare, paharul de vin la buzele-i sfîrtecate, sorbind cu nesăț, îi povesti în continuare, cu un aer preocupat, despre copacul nucii *vomica* de pe coasta Koromandel, ale cărui boabe portocalii, *nuca vomica*, conțineau alcaloidul cel mai puternic, stricnina — apoi îi vorbi în așa fel, cu glasul scăzut și sprîncenele ridicate, despre ramurile cenușii, despre frunzișul extraordinar de strălucitor și despre florile de un galben-verzui ale acestui arbore, încît tînărul Hans Castorp avu în fața ochilor o imagine totodată tristă și oarecum ți pător împestrită și pînă la urmă nu se simți de loc în apele lui.

Tocmai atunci interveni în discuție doamna Chauchat, atrăgîndu-le atenția că efortul îl obosea pe Peeperkorn și că-i va ridica iarăși temperatura. Oricît de mult regreta că trebuie să întrerupă întrevederea, se vedea silită să-l roage pe Hans Castorp să se mulțumească pentru azi cu atît. Firește că el se supuse imediat acestei rugămînți dar, ulterior, între două accese de friguri intermitente în cursul lunilor care urmară, veni adesea să se așeze la căpătîiul bărbatului cu aspect regesc, în vreme ce doamna Chauchat, ieșind și intrînd, supraveghea cu discreție conversația sau lua parte la ea ; dar chiar și în zilele cînd Peeperkorn nu avea temperatură, Hans Castorp petrecea multe ore împreună cu el și cu tovarășa lui de călătorie, care purta la gît colierul de perle, căci, atunci cînd olandezul nu stătea în pat, rareori pierdea prilejul să nu adune o mică societate formată din internații de la

„Berghof“, care niciodată nu erau aceiași, pentru un joc de cărți, un pahar de vin, sau în vederea altor lucruri plăcute, fie în salon, fie la restaurant, iar Hans Castorp își avea locul lui de vizitator obișnuit între tînăra femeie indolentă și bărbatul măreț. De asemenea făcură împreună plimbări, la care luară parte domniile Ferge și Wehsal, iar peste puțin și Settembrini și Naphta, adversarii întru spirit pe care nu se putuse să nu-i întâlnească și pe care Hans Castorp se simți în adevăr fericit să-i poată prezenta lui Peeperkorn, precum și Clavdiei Chauchat, fără să se sinchisească de loc dacă această prezentare și aceste relații vor fi sau nu plăcute celor doi antagoniști, și cu convingerea ascunsă că amîndoi aveau nevoie de un obiect de studiu pedagogic și că deci vor prefera să facă o bună primire tovarășilor săi indezirabili, decît să renunțe a mai dezbate în fața lui Castorp temele lor controversate.

În adevăr, nu se înșelă în presupunerea că membrii cercului său de prieteni atît de împestrîțat se vor obișnui măcar cu ideea că nu se pot obișnui unii cu alții : existau, bineînțeles, încordări între ei, incompatibilități, ba chiar și o ostilitate tăcută și este de mirare chiar pentru noi înșine că neînsemnatul nostru erou s-a priceput să-i grupeze în jurul lui — dar ne explicăm situația prin temperamentul său afabil, voios și plin de viață care-l făcea să găsească totul „demn de a fi ascultat“, adică avea însușirea care s-ar putea numi o fire îndatoritoare, nu numai în sensul că îl împrietea cu persoanele și cu personalitățile cele mai diverse, ci îl făcea să reușească a le împrietenii între ele pînă la un anumit punct.

Ciudate mai erau aceste împletiri de relații care oscilau într-o parte și alta ! Sîntem ispitiți să înfățișăm o clipă măcar toate firele lor înecate, așa precum în timpul unor plimbări însuși Hans Castorp

le observa cu o privire șireată și binevoitoare. Era, printre ei, nenorocitul Wehsal, care o dorea arzător pe doamna Chauchat, și-i lingusea într-un chip josnic pe Peeperkorn și pe Hans Castorp, pe unul din pricina măreției lui actuale, pe celălalt din considerații ce țineau de trecut. Și mai era, la rîndul ei, Clavdia Chauchat, bolnava și călătoarea cu mersul indolent și grațios, sclava convinsă (fără îndoială) a lui Peeperkorn, deși era puțin neliniștită și sîcîită în ascuns, văzînd pe cavalerul unei îndepărtate nopți de Carnaval într-o atît de mare intimitate cu domnul și stăpînul ei. Oare această sîcîială nu te făcea să te gîndești la cea care se manifesta și în relațiile ei cu Settembrini? Cu acest retor și umanist pe care nu-l putea suferi și pe care-l socotea prezumțios și inuman? Cu prietenul și educatorul tînărului Hans Castorp — pe care l-ar fi întrebat cu plăcere despre cuvintele azvîrlite cu dispreț, în acel idiom mediteranean înțeles de ea tot atît de puțin pe cît îi înțelegea el graiul — al tînărului german atît de bine crescut, al acestui mic burghez drăguț, de familie bună și cu o pată umedă — așadar despre cuvintele rostite atunci cînd, odinioară, acesta era tocmai pe punctul să se apropie de ea? Hans Castorp, îndrăgostit, cum se obișnuiește să se spună, „pînă peste urechi“, nu în sensul glumeț al acestei expresii, ci așa cum iubești atunci cînd dragostea este interzisă și nesăbuită, iar în acest caz nu există nici o posibilitate să cînți mici și duioase cîntece de la șes — prin urmare un îndrăgostit duios și, prin însuși acest fapt, sortit să depindă, să fie supus, suspinător și bun să slujească, dar cu toate acestea capabil să păstreze chiar și în sclavie destulă șiretenie ca să-și dea perfect de bine seama de valoarea pe care devotamentul lui putea s-o reprezinte — orice s-ar fi întîmplat: în sufletul bol-

navei cu mersul lunecător și cu ochii de o tăietură fermecător de tătarască, dragostea lui Castorp reprezenta o valoare asupra căreia atitudinea lui Settembrini față de ea putea să atragă atenția doamnei Chauchat — o atitudine care nu făcea decît să-i confirme prea evident bănuielile, deoarece ea era în adevăr atît de distantă pe cît putea s-o îngăduie politețea umanistă. Însă partea cea mai rea — sau : avantajul în ochii lui Hans Castorp — dăinuia în faptul că legăturile cu Naphta, de la care ea așteptase foarte mult, nu-i ofereau de loc o compensație. Desigur, aici nu se izbea de o atitudine destinată s-o nege fundamental, ca aceea pe care i-o opunea domnul Lodovico, iar condițiile erau mai favorabile pentru întreținerea unor convorbiri : discutau cîteodată numai ei singuri, Clavdia și tăiosul mititel, despre cărți și despre probleme de filozofie politică pe care înțelegeau să le trateze într-un spirit extremist ; iar Hans Castorp participa cu toată sinceritatea. Însă o anumită limitare pe care parvenitul i-o impunea, așa cum procedează de altfel toți parvenii, nu putea să treacă neobservată ; în fond, terorismul spaniol al lui Naphta nu se potrivea de loc cu umanitatea peregrină și indolentă a doamnei Chauchat ; iar la asta se mai adăuga încă un element și mai subtil, adică o ușoară ostilitate abia perceptibilă față de ea, pe care, cu perspicacitatea ei feminină, o simțea emanînd de la cei doi adversari, de la Settembrini ca și de la Naphta (tot așa cum o simțea foarte bine și cavalerul ei de la Carnaval) și datorată legăturilor pe care amîndoi le aveau cu el, așadar cu Hans Castorp : era reaua voință a educatorului față de femeie, care introducea un element tulburător și stingheritor, cu alte cuvinte această ostilitate tainică și originară care îi apropia — deoarece adversitatea lor era neutrali-

zată de sentimentele de pedagogi care-i însuflețeau pe amîndoi.

Nu intra oare un pic din această ostilitate și în atitudinea pe care cei doi dialecticieni o adoptau față de Pieter Peeperkorn? Hans Castorp avea impresia că o observă, poate pentru că o prevăzuse cu atîta malițiozitate, mai cu seamă că, în definitiv, fusese destul de nerăbdător să-i strîngă la un loc, pe bîlbîitul cu aspect regesc și pe cei doi „consilieri de regență” ai lui, cum le spunea cîteodată în glumă, și să studieze rezultatul acestei confruntări. *Mynbeer* era în aer liber mai puțin grandios decît într-un spațiu limitat. Pălăria mare de fetru, pe care și-o îndeșase pe frunte și care-i acoperea deopotrivă atît şuvițele de păr lungi și albe cît și liniile mari ale frunții, îi micșoră trăsăturile, le chircea oarecum și răpea chiar din majestatea nasului care se înroșea; în afară de asta, era mult mai impunător atunci cînd stătea nemișcat decît atunci cînd mergea: avea obiceiul să facă pași scurți și să-și lase toată greutatea trupului, începînd din creștet, pe piciorul care pășea, ceea ce te îndemna să te gîndești mai curînd la o senilitate jalnică decît la o regalitate fermecătoare; în sfîrșit, nu mergea drept, cît era de mare, ci prăbușit în sine. Dar cu toate acestea, domina cu un cap și mai bine atît pe domnul Lodovico cît și pe mititelul Naphta — iar acest fapt nu era singurul prin care prezența lui apăsa destul de mult existența celor doi politicieni, exact atît pe cît o prevăzuse Hans Castorp.

Era o presiune, o diminuare și un prejudiciu izvorîte din comparația pe care te vedeai silit s-o faci — sensibile observatorului malițios dar sensibil deopotrivă și celor în cauză, adică celor doi bărbați firavi și supraarticulați, cît și gîngavului magnific. Peeperkorn se purta cu Naphta și cu Settembrini cu o politețe și o atenție extremă și cu un respect pe

care Hans Castorp l-ar fi calificat drept ironic, dacă nu l-ar fi împiedicat sentimentul foarte limpede că o asemenea atitudine ironică nu se potrivea cu ideea unui om de mare anvergură. Regii nu cunosc ironia — nici măcar în sensul unui procedeu de retorică directă și clasică, cu atât mai puțin într-un sens mai complicat. Așadar, era mai degrabă o zeflemiseală subtilă și măreață totodată, care, sub o aparență de seriozitate puțin cam exagerată, fie ascunsă, fie fățișă caracteriza purtarea olandezului față de prietenii lui Hans. „Da — da — ! spunea el, de pildă, amenințându-i cu degetul și întorcînd capul cu niște buze care surideau zeflemitor. Sînt... Sînt... Stimații mei domni, vă atrag atenția... *Cerebrum*, cerebral, mă înțelegeți ! Nu... nu, perfect extraordinar, este se pare totuși...” Iar ei se răzbușau, schimbînd niște priviri care, după ce se întâlneau, se înălțau cu deznădejde spre cer, căutînd ochii lui Hans Castorp, însă acesta se susținea privirii lor.

Se întîmpla chiar ca domnul Settembrini să ceară fără ocol socoteală elevului său, manifestîndu-și astfel neliniștea de pedagog.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, domnule inginer, nu-i decît un bătrîn stupid ! Ce-ați găsit la el ? Vă poate fi folositor cu ceva ? Îmi stă mintea în loc. Totul ar fi limpede — fără însă a fi prea lăudabil — dacă l-ați tolera pur și simplu numai pentru că doriți ca prin intermediul său să fiți în tovărășia aceleia care momentan îi este amantă. Dar este imposibil să nu-ți dai seama că vă ocupați de el aproape mult mai mult decît de ea. Vă rog, ajutați-mă să pricep...

Hans Castorp începu să rîdă.

— Negreșit ! spuse el. Perfect ! Se întîmplă că... Dați-mi voie... Bine ! Și totodată se silea să imite și gesturile lui Peeperkorn. Da, da, continuă el să rîdă, vi se pare stupid, și totuși, domnule Settembrini, nu-i

limpede de loc ceea ce în ochii dumneavoastră este, desigur, mai rău decît stupid. Ah, prostie ! Există atîtea soiuri de prostii, iar inteligența nu-i nici ea cea mai bună dintre ele... Atenție, mi se pare că am brodit o formulă bine ticluită, am emis o aserțiune. Cum vă place ?

— Foarte mult. Aștept cu nerăbdare prima dumneavoastră culegere de aforisme. Dar poate nu-i prea tîrziu dacă vă rog să vă amintiți de anumite considerații pe care le-am făcut împreună asupra primejdiei ce-o reprezintă paradoxul pentru om.

— Nu le-am uitat, domnule Settembrini. Sigur că nu le-am uitat. Nu, cu această vorbă a mea n-am vrut cîtuși de puțin să vînez paradoxuri. Voiam numai să vă arăt cîtă greutate întîmpini cînd încerci să deosebești „prostia” de „inteligență”... Așadar... să le deosebești, nu-i așa ? Însă este atît de greu să le deosebești, întrucît se confundă. Știu foarte bine, urîți *guazzabuglio*-ul mistic și sînteți partizanul valorii, sînteți pentru judecata de valoare, și vă dau perfectă dreptate. Dar a deosebi prostia de inteligență este, cîteodată, un adevărat mister și de orice natură ar fi el, trebuie să ai dreptul să te ocupi și de mistere, admitînd că ai fi mînat de dorința sinceră de a le pătrunde pe cît posibil. O să vă pun o întrebare. Vă întreb : puteți tăgădui că ne bagă pe toți în buzunar, pe toți, atîți cîți sîntem ? Mă exprim în mod vulgar, și totuși, pe cît îmi pot da seama, nu puteți nega. Ne bagă pe toți în buzunar și are de undeva, nu știu de unde, dreptul să-și bată joc de noi. De unde ? Cu ce drept ? Pentru ce ? Firește, nu datorită inteligenței. Recunosc că abia dacă poate fi vorba de inteligență. Este un om al confuziei și al sensibilității, sensibilitatea fiind, ca să spunem așa, marota lui — iertați-mi această expresie trivială ! Vreau să spun : nu ne bagă

în buzunar cu prea marea-i inteligență — adică, veți protesta dumneavoastră, nu cu elemente de natură spirituală și, în adevăr, așa este. Însă nici cu elemente ale corpului. Nu din pricina umerilor lui de căpitan, nici din cauza forței musculare și brutale, și nici pentru că ar putea să ne doboare cu un pumn pe fiecare dintre noi. Nici nu-i trece prin minte, ceea ce ar fi în stare să facă, iar dacă eventual se întâmplă să-i treacă prin cap, ajung doar câteva cuvinte civilizate ca să-l potolească... Așadar, nu ne impresionează cu elemente fizice. Și totuși, fără îndoială, trupul joacă un rol în toate acestea, nu numai în înțelesul forței musculare, ci într-un altul, adică într-un sens mistic — problema devine mistică în măsura în care trupul joacă un rol — iar elementul fizic se preface în element spiritual, sau invers, așa încât nu-l mai deosebești pe unul de celălalt, și nu mai poți deosebi prostia de inteligență, dar și într-un caz și în altul efectul este dinamismul, încât ne bagă în buzunar pe toți. Și nu avem decât un singur cuvânt pentru a exprima acest fapt, căruia îi zicem „personalitate”. Fără îndoială că acest cuvânt e folosit pe bună dreptate, întrucât toți sîntem niște personalități, morale și juridice, sau cum doriți. Dar nu asta vreau să spun. Vreau să vorbesc despre un mister care este dincolo de inteligență și de prostie, și de care trebuie să ne fie îngăduit să ne preocupăm — în parte ca să-l pătrundem în măsura posibilității, în parte pentru propria noastră edificare și lămurire. Și dacă sînteți un partizan al valorilor, personalitatea este, în definitiv, o valoare pozitivă, cred eu, un element mult mai pozitiv decât prostia și inteligența, pozitiv în cel mai înalt grad, pozitiv într-un mod *absolut*, ca viața — pe scurt: este o valoare a vieții, și este făcută să te intereseze, în adevăr, în mod deosebit. Iată ceea ce am crezut că trebuie să vă spun în privința prostiei.

De cîtva timp, Hans Castorp nu se mai zăpăcea și nu se mai încurca pe parcursul unor asemenea destăinuirii și nu mai rămînea ca o momîie. Își ducea replica pînă la capăt, cobora glasul, punea un punct final și-și continua bărbătește drumul, deși încă mai roșea, iar în adîncul sufletului se temea de tăcerea care va urma după vorbele sale și în cuprinsul căreia i se dădea răgazul să-i fie rușine. Domnul Settembrini prelungi voit această tăcere ; apoi, spuse :

— Tăgăduiți că alergați după paradoxuri. Însă știți tot atît de bine că îmi displace să vă văd alergînd după mistere. Făcînd din personalitate un mister, riscați să cădeți în idolatrie. Venerați o mască. Vedeți o mistică acolo unde nu-i decît o mistificare. Ne aflăm în prezența uneia dintre acele forme găunoase și înșelătoare prin care demonul trupului și al fizionomiei se complace cîteodată să ne păcălească. N-ați frecventat niciodată mediul cabotinilor ? Nu cunoașteți acele capete de mimi care întrunesc trăsăturile lui Iulius Cezar, ale lui Goethe și ale lui Beethoven, și ai căror fericiți posesori, deîndată ce deschid gura, se dovedesc a fi cei mai lamentabili nerozi care se află sub soare ?

— Bine ! Un joc al naturii, spuse Hans Castorp. Însă nu-i numai un joc al naturii, nu-i numai o păcăleală. Căci de vreme ce acești oameni sînt actori, trebuie să aibă talent, iar talentul este superior inteligenței și prostiei, este o valoare a vieții. Iar *mynheer Peeperkorn* are talent, orice ați spune, și datorită acestui talent ne bagă pe toți în buzunar. Așezați-l pe domnul Naphta într-un colț al unei camere și puneți-l să țină o conferință care să fie extraordinar de interesantă, să vorbească, de pildă, despre Grigore cel Mare și împărăția lui Dumnezeu — iar în celălalt colț al camerei să se afle Peeperkorn cu gura lui stra-

nie și cu sprîncenele încruntate, care să nu spună decît : „Negreșit ! Dați-mi voie... Lichidat !” — și o să vedeți că oamenii vor face cerc în jurul lui Peeperkorn, toți, fără nici o excepție, iar Naphta va rămîne absolut singur cu inteligența lui și cu împărăția lui Dumnezeu, deși vorbește cu o asemenea limpezime încît te pătrunde pînă în măduva oaselor, cum îi place lui Behrens să spună.

— Nu vă este rușine să elogiați succesul în felul acesta ? întrebă domnul Settembrini. *Mundus vult decipi*¹. Nu aș pretinde ca lumea să se strîngă în jurul domnului Naphta. Este un spirit dăunător. Dar sînt ispitit să trec de partea lui în scena pe care ați imaginat-o și pe care păreți să o aprobați într-un chip rușinos. Încercați numai să disprețuiți claritatea, precizia și logica, adică tocmai componentele Cuvîntului omenesc. Încercați să preferați în locul lor nu știu ce bîlbîială izvorîta din șarlatanism intuitiv — și diavolul vă va socoti din ceata lui.

— Dar vă asigur că știe să vorbească foarte coherenț atunci cînd se însuflește, spuse Hans Castorp. Mi-a vorbit de curînd despre otrăvurile puternice și despre arborii veninoși asiatici. Era atît de interesant, încît relatarea începuse să devină sinistră, iar pe de altă parte ceea ce spunea era mai puțin interesant decît efectul produs de personalitatea lui. Iar asta îi dădea o notă interesantă și sinistră totodată...

— Firește, cunoaștem slăbiciunea dumneavoastră pentru tot ce-i asiatic. Este adevărat, eu nu sînt în stare să vă servesc miracole de soiul acesta, răspunse cu atîta amărăciune domnul Settembrini, încît Hans Castorp se grăbi să declare că avantajele pe care le datora el învățăturii domnului Settembrini erau de cu totul alt ordin și nimănui nu i-ar trece prin minte să

---

¹ Lumea vrea să fie înșelată (lat.).

facă vreo comparație oare ar fi dăunat ambelor părți. Însă italianul se făcu că nu observă această politețe. Și continuă :

— Oricum ar fi, îmi îngăduiți, domnule inginer, să vă admir obiectivitatea și liniștea sufletească. Veți recunoaște că atinge grotescul. Căci lucrurile așa cum se înfățișează și se desfășoară... Namila aceasta v-a răpit-o pe Beatrice — căci îmi place să spun lucrurilor pe nume. Iar dumneavoastră ? Este ceva nemai-auzit.

— Deosebiri de temperament, domnule Settembrini. Deosebiri de rasă în ceea ce privește galanteria cavalierească și înflăcărarea singelui. Firește, dumneavoastră, ca om din Sud, ați fi recurs la otravă și la pumnal, sau în orice caz ați da întâmplării un caracter monden și pasional, pe scurt, ați sări ca un cocoș. Fără îndoială că asta ar fi ceva foarte viril, foarte viril și foarte elegant. Cu mine, însă, lucrurile se petrec altfel. Nu sînt chiar atît de viril încît să văd într-un rival doar pe masculul îndrăgostit de aceeași femeie — sau, poate, nu sînt absolut de loc, dar este sigur că nu sînt de o manieră pe care fără voia mea o numesc „mondenă“, deși nu știu prea bine de ce. Mă întreb în adîncul meu dacă am ceva să-i reproșez. Mi-a făcut cu bună știință vreun rău oarecare ? Fiindcă o jignire trebuie făcută cu intenție, altfel nu mai este jignire. Iar în ceea ce privește „vinovăția“, s-ar cuveni să i-o atribui ei, însă de fapt nu am nici un drept — nu am nici în general și nici în special în ceea ce-l privește pe Peeperkorn. Căci, în primul rînd, el este o personalitate, ceea ce contează la femei, iar în al doilea rînd nu este un civil ca mine, ci un fel de militar ca vărul meu, adică are un *point d'honneur*, o marotă și tocmai aceasta este sensibilitatea, viața... Debitez prostii, însă prefer mai curînd să bat puțin cîmpii și să exprim doar pe ju-

mătate lucrurile greu de exprimat, decît să spun mereu aceleași lucruri comune impecabile și tradiționale — întrucît există poate în caracterul meu ceva ca o trăsătură militară, dacă pot spune astfel...

— Spuneți-o mereu, repetați-o neconținut, aprobă domnul Settembrini dînd din cap. În orice caz, asta ar fi o trăsătură de caracter care s-ar cuveni lăudată. Curajul cunoașterii și al expresiei — iată sensul profund al literaturii și al umanității.

Astfel ajunseră să se despartă în termeni acceptabili ; căci domnul Settembrini dăduse sfîrșitului discuției o întorsătură împăciuitoare și avea motive foarte întemeiate s-o facă. Poziția sa nu era, în adevăr, inatacabilă și n-ar fi fost prudent din partea lui să împingă severitatea prea departe ; o discuție care ar fi atins și problema geloziei era un teren cam alunecos pentru el ; la un moment dat, ar fi trebuit să răspundă că din punctul de vedere al vocației sale pedagogice, nici relațiile lui cu omul nu erau de un ordin pur social, că prin urmare prea puternicul Peeperkorn tulbura pe cei din jur cu aceleași drepturi ca Naphtă și doamna Chauchat ; și că, în sfîrșit, nu putea nădăjdui să-și sustragă elevul de sub influența și acțiunea superiorității firești a unei personalități, căreia chiar și el putea să-i scape tot atît de puțin ca și partenerul lui în aceste întreceri intelectuale.

Ieșeau din încurcătură și mai lesne atunci cînd dezbăteau subiecte înalte, cînd discutau și rețineau atenția celor cu care se plimbau, printr-una din controversele lor elegante, pătimașe și totodată academice, însă conduse pe un ton ca și cum ar fi fost vorba despre o arzătoare problemă de actualitate, de o importanță vitală, dezbateri pe care le întrețineau aproape în întregime numai ei singuri, căci atîta timp cît durau, personalitatea „de mare dimensiune“, pre-

zentă și ea, era oarecum neutralizată, deoarece nu putea lua parte decît doar prin exclamații de uimire, încruntări de sprîncene și incoherențe obscure și batjocoritoare. Dar chiar și în aceste condiții exercita asupra tuturor un fel de presiune și arunca o umbră asupra discuției însăși, în așa fel încît aceasta își pierdea parcă strălucirea, căci îi opunea ceva nedefinit dar resimțit puternic de toți în mod inconștient sau Dumnezeu știe cît de conștient; fapt care nu numai că nu favoriza nici una dintre cele două părți angajate în dispută, dar silea însăși disputa să-și piardă din marea ei însemnătate și chiar — șovăim să spunem — o făcea să pară zadarnică. Sau altfel spus: controversa lor subtilă, deși era continuată cu înverșunare și se referea în taină, într-un fel vag, de loc precizat, la cel cu dimensiuni mari care păsea alături de ei, totuși magnetismul acestuia din urmă îi slăbea importanța. Nu s-ar putea descrie altfel acest fenomen misterios și foarte neplăcut pentru cei doi adversari. Este clar că, dacă Pieter Peerperkorn nu s-ar fi aflat acolo, ai fi fost constrîns să participi la dispută într-un mod mult mai decisiv, trecînd de pildă de partea lui Leo Naphta, care apăra caracterul revoluționar al bisericii, deci împotriva tezei domnului Settembrini, care nu voia să vadă în această putere istorică decît protectoarea forțelor obscure ale conservatorismului și pretindea că toate năzuințele favorabile vieții și viitorului, toate forțele revoluției și progresului izvorau din principiile iluministe, științifice și progresiste, din epoca glorioasă a renașterii civilizatei antice, și persista în această profesiune de credință cu un măreț elan al cuvîntului și al gestului. Atunci Naphta, cu un ton rece și categoric, se încumeta să dovedească — și o dovedi cu o evidență deosebit de strălucitoare — că biserica, întrupînd prin-

cipiul ascetismului religios, este, în esență, foarte departe de a se erija în apărătoarea și susținătoarea a ceea ce se încapățânează să mai dăinuiască retrograd în cultura umană, așadar a principiilor juridice ale statului, că dimpotrivă a înscris în mod constant pe drapelul ei principiul revoluționar cel mai radical, răsturnarea cea mai completă, și, la urma urmelor, tot ceea ce e socotit demn de a fi păstrat, tot ceea ce nevolnicii, lașii și conservatorii, adică burghezii, încearcă să păstreze — statul și familia, arta și știința profană — a fost întotdeauna în opoziție conștientă sau inconștientă cu ideea religioasă, cu biserica a cărei năzuință inițială și al cărei scop invariabil este dizolvarea oricărui ordin temporar și reorganizarea societății după modelul împărăției ideale și comuniste a lui Dumnezeu.

Domnul Settembrini luă apoi cuvântul, și, Doamne Dumnezeule ! îl folosi bine. O asemenea confundare diabolică a ideii revoluționare cu revolta generală a tuturor instinctelor rele, spuse el, este demnă de compătimire. Spiritul înnoitor al bisericii s-a încapățânat secole de-a rîndul să urmărească sugrumarea prin inchiziție a gândirii fecunde și înăbușirea acesteia în fumul rugurilor, și iată că, azi, se proclamă revoluționară prin solii săi, pretinzînd că țelul ei este să înlocuiască Libertatea, Civilizația și Democrația cu dictatura plebei și cu barbaria. Ei, iată, în adevăr, un exemplu înspăimîntător de consecvență contradictorie și de contradicție consecventă.

Naphta obiectează că nici contrazicătorul său nu conținea să evite niște contradicții asemănătoare. Democrat, dacă ar fi să-l crezi, el se exprimă într-un mod foarte puțin favorabil egalității și nu dovedește de loc vreo simpatie pentru popor, manifestînd, dimpotrivă, o atitudine de impertinență aristocratică și jignitoare, căci califică drept plebe proletariatul mondial chemat

să instaureze o dictatură provizorie. În același timp, se comportă ca un democrat față de biserică, însă biserica este, în adevăr — trebuie s-o recunoaștem cu mîndrie — puterea cea mai nobilă a istoriei omenirii, nobilă în înțelesul suprem și cel mai înalt, în înțelesul spiritului. Căci spiritul ascetic — dacă te poți folosi de un asemenea pleonasm — spiritul negației lumii și al nimicirii lumii este noblețea prin excelență, principiul aristocratic în stare pură, un asemenea principiu nu poate deveni popular — iar biserica de cînd e lumea a fost, în fond, nepopulară. Dacă domnul Settembrini și-ar fi dat puțină osteneală să facă doar cîteva investigații de ordin literar asupra civilizației evului mediu, ar fi descoperit puternica antipatie pe care poporul — poporul în înțelesul cel mai larg — a simțit-o față de cinul bisericesc ; au existat de pildă, în evul mediu, cîteva tipuri de călugări, închipuite de poeții populari, care au opus încă de pe atunci, într-un stil foarte luteran, vinul, femeia și cîntecul ideii de ascetism. Toate instinctele eroismului profan, întregul spirit războinic, și, în plus, poezia galantă au dăinuit într-un conflict mai mult sau mai puțin mărturisit cu ideea religioasă, și, prin urmare, cu ierarhia. Căci toate acestea erau „Lumea“, și spiritul plebeian în comparație cu noblețea spirituală reprezentată de biserică.

Domnul Settembrini îi mulțumi contrazicătorului său fiindcă binevoise să-i împrăspăteze memoria. Tipul călugărului Ilsan din *Grădina trandafirilor* era, în adevăr, delicios față cu aristocratismul mormîntului, slăvit în acest poem, iar dacă Ilsan nu era totuși un partizan al reformatorului german la care s-a făcut adineauri aluzie, îl vom găsi oricum gata să apere cu înflăcărare orice individualism democratic, care stătea chiar la baza doctrinei lui, împotriva oricărei forme de feudalitate spirituală și de acaparare a personalității.

— Vai ! strigă deodată Naphta. Și ce făcea el cu o atît de omenească absență a prejudecăților din dreptul canonic ? Din dreptul canonic — care nu ceruse decît apartenența la comunitatea bisericii și fidelitatea față de dogmă, și care se eliberase de toate considerațiile sociale și publice, declarînd că toți sclavii, prizonierii de război cît și șerbii au dreptul să depună mărturie și să primească o moștenire — în vreme ce dreptul roman condiționa exercitarea dreptului de proprietate personală și prin starea de cetățean liber, iar dreptul germanic îl făcuse să depindă de naționalitatea și de libertatea personală !

Această afirmație, remarcă Settembrini cu un glas tăios, va fi fost fără îndoială menținută nu-fără gîndul ascuns al „dijmei canonice“, încasată pentru fiecare testament. În plus, vorbi despre „demagogia clericală“, pe care o reduse la o voință de putere lipsită de scrupule, comentă faptul că biserica punea în circulație infernul pe care zeitățile antice îl repudiau și afirmau, printre altele, că ceea ce interesa biserica era, după cît se părea, cantitatea de suflet_e mai mult decît calitatea lor, de unde îți este îngăduit să ajungi la concluzia că era profund lipsită de noblețe spirituală.

Biserica — lipsită de noblețe ? Atunci domnul Settembrini ar trebui să acorde mai multă atenție aristocratismului neînduplecat din care se inspira ideea eredității rușinii ; transmiterea unei greșeli pe linia descendenților care, în mod democratic vorbind, erau totuși nevinovați ; să se gîndească la disprețul care, de-a lungul vicții lor apăsă, de pildă, asupra copiilor naturali lipsiți de orice drept. Dar domnul Settembrini îl rugă pe Naphta să nu mai insiste — în primul rînd pentru că sentimentele lui umane se răzvrăteau împotriva unei asemenea stări de lucruri, și în al doilea rînd pentru că era obosit de ocolișuri, deoarece în viclesugurile apologetice adversarului său, el recunoștea cultul

absolut infam și diabolic al neantului pe care voia să-l intituleze spirit, și avea pretenția să facă din nepopularitatea recunoscută a principiului ascetic ceva legitim și sfânt.

Aici Naphta ceru îngăduința să izbucnească în râs. Să vorbești despre nihilismul bisericii ! Despre nihilismul sistemului de guvernământ cel mai realist din istoria lumii ! Domnului Settembrini nu-i trecuse niciodată prin cap și nici măcar nu simțise suflul de ironie umană cu care biserica făcea nesfârșite concesii carnalului, ascunzînd cu o condescendență prevăzătoare ultimele consecințe ale principiului și lăsînd spiritul să domnească în chip de influență regulatoare, fără să contrazică prea tare natura ? Este oare cu puțință ca el să nu fi auzit vorbindu-se nici despre subtila concepție a „indulgenței“, care cuprindea chiar și o taină, anume aceea a căsătoriei, și care nu era de loc un bun pozitiv asemenea celorlalte taine, ci pur și simplu o apărare împotriva păcatului, dăruită pentru a modera poftele simțurilor și neînfrînarea, astfel încît principiul ascetic, idealul castității să se păstreze, fără ca trupul și carnalul să fie supuse unei severități nepolitice ?

Așadar, cum este posibil ca domnul Settembrini să nu fie împotriva acestei înfiorătoare concepții a „politicului“, împotriva acestui gest de o îngăduință și de o prudență prezumțioasă, prin care spiritul — sau ceea ce era înfățișat ca atare — își lua asupra sa sarcina să realizeze o operă în locul contrariului său pretins vinovat și pe care voia să-l trateze „în mod politic“, pe cînd, în realitate, acesta nu are de loc nevoie de asemenea îngăduință otrăvită ; împotriva blestematei duplicități a unei concepții asupra lumii care popula universul cu demoni, adică atît viața cît și contrariul său prezumțios, spiritul : căci dacă una reprezenta principiul răului, și cealaltă, ca negație pură, trebuia să fie la fel. Luă apoi apărarea inocenței voluptății — ceca

ce-l făcu pe Hans Castorp să se gîndească la mica mansardă de umanism cu pupitrul, scaunele de paie și carafa de apă — în vreme ce Naphta, afirmînd că nu există voluptate fără păcat și că natura are toate motivele să-și simtă conștiința neliniștită în fața spiritului, definea politica bisericii și îngăduința spiritului ca „iubire“ ca să combată nihilismul principiului ascetic — iar Hans Castorp socoti că acest cuvînt, „iubire“, nu se potrivea cîtuși de puțin cu înfățișarea tăiosului, slăbului și mititelului Naphta...

Și toate acestea continuau la nesfîrșit : cunoaștem jocul, Hans Castorp îl cunoștea deopotrivă. Ca și el, am ascultat o clipă, ca să vedem înfățișarea pe care o va lua una dintre aceste întreceri peripateticieni la umbra „personalității“ care-i însoțea pe cei ce se plimbau, și în ce chip această prezență va determina ca discuția să piardă, pe nesimțite, din strălucire. Astfel se întîmpla că tainica nevoie de a ține seama de această prezență stingea scînteia care țîșnea din cînd în cînd, producînd acea senzație de descurajare ce ne cuprinde atunci cînd se întrerupe curentul electric. Perfect ! așa se întîmpla. Nu mai existau nici pîlpîiri între contrazicători, nici fulgere, nici fluid spiritual — căci această prezență, pe care spiritul voia s-o neutralizeze, era cea care, dimpotrivă, neutraliza spiritul ; iar Hans Castorp, plin de uimire și curiozitate, își dădea seama de acest fapt.

Revoluția și conservatorismul se ciocneau acolo într-o aprigă controversă — și te uitai la Peeperkorn, și-l vedeai cum mergea, nu prea impozant, ba chiar cu pasul puțin cam slăbit, și cu pălăria trasă pe frunte ; îi vedeai buzele late, ca niște cicatrice, și-l auzai cum, arătînd glumeț cu capul pe interlocutori, zicea : „Da, da, da ! *Cerebrum*, cerebral, înțelegeți ! Este... Pe de altă parte, se pare...“ : și iată că brusc, fluidul murea definitiv. Căutau aiurea, recurgeau la niște vrăji mai tari, ajungeau la „problema aristocratică“, la cea a

popularității și a nobleței. Dar nu mai țîșnea nici o știință. Ca prin farmec, conversația căpăta o întorsătură personală : Hans Castorp îl vedea pe tovarășul de călătorie al Clavdiei, întins pe pat, acoperit cu cuvertura de mătase roșie, în cămașa de tricou fără guler, arătînd în parte ca un muncitor bătrîn și în parte ca un bust imperial, și după cîteva pîlpîiri slabe tensiunea disputei se stîngea. Urmau încordări și mai mari. Pe de o parte, negarea și cultul neantului — iar pe de altă parte, afirmarea unui da etern și a dragostei pentru spirit, pentru viață. Ce deveneau tensiunea, fulgerul și fluidul atunci cînd îți aruncai privirea spre *mynheer* — lucru care se întîmpla precis, aproape automat, din pricina unei atracții tainice ? Pe scurt, *nu mai existau*, și, ca să redăm o observație a lui Hans, ceea ce se petrecea nu era nici mai mult nici mai puțin decît un mister. Pentru culegerea lui de aforisme, putea să rețină că un mister nu se poate exprima decît prin cele mai simple cuvinte — sau, în caz contrar, rămîne de-a pururi neexprimat. Totuși, pentru a exprima misterul despre care este vorba, s-ar putea spune foarte simplu că, privindu-l, Pieter Peeperkorn, cu masca lui regească și brăzdată de riduri, cu gura lui schimonosită de o strîmbătură amară, era și pentru și contra, că și unul și celălalt îi conveneau și se anulau în el : asta și cealaltă, unul și celălalt. Da, așa se comporta acest bătrîn stupid, acest zero atotstăpînitor ! Paraliza nervul controversii, dar nu încurcînd lucrurile prin ocolișuri întortocheate, ca Naphta ; nu avea o atitudine echivocă, la fel cu acesta din urmă, ci se manifesta într-un mod cu totul diferit, într-un mod pozitiv, căci acest mister șovăitor, însă evident ca lumina zilei, se situa nu numai dincolo de prostie și de inteligență, dar era mai presus de atîtea alte antiteze pe care domnii Settembrini și Naphta le invocau din dorința de a obține tensiunea maximă, necesară scopurilor lor pedagogice.

Personalitatea, după cît se pare, nu era educativă — și cu toate acestea, ce noroc putea constitui pentru cineva care călătorea ca să se cultive ! Cît era de ciudat să observi acest dublu aspect al unui rege, atunci cînd cei doi contrazicători începură să discute despre călătorie, despre greșală și despre taina indulgenței, despre păcat și nevinovăția voluptății. Îl vedeai cum își lăsa capul pe umăr și pe piept, cum buzele îndurerate i se deschideau iar gura-i obosită și tînguitoare se căsea, nările se umflau și se lărgeau ca și cum ar fi pătimit, cutele frunții se ridicau iar ochii i se măreau într-o spălăcită privire suferindă : o icoană a amărăciunii. Dar iată că, deodată, în aceeași clipă, această figură de martir căpăta o expresie de voluptate. Aplecarea capului într-o parte devenea malițioasă, buzele încă întredeschise surîdeau cu nerușinare, gropița de sibarit, pe care am remarcat-o și în alte împrejurări, îi apărea în obraz — și iată că preotul păgîn și dănuitor răsărea acolo, în vreme ce cu un gest batjocoritor al capului arăta pe cei doi care discutau aprig, și-l auzcai zicînd : „Ei, da, da, da... perfect. Asta-i... Astea sînt... Iată ceva nou... Taina voluptății, înțelegeți...”

Cu toate acestea, așa cum am spus-o, destituiții prieteni și profesori ai lui Hans Castorp se mai găseau încă într-o situație relativ favorabilă atunci cînd puteau să se ciorovăiască numai ei amîndoi. Pe vremea cînd omul de mari dimensiuni nu era prezent, ei se aflau în elementul lor și chiar puteai fi nelămurit în ce privește rolul pe care-l juca el în aceste cazuri. Însă situația era limpede în dezavantajul lor cînd nu mai era vorba — o bucată de vreme — despre scăpărări de înțelegță, despre cuvinte și despre *spiritus*, ci despre lucruri pămîntești și practice, pe scurt, despre chestiuni și obiecte care pun la încercare firile dominatoare : atunci se isprăvea cu ei, se topeau în umbră și amîndoi deveneau ne semnificativi, iar Peeperkorn apuca

sceptrul, determina, hotăra, comanda, delega și porunca... Oare era de mirare că el căuta să readucă lucrurile la această situație și să le scoată din vârtejul logomachiei ? Suferea atîta timp cît aceasta domina sau cel puțin atunci cînd domina prea multă vreme ; însă nu suferea din vanitate — iar Hans Castorp era sigur de acest fapt. Vanitatea nu are dimensiune, iar măreția nu este înfumurată. Nu, setea de realități evidente pe care o avea Peeperkorn aparținea unor alte motive, și anume aparținea „fricii“, ca s-o spunem foarte schematic și foarte grosolan, aparținea acelui zel și acelui punct de onoare pe care Hans Castorp îl invocase cu titlu de încercare, împotriva domnului Settembrini, rîvnind să-l prezinte ca pe o trăsătură oarecum militărească.

— Domnii mei, spunea olandezul ridicîndu-și mîna de căpitan cu unghiile ascuțite într-un gest de implorare și conjurare. Bine, domnii mei, perfect, excelent ! Ascetismul... Indulgența... Voluptatea... Aș vrea... Negreșit ! Foarte important ! Foarte discutabil ! Totuși, dați-mi voie... Mă tem să nu facem o gravă... Ne sustragem, domnii mei, ne sustragem într-un mod nejustificat de la cele mai sfinte... Respiră adînc. Acest aer, domnii mei, acest vînt care vestește fönul, pe care-l respirăm azi și-l simțim pătruns de o gingașă mireasmă primăvărată, încărcată de presentimente și amintiri... nu s-ar cuveni să-l aspirăm pentru a-l expira sub formă de... Vă rog stăruitor : n-ar trebui să facem asta. Este o jignire. Numai lui avem datoria să-i închinăm întreaga și completa noastră... Lichidat, domnii mei ! Și pentru a-i slăvi cum se cuvine calitățile, s-ar cuveni ca din pieptul nostru... Mă opresc, domnii mei ! Mă opresc în cinstea acestui...

Stătea în picioare, rămas puțin în urmă, cu umbra pălăriei peste ochi, și toți îi urmau exemplul.

— Vă îndrept atenția, continuă el, spre piscul acestei înălțimi, către această uriașă înălțime, spre acest punct negru și rotitor, acolo sus, deasupra acestui azur extraordinar care bate în negru... Este o pasăre de pradă, o pasăre mare de pradă. Este, dacă nu mă... Domnii mei, și tu copila mea, este o acvilă. Vă îndrept cu toată hotărîrea către... Priviți! Nu este un șoim negru și nici un vultur... dacă ați fi tot atît de presbiți pe cît devin eu pe măsură ce înaintez în... Da, firește, copila mea, pe măsură ce înaintez. Părul meu e alb, desigur. I-ați vedea tot atît de limpede ca și mine forma rotunjită a aripilor. O acvilă, domnii mei, o acvilă a marilor singurătăți. Se rotește în azur, deasupra noastră, plutește fără nici o bătaie din aripi, la o înălțime amețitoare și pîndește cu ochii ei puternici, pătrunzători și bulbucați, pîndește fără îndoială... Acvila, domnii mei, pasărea lui Iupiter, regele neamului său, leul văzduhului! Are veșmînt de pene, cioc de oțel care nu este îndoit puternic decît la vîrf și niște cîngi de o putere nemaiauzită, niște gheare îndoite înăuntru, astfel încît cele dinainte cu cele dinapoi, care sînt mai lungi, formează un briu de fier. Priviți, cam așa arată! Și cu mîna lui de căpitan, cu unghiile ascuțite, încearcă să înfățișeze ghearele acvilei. Ei, cume tre, ce te rotești și pîndești acolo? spuse întorcîndu-și fața în sus. Năpustește-te! Crapă-i capul și ochii cu ciocul tău de oțel, sfîrtecă pîntecul creaturii pe care Dumnezeu... Perfect! Lichidat! Trebuie ca ghearele tale să se încurce în mațe iar ciocul să-ți fie plin de sînge...

Era inspirat și, astfel, datorită lui, întreg grupul care se plimba pierdu interesul pentru anotimiile lui Naphta și ale lui Settembrini. De altfel, apariția acvilei, fără să se mai vorbească despre ea, continuă să influențeze hotărîrile și inițiativele care urmară sub conducerea lui *mynheer*: intrară într-un han, băură și mîncară la o oră cu totul nepotrivită, însă cu o poftă

ațîtată tainic de amintirea acvilei. Se ospătară și che-
fuiră, așa cum o făceau adesea chiar și în afară de
„Berghof“, la instigația lui *mynheer*, pretutindeni pe
unde se întîmpla, la „Platz“, la „Dorf“, într-un han
de pe Glaris sau Kloster, unde se duceau cu decovi-
lul în excursie. Sub ordinele lui Peeperkorn se consu-
mau darurile clasice ale vieții, cafea cu frișcă, pîine
de țară, o brînză îmbietoare întinsă pe un minunat
unt de Alpi, cu castane calde și cu vin roșu de Vel-
tiner, după pofta inimii ; iar Peeperkorn întovărășea
grandios aceste mese improvizate, cu vorbe incohe-
rente, sau îl rugau pe Anton Karlovici Ferge să le
vorbească, da, îl poșteau pe acest blînd martir căruia
toate subiectele înalte îi erau străine, însă care putea
istorisi cu foarte multă pricepere despre fabricarea
cauciucurilor rusești pentru încălțăminte ; se ameste-
cau în masa cauciucului sulf și alte materii, și ghe-
tele terminate erau „vulcanizate“ la o temperatură
mai mare de 100 de grade. Le mai povestea, de ase-
menea, și despre cercul polar, căci călătoriile lui de
afaceri îl duseseră de mai multe ori pînă în regiunile
arctice ; le vorbea despre soarele de la miezul nopții
și despre iarna veșnică la Capul Nord. Acolo, spunea
el cu gîtu-i noduros și de sub mustața pe oală, vaporul
i se păruse minuscul în comparație cu stîncile formi-
dabile și cu oglinda mării cenușie ca oțelul. Iar pe cer
se iviră niște fișii de lumină galbenă, care nu erau alt-
ceva decît aurora boreală. Și lui Anton Karlovici totul
i se păruse a fi fantomatic, întregul decor și chiar el
însuși.

Cam atîta despre domnul Ferge, singurul din această
mică societate care era cu desăvîrșire străin de relațiile
reciproce ale celor din jurul lui. Dar tocmai în ceea ce
privește aceste relații este cazul să istorisim două scurte
întrevederi, două convorbiri ciudate, între patru ochi,
pe care eroul nostru lipsit de eroism le avusese între

timp cu Clavdia Chauchat și cu tovarășul ei de călătorie : cu fiecare separat, una în hol, după cină, în vreme ce „stingeritorul” era în prada frigurilor, iar cealaltă într-o după amiază, la căpătîiul lui *mynbeer*.

În seara aceea holul era cufundat în semiobscuritate. Reuniunea obișnuită fusese scurtă și lipsită de însuflețire, internații se retrăseseră repede și devreme pe balcoane, pentru cura de seară, dacă nu cumva trăgeau la fit, dansînd sau jucînd, acolo, jos, în vale. O singură lampă ardea undeva, pe întinderea plafonului stins, și nici saloanele alăturate nu erau mai luminoase. Însă Hans Castorp știa că doamna Chauchat, care-și luase cina fără stăpînul ei, nu se urcase încă la primul etaj, că întîrziase singură în salonul de lectură și corespondență și, din cauza aceasta, întîrziase și el să urce. Rămase, așadar, așteptînd în fundul holului, pe estrada despărțită de partea centrală prin cîțiva stîlpi albi îmbrăcați cu lemn. Stătea în fața căminului de faianță într-un fotoliu cu legănătoare, asemenea celui în care se legănase Marusia în seara cînd Joachim avusese cu ea unica lui convorbire, și fuma o țigară după cum îngăduia regula, cel puțin la ora aceasta.

Clavdia se apropie, iar Hans Castorp îi auzi pașii venind din spate și foșnetul rochiei, apoi se ivi alături de el, făcîndu-și vînt cu o scrisoare pe care o ținea de un colț al plicului, și-i spuse cu vocea ei atît de asemănătoare cu aceea a lui Pribislav :

— Portarul a plecat. Dați-mi dumneavoastră un *timbre-poste*.

În seara aceea purta o rochie de mătăsă închisă și ușoară, o rochie cu decolteul rotund și mînecele înfoiate, care se închideau strîns în jurul încheieturilor. Era slăbiciunea lui. Se împodobise cu colierul de perle, care scînteia cu o lucire stinsă în semiobscuritate. El ridică ochii și-i privi chipul de kirghiză. Repetă :

— *Timbre* ? N-am .

— Cum n-ai ? *Tant pis pour vous* ¹. Nu sînteți în stare să faceți un serviciu unei doamne ? Și-și strînse buzele, dînd din umeri. Faptul acesta mă dezamăgește. Vă credeam măcar ordonat și conștiincios. Îmi închipuisem că aveți într-o despărțitură a portofelului o mică colecție de mărci poștale, aranjate pe categorii.

— Nu, ce să fac cu ele ? Nu scriu niciodată scrisori în plic. Cui i-aș putea scrie ? Foarte rar trimit cîte o carte poștală, pe care o cumpăr timbrată gata. Cui să-i mai scriu scrisori ? N-am pe nimeni. Nu mai am nici un fel de legături cu cîmpia, am pierdut contactul. Noi avem într-o culegere de cîntece populare, un cîntec care spune : „M-am pierdut de lume“. Așa e și cu mine.

— Bine, atunci, dați-mi cel puțin o *papirosă* ², om pierdut, spuse ea, și se așeză în fața lui, lîngă cămin, pe banca acoperită cu o pernă de pînză, încrucișîndu-și picioarele și întinzînd mîna. Cel puțin cu țigări trebuie să fiți aprovizionat.

Și nepăsătoare, fără să-i mulțumească, luă o țigară din tabachera de argint pe care el i-o întinse aprinzînd bricheta în fața chipului ei aplecat înainte. Acest leneș „atunci, dați-mi“ și faptul de a lua fără să mulțumească trădau și nepăsarea femeii răsfățate, dar și sensul unei „comunități“ umane de o simplitate foarte firească, sălbatică și totodată gingașă, de a lua și de a da. În sinea lui îi critică atitudinea cu o solitudine dragăstoasă, apoi spuse :

— Da, țigări am mereu. În adevăr, măcar cu țigări sînt totdeauna aprovizionat. Cum să te lipsești de ele tocmai aici ? Nu-i așa ? Vorbind astfel, s-ar spune că sînt pătimaș. Dar trebuie să mărturisesc sincer că nu sînt de loc un om pătimaș, însă am, firește, cîteva pa-timi, pasiuni flegmatice.

¹ Cu atît mai rău pentru dumneavoastră (fr.)

² Țigară (rusă).

— Faptul de a afla că nu sînteți un pasionat mă liniștește foarte mult, îi spuse ea, suflînd, în timp ce vorbea, fumul din piept. De altfel, cum ați putea fi ? N-ați mai fi dumneavoastră înșivă. Pasiunea înseamnă: a trăi pentru dragostea de viață. Dar este știut că voi existați numai pentru trăirile pe care vi le dă viața. Pasiunea este uitarea de sine. Pe cînd voi nu sînteți preocupați decît să vă îmbogățiți. *C'est ça*¹. Nici nu vă dați seama că acest lucru este un egoism îngrozitor și că o să apăreți într-o bună zi ca niște dușmani ai omenirii.

— Haide, haide ! Chiar așa, inamici ai omenirii ? — Ce tot spui acolo, Clavdia, de ce generalizezi astfel ? La ce anume precis și personal te gîndești, cînd spui că noi nu ne sinchisim de viață, ci sîntem preocupați numai să ne îmbogățim ? Voi femeile, de obicei, nu faceți morală la întîmplare. Ah, lasă morala. Un asemenea subiect este mai curînd o temă de dispută pentru Naphta și Settembrini. Izvorăște din domeniul marii confuzii. Oare poate ști cineva dacă trăiește pentru sine însuși sau pentru dragoste de viață, poate cineva s-o știe în mod indubitabil ? Vreau să spun că nu există o limită precisă între una și alta. Există sacrificii egoiste și egoisme devotate... Cred că și aici e la fel, așa cum e pretutindeni în dragoste. Este imoral, fără îndoială, că nu pot să dau importanță la ceea ce îmi spui tu în legătură cu morala, și că înainte de orice sînt fericit să fiu împreună cu tine, așa cum n-am mai fost decît o singură dată pînă acum, și niciodată de cînd te-ai întors. Și că pot să-ți spun cît de bine te prind aceste manșete care-ți strîng încheieturile, și această mătase subțire care foșnește în jurul brațelor — brațele tale pe care le cunosc...

— Plcc.

---

¹ Asta-i (fr.).

— Nu pleca, te rog ! Voi ține seama de împrejurări și de personalități.

— E firesc să te aștepți numai la atît de la un om fără pasiuni.

— Da, vezi tu ! Îți bați joc și mă cerți cînd eu... Și vrei să pleci cînd...

— Sînteți rugat să vorbiți cu cît mai puține lacune dacă doriți să fiți înțeleși.

— Prin urmare, nu vrei să-mi îngădui să mă folosesc măcar un pic de abilitatea ta de a completa frazele neterminate ? Aș spune că-mi faci o nedreptate... dacă n-aș înțelege că ideea de dreptate n-are ce căuta aici...

— A, nu. Dreptatea este o pasiune flegmatică. Spre deosebire de gelozie, din pricina căreia oamenii flegmatici ajung în mod sigur ridicoli.

— Ei, vezi ? Ridicol. Așadar, lasă-mă să fiu flegmatic. Îți repet : cum aș putea ieși din încurcătură fără a fi așa ? De pildă, cum aș fi putut îndura să aștept ?

— Cum ?

— Să te aștept.

— *Voyons, mon ami*¹, n-o să mă opresc la forma în care-mi vorbești cu o încăpăținare prostească. O să sfîrșești prin a obosi, și, în definitiv, nu sînt o mof-turoasă, nu fac nazuri ca o burgheză supărăcioasă.

— Nu, fiindcă tu ești bolnavă. Boala îți dă întreaga libertate. Te face... stai, îmi vine în minte un cuvînt de care nu m-am folosit niciodată ! Te face genială !

— O să vorbim altădată despre geniu. Nu asta voiam să spun. Doresc un lucru. N-o să încercați să pretindeți că am vreun amestec în așteptarea dumneavoastră — dacă în adevăr ați așteptat — că v-am încurajat, ba chiar că v-am autorizat. Vă rog să-mi confir-

---

¹ Ei, prietene (fr.).

mași chiar acum în mod formal că este exact contrariul...

— Cu plăcere, Clavdia, desigur. Nu tu m-ai îndemnat să aștept. Am așteptat nesilit de nimeni. Înțeleg foarte bine că dai importanță acestei...

— Chiar concesiile dumneavoastră au ceva impertinent. De altfel, sînteți un om obraznic și numai Dumnezeu știe cum este posibil una ca asta. Nu numai în raporturile dumneavoastră cu mine, ci chiar și în alte împrejurări. Însăși admirația dumneavoastră, supuneră dumneavoastră are ceva obraznic. Credeți că n-o văd? Din această cauză ar trebui ca nici măcar să nu vă vorbesc, cu atît mai mult cu cît aveți îndrăzneala să-mi vorbiți despre o pretinsă așteptare. Chiar și faptul că mai sînteți încă aici este nejustificat. Ar fi trebuit de multă vreme să fiți prezent la munca dumneavoastră, pe șantier sau mai știu eu unde...

— Acum vorbești fără geniu și ești foarte convențională, Clavdia. Dar, de altfel, știu că nu-i decît un fel de a vorbi, căci tu n-o să poți gîndi ca Settembrini. Așa vorbiți voi, dar eu nu vă pot lua în serios. N-am de gînd să plec în mod nesăbuit, ca bietul meu văr care, așa cum ai prezis-o și tu, a murit după ce a încercat să-și facă serviciul militar la șes, cu toate că el însuși știa că va muri, dar a preferat să moară decît să continue aici serviciul tratamentului. Bine, că nu degeaba era soldat, dar eu, eu nu sînt soldat, eu sînt civil și pentru mine ar însemna să dezertez dacă aș face ca el, dacă aș dori cu orice preț și în pofida interdicției lui Radamante să slujesc progresul la șes și să fac o treabă folositoare. Asta ar fi cea mai mare ingratitudine și cea mai mare nestatornicie, atît față de boală și de geniu, cît și față de iubirea mea pentru tine — ale căror cicatrice vechi și răni proaspete le port în mine — față de brațele tale pe care le cunosc, deși admit că nu le-am cunoscut decît în vis, în timpul

unui vis genial, așa că pentru tine, bineînțeles, nu poate exista nici o consecință, nici o obligație și nici o limitare a libertății...

Ea rîse cu țigara în gură, iar ochii tăărăști se îngustară devenind ca două linii oblice, și, rezemîndu-se de spătar, cu mîinile sprijinite pe bancă, picior peste picior, își legănă pantoful de lac negru.

— *Quelle générosité ! Oh, là, là, vraiment* ¹. Exact așa mi-am închipuit întotdeauna *un homme de génie* ²

— Bine, fie cum vrei tu, Clavdia. Firește, prin chiar origina mea sînt tot atît de puțin om de geniu pe cît sînt om de mari dimensiuni, Doamne Dumnezeule. Însă, datorită întîmplării — eu îi spun întîmplare — am fost strămutat și urcat atît de sus, în aceste regiuni geniale... Într-un cuvînt, tu nu știi, fără îndoială, că dăinuiește în chestiunea asta ceva cam ca pedagogia alchimisto-ermetică, adică o transsubstanțializare într-o specie superioară, prin urmare o creștere, o ridicare și o intensificare, dacă vrei să mă înțelegi. Dar este evident că un corp care se dovedește capabil de o asemenea dezvoltare trebuie, oricum, să aibă pentru început, cîteva calități proprii. Și ceea ce aveam în mine, o știu precis, era că de multă vreme mă simțeam familiarizat cu boala și cu moartea și, încă de pe cînd eram doar un copil, am avut nebunia să-ți cer să-mi împrumuți un creion, exact la fel ca aici, în noaptea Carnavalului. Dar iubirea fără sens este genială, căci moartea, știi, este principiul genial, o *reș bina*, un *lapis philosophorum*, și mai este, de asemenea, și principiul pedagogic, căci pasiunea pentru acest principiu te conduce către iubirea de viață și de om. Așa stau lucrurile, le-am descoperit stînd pe balcon și sînt încîntat că pot

---

¹ Cîtă generozitate. Ei, ei, ei, zău că da ! (Fr.)

² Un om de geniu (fr.).

să ți le spun. Există două drumuri care duc spre viață. Unul este cel obișnuit, direct și cuminte. Celălalt e periculos, duce la moarte și este drumul genial !

— Ești un filozof puțin cam smintit, îi spuse Clavdia. Nu vreau să pretind că înțeleg totul din încâlci-tele tale gânduri germane, însă tot ce spui tu sună ome-nește, și cu siguranță că ești un băiat bun. De altfel te-ai comportat *en philosophe*, asta trebuie s-o re-cunosc.

— Prea cu filozofie, după gustul tău, Clavdia, nu-i așa ?

— Lasă impertinențele ! Devine plictisitor. A fost stupid și nepermis să aștepti. Dar nu-i așa că nu ești supărat pe mine că ai așteptat fără nici un sens ?

— A fost într-o privință puțin cam dur, Clavdia, chiar pentru un om cu pasiuni flegmatice — dur pen-tru mine, dar dur și din partea ta că te-ai întors îm-preună cu el, întrucât știai, firește, de la Behrens, că eram aici și că te așteptam. Doar ți-am spus că am socotit noaptea noastră ca pe o noapte de vis, și ți-am acordat întreaga libertate. Însă pînă la sfîrșit n-am așteptat în zadar, căci ești iarăși aici, stăm unul lîngă altul ca odinioară, îți aud vocea fermecător de lim-pede, o voce de atîta amar de vreme intimă auzului meu, iar sub această mătăse vaporosă sînt brațele tale pe care le cunosc — măcar că tovarășul tău de călă-torie zace acolo sus, pradă febrei, marele Peeperkorn care ți-a dăruit aceste perle...

— Și cu care dumneavoastră înțelegeți atît de bine să vă îmbogățiți experiența.

— Nu trebuie să fii supărată pe mine, Clavdia. Set-tembrini m-a certat pentru același motiv, însă numai dintr-o prejudecată mondenă. N-am decît de cîștigat fiind în relații cu acest om — pentru numele lui Dum-nezeu, căci este în adevăr o personalitate ! Recunosc că e în vîrstă — ei da. Totuși aș înțelege că tu, ca

femeie, să-l iubești nespus de mult. Așadar, îl iubești atât de tare ?

— Cu tot respectul cuvenit filozofiei tale, Hans, nemțisorul meu, îi spuse mîngîindu-i părul, nu găsesc că e omeneste să-ți vorbesc despre dragostea mea pentru el !

— Vai, Clavdia, de ce nu ? Cred că omenia începe acolo unde oamenii lipsiți de geniu își imaginează că se sfîrșește. Să vorbim liniștiți despre el. Îl iubești cu pasiune ?

Ea se aplecă înainte ca să arunce mukul țigării alături, în cămin, apoi rămase rezemată, cu brațele încrucișate.

— Mă iubește, îi spuse, iar iubirea lui mă face să-i fiu, cu mîndrie, recunoscătoare și devotată. Trebuie să înțelegi, sau altfel n-ai fi demn de prietenia pe care ți-o dăruiește. Pasiunea lui m-a siliț să-l urmez și să-l slujesc. Cum putea fi altfel ? Judecă și tu ! Crezi oare că omeneste este posibil să te sustragi pasiunii sale ?

— Într-adevăr, este imposibil ! confirmă Hans Castorp. Nu, bineînțeles, este absolut exclus. Cum ar putea o femeie să treacă peste pasiunea sa, peste spaima pasiunii sale și să-l lase, ca să spun așa, în Getsemani, pradă chinului...

— Nu ești prost, îi spuse ea, iar ochii oblici căpătară un aspect fix și visător. Ești inteligent. Spaima provocată de pasiune...

— Nu-i nevoie de prea mare inteligență ca să-ți dai seama că trebuie să-l urmezi, cu toate că iubirea lui are ceva neliniștitor, sau, mai precis — fiindcă trebuie să aibă ceva neliniștitor.

— *C'est exact...* Neliniștitor. Cu el ai multe griji, multe dificultăți... Îi luase mîna și se juca inconștient cu degetele, dar ridicînd brusc ochii, încruntă sprîncelele și întrebă :

— Stai ! Oare nu-i josnic să vorbim despre el așa cum o facem ?

— Desigur că nu, Clavdia... Nu, e departe de așa ceva. Ba, cu siguranță că nu-i decît foarte omenesc. Ție îți place acest cuvînt, îl spui întotdeauna cu un accent încîntător, iar eu l-am ascultat vădit interesat ori de cîte ori îl rosteai. Vărului meu Joachim nu-i plăcea din motive militarești. Zicea că acest cuvînt înseamnă indolență, nepăsare, și dacă-l interpretăm în felul acesta, ca pe un *guazzabuglio* de toleranță nemărginită, eu însumi aș avea cîteva obiecții de făcut, o recunosc. Însă atunci cînd are sensul libertății, al geniului și al bunătății, cuvîntul acesta este un lucru mare, pe care-l putem invoca în toată liniștea pentru apărarea discuției noastre despre Peeperkorn și a gri-jilor și dificultăților pe care ți le cauzează el. Firește, acestea decurg din sentimentul lui de onoare exagerată, din teama lui de a nu fi la înălțimea pasiunii care îl determină să iubească atît de intens experiențele și deliciile clasice ale vieții, adică tot ceea ce desfată — așa că putem vorbi cu tot respectul, deoarece la el totul ia proporții mari, proporții grandioase și regești. Și nu ne înjosim, nici nu-l înjosim, discutînd despre asta în chip omenesc.

— Nu este vorba de noi, spuse Clavdia, încrucișîndu-și din nou brațele. Ar însemna să nu fii femeie, dacă n-ai accepta nici măcar să te umilești pentru iubirea unui bărbat, pentru iubirea unei personalități de mari dimensiuni, cum spui tu, și care are, pentru mine o pasiune împinsă pînă la spaimă.

— Negreșit, Clavdia. Foarte adevărat. Umilința sfîrșește și ea prin a avea o asemenea dimensiune, iar femeia poate vorbi cu tot disprețul, de pe culmile umilinței sale, tuturor celor care n-au dimensiune regească, așa cum ai procedat tu adineauri în legătură cu măr-

cile poștale și exact pe tonul cu care ai spus : „Ați trebui cel puțin să fiți ordonat și «conștiincios» !”

— Ești susceptibil ? Las-o baltă. Haide, să dăm dracului susceptibilitatea — ești de acord ? Și eu am fost susceptibilă cîteodată și țin s-o recunosc deoarece în seara asta sîntem aici, unul lîngă altul. Am fost energică de flegmatismul tău, și de faptul că te înțelegeai atît de bine cu el, dar și din pricina dragostei ce-o ai pentru egoista-ți experiență a vieții. Și totuși faptul mi-a făcut plăcere, și ți-am fost recunoscătoare, fiindcă văd că-l respecti... Este multă loialitate în purtarea ta, și cu toate că e însoțită de un pic de impertinență, totuși, pînă la sfîrșit, apreciez acest fapt.

— Iată ceva foarte drăguț din partea ta.

Se uită la el. Zise :

— Se pare că ești incorigibil. Mai bine zis : ești un tînăr șiret. Nu știu dacă 'ai spirit, dar cu siguranță că ești plin de șiretenie. Bine, și, de altfel, ne putem împăca și așa. Ba se poate avea chiar și prietenie pentru tine. Hai să fim prieteni buni și să încheiem o alianță pentru el, așa cum se încheie cîteodată o alianță împotriva cuiva ! Îmi dai mîna ? Adesea mă tem... Uneori mi-e frică să rămîn singură, să mă simt singură în mine însămi, *tu sais*¹... E un om atît de neliniștitor. Cîteodată mi-e teamă să nu sfîrșească prost... Uneori tremur... Mi-ar place atît de mult să am un om bun lîngă mine... *Enfin*², dacă vrei să știi, poate de aceea m-am întors cu el aici...

Stăteau așezați față în față, genunchi lîngă genunchi, el în balansoar aplecat în față, ea pe bancă. Rostind ultimele cuvinte îi strînse mîna lui Hans Castorp și o lipi de obraz. El îi spuse :

¹ Știi... (fr.).

² În sfîrșit (fr).

— Lîngă mine ? Vai, asta-i minunat. Ah, Clavdia, este atît de neaşteptat. La mine ai venit cu el ? Şi mai pretinzi că aşteptarea mea a fost stupidă, că am făcut-o fără permisiune şi fără sens ? Ar fi o mare sîngăcie din partea mea dacă n-aş aprecia darul prieteniei tale, al prieteniei pentru el alături de tine...

Atunci, îl sărută pe gură. Era o sărutare rusească, în felul acelor care se schimbă ca o mărturisire de dragoste cu prilejul marilor sărbători creştine, în acea ţară vastă şi plină de suflet. Cum însă cei care-o schimbau acum erau un tînăr cunoscut de toţi ca „şiret” şi o tînără femeie încîntătoare, cu pasul lunecător, faptul acesta ne face, fără voia noastră, să ne gîndim la maniera atît de dibace însă puţin cam echivocă cu care doctorul Krokowski vorbea despre iubire, într-un spirit niţel cam şovăielnic, astfel încît nimeni n-a ştiut vreodată cu certitudine dacă iubirea este un sentiment pios sau ceva carnal şi pasionat. Să facem şi noi ca el, sau poate Hans Castorp şi Clavdia Chauchat îl imitau cu sărutul lor rusesc ? Dar ce va spune cititorul dacă vom refuza pur şi simplu să mergem pînă în adîncul acestei chestiuni ? După părerea noastră ar fi, fără îndoială un bun prilej de analiză, dar — ca să ne folosim de expresia lui Hans Castorp — „foarte sîngaci” şi în adevăr ar fi să dovedim din partea noastră foarte puţină simpatie faţă de viaţă, dacă am încerca să facem o distincţie „precisă” între evlavie şi pasiune. Dar ce înseamnă, aici „precisă” ? În fond, este un sens şovăitor şi echivoc. Nu vom nega că nici nu ne sinchisim de aceste deosebiri. Nu-i oare bine şi minunat că graiul nostru obişnuit nu are decît *un singur* termen pentru tot ce se poate înţelege prin acest cuvînt — iubire — începînd cu sentimentul pios şi sfîrşind cu dorinţa cărnii ? Acest echivoc este cu desăvîrşire univoc, întrucît iubirea cea mai cucernică nu poate fi imaterială şi nici nu poate fi lipsită de evlavie. Sub aspectul

ei cel mai carnal, iubirea rămîne veşnic ea însăşi, adică este bucuria de-a trăi sau pasiunea supremă, este simpatia pentru organic, îmbrăţişarea duioasă şi voluptuoasă a ceea ce este sortit descompunerii — deoarece există milă pînă şi în pasiunea cea mai minunată sau în cea mai înspăimîntătoare. Un sens şovăitor ? Dar, pentru numele lui Dumnezeu, n-avem decît să lăsăm să şovăiască sensul cuvîntului „iubire“. Această şovăială este viaţa şi omenirea şi ar însemna să dai dovadă de-o suficient de deznădăjduitoare lipsă de şiretenie, dacă te-ar nelinişti.

Aşadar, în vreme ce buzele lui Hans Castorp şi ale doamnei Chauchat se întîlneau într-o sărutare ru-sească, vom face întineric în micul nostru teafru, ca să trecem la un alt tablou. Căci o să fie vorba despre cea de a doua dintre întrevederile pe care am făgăduit doar că le vom povesti, şi după ce vom aprinde iarăşi lumina, lumina tulbure a unei zile de primăvară pe sfîrşite, în vremea topirii zăpezilor, îl vom zări pe eroul nostru într-o situaţie devenită pentru el obişnuinţă, adică şezînd la căpăţîiul marelui Peeperkorn şi discutînd cu el respectuos şi prietenos. După ceaiul de la ora patru, servit în sufragerie, şi la care doamna Chauchat venise singură întocmai ca şi la cele trei mese precedente, pentru ca imediat după aceea să facă o cursă *shopping*¹ pînă la „Platz“, Hans Castorp ceru să fie anunţat la olandez, în vederea uneia dintre acele vizite la bolnav, obicei luat în parte pentru a-i dovedi deosebita sa atenţie, în parte pentru a se bucura el însuşi de tovărăşia personalităţii lui — pe scurt din motive pe cît de şovăielnice pe atît de pline de viaţă. Peeperkorn puse alături de el ziarul *Telegraaf*, aruncă deasupra ochelarii cu ramă de corn, după ce şi-i luase de pe nas ţinîndu-i de arc, şi-i întinse vizitatorului

---

¹ După cumpărături (engl.).

mîna lui de căpitan, în timp ce buzele mari și deformate de o cicatrice se mișcau în mod nedeslușit, cu o expresie dureroasă. Ca de obicei, avea la îndemîină vin roșu și cafea : serviciul de cafea era așezat pe scaun, pătat în brun de atîta întrebuițare — *mynbeer* își luase cafeaua de după amiază, tare și fierbinte, cu zahăr și caimac, iar acum transpira. Chipul, înconjurat de şuvițe albe, i se înroșise, și stropi mici îi îmbroboneau fruntea și buza superioară.

— Transpir puțin, zise el. Fii bine venit, tinere. Dimpotrivă. Ia loc ! Este un semn de slăbiciune atunci cînd, imediat după ce ai băut o băutură caldă... Vrei să-mi... Întocmai. Batista. Mulțumesc mult. De altfel, roșeața de pe față îi dispăru încetul cu încetul, făcînd loc palidității gălbui care acoperea de obicei fața omului magnific, după un acces de friguri. Frigurile intermitente fuseseră puternice în după-amiaza aceasta, trecînd prin cele trei faze, cea rece, cea arzătoare și cea umedă, iar micii ochi spălăciți ai lui Peeperkorn aveau o privire obosită sub arabescul frunții de idol. Îi spuse :

— Este... absolut, tinere. Cuvîntul „lăudabil“ mi se pare în întregime... Absolut. Este foarte drăguț din partea dumitale că, pe un bătrîn bolnav...

— Îl vizitez ? întrebă Hans Castorp... Nicidecum, *mynbeer* Peeperkorn. Eu sînt acela care trebuie să vă arăt recunoștință pentru că pot sta o clipă lingă dumneavoastră, căci eu profit infinit mai mult decît dumneavoastră și vin deci numai din motive egoiste. Însă este o calificare ciudată și inexactă a persoanei dumneavoastră, cînd spuneți „un bătrîn bolnav“, Nimeni n-ar putea ghici că e vorba de dumneavoastră. Este o imagine cu totul falsă.

— Bine bine, răspunse *mynbeer* și, pentru cîteva clipe, închise ochii, odihnindu-și pe pernă capul maiestuos, cu bărbia ridicată și degetele cu unghiile lungi

împreunate pe marele lui piept regesc al cărui contur se întrevedea prin cămașa de tricou. Este bine, tinere, sau mai curînd, ai intenții bune, sînt convinși. A fost plăcut ieri după masă... da, da, sigur, ieri după masă... în satul acela ospitalier... i-am uitat numele... unde am mîncat deliciosul salam italianesc cu jumări și acel sănătos vinișor de regiune...

— A fost minunat, confirmă Hans Castorp. Am avut o plăcere aproape interzisă — iar bucătarul-șef de la „Berghof“ ar fi fost foarte mîhnit dacă ne-ar fi văzut — pe scurt, am fost cu toții, fără nici o excepție, foarte bine dispuși. Era un salam de calitate bună, domnul Settembrini a fost emoționat, l-a mîncat, ca să zicem așa, cu ochii în lacrimi. Fiindcă este un patriot, după cum cred că știți, un patriot democrat. Și-a închinat sulita de cetățean pe altarul umanității, pentru ca, în viitor, să se plătească vamă pentru salam la frontiera Brennerului.

— N-are importanță, declară Peeperkorn. Este un om cu maniere elegante, vesel și vorbăreț, un adevărat cavalier, deși nu are prea des fericirea să-și schimbe costumul.

— Nu și-l schimbă niciodată, spuse Hans Castorp. N-are niciodată această fericire. Îl cunosc de multă vreme și ne leagă o veche prietenie, adică a avut grijă de mine într-un mod pentru care-i port recunoștință, deoarece socotește că sînt un „copil răsfățat al vieții“ — este o expresie de care ne folosim și al cărei sens nu-i prea limpede — și se silește să-mi corijeze defectele, exercitînd asupra mea o influență cu urmări folositoare. Însă nu l-am văzut niciodată îmbrăcat altfel, fie vara, fie iarna, decît cu acești pantaloni în carouri și cu această redingotă. De altfel știe să-și poarte cu o corectitudine remarcabilă hainele vechi, exact ca un om distins, și în privința asta vă dau perfectă dreptate. Acest fel al lui de a ști să-și

poarte hainele este o biruință asupra sărăciei, iar cît mă privește pe mine prefer această sărăcie-eleganței mititelului Naphta, care nu mi s-a părut niciodată prea corectă. Ba este chiar, ca să spun așa, de o eleganță demonică, iar resursele lui au o origină tenebroasă, căci am oarecări informații în privința situației.

— Un om cu maniere foarte elegante și foarte senin, repetă Peeperkorn, fără să se oprească la observațiile auzite asupra lui Naphta, cu toate că nu este — îngăduiți-mi această rezervă — complet lipsit de prejudecăți. Doamne, tovarășa mea de călătorie nu-l prețuiește prea mult, așa cum probabil ați observat și dumneavoastră; vorbește despre el fără simpatie, deoarece, pe cît se pare, comportarea pe care o are față de ea ascunde anumite prejudecăți. Nici o vorbă, tinere. De parte de mine intenția, în ceea ce-l privește pe domnul Settembrini și sentimentele duminale de prietenie față de el, să vreau... Lichidat! Nici nu-mi trece prin minte că, sub raportul curtoaziei, un cavaler ar datora vreodată unei femei... Perfect, dragă prietene, absolut fără nici un reproș! Totuși, există o margine, o rezervă, o anumită re-cu-za-re, care face ca atitudinea doamnei să fie, omenește vorbind, foarte...

— Foarte deslușită. Foarte inteligibilă. Care o îndreptățește din plin. Iertați-mă, *mynheer* Peeperkorn, că mi-am îngăduit să sfîrșesc eu însumi fraza dumneavoastră. Pot risca acest lucru întrucît am conștiința că sînt perfect de acord cu dumneavoastră. Mai ales dacă ținem seama cît de mult depind femeile — veți surîde, fără îndoială, cînd o să mă auziți vorbind la vîrsta mea într-un mod atît de general despre femei — așa-dar cît de mult depinde atitudinea pe care o au față de bărbat, de atitudinea pe care o are bărbatul față de ele — dar în faptul acesta nu-i nimic surprinzător. Cam astfel aș vrea să-mi formulez gîndul în această privință, adică observînd că femeia este o făptură care

reacționează fără să aibă o inițiativă proprie, dominată de indolență în înțelesul de pasivitate... Îngăduiți-mi, dacă nu vă supărați, să dezvolt ceva mai complet acest punct de vedere. În chestiunile de iubire, după cît mi-am putut da seama, femeia se consideră pe sine în primul rînd ca fiind un obiect ; te lasă să te apropii de ea, nu alege cu toată libertatea, nu devine subiectul iubirii, subiectul care nu alege decît după ce bărbatul și-a făcut alegerea, dar chiar și în clipa aceea, îngăduiți-mi să adaug, liberul ei arbitru — admițînd că nu este vorba de o inimă din cale-afară de dezmoștenită, însă nici chiar asta nu poate fi socotită drept o condiție hotărîtoare — așadar liberul ei arbitru este foarte limitat și diminuat prin însuși faptul că n-a ales ea, ci a fost aleasă. Doamne, Dumnezeule, ceea ce spun cred că sînt lucruri banale, însă, cînd ești tînăr, firește că totul ți se pare nou, foarte nou și uimitor. Întrebi o femeie : „Prin urmare, îl iubești ?“, la care ea îți răspunde ridicînd sau plecînd ochii : „Mă iubește atît de mult !“ Închipuiți-vă un asemenea răspuns în gura unuia dintre noi. Iertați-mă că mă situez alături, pe același plan cu dumneavoastră. Se prea poate să existe bărbați care au datoria să răspundă astfel, dar să recunoaștem că sînt niște caraghioși veritabili, niște bărbați sub papucul nevestei, ca să mă exprim într-un fel epigramistic. Aș vrea să știu cum se apreciază pe sine o femeie atunci cînd răspunde în felul acesta. Crede că datorează bărbatului un devotament nemărginit, bărbatului care îi dă cinstea iubirii sale, unei fături atît de inferioare, sau vede, în dragostea pe care bărbatul o are pentru persoana sa, un semn infailibil al perfecțiunii ei ? Iată ce m-am întrebat cîteodată, în treacăt, în timpul orelor de odihnă.

— Adevăruri eterne, fapte clasice, pe care le atingi, tinere, cu micile dumitale cuvinte îndemînatice, adică atingi sentimente sfinte, răspunse Peeperkorn. Bărba-

tul se îmbată cu propria lui dorință, iar femeia cere și așteaptă să fie îmbătată de dorința bărbatului. De aici provine pentru noi obligația pasiunii, de aici decurge și înfiorătoarea rușine a insensibilității, a neputinței de a trezi dorința femeii. Ia cu mine un pahar de vin roșu. Eu beau. Mi-e sete. Am transpirat foarte mult astăzi.

— Vă mulțumesc mult, *mynbeer* Peeperkorn. Este adevărat că nu beau la această oră ; însă sînt gata să iau bucuros o înghițitură în sănătatea dumneavoastră.

— Bine, ia paharul. Nu există decît unul. Eu o să mă folosesc de paharul pentru apă. Cred că nu jignesc vinișorul ăsta spumos dacă-l beau într-un vas atît de umil.

Turnă, ajutat de musafir, cu mîna de căpitân ușor tremurătoare, și, însetat, goli în gîtlejul de statuie vinul roșu din paharul fără picior, întocmai ca pe o apă chioară.

— Asta desfată, zise el. Nu mai bei ? Atunci, îngăduie-mi să mă mai servesc o dată — și vîrsînd puțin vin, bău a doua oară. Cearceaful răsfrînt peste cuvertură se păta cu roșu. Repet, spuse el, cu degetul ridicat, în vreme ce paharul cu vin îi tremura în cealaltă mîna, repet : de aceea avem obligația, obligația *religioasă* a pasiunii. Pasiunea noastră, înțelegeți, este forța virilă care trezește viața. Viața somnolează. Ea vrea să fie trezită de către puterea pasiunii divine pentru nunta originară. Căci pasiunea, tinere, este divină. Omul este divin în măsura în care simte. El este sensibilitatea lui Dumnezeu. Dumnezeu l-a creat ca să simtă prin el. Omul nu este nimic altceva decît organul prin care Dumnezeu sărbătorește nunta cu viața trezită și îmbătată. Dacă omul păcătuiește față de pasiune, păcătuiește față de Dumnezeu, ceea ce înseamnă înfrîngerea forței virile a lui Dumnezeu, adică o catastrofă cosmică, o teroare de neînchipuit...

Își goli paharul.

— Îngăduiți-mi să vă iau paharul, *mynbeer* Peeperkorn, spuse Hans Castorp. Urmăresc desfășurarea gândirii dumneavoastră fiindcă-mi este de un foarte mare folos. Dumneavoastră expuneți o teorie teologică prin care atribuiți omului o funcție religioasă foarte onorabilă, deși poate puțin cam unilaterală. Există, dacă-mi îngăduiți să observ, în felul dumneavoastră de-a vedea, un rigorism destul de îngrijorător — iertați-mă ! Orice severitate religioasă este, firește, îngrijorătoare pentru niște oameni de o dimensiune mai modestă. Nu mă gândesc să vă corijez, dar aș vrea să revin asupra a ceea ce ați spus despre anumite „prejudecăți” pe care le-ar avea, potrivit observațiilor dumneavoastră, domnul Settembrini față de doamna, tovarășa dumneavoastră de călătorie. Îl cunosc pe domnul Settembrini de multă, de foarte multă vreme, de ani de zile. Și pot să vă asigur că prejudecățile lui, în măsura în care există, nu au absolut de loc un caracter meschin și mic-burghez — ba chiar ar fi ridicol să te gândești la așa ceva. Aici nu poate fi vorba decât despre prejudecăți în stil mare și, prin urmare, cu un caracter impersonal, despre principii pedagogice generale în privința căroră domnul Settembrini, v-o spun cu toată sinceritatea, în calitatea mea de „copil răsfățat al vieții”, mi-a... Dar asta m-ar duce prea departe. Este o chestiune mult prea vastă, pe care n-aș putea-o rezuma în două cuvinte...

— Și dumneata o iubești pe doamna ? Întrebă deodată *mynbeer*, întorcându-și spre musafir chipul regesc, cu gura jalnic sfîșiată și cu ochii mici spălăciți, sub arabescul cutelor frunții...

Hans Castorp simți un fior de teamă. Și se bîlbîi :

— Dacă eu... Adică... Firește că o respect pe doamna Chauchat mai ales în calitate sa de...

— Vă rog, zise Peeperkorn întinzînd mîna ca pentru a respinge, cu acest gest, răspunsul celuilalt. Lasă-mă, continuă după o pauză în care parcă făcu loc pentru ceea ce avea să spună, lasă-mă să-ți repet că sînt departe de a vrea să reproșez acestui domn italian că ar fi greșit vreodată față de regulile curtoaziei. Nu formulez acest reproș împotriva nimănui. Mă miră, însă, un lucru... Dar în acest moment, mai curînd mă bucur... Bine, tinere. Este minunat de frumos și de bine. Mă bucur, în privința asta nu-i nici o îndoială; faptul acesta îmi place în adevăr foarte mult. Și totuși îmi spun... În sfîrșit, pe scurt, îmi spun: o cunoști pe doamna de mult mai multă vreme decît mine. Ai fost și dumneata aici și ai împărtășit împreună timpul precedentei sale șederi în acest loc. În plus, este o femeie plină de farmec, iar eu nu sînt decît un bătrîn bolnav. Cum se face... Fiindcă sînt suferînd, a coborît singură azi după-amiază, fără însoțitor, ca să facă tîrguiești în sat... Nu-i nici o nenorocire! Nu, desigur că nu! Însă este neîndoielnic că... Trebuie oare să-mi explic faptul că nu te-ai lăsat antrenat de imboldul dumitale cavaleresc, din cauza influenței... cum spuneai adineauri... a principiilor pedagogice ale lui *signor* Settembrini... te rog să mă înțelegi literalmente...

— Literalmente, *mynbeer* Peeperkorn. Vai, nu! Dar nicidecum. Eu mă conduc așa cum mă taie capul. Dimpotrivă, cu un prilej oarecare domnul Settembrini chiar mi-a... văd aici, pe cearșaful dumneavoastră niște pete de vin, *mynbeer* Peeperkorn. N-ar trebui oare... Noi obișnuim să presărăm sare, cînd petele sînt proaspete...

— N-are importanță, zise Peeperkorn fără să-l scape din ochi pe musafir.

Hans Castorp păli.

— Lucrul, zise el cu un zîmbet silit, poate să rămînă aici oarecum altfel decît în mod obișnuit. Vreau să spun că atmosfera care domnește aici nu este o atmosferă convențională. Cel care are prioritate este bolnavul, bărbat sau femeie. Preceptele galanteriei se risipesc în fața acestei reguli. Sînteți indispus în mod trecător, *mynbeer* Peeperkorn. Dar este o indispoziție acută, și deci o indispoziție care contează. Tovarășa dumneavoastră de călătorie este întrucîtva sănătoasă. Deci cred că procedez cu totul în spiritul doamnei, reprezentînd-o puțin lîngă dumneavoastră în timpul lipsei sale — pe cît poate fi vorba aici de reprezentare, ha ! ha ! — în loc să vă reprezint pe dumneavoastră pe lîngă dînsa și să mă ofer s-o însoțesc în sat. Și cu ce drept i-aș impune tovarășei dumneavoastră de călătorie serviciile mele cavalierești ? Ca s-o fac, nu am calitatea, nici mandatul. De altfel, trebuie să vă spun că am un foarte dezvoltat simț al situațiilor pozitive de drept. Pe scurt, găsesc că poziția mea este corectă, corespunde situației generale, corespunde mai ales sentimentelor sincere pe care le am față de persoana dumneavoastră, *mynbeer* Peeperkorn, și cred deci că am dat un răspuns satisfăcător întrebării pe care mi-ați pus-o — dacă în adevăr ați avut intenția să mă întrebați.

— Iată un răspuns foarte plăcut, răspunse Peeperkorn. Ascult cu o desfătare involuntară micile dumitale cuvinte, tinere. O iau razna și dau lucrurilor o înfățișare acceptabilă. Dar satisfăcătoare... nu. Răspunsul dumitale nu mă mulțumește pe deplin... iartă-mă dacă, în felul acesta, te dezamăgesc. Te-ai slujit mai adineauri, dragă prietene, de cuvîntul „rigorism“, comentîndu-mi anumite concepții pe care ți le-am comunicat. Însă și în vorbele dumitale există, deopotrivă, o oarecare rigoare, adică ceva aspru și silit, care mi se pare că nu se potrivește cu firea du-

mitale. Am mai făcut și cu alte prilejuri câteva observații asemănătoare asupra conduitei duminale. Ai și acum aceeași comportare silită pe care o ai față de doamna Chauchat în timpul excursiilor și plimbărilor noastre comune — și n-o ai față de nimeni altul — și asupra căreia îmi datorezi o explicație — este o datorie, este o obligație, tinere. Eu nu mă înșel. Observația aceasta evidentă mi s-a impus și mi-a fost confirmată prea de multe ori și este imposibil să n-o fi făcut și alții, într-un mod tot atât de evident, cu singura deosebire că aceștia cunosc, după cât se pare, explicația faptului în sine.

Cu toate că era sleit de febră, *mynbeer* vorbea în după-amiaza asta într-un stil excepțional de precis și viguros. Nu se mai vădea nici cea mai mică incoerență. Stînd în capul oaselor, cu umerii formidabili și cu mărșul său cap întors spre musafir, ținea un braț întins pe cuvertura patului, iar mîna de căpitan, pistriuiată, înălțîndu-se la capătul mînecii de lînă, forma cercul dominat de degetele cu unghiile ascuțite, în vreme ce glasul rostea cuvintele cu o ascuțime tot atât de precisă și tot atât de plastică pe cât ar fi putut-o dori însuși domnul Settembrini, rostogolind r-urile unor cuvinte din expresiile „după cât se pare” și „observația aceasta evidentă”.

— Dumneata văd că zîmbești, continuă el. Întorci capul într-o parte și-n alta și clipești din ochi. Se pare că-ți frămînți mintea zadarnic, și totuși nu există nici o îndoială că știi ce vreau să spun și despre ce este vorba. Nu afirm că nu-i adresezi doamnei din cînd în cînd cîte o vorbă, sau că uiți să-i răspunzi, atunci cînd discuția o cere. Însă repet că, în asemenea ocazii, dacă privești lucrurile mai atent și sub raportul unei anumite exigențe a formei, ai în comportare ceva silit, și dai impresia precisă că te ferești și că o eviți. Atît cât poate fi vorba de asemenea lucruri, dumneata faci

impresia că la mijloc este un rămașag pe care l-ai avut cu doamna și că pînă la expirarea unui termen convenit nu ai dreptul să-i adresezi direct cîvîntul. Eviți cu regularitate și fără excepție să i te adresezi, nu-i spui niciodată „dumneavoastră“.

— Dar, *mynbeer* Peeperkorn... Oare ce fel de rămașag...

— Îngăduie-mi să-ți atrag atenția asupra faptului de care fără îndoială că-ți dai seama și dumneata și anume că ți s-au albit pînă și buzele.

Hans Castorp nu-și ridică ochii. Aplecat înainte, continuă să privească fix pata roșie de pe cearșaf. „Trebuia să se ajungă aici, gîndi el. La asta voia să mă aducă. Cred, însă, că și eu am făcut tot ce a depins de mine ca să împing lucrările pînă aici. Îmi dau seama abia acum că într-o oarecare măsură aproape am năzuit la asta. Oare am pălit în adevăr chiar atît de tare? Este foarte posibil, căci acum trebuie să se aleagă într-un fel. Nu se știe ce se va întîmpla. Mai pot încă minți? Ar fi foarte posibil, dar nu mai vreau. Deocamdată mă agăț de pata asta de sînge, de pata asta de vin de pe cearșaf.“

Dar deasupra lui, celălalt tăcea deopotrivă. Tăcerea dură două sau trei minute — îngăduind să-ți dai seama cîtă amploare puteau căpăta aceste minuscule unități în asemenea împrejurări.

Pieter Peeperkorn fu acela care reluă discuția. — Era în seara în care am avut plăcerea să te cunosc, începu el cu un glas melodios, iar vocea îi sună ca și cum n-ar fi fost decît prima frază dintr-o lungă poveste. Am organizat o mică petrecere, am băut și am mîncat, apoi, bine dispuși, gata să facem toate năzbîtiile și într-o stare de omenească părăsire de sine, ne-am dus la culcare, braț la braț, la o oră din noapte destul de tîrzie. Se întîmplă atunci că aici, în fața ușii mele, luîndu-ne rămas bun, mi-a venit ideea de a te invita

să atingi cu buzele fruntea femeii care mi te prezentase ca pe un bun prieten de odinioară și de a-i lăsa ei grija să răspundă sub ochii mei la acest gest, ca un semn al bucuriei din acel ceas. Ai respins nici mai mult nici mai puțin propunerea mea, ai respins-o spunând că ți-se pare absurd să vă sărutați pe frunte, dumneata și cu tovarășa mea de călătorie. Nu vei nega că explicația aceea cere ea însăși o explicație, pe care mi-o datorezi pînă azi. Ești dispus să te achiți de datorie ?

„Așadar a observat-o și pe asta ? gîndi Hans Castorp și-și concentră atenția cu și mai multă putere asupra petelor de vin, ba chiar rîcii una din ele cu vîrfurile îndoit al mijlociului. În fond, în ziua aceea am dorit în adevăr să-și dea seama, altfel n-aș fi spus ceea ce am spus. Însă, acum, ce se mai poate întîmpla ? Inima îmi bate destul de tare. Oare o să asist la un regesc acces de furie, un acces de primă clasă ? Oare nu cumva ar trebui să fiu mai atent la pumnul său care poate că mă și amenință ? Hotărît, mă aflu într-o situație foarte ciudată și dintre cele mai critice !”

Deodată simți cum mîna lui Peeperkorn îi apucă mîna dreaptă la încheietură.

„Acum mă prinde de încheietura mîinii, gîndi Hans Castorp. Ei, sînt ridicol, uite cum stau ca o jăvră plouată. M-am făcut vinovat de vreo greșeală față de el ? Absolut de loc. În primul rînd numai soțul ei din Daghestan ar fi în drept să se plîngă. Și abia după aceea toți ceilalți. Și tocmai la urmă, eu. Iar el nu are, după cîte știu, nici un drept să se plîngă. Atunci, pentru ce-mi bate inima ? Este însă timpul să ridic fruntea cu demnitate și să-i privesc deschis în față, bineînțeles cu respect, chipul regesc.”

Așa făcu. Figura extraordinar de puternică era galbenă, ochii aruncau o privire spălăcită sub liniile răsucite ale frunții, expresia buzelor sfîșiate era amară.

Și fiecare citi adânc în ochii celuilalt, imensul bătrîn și puțintelul tînăr, în vreme ce primul continuă să-l țină de încheietura mîinii pe cel din urmă. În sfîrșit, Peeperkorn spuse încet :

— Ai fost amantul Clavdiei în timpul anterioarei sale șederi aici ?

Hans Castorp lăsă încă o dată capul în jos, însă îl ridică imediat și după ce respiră adînc, spuse :

— *Mynheer Peeperkorn !* Îmi displace extrem de mult să vă mint și mă silesc s-o evit pe cît îmi stă în putință. Și nu-i de loc ușor. M-aș lăuda dacă aș confirma afirmația dumneavoastră și aș minți dacă aș contesta-o. Așa stau lucrurile, ca să se știe. Am locuit multă vreme, foarte multă vreme în acest sanatoriu și în același timp cu Clavdia — adică, iertați-mă — cu actuala dumneavoastră tovarășă de călătorie, fără să-i fi fost vreodată prezentat. Relațiile noastre n-aveau nimic monden, cel puțin relațiile mele cu dînsa, ale căror origini, vreau să spun, sînt cufundate în beznă. În mintea mea, nu i-am spus Clavdiei niciodată altfel decît tu, și așa s-a întîmplat și în realitate. Căci în seara cînd m-am scuturat de acele legături pedagogice despre care a fost vorba adineauri — pe scurt, cînd m-am apropiat de ea luînd ca pretext o mascaradă — într-o seară de Carnaval, într-o seară de nimeni și de nimic justificată, într-o seară în care tutuirea era un lucru general convenit, atunci „tu“-ul acesta și-a căpătat întregul său sens de-o manieră abia conștientă și ca într-un vis. Totodată era în ajunul plecării Clavdiei.

— Întregul său sens, repetă Peeperkorn. Te-ai exprimat foarte politicos... Îi dădu drumul lui Hans Castorp și începu să-și frece fălcile, arcadele sprîncenelor, obrajii și bărbia cu mîinile de căpitan, cu unghiile lungi. Apoi își împreună mîinile pe cearșaful pătat cu vin și-și lăsă capul într-o parte, în partea

stîngă, opusă musafirului, astfel încît ai fi putut spune că nu mai vrea să-l vadă.

— V-am răspuns cît mai precis cu putință, *mynheer* Peeperkorn, îi spuse Hans Castorp, și m-am silit cu toată conștiinciozitatea să nu spun nici prea mult, nici prea puțin. Înainte de toate era vorba, din punctul meu de vedere, să vă rog să observați că sînteți oarecum liber să țineți sau nu socoteala de această seară închinată lui „tu” și plecării, întrucît a fost o serată situată în afară de orice rînduială și aproape în afară de calendar, un *hors d'oeuvre* ca să zic așa, o seară suplimentară, o seară de an bisect, adică douăzeci și nouă februarie, și prin urmare n-aș fi mințit decît pe jumătate dacă aș fi negat constatarea dumneavoastră.

Peeperkorn nu răspunse.

— Am preferat, reluă Hans Castorp, după o pauză, am preferat să vă spun adevărul, chiar cu riscul de-a vă pierde bunăvoința, ceea ce vorbind cît se poate de sincer, ar fi pentru mine o pierdere considerabilă, pot să v-o mărturisesc ; o lovitură, o lovitură cumplită, pe care n-aș putea-o compara decît cu lovitura ce-am simțit-o acum, la revenirea doamnei Chauchat, cînd am văzut că nu s-a întors singură, ci ca tovarășa dumneavoastră de călătorie. Am înfruntat, deci, și acest risc, deoarece de multă vreme doream ca totul să fie limpede între noi — între dumneavoastră, pentru care am niște sentimente de respect atît de profunde, și mine — și am procedat astfel, căci mi s-a părut mai frumos și mai omenesc — știți cum pronunță Clavdia acest cuvînt cu glasul ei fermecător de voalat, tărăgănîndu-l atît de delicios — da, mi s-a părut că-i mai bine să procedez astfel decît să tac sau să mă prefac, și din acest punct de vedere îmi dau seama că mi-ați luat o piatră de pe inimă cînd, adineauri, ați constatat-o.

Nici un răspuns.

— Încă ceva, *mynbeer* Peeperkorn, mai există încă un lucru care m-a făcut a dori să ajung în situația de a vă putea spune adevărul, adică mă refer la experiența mea personală în legătură cu nesiguranța energică și cu semibănuielile ce stăruiau în această privință. Acum dumneavoastră știți cu cine și-a petrecut, cu cine s-a întreținut și cu cine a încheiat Clavdia — așadar, să spunem că și-a încheiat — un 29 februarie, înainte ca situația de drept într-un totul pozitiv să se fi stabilit între ea și dumneavoastră, această situație absolut pozitivă în fața căreia ar fi fost o curată nebunie să nu te pleci. Cît despre mine, n-am putut să ajung niciodată la o asemenea certitudine, deși nu mi-a scăpat nici o clipă faptul că, oricît de puțin ai fi înclinat să-ți imaginezi asemenea lucruri, la urma urmei trebuie să admiți și eventualitatea de a avea predecesori și, cu toate că am știut, printre altele, că consilierul aulic Behrens — care ați aflat, poate, că se ocupă, ca amator, și de pictură — i-a făcut, în numeroase ședințe, un portret remarcabil, redîndu-i calitatea pielii cu o verosimilitate extraordinară, totuși, faptul acesta, între noi fie zis, m-a uluit destul. Mi-a dat multă bătaie de cap și plictiseală, și chiar și astăzi îmi frămînt mintea în această privință.

— O mai iubești și azi ? îl întreabă Peeperkorn, fără să-și schimbe poziția, adică : fără să-și întoarcă fața... Vasta cameră se scufunda din ce în ce mai mult în semiobscuritate.

— Iertați-mă, *mynbeer* Peeperkorn, îi răspunse Hans Castorp, dar sentimentele pe care le am față de dumneavoastră, niște sentimente de profund respect și de admirație, m-ar face să par necuviincios vorbindu-vă despre sentimentele mele față de tovarășa dumneavoastră de călătorie.

— Și ți le împărtășește ? îl întreabă Peeperkorn în șoaptă. Ți le mai împărtășește chiar și astăzi ?

— N-am spus, îi răspunse Hans Castorp, n-am spus că le-ar fi împărtășit vreodată. Asta mi se pare puțin probabil. Mai adineauri, vorbind despre reacțiile naturii feminine, am atins, în treacăt și de-o manieră teoretică, această chestiune. Firește, la mine nu prea are mare lucru să iubească. Ce dimensiuni am eu, judecați și dumneavoastră. Dacă din întâmplare se ivește un... un douăzeci și nouă februarie, asta depinde numai de faptul că femeia se poate lăsa sedusă întrucât a fost aleasă de bărbat — deși, aș vrea să adaug : am impresia că mă cam laud și sînt lipsit de gust cînd vorbesc despre mine ca despre un „bărbat“, însă Clavdia este cu siguranță o femeie.

— A ascultat de glasul pasiunii, murmură Peeperkorn cu buzele ca o cicatrice.

— Exact așa cum a procedat și în cazul dumneavoastră, dar cu mult mai multă supunere, spuse Hans Castorp, și așa cum, după toate aparențele, a mai făcut-o și în alte nenumărate cazuri ; asupra acestui punct nu va putea exista vreodată îndoială, pentru oricine se va găsi într-o situație similară...

— Stai ! îi spuse Peeperkorn continuînd să rămîină tot cu fața întoarsă, dar făcînd cu latul mîinii un gest spre interlocutorul său. Nu-i oare josnic să vorbim astfel despre ea ?

— Nu cred, *mynheer* Peeperkorn. Nu, și am crezînta că pot să vă liniștesc pe deplin. Oare nu vorbim despre lucruri omenesti — luînd cuvîntul „omenesc“ în sensul de libertate și de genialitate — iertați-mi acest cuvînt puțin cam căutat, dar mi l-am însușit de curînd, deoarece am avut nevoie de el.

— Bine, continuă, îi porunci Peeperkorn încet.

Însă și Hans Castorp vorbi deopotrivă de încet, stînd pe marginea scaunului, lîngă pat, aplecat spre regescul bătrîn, și cu mîmile între genunchi.

— Căci ea este o existență genială, spuse el, iar soțul care se află dincolo de Caucaz — deoarece, știți, desigur, că are un soț dincolo de Caucaz — îi acordă această libertate și genialitate, fie din prostie, fie din inteligență, căci nu-l cunosc pe acest om. Oricum ar fi, procedează bine când îi acordă libertatea, întrucât ea a ajuns astfel datorită principiului genial al bolii, și oricine se află în aceeași situație ar face bine să urmeze pilda acestui bărbat și să nu se plîngă, nici pentru trecut, nici pentru viitor...

— Dumneata nu te plîngi? îl întrebă Peeperkorn, întorcîndu-se către el... Părea palid în semiobscuritate; ochii îi erau spălăciți și obosiți sub liniile frunții de idol, iar gura mare și crispată, rămase întredeschisă, ca aceea a unei măști tragice.

— Nu mă gîndeam că poate fi vorba despre mine, îi răspunse Hans Castorp cu modestie. Îmi dau numai silința să obțin ca dumneavoastră să nu vă plîngeți, și din cauza întâmplărilor de altă dată să nu-mi retrageți bunăvoința.

— Cu toate acestea, fără să știu, spuse Peeperkorn, ți-am provocat, desigur, o adîncă suferință.

— Dacă este o întrebare, îi spuse Hans Castorp, și dacă vă răspund da, nu înseamnă în nici un caz și pentru nimic în lume că nu prețuiesc imensul avantaj de-a vă fi cunoscut, căci avantajul acesta este strîns legat de pomenita decepție.

— Îți mulțumesc, tinere, îți mulțumesc. Apreciez dragălașenia micilor dumitale cuvinte. Dar dacă facem abstracție de legăturile noastre personale...

— Este greu să faci abstracție, îi spuse Hans Castorp, iar eu n-aș fi în stare s-o fac răspunzînd fără nici o pretenție afirmativă întrebării dumneavoastră. Deoarece faptul că ea, Clavdia, s-a întors însoțită de o personalitate de dimensiunea dumneavoastră, nu putea, firește, decît să mărească și să agraveze răul

care oricum trebuia să rezulte pentru mine, dacă s-ar fi întors împreună cu un alt bărbat. M-a îndurerat extrem de mult și mă doare încă și astăzi, nu o neg, și înadins m-am păstrat pe cât posibil la aspectul pozitiv al situației, adică : la sincera mea venerație pentru dumneavoastră *mynheer* Peeperkorn, în care intra și puțină răutate față de tovarășa dumneavoastră de călătorie, căci femeilor nu le prea place ca amanții lor să se împrietenească între ei.

— În adevăr, spuse Peeperkorn și, trecându-și peste gură și bărbie palma îndoită, își ascunse un zîmbet, ca și cum s-ar fi temut să nu-l vadă doamna Chauchat surîzînd. Hans Castorp surîse și el discret, apoi și unul și celălalt dădură din cap, în complet acord.

— Această mică răzbunare, continuă Hans Castorp, mi se cuvine, în definitiv, numai mie, căci, în măsura în care merit să vorbesc și despre mine, am, în adevăr, un oarecare drept să mă plîng, dar nu de Clavdia și nici de dumneavoastră, *mynheer* Peeperkorn, ci numai de viața și de soarta mea. Și, întrucît am cîntea să mă bucur de încrederea pe care mi-o arătați, și fiindcă acest ceas de amurg este, sub toate raporturile, atît de ciudat, vreau măcar prin aluzii să vă vorbesc puțin despre mine.

— Te rog, îi spuse Peeperkorn politicoș, iar Hans Castorp continuă :

— Mă aflu aici sus, *mynheer* Peeperkorn, de multă vreme, de ani de zile — adică nici eu nu mai știu precis de cînd, dar, în orice caz, de mulți ani de viață și de aceea am vorbit despre „viață“, însă voi reveni imediat, la momentul potrivit, și asupra sortii. Venisem să fac o mică vizită vărului meu, un militar plin de intenții frumoase și leale care nu i-au folosit la nimic : a murit, adică mi-a fost răpit, iar eu am rămas și sînt încă aici. Nu eram militar, ci aveam o profesie civilă, cum poate ați auzit, o profesie solidă

și rațională care contribuie, se pare, la solidaritatea internațională, însă eu n-am fost niciodată prea legat de ea, vă mărturisesc, și asta din motive despre care nu pot spune decît că îmi sînt neclare : aceste motive se găsesc însă la originile sentimentelor mele față de tovarășa dumneavoastră de călătorie — și înadins o numesc astfel ca să vă arăt că nu mă gîndesc de loc să zdruncin drepturile dumneavoastră pozitive — adică a sentimentelor mele pentru Clavdia Chauchat și a faptului că o tutuiesc, sentimente pe care nu le-am tăgăduit niciodată de cînd i-am întîlnit pentru prima oară ochii și au pus stăpînire pe mine — de cînd au pus nebunește stăpînire pe mine, mă înțelegeți. Din iubire pentru ea și sfidîndu-l pe domnul Settembrini, m-am aservit principiului irațional, principiului genial al bolii căruia i-am fost supus, de fapt din totdeauna, și astfel am rămas aici, nu mai știu precis de cînd. Căci am uitat totul, și am rupt cu toți și cu toate, cu rudele, cu profesia mea de la șes, dar și cu speranțele mele. Iar atunci cînd Clavdia a plecat, am așteptat-o și n-am încetat să o aștept aici, mereu, așa încît sînt definitiv pierdut pentru șes, iar în ochii celor de acolo, de jos, sînt, ca să zic așa, mort. La toate acestea mă gîndeam cînd v-am vorbit despre „soartă”, și datorită acestor lucruri mi-am îngăduit să insinuez că, în definitiv, am dreptul să mă plîng de situația și de dreptul meu jignit. Mi s-a întîmplat odată să citesc o poveste, adică nu, am văzut-o la teatru, povestea unui tînar onest — de altfel era militar, ca și vărul meu — care se încurcă puțin cu o țigancă fermecătoare, era fermecătoare, cu o floare după ureche, o femeie fatală și sălbatică, de care se îndrăgosti în, așa hal, încît își pierdu cu desăvîrșire mințile, sacrifică totul pentru ea, dezertă, deveni contrabandist și decăzu din toate punctele de vedere. Dar cînd ajunsese în situația aceasta lamentabilă, ea se plictisi și-l părăsi,

fugind după un matador, o personalitate coplesitoare, despotică și cu o splendidă voce de bariton. Iar povestea se sfârșește astfel : micul soldat, alb ca varul și cu cămașa descheiată, o străpunge cu cuțitul în fața arenei, fapt pe care, de altfel, ea singură îl provocase cu insistență. Dar am ajuns absolut fără nici un sens la această poveste. Însă la urma urmelor de ce mi-am reamintit-o ?

În clipa în care Hans Castorp rosti cuvântul „cuțit“, *mynbeer* Peeperkorn își schimbă puțin poziția în pat. Se trase mai îndărăt, întorcându-se brusc cu fața către musafir, iscodindu-i scrutător ochii, cu un aer întrebător. Se îndreptă, se rezemă mai bine în cot și-i spuse :

— Tinere, am auzit, și acum sînt lămurit. Îngăduie-mi să mă sprijin pe bunacredință a mărturisirilor dumitale și să-ți dau o explicație loială. Dacă părul meu n-ar fi alb și dacă n-aș fi năpăstuit de niște friguri maligne, m-ai fi văzut gata să-ți dau satisfacție, ca de la bărbat la bărbat, cu arma în mînă, atît pentru neajunsul pe care ți l-am pricinuit, cît și pentru acela pe care ți l-a pricinuit tovarășa mea de călătorie și pentru care îți datorez de asemenea satisfacție. Perfect, domnul meu... m-ați vedea hotărît. Însă, dată fiind starea actuală de lucruri, îngăduie-mi să-ți fac o altă propunere. Adică următoarea : Îmi amintesc de-o clipă de exaltare, chiar la începutul cunoștinței noastre — îmi amintesc, deși stătusem la taifas cu o sticlă de vin tare — de o clipă prin urmare, cînd, plăcut impresionat de firea dumitale, am fost gata să-ți propun să ne tutuim ca niște frați, dar cînd mi-am dat seama imediat că ar fi fost puțin cam prematur... Bine, azi mă refer la clipa aceea, revin și declar că termenul pe care l-am fixat atunci s-a scurs. Tinere, sîntem frați, îți afirm că sîntem. Ai vorbit despre o tutuire în sensul complet al acestui cuvînt —

și a noastră va avea întreaga plenitudine a sensului ei, sensul unei frății întru pasiune. Satisfacția pe care vârsta și boala mă împiedică să ți-o dau pe calea armelor, ți-o ofer sub această formă, ți-o ofer în sensul unui tratat frățesc de alianță, așa cum se încheie câteodată în lume împotriva unui al treilea, însă pe care noi trebuie să-l încheiem în sensul unei pasiuni comune pentru cineva. Tinere, ia-ți paharul, în vreme ce eu voi lua păhărelul meu, fără ca astfel să aduci cea mai mică nedreptate acestui vinișor care fierbe...

Și cu mîna de căpitan care îi tremura ușor, umplu paharele, ajutat de Hans Castorp într-un fel respectuos și tulburat.

— Ia ! îi repetă Peeperkorn. Trece-ți brațul peste brațul meu. Și bea la fel ca mine... Bea paharul pînă-n fund !... Perfect, tinere. Lichidat. Uite mîna mea. Ești satisfăcut ?

— Evident, dar acesta este numai un fel de-a vorbi, *mynheer* Peeperkorn, îi zise Hans Castorp care se cam chinuise să golească paharul dintr-o singură înghițitură și-și șterse genunchii cu batista, deoarece se stropise cu vin. Aș spune mai curînd că sînt nespus de fericit și încă nu înțeleg cum de m-am făcut vrednic de o asemenea favoare... și ca să fiu sincer, am impresia că visez. Este o cinste uriașă pentru mine — și nici nu știu cum de-am putut-o merita, căci n-am făcut absolut nimic care să merite această onoare, și nimeni nu se va mira aflînd că mie mi se va părea cam hazardat să mă folosesc de la început de noua formulă și mă voi împiedica de ea — mai ales în prezența Clavdiei care, în calitatea ei de femeie, ar putea foarte bine să nu fie de acord cu convenția noastră.

— Lasă asta pe seama mea, răspunse Peeperkorn, căci restul va fi numai o chestiune de obișnuință ! Și acum, tinere, du-te ! Lasă-mă, copilul meu ! S-a întunecat, s-a înnoptat demult, iubita noastră poate reveni

dintr-o clipă în alta și poate că ar fi mai bine să nu vă întâlniți acum.

— Rămii cu bine, *mynheer* Peeperkorn ! spuse Hans Castorp, și se ridică. Vezi, îmi birui sfiala firească și fac exerciții în vederea acestei formule de-o cutezanță nebună. S-a înnoptat, este adevărat. Îmi închipui că dacă domnul Settembrini ar intra aici, pe neașteptate, ar aprinde lumina pentru ca rațiunea și sociabilitatea să intre o dată cu el — a mai avut cîndva această slăbiciune. Pe mîine ! Plec fericit și mîndru, așa cum n-aș fi visat niciodată ! Vindecare grabnică ! Acum, cel puțin trei zile, tu n-o să mai ai friguri și în răgazul lor o să poți face față tuturor exigențelor. Faptul acesta mă bucură ca și cum eu aș fi Tu. Noapte bună !

MYNHEER PEEPERKORN

(încheiere)

O cascadă este un loc atrăgător în cadrul unei excursii, iar nouă ne este foarte greu să ne explicăm de ce Hans Castorp, care avea o mare slăbiciune pentru căderile de apă, nu vizitase pînă acum cascada pitorească din pădurea văii Flüela. Pe vremea lui Joachim avea drept scuză scrupulele severe ale vărului său care nu vietuise aici pentru bunul său plac și nu pierduse nici o clipă din vedere țelul precis al sederii în aceste locuri, limitînd orizontul la imediata vecinătate a Berghofului. Iar după moartea lui, Hans Castorp păstrase în raporturile cu regiunea, dacă exceptăm plimbările cu schiurile, aceeași uniformitate conservatoare care — în contrast cu extinderea experiențelor lui intime și cu datoria de „a sta la cîrmă“ — nu fusese fără farmec. Cu toate acestea, aprobă voios proiectul pus la cale de micul cerc de prieteni, format

din șapte persoane (numărându-se și pe el) care alcătuiau mănunchiul relațiilor lui cele mai apropiate, ca să facă o plimbare cu trăsură în acea regiune atât de atrăgătoare.

Era în mai, luna fericirii — dacă dădeai crezare naivelor cîntecele de la șes — însă aici, sus, se prezenta rece și prea puțin ademenitoare prin însăși natura aerului, dar oricum, măcar topirea zăpezilor putea fi socotită ca terminată. Evident, chiar și în ultimele zile ninsese de mai multe ori cu fulgi mari, însă de pe urma ninsorii nu rămăsese decît puțină umezeală; marile troiene ale iernii se topiseră și dispăruseră lăsînd doar cîteva resturi; iar această lume înverzită, redevenită practicabilă, constituia un fel de ispită pentru o dorință întreprinzătoare.

De altfel, legăturile grupului suferiseră din pricina bolii conducătorului ei, magnificul Peeperkorn, ale cărui friguri tropicale maligne nu cedaseră nici în fața climatului extraordinar și nici a antidoturilor unui medic atât de remarcabil cum era consilierul aulic Behrens. Zăcuse multă vreme în pat, nu numai în zilele cînd frigurile intermitente își făceau de cap cu cruzime. Splina și ficatul îi dădeau și ele de furcă, așa cum o mărturisise în particular, consilierul aulic, persoanelor apropiate bolnavului; nici stomacul nu era cum scrie la carte, iar Behrens nu uita să facă aluzii la primejdiiile unei eventuale epuizări cronice, de care era amenințat, în aceste condiții, chiar și un organism atât de viguros ca al olandezului.

În aceste săptămîni, *mynheer* Peeperkorn nu prezidase decît un singur chef nocturn, și renunțase la plimbările obișnuite, afară de una singură, care, de altfel, fusese scurtă. De altminteri, fie spus între noi, Hans Castorp simți oarecum ca pe-o ușurare această destrămare a spiritului de comunitate al grupului, căci situația de fraternizare cu tovarășul de călătorie al

doamnei Chauchat îi crea dificultăți, și, de fapt, în convorbirile lui cu Peeperkorn se vădea aceeași „stingherire” și aceleași „evitări”, — ca și cum ar fi fost în adevăr vorba despre un rămășag ca în cazul Clavdiei ; prin întortocheri de fraze stranii ocolea să se adreseze direct lui Peeperkorn, ori de câte ori nu putea să-l evite pe „tu” — și, de altfel, era cam aceeași dilemă — de fapt o dilemă cu sens opus — care apăsa asupra convorbirilor cu Clavdia în prezența altor persoane sau chiar numai a stăpînului ei, dilemă care, datorită tocmai satisfacției pe care o primise de la Peeperkorn, luase proporții foarte stînjenitoare.

Așadar, proiectul unei plimbări la cascadă era la ordinea zilei — Peeperkorn însuși fixase termenul și se simțea foarte bine dispus gîndindu-se la această excursie. Trecuseră abia trei zile după un acces de friguri intermitente ; iar *mynbeer* anunță bucuros că nădăjduia să profite de acest fapt. Desigur, nu apăruse în sufragerie la primele dejunuri și ceruse, așa cum proceda foarte adesea în ultimul timp, să fie servit separat, împreună cu doamna Chauchat, în salon. Însă chiar de la micul dejun portarul șchiop îi transmisese lui Hans Castorp invitația nestrămutată să fie gata pentru plimbare după o oră de la masă, să comunice invitația domnilor Ferge și Wehsal, să-i prevină atît pe Settembrini cît și pe Naphta că vor trece să-i ia, și, în sfîrșit, să angajeze două landouri pentru ora trei.

Și cam la această oră se întîlniră în fața intrării principale de la „Berghof” : Hans Castorp, Ferge și Wehsal, pentru a aștepta acolo pe doamna și domnul să coboare din apartamentul lor princiar, și se amuzau să mîngîie cailor și să le dea bucățele de zahăr pe care aceștia le apucau cu buzele lor negre și umede. De altfel, tovarășii de călătorie nu apărură pe peron decît cu o mică întîrziere. Peeperkorn, al cărui cap cu aspect regesc se îngustase, rămase drept, alături de

Clavdia, îmbrăcat cu un raglan lung, puțin cam demodat, și salută ridicînd pălăria moale și rotundă, iar buzele-i îngînară un bună ziua colectiv, însă abia auzit. Apoi dădu mîna cu fiecare dintre cei trei domni care se apropiară pînă la picioarele scărilor în întîmpinarea perechii.

— Tinere, îi spuse lui Hans Castorp, punîndu-i mîna stîngă pe umăr... cum te simți, fiul meu ?

— Mulțumesc de întrebare. Dar dumneavoastră ? răspunse cel întreat.

Soarele strălucea, era o zi frumoasă și luminoasă, totuși făcuseră foarte bine că-și luaseră pardesiele : fără îndoială că, mergînd cu trăsura, avea să le fie răcoare. Doamna Chauchat purta și ea o haină calduroasă cu cordon, dintr-o stofă păroasă cu carouri mari și chiar cu o blăniță în jurul umerilor. Își lăsase într-o parte borul pălăriei de fetru și-și pusese o voaletă de culoarea măslinii, legată sub bărbie, care îi stătea de minune, astfel încît cea mai mare parte dintre cei din față simțiră un fel de suferință — cu excepția lui Ferge, singurul care nu era îndrăgostit de ea ; și datorită nevinovăției lui s-a întîmplat, că făcîndu-se repartizarea provizorie a locurilor pînă cînd vor fi trecut să-i ia și pe domnii din vale, el a fost invitat în primul landou, vizavi de *mynheer* și de doamna, în vreme ce Hans Castorp, nu fără să observe un surîs batjocoritor pe buzele Clavdiei, se urcă împreună cu Ferdinand Wehsal în al doilea landou. La excursie lua parte și silueta subțirică și înaltă a feciorului malaiez. Purtînd un paner voluminos de sub capacul căruia ieșeau afară două gîturi de sticle și pe care îl așeză sub scaunul din spatele primului landou, el apăruse în urma stăpînilor și, în clipa cînd își încrucișă brațele pe piept alături de birjar, caii au și fost îndemnați să pornească, iar landourile, cu toate frînele strînse, începură să coboare încet la cotitura drumului.

Dar și Wehsal observase surîsul doamnei Chauchat ; arătîndu-și dinții stricați, se adresă tovarășului său de plimbare :

— Ați văzut, îl întrebă, cum își bate joc de dumneavoastră fiindcă trebuie să mergeți în aceeași trăsură cu mine ? Da, da, cine e păgubit e și batjocorit. Oare vă enervează și vă dezgustă atît de mult să stați lîngă mine ?

— Bagă de seamă, Wehsal, și nu mai spune atîtea infamii, îl dojeni Hans Castorp. Femeile zîmbesc la cel mai mic prilej, doar pentru plăcerea de a zîmbi. Nu folosește la nimic să-ți tot închipui cîte ceva de fiecare dată. De ce te înjosești mereu în halul acesta ? Ca noi toți, ai și dumneata calitățile și defectele dumitale. De pildă, cînti foarte drăguț la pian *Visul unei nopți de vară*, ceea ce nu este în stare oricine. Ar trebui să te mai produci în una din zilele acestea.

— Da, da, îmi vorbiți din piscul înălțimii dumneavoastră, îi răspunse nefericitul, și nu vă dați seama cîtă nerușinare zace în asemenea vorbe mîngîietoare și nici că procedînd astfel mă umiliți și mai mult. Vă vine ușor să vorbiți și să consolați, stăpîn pe situație cum sînteți, căci dacă astăzi vă aflați într-o situație puțin cam ridicolă, totuși dumneavoastră ați fost luat în seamă, ați avut partea dumneavoastră și, Doamne-Dumnezeule, ați fost în al șaptelea cer, i-ați simțit brațele și ceafa, iar mie, cînd mă gîndesc la ele, mi se usucă gîtul și mă arde la inimă. Dumnezeule mare — și dumneavoastră vă uitați de sus la chinurile mele cu deplina conștiință a favorurilor de care v-ați bucurat...

— Nu-i de loc frumos ceea ce spui, Wehsal. Ba chiar e groaznic de dezgustător, și nici n-am nevoie să ți-o ascund, mai cu seamă cînd îmi reproșezi mie că sînt nerușinat ; se prea poate să vrei intenționat

să fii dezgustător, și-ți dai silința să provoci scîrbă, căci nu încetezi să te ploconești. Ești oare în adevăr atît de îndrăgostit de ea ?

— Înpăimîntător ! se căină Wehsal clătînd din cap. Nu există cuvinte în stare să spună ce chinuri îndur, cît mi-e de sete de făptura ei și cu cîtă poftă lacomă o doresc ; aş vrea să pot spune că din asta o să mi se tragă moartea, dar în starea în care mă găsesc nu se poate nici trăi, nici muri. În timpul cît a fost plecată lucrurile se potoliseră binișor, și încetul cu încetul începusem s-o uit. Dar de cînd s-a întors și o am sub ochi zi de zi, dorința mă apucă uneori atît de cumplit, încît îmi mușc brațul, gesticulez în vînt și nu mai știu ce-i cu mine. N-ar trebui să ne fie hărăzite asemenea chinuri, deoarece nu sîntem în stare să ne lepădăm de aceste suferințe — căci oînd pun stăpînire pe tine nu poți dori să nu existe, întrucît ar însemna să te lezezi de propria-ți viață care se confundă cu ea, și, prin urmare, îți este cu neputință — și, apoi, ce folos ai avea să mori ? După — cu plăcere. În brațele ei — din tot sufletul. Dar înainte, ar fi stupid, căci viața este dorință, dorința de a trăi, care nu se poate întoarce împotriva ei însăși, și tocmai acesta-i blestemul : că mereu ne lăsăm prinși în joc. Și cînd pomenesc despre „blestem“ nu-i decît un fel de a vorbi, deoarece rostesc acest cuvînt ca și cum aş fi un altul, căci eu însumi nu-l pot gîndi. Sînt, Castorp, atîtea torturi pe lume, iar cel ce îndură una singură vrea să scape imediat de ea, dorește să fie mîntuit de suferință în mod absolut și cu orice preț. Dar de tortura poftelor carnale nu te poți elibera cu nici un preț și prin nici un alt mijloc decît potolind-o. Așa au fost rînduite lucrurile — cînd nu ești înșfăcat de această poftă carnală nici nu te gîndești la ea, dar cînd te stăpînește, abia atunci îl înțelegi pe Domnul nostru Isus Hristos și plîngi cu lacrimi amare. Dumnezeu

din ceruri, ce fel de rînduială o mai fi și asta ca în-săși carnea noastră să dorească, în așa fel carnea, pentru simplul motiv că nu-i a noastră și fiindcă aparține unui alt suflet — cît este de straniu, iar cînd stai și judeci cît de modestă este, în fond, în sfioasa ei desfătare. S-ar putea spune : dacă nu dorește nimic altceva, să i se dea, pentru numele lui Dumnezeu, ceea ce dorește ! Căci, oare, ce anume cer, Castorp ? Vreau oare s-o asasinez ? Vreau să-i vărs sîngele ? Nu, doresc numai s-o mîngîi ! Castorp, dragul meu Castorp, iartă-mă că mă văicăresc în halul ăsta, dar oare îi este atît de imposibil să mi se dea ? Totuși, în dorința asta e și ceva înălțător, căci, la urma urmelor, nu sînt un animal și, în felul meu, sînt totuși om. Pofta carnală are multe înțelesuri, nu-i legată de ceva anume, nu-i delimitată de ceva precis, și de aceea o numim bestială. Dar cînd se fixează asupra trupului și chipului unei persoane umane, buzele noastre vorbesc despre dragoste. Nu-i doresc numai bustul sau numai trupul, căci dacă figura ei ar fi avut o altă înfățișare poate că aș înceta s-o mai doresc în întregime, și, în adevăr, este destul de clar că eu cu sufletul meu îi iubesc sufletul. Fiindcă iubirea chipului este iubirea sufletului...

— Ce te-a apucat, Wehsal ? Ți-ai ieșit complet din fire și ai luat-o razna, Dumnezeu știe cu ce consecințe...

— Dar, pe de altă parte, tocmai asta-i nenorocirea, continuă nefericitul, că ea are un suflet, că este o faptură omenească înzestrată cu trup și cu suflet ! Căci vai mie îndureratul și nenorocitul, sufletul ei nu vrea să știe de sufletul meu, și nici trupul ei de trupul meu și din această cauză dorința mea este osîndită să se rușineze, iar trupul meu trebuie să se zvîrcolească mereu. De ce nu vrea să știe absolut nimic nici despre mine, nici despre trupul, nici despre sufletul meu, Castorp, și de ce dorința mea îi inspiră oroare ? Nu sînt

și eu om ? Cum, un bărbat cu un fizic urât nu-i bărbat ? Ți-o jur că sînt extraordinar în această privință, că aș fi în stare să mă comport fără precedent, dacă brațele ei mi-ar deschide împărăția desfătărilor, ah, brațele ei — care sînt atît de frumoase deoărece fac parte din armonia sufletului ei ! Castorp, i-aș dărui toate voluptățile din lume, dacă n-ar fi vorba decît de dragostea trupească, și nu de frumusețea chipului, adică dacă n-ar exista sufletul ei blestemat care nici nu vrea să audă de mine, dar fără de care poate că nu i-aș mai dori absolut de loc trupul ; iată morișca diabolică în care mă zbat și mă chinui veșnic...

— Sst, Wehsal, vorbește mai încet ! Birjarul te înțelege ! Dinadins nu întoarce capul, însă văd după spatele lui că ascultă.

— Înțelege și ascultă, iată esențialul; Castorp ! Iată din nou această blestemată poveste cu caracteristica și particularitățile ei ! Dacă aș vorbi despre palingeneneză sau despre... hidrostatică, n-ar înțelege nimic, n-ar asculta și nu l-ar interesa cîtuși de puțin. Fiindcă n-ar fi pe înțelesul tuturor. Dar cea mai înaltă, cea mai importantă și cea mai înfiorător de misterioasă chestiune, anume aceea a cărnii și a sufletului nostru, iată, este în același timp lucrul cel mai pe înțelesul tuturor, toată lumea îl pricepe și-și poate bate joc de îndrăgostitul pentru care ziua este făcută să fie o tortură a voluptății, iar noaptea un infern al rușinii ! Castorp, dragul meu Castorp, lasă-mă să mă văicăresc puțin, căci gîndește-te un pic și la chinurile pe care le trăiesc în fiecare noapte ! Ah, o visez în fiecare noapte, și cîte nu visez în legătură cu ea, gîtlejul mi se usucă și mă arde la inimă numai cît mă gîndesc ! Și toate visurile mele se scufundă, de fiecare dată, sub o ploaie de palme, mă pălmuieste și mă scuipă drept în față — mă scuipă cu chipul sufletului ei schimonosit de scîrbă,

mă scuipă și mă palmuiește, iar în clipa aceea mă trezesc, scaldat de sudoare, de rușine și de voluptate...

— Haide, Wehsal, încearcă să taci acum și să-ți ții limba pînă ajungem la băcan și pînă cînd cineva o să se urce în trăsură cu noi. Iată ce propun și iată ce-ți poruncesc. Nu vreau să te jignesc și recunosc că ești într-o situație nenorocită, însă în țara mea se povestește împlinirea unui oarecare om pedepsit în felul următor : pe cînd vorbea îi ieșeau din gură șerpi și broaște, adică la fiecare cuvînt un șarpe sau o broască. Povestea nu spune cum a scăpat din încurcătura, însă întotdeauna mi-am închipuit că a trebuit să sfîrșească prin a tăcea.

— Dar cînd se află într-o asemenea situație, spuse Wehsal pe un ton jalnic, omul simte nevoia, dragul meu Castorp, simte imperios nevoia să vorbească și să-și ușureze inima.

— Ba dacă vrei este chiar un drept al omului, Wehsal. Însă după părerea mea există drepturi de care am face mai bine să nu ne folosim.

Prin urmare tăcu, așa cum hotărîse Hans Castorp, și de altfel ajunseră repede în fața căsuței băcanului împodobită cu viță sălbatică, unde nu avură de așteptat, căci Naphta și Settembrini se și găseau în stradă, unul în paltonul lui vechi, tivit cu blană, celălalt cu un pardesiu gălbui potrivit cu vremea, pardesiu tighelit la toate cusăturile, care îi dădea un aer de filifizon. Își făcură semne, se salutară în timp ce trăsurile întorceau, iar domnii se urcară : Naphta ca al patrulea, în primul landou, alături de Ferge ; Settembrini, într-o dispoziție strălucitoare, scînteind de glume și veselie, se urcă alături de Hans Castorp și de Wehsal. Dealtminteri, acesta din urmă îi cedă locul din fundul trăsorii, iar domnul Settembrini îl ocupă cu gestul unuia care se plimbă pe Corso, altfel spus cu o indiferență superbă.

Italianul, cu acea atitudine și poziție a trupului care gustă o odihnă confortabilă de-a lungul unui decor ce se schimbă mereu, elogia plăcerea plimbării, manifesta față de Hans Castorp niște sentimente pline de afecțiune părintească și chiar îl dezmierdă de cîteva ori pe Wehsal, pe obraz, îndrumîndu-l să uite de propriul său eu antipatic și să admire această lume plină de lumină, arătîndu-i-o cu mîna dreaptă, pe care purta o mănușă de piele roasă.

Făcură o plimbare minunată. Caii, toți patru cu boturile albe, sprinteni și vînjoși, cu părul lucios, neted — cai bine hrăniți — mergeau la trap, cu pas viguros pe un drum bun, pe care încă nu era praf. Blocuri mari de stîncă, în crăpăturile cărora creștea iarbă și flori, se apropiau uneori de ei, stîlpii de telegraf fugeau înapoi, pădurile se cățarau pe povîrnișuri, cotituri grațioase le ieșeau înainte și ei le depășeau. Toate le țineau curiozitatea încordată, iar niște lanțuri de munți, pe alocuri încă acoperiți de zăpadă, continuau să tot apară în depărtare, în plin soare. Puțin după aceea pierdură din vedere priveliștea familiară a văii, iar schimbarea decorului obișnuit produse asupra spiritului un efect reconfortant. În curînd se opriră la marginea pădurii. De aici voiau să continue excursia pe jos și să atingă ținta — o țintă pe care o și percepeau de cîtva timp, deși destul de slab și fără să-și fi dat seama din primul moment. Cu toții puteau distinge un zgomot îndepărtat, amestec de fîșit, foșnet, freamăt și vuiet surd care, cîteodată, se ascundea în tăcere, dar pe care excursioniștii se îndemneau să-l asculte și-l ascultau cu auzul încordat.

— Pentru moment, spuse Settembrini care venise adesea pînă aici, zgomotul pare destul de sfios. Însă la fața locului, în acest anotimp, este brutal — nici n-o să ne mai auzim vorbind

Așadar pătrunseră în pădure pe o cărare acoperită cu ace de brad umede ; în frunte, Pieter Peepkorn, cu fetrul negru tras pe frunte și pasul ușor șovăitor, mergea, sprijinindu-se de brațul tovarăsei lui de călătorie ; la mijloc Hans Castorp, fără pălărie, ca toți ceilalți domni, cu mâinile în buzunare, cu capul plecat, privind în jur și fluierînd ușor ; după ei Naphta și Settembrini, apoi Ferge și Wehsal, și, în sfîrșit, malaiezu singur ducea coșul cu merinde. Vorbeau despre pădure.

Pădurea aceasta nu era ca toate celelalte. Oferea un aspect pitoresc, straniu, bă chiar exotic, și în tot cazul lugubru. Era năpădită de un soi de licheni acoperiți cu mușchi, fiind complet căptușită, complet înăbușită ; ca niște bărbi lungi, incolore, urzeala cîltoasă a plantei parazite atîrna de pe ramurile înfășurate și încîlcite în această rețea, încît acele aproape că nu se mai vedeau, nu mai distingeai decît ghirlande de mușchi înăbușitoare, stranii, care dădeau pădurii un aspect bolnăvicios și vrăjit. Pădurea nu era sănătoasă, suferea de-o rîie luxuriantă, care amenința s-o sufoca, aceasta era părerea generală, în vreme ce micul grup înainta pe cărarea acoperită cu ace, avînd în urechi zgomotul cascadei ce se auzea tot mai aproape, vâcarmul și șuieratul care deveneau, încetul cu încetul, un adevărat muget înspăimîntător, și părea să confirme ceea ce spusese mai înainte Settembrini.

O cotitură a drumului deschise priveliștea defileului stîncos și păduros peste care trecea un pod, unde cădea cascada, și în clipa cînd o zăriră zgomotul creșcu în intensitate — era un zgomot infernal. Masele de apă se prăvăleau vertical, într-un singur jgheab de cascadă înaltă de cel puțin șapte sau opt metri și destul de lată, apoi cădeau înspumate peste stînci. Se rostogoleau cu un zgomot înnebunitor în care parcă erau amestecate toate sunetele și toate stri-

dențele posibile, tunet, larmă și vîjiit, muget și urlet, suierături, fanfare, plesnituri și sfîrîituri, dangăt și vaier de clopot și, în adevăr, aproape că te asurzeau. Vizitatorii se apropiară de stîncă lunecoasă, se uitară împróscați fiind de un suflu umed, învăluți de un fel de abur ca o pulbere rece de apă, cu urechile pline și înfundate de vuiet, schimbînd mereu priviri, clătînînd din cap cu un zîmbet intimidat și continuară să contemple acest spectacol, această catastrofă neîntreruptă, făcută din spumă și vaier, al cărei bubuit înnebunitor și cumplit îi amețea, îi înfricoșa și le provoca iluzii auditive. Aveai impresia că auzi îndărătul tău și pretutindeni niște strigăte de alarmă, niște amenințări și trompete, și un vîlmășag de aspre voci omenеști.

Strînși îndărătul lui *mynheer* Peeperkorn — doamna Chauchat se afla printre cei cinci domni — toți priveau, o dată cu el, torentul. Nu-i distingeau chîpul, însă îl văzură descoperindu-se, lăsînd libere flăcările albe ale părului și cum, umflîndu-și pieptul, trase cît mai mult aer. Comunica unii cu alții prin priviri și gesturi, căci vorbele, chiar dacă le-ai fi spus la ureche, ar fi fost înăbușite de tunetul cascadei. Buzele lor rosteau cuvînte de uimire și de admirație care nu erau percepute. Hans Castorp, Settembrini și Ferge căzură de acord, prin semne făcute cu capul, să se cațere pînă în vîrfurile defileului în fundul căruia se aflau, să ajungă la pasarela superioară și să privească rostogolirea apei de acolo, de sus. Nu era prea greu : îi ducea o scară pieptișă, cu trepte înguste, tăiate în stîncă, oarecum la un plan superior al pădurii ; se cățărară, unul după altul, ajunseră pe pasarela și de la mijlocul podului aruncat peste arcu cascadei, rezemați de balustradă, făcură semn prietenilor de jos. Apoi străbătură podul și apărură iarăși în ochii celor rămași în urmă, din-

colo de torentul pe care mai jos îl traversa un al doilea pod.

Schimbul de semne dintre ei se referea acum la luarea unei gustări. Cei mai mulți socoteau că era mai bine să se depărteze de zona zgomotoasă, așa încît să se poată bucura de această masă în aer liber nu ca niște surzi și muți, ci cu auzul ușurat de vuiet. Trebuiră totuși să-și dea seama că Peeperkorn era de părere opusă. El clătină din cap, arătă cu degetul de mai multe ori fundul prăpastiei, iar buzele tremurînde, care se deschideau cu efort, articula un „aici“ ! Ce puteau să facă ? În problemele administrative el era șef și stăpîn. Autoritatea personalității sale ar fi influențat oricum hotărîrea, chiar dacă el n-ar fi fost, ca întotdeauna, organizatorul și inițiatorul excursiei. Un om de asemenea dimensiuni a fost și va rămîne de-a pururi un tiran și un autocrat. *Mynheer* voia să ia gustarea în fața cascadei, în vuietul ei de tunet, căci așa era încăpățînarea lui suverană, și oricine nu voia să se lipsească de gustare trebuia să rămînă pe loc. Mai toți erau nemulțumiți. Domnul Settembrini, care vedea spulberîndu-se orice posibilitate a unui schimb de păreri, a unei conversații sau a unei dezbateri democratice și corect rostite, își aruncă mîna peste cap într-un gest de deznădejde și resemnare. Malaiezu se grăbi să execute ordinele stăpînului său. Existau două scaune pliante pe care le sprijini de peretele stîncos, pentru *mynheer* și pentru doamna. Apoi așeză la picioarele lor, pe o față de masă, ceea ce se afla în coș : cești de cafea și pahare, termosuri, prăjituri de casă și vin. Toți se îmbulziră să primească ceea ce li se oferea. După aceea luară loc pe stînci, pe balustrada podului, ținînd fiecare în mînă ceașca cu cafea fierbinte, iar pe genunchi farfuria cu prăjituri — și luară masa pe tăcute, în zgomotul asurzitor.

Peeperkorn, cu gulerul de la haină ridicat, cu pălăria pusă jos, lângă el, bău vin de Porto dintr-un pahărel de argint cu monogramă, pe care-l goli de mai multe ori. Și deodată, începu să vorbească. Ciudat om! Era cu neputință să-și audă măcar propria-i voce, nici vorbă despre ceilalți să poată desluși baremi o singură silabă din ceea ce le dădea să înțeleagă fără să fie auzit. Dar el ridica arătătorul, întindea brațul stîng, ținînd pahărelul cu mîna dreaptă, își înălța oblic palma și lăsa să i se vadă regeasca figură mișcîndu-se, vorbind și gura articulînd cuvinte lipsite de sunet, de parcă ar fi fost pronunțate în vid. Ceilalți socotiră că va renunța curînd la această sfortare inutilă la care toți priveau cu un surîs stingherit — dar el continua să vorbească cu gesturi fascinante ale mîinii stîngi care atrăgeau atenția, cu tot vacarmul asurzitor, îndreptîndu-și ochii mici, obosiți și decolorați, dar deschiși larg sub zbîrciturile frunții, cînd către unul cînd către altul dintre spectatori, astfel încît cel căruia i se adresa era silit de fiecare dată să aprobe din cap, cu sprîncenele ridicate, cu gura deschisă, apropiînd de ureche mîna făcută pîlnie, ca și cum ar fi fost posibil să se remedieze în vreun fel oarecare o situație atît de disperată. Și iată-l că ajunsese chiar să se ridice în picioare! Cu pahărelul în mînă, cu gulerul ridicat al hainei de călătorie mototolită și care-i cădea pînă peste glezne, fără pălărie, cu fruntea înaltă, de idol, brăzdată, înconjurată de vîlvătaia părului alb, stătea drept, rezemat de stîncă, iar figura i se însuflețea în timp ce, cu un gest profesional, făcea un cerc cu arătătorul și policarul, însoțind o închinare mută și confuză cu gestul imperios al preciziei. Puteau fi recunoscute după mișcări și i se citeau pe buze unele cuvinte pe care le rostea de obicei: „Perfect“, „lichidat“ — și nimic mai mult. Se vedeau aplecările capului, o amărăciune îi sfîșia buzele și nu mai era decît o ima-

gine a durerii. Apoi se văzu înflorindu-i parcă, în obraji, gropița strengărească de sibarit, dădă impresia că dansează ridicându-și poalele: din nou apăru impudicitatea sacră de preot păgîn. Ridică păhărelul, îl făcu să descrie un semicerc prin fața oaspeților și îl goli din două sau trei înghițituri, pînă-n fund, dîndu-l peste cap. După aceea, întinzînd brațul, încredință obiectul malaiezului care-l luă cu o mînă pe piept — apoi, în sfîrșit, dădu semnalul plecării.

Toți se înclinară în fața lui pentru a-i mulțumi, pregătindu-se să se conformeze dispoziției. Cei care se ghemuiseră pe jos săriră în picioare, cei care stătuseră rezemați de balustradă își îndreptară trupurile. Firavul javanez cu pălărie tare și haina cu guler de blană strînse resturile gustării și vesela. În aceeași ordine în care veniseră, ajunseră pe poteca umedă și acoperită cu ace de pin, prin pădurea de nerecunoscut din cauza lichenilor, la locul de pe șosea unde îi așteptau trăsurile.

Hans Castorp luă loc de data aceasta cu stăpînul și cu tovarășa lui de călătorie. Stătea în fața lor, alături de minunatul Ferge căruia problemele înalte îi erau complet străine. Nu se vorbi aproape nimic în timpul întoarcerii spre casă. *Mynbeer* ședea cu mîinile întinse pe cuvertura care acoperea atît genunchii lui cît și pe aceia ai Clavdiei, lăsînd să-i atîrne falca. Settembrini și Naphta coborîră și-și luară rămas bun mai înainte ca trăsura să fi trecut peste calea ferață și cursul de apă. Wehsal, singur în a doua trăsură, urcă șoseaua care ducea la „Berghof“ unde se despărțiră cu toții în fața porții.

Să fi avut oare Hans Castorp în această noapte somnul atît de ușor, ca o consecință a vreunei alarme interioare, despre care sufletul lui nu avea cunoștință, dar mulțumită căreia sesizase modificarea aproape imperceptibilă a obișnuitei tăceri nocturne a „Berg-

hof"-ului, iar trepidarea abia sensibilă a clădirii provocată de un pas străin să fi fost suficientă ca să-l trezească și să-l facă să se ridice, pe deplin conștient, în capul oaselor și să se rezeme de pernă. Se trezise, în adevăr, cu câteva clipe mai înainte ca cineva să-i bată la ușă, fapt care avu loc puțin după orele două noaptea. Răspunse imediat, fără să mai fie somnoros, cu toată puterea și prezența de spirit. Era vocea puternică însă șovăitoare a unei infirmiere a sanatoriului, care-l ruga din partea doamnei Chauchat să coboare imediat la etajul întâi. Cu vigoare sporită răspunse că va veni, sări din pat, se îmbracă în grabă, își îndepărtă cu mîna părul de pe frunte și coborî nici prea iute și nici prea încet, nemaipunîndu-și întrebarea : „de ce ?“, ci mai degrabă : „cum ?“ era posibil să fie chemat la o asemenea oră.

Găsi larg deschise ușa salonului și pe aceea de la dormitorul olandezului, unde erau aprinse toate luminile. Se aflau acolo cei doi medici, supraveghetoarea von Mylendonck, doamna Chauchat și servitorul malaiez. Acesta din urmă nu mai era îmbrăcat ca de obicei, ci purta un soi de costum național, o bluză cu dungi late, cu mîneți lungi și largi, o fustă multicoloră în loc de pantaloni, o bonetă conică de stofă, galbenă pe cap, iar în afară de toate acestea mai avea și niște amulete pe piept ; stătea nemișcat, cu brațele încrucișate, pe partea stîngă, la căpățîiul patului în care Pieter Peeperkorn era lungit pe spate, cu mîinile întinse. Palid, Hans Castorp cuprinse dintr-o privire, de la intrare, întreaga scenă. Doamna Chauchat se vedea din spate. Era așezată într-un fotoliu scund, la picioarele patului, cu cotul sprijinit pe cuvertură, cu bărbia în mînă, acoperindu-și cu degetele buza inferioară și privind figura tovarășului de călătorie.

— 'nă scara, prietene, îi spuse Behrens care se întreținuse în șoaptă cu doctorul Krokowski și cu su-

praveghetoarea, și dădu din cap cu un aer melancolic, răsucindu-și mustața albă. Era în halatul de medic, stetoscopul îi ieșea din buzunar, purta papuci brodați și n-avea guler. Nimic de făcut! adăugă el cu jumătate de voce. Treabă pregătită cu grijă. Dar apropie-te. Aruncă-ți o privire de cunoscător și o să fii de acord cu mine că s-a prevenit, în mod deliberat, orice intervenție medicală.

În vârful picioarelor, Hans Castorp se apropie de pat. Privirile malaiezelui îi urmăreau fiecare mișcare, se roteau fără să întoarcă și fața, astfel că i se vedea numai albul ochilor. Dintr-o privire aruncată pieziș constată că doamna Chauchat nu se ocupa de el, astfel că rămase locului, într-o atitudine caracteristică, adică sprijinit pe un picior, cu mâinile încrucișate pe pîntec și cu capul înclinat pe umăr într-o contemplație respectuoasă, gînditoare. Peeperkorn era culcat, acoperit cu cuvertura de mătase roșie, în cămașa sa de tricou, așa cum Hans Castorp îl văzuse adesea. Mîinile îi erau umflate, de un vînat care se apropia de negru, ca și unele părți ale obrazilor. Faptul acesta îl desfigura într-o mare măsură, deși trăsăturile maiestuoase rămăseseră aceleași. Chiar în această poziție de odihnă, conturul frunții deasupra pleoapelor închise, înalte, de idol, ieșea în evidență, încadrat de cîteva șuvițe albe, și de patru sau cinci cute orizontale care coborau în unghi drept de-a lungul tîmplelor, săpate de încordarea obișnuită a unei întregi vieți. Buzele cu rictus amar erau întredeschise. Învinețirea dovedea o oprire bruscă, o stăvilire violentă și apoplectică a funcțiilor vitale.

Hans Castorp rămase un moment pe gînduri, punîndu-și întrebări în legătură cu situația; șovăia să-și schimbe atitudinea, așteptînd ca „văduva” să-i adreseze cuvîntul. Cum ea tăcea, socoti, preferabil să n-o

tulbură și se întoarce către grupul celorlate persoane din spatele său. Consilierul îi făcu semn din cap în direcția salonului. Hans Castorp îl urmă.

— *Suicidium*? îl întrebă el cu jumătate glas și profesional...

— Vezi bine! îi răspunse Behrens făcând un gest disprețuitor și adăugă: Și încă cum! La superlativ. Ai mai văzut vreodată vreun astfel de articol de lux? Întrebă el scoțind din buzunar o mică teacă de formă neregulată de unde scoase un obiect minuscul pe care-l arătă tînărului... Eu, nu! Dar merită să fie văzut. Nu știi niciodată tot. Este de o ciudată ingeniozitate. I l-am luat din mînă. Atenție. Dacă-ți cade o picătură pe piele, riști să te arzi.

Hans Castorp întoarce între degete misteriosul obiect. Era din oțel, fildeș, aur și cauciuc, cu un aspect foarte bizar. Se vedeau două gheare de oțel, în formă de furculiță, îndoite și foarte ascuțite, și o parte mijlocie ușor ondulată, din fildeș încrustat cu aur în care ghearele erau într-o oarecare măsură articulate, iar totul se termina printr-un fel de pară de cauciuc tare. Dimensiunea n-o depășea pe aceea a două degete groase.

— Ce poate fi asta? întrebă Hans Castorp.

— Asta, răspunse doctorul Behrens, este o seringă pentru injecții. Sau, privită dintr-un alt punct de vedere, este un mecanism care reproduce dinții șarpelui cu ochelari. Înțelegi? Nu pari lămurit, spuse el, în timp ce Hans Castorp, buimăcit, nu pierdea din ochi ciudatul instrument. Iată dinții. Nu-s complet compacti, ci străbătuți de un tub capilar, de un canal foarte fin al cărui orificiu de intrare se vede limpede aici, pe partea din față, puțin deasupra ghearelor. Bineînțeles că aceste tubulețe sînt deschise și de cealaltă parte, deci comunică cu deschiderea parei de cauciuc care face corp comun cu partea mijlocie, de fil-

deș. În momentul mușcăturii, dinții se retrag ușor, cum cred că-ți dai seama, și exercită asupra rezervorului care alimentează canalele o ușoară presiune, astfel încît în momentul precis, cînd ghearele pătrund în carne, veninul este introdus în circulația sîngelui. Pare destul de simplu cînd ai obiectul în fața ochilor. Dar trebuia inventat. Fără îndoială că a fost fabricat după propriile sale indicații.

— Desigur ! spuse Hans Castorp.

— Nu cred că doza a fost prea mare, urmă consilierul. Cantitatea trebuie să fi fost înlocuită prin...

— Dinamică, îl completează Hans Castorp.

— Cam așa. Vom afla noi ce este. Putem aștepta cu oarecare curiozitate rezultatul analizei, întrucît ne va da probabil ocazia să aflăm lucruri noi. Vrei să punem rămășag că exoticul nostru, servitorul de colo, din spate, care s-a pus astă-seară la mare ținută, ne-ar putea informa cu precizie ? Eu presupun că este un amestec făcut din venin de animale și otrăvuri vegetale, de un rafinament, oricum, desăvîrșit, căci efectul trebuie să fi fost fulgerător. Totul ne arată că i-a tăiat instantaneu respirația : paralizia centrului respirator, înțelegi, asfixie rapidă, probabil fără eforturi și fără durere.

— Deie Domnul ! zise Hans Castorp pios, și suspinînd înapoie consilierului tulburătorul obiect minuscule, apoi se întoarse în camera de culcare.

Numai malaiezu și doamna Chauchat erau încă acolo. De data aceasta, Clavdia ridică ochii spre tînărul care se apropiase din nou de pat.

— Aveai tot dreptul să fii chemat, zise ea...

— E foarte drăguț din partea dumneavoastră, îi spuse Hans Castorp. Aveți dreptate. Ajunsesem să ne tutuim. Mi-e rușine pînă în fundul sufletului că din această cauză m-am jenat de oameni și am recurs la perifraze. Ați fost lîngă el în ultimele momente ?

— Servitorul m-a anunțat cînd totul se sfîrșise.

— Avea asemenea dimensiuni, reluă Hans Castorp, încît resimțea secătuirea puterii de a percepe viața intens și cu pasiune ca pe o catastrofă cosmică, ca pe o rușine în fața lui Dumnezeu. Căci se credea organul nupțial al lui Dumnezeu, vă rog să mă credeți. Era o nebunie regească... Iar cînd ești emoționat, ai curajul să te folosești de expresii care par grosolane și nelegiuite, dar care sînt mai solemne decît cuvintele de recurgere brevitate.

— *C'est une abdication*¹, spuse ea. Știa de nebunia noastră ?

— N-am putut-o tăgădui, Clavdia. O ghicise după ce am refuzat să te sărut pe frunte, în fața lui. Prezența sa în acest moment este mai mult simbolică decît reală, dar îmi îngădui să o fac, acum ?

Cu un gest brusc și o mică mișcare din cap, Clavdia ridică fruntea, închizînd ochii. Hans Castorp își aplecă buzele pe fruntea ei. Privirile cafenii, de animal, ale malaiezelui supravegheau scena, îndreptate într-acolo, arătîndu-și numai albul ochilor.

MAREA STUPIDITATE

Vom mai auzi încă o dată glasul doctorului Behrens — să-l ascultăm cu luare-aminte ! Poate că-l auzim pentru ultima oară ! Pînă și această poveste va avea un sfîrșit ; cea mai mare parte a timpului său a trecut, sau, mai curînd : desfășurarea conținutului său a căpătat un asemenea avînt, încît nu mai poate fi oprită iar durata sa muzicală se apropie, deopotrivă, de sfîrșit, astfel că nu vom mai avea poate prilejul să ascu-

---

¹ Este o abdicare (fr.).

tăm vocea sprintenă și locuțiunile proverbiale ale lui Radamante. Îi spunea lui Hans Castorp :

— Castorp, bătrîne prietene, te plictisești. Faci un cap imposibil, îți citesc în fiecare zi pe frunte proasta dispoziție. Ești un tip blazat, Castorp, te-a alterat senzaționalul și dacă nu ți se propune în fiecare zi câte o noutate de primă clasă, bombăni și stai îmbufnat tot timpul sezonului mort. Am dreptate sau nu ?

Hans Castorp nu răspunse și această atitudine dovedea că într-adevăr gândurile păreau să-i fie destul de întunecate.

— Am dreptate, ca întotdeauna, își răspunse Behrens sie însuși. Și mai înainte de a difuza aici otrava nemulțumirii, dumneata, cetățean negativist, vei vedea că nu ești de loc părăsit de Dumnezeu și de oameni, că autoritățile au un ochi asupra dumitale, că nu te-au pierdut din vedere, dragul meu, și că încearcă în permanență și fără răgaz să te distreze. Bătrînul Behrens mai este încă pe-aci. Dar să lăsăm gluma, băiete ! Mi-a venit o idee și Dumnezeu mi-e martor că am avut nopți de insomnie mai înainte de a găsi ceva care să te mulțumească. S-ar putea spune că am avut un fel de iluminare — și adevărul este că aștept multe de la această idee, adică nici mai mult nici mai puțin decît dezintoxicarea și plecarea dumitale triumfală la o dată de o proximitate nebănuită.

Faci ochii mari, urmă el după o pauză calculată, deși Hans Castorp nu-i făcuse mari de loc, ci-l privea cu un aer somnolent și distrat ; și nici nu bănuiești ce vrea să spună bătrînul Behrens. Iată cum stau lucrurile. Este ceva care nu merge la dumneata, și nu se poate că acest lucru să fi scăpat onoratei dumitale apercepții. Nu merge în sensul că fenomenele de intoxicare nu mai corespund de mult afecțiunii dumitale pulmonare, care este, incontestabil, foarte ameliorată. Nu numai de ieri mă gândesc la asta. Iată aci ultima

dumitale fotografie... Să apropiem puțin de lumină acest obiect magic. Vezi, nici cel mai mare cîrcotaș și pesimist, cum zice împăratul nostru, n-ar mai găsi aici mare lucru de observat. Mai multe focare sînt pe de-a-ntregul resorbite, cuibul de infecții s-a micșorat și s-a conturat mai precis, ceea ce, savant cum ești, nu se poate să nu știi că e un îndiciu de vindecare. Totuși această stare de lucruri nu explică prea bine oscilațiile neregulate ale febrei dumitale, tinere ; iar medicul este obligat să caute alte cauze.

Hans Castorp dădu din cap, exprimînd doar o curiozitate politicoasă și atît.

— Acum, Castorp, te vei gîndi, bineînțeles, că bătrînul Behrens este obligat să recunoască imediat că tratamentul său a fost greșit. Dar, astfel nu vei face vreun pas înainte și nu te vei arăta la înălțimea situației dumitale și a bătrînului Behrens. Tratamentul n-a fost greșit, dar s-ar putea să fi rămas unilateral. Mi-a apărut posibilă eventualitatea ca simptomele dumitale să nu se datoreze exclusiv tuberculozei și deduc această probabilitate din faptul că astăzi, într-adevăr, nu mai este de loc cazul să le explicăm astfel. Cred că tulburările dumitale au o altă origine. După mine, ai coci.

Potrivit profundeii mele convingeri, repetă consilierul subliniindu-și afirmația, după ce înregistrează mișcarea din cap care se impunea din partea lui Hans Castorp, ai strepto — ceea ce de altfel nu este un motiv să fii înspăimîntat.

(Nu putea fi vorba de spaimă. Fizionomia lui Hans Castorp exprima mai de grabă un soi de recunoaștere ironică, fie a perspicacității în fața căreia se afla, fie a noii demnități cu care consilierul îl investea prin ipoteză.)

— Nu e nici un motiv să fii cuprins de panică, reluă acesta, variînd formulele de încurajare. Coci are

toată lumea. Orice imbecil are strepto. N-ai de ce să fii mîndru. De cîtăva vreme ştim chiar că poţi perfect de bine să ai streptococi în sînge şi să nu prezinţi nici un simptom vizibil de infecţie. Sîntem în prezenţa acestui fapt pe care mulţi dintre confrăţii noştri nu-l cunosc şi anume că sîngele poate conţine tuberculi fără nici un fel de consecinţă. Am ajuns chiar foarte aproape de presupunerea că tuberculoza n-ar fi altceva decît o boală a sîngelui.

Hans Castorp găsi acest lucru foarte interesant.

— În consecinţă, cînd spun : strepto, reluă Behrens, nu trebuie, bineînţeles, să-ţi reprezinţi imaginea unei boli grave. Analiza bacteriologică a sîngelui ne va arăta dacă aceşti corpusculi care sînt de resortul meu s-au instalat într-adevăr la dumneata. Dar numai tratamentul cu streptovaccin — căci va trebui să-l aplicăm dacă lucrurile stau astfel — ne va arăta dacă aceasta este origina stării dumitale febrile. Iată calea pe care va trebui s-o urmăim, dragă prietene, şi aşa cum ţi-am mai spus, socotesc că rezultatul va fi cu totul neaşteptat. Pe cît tuberculoza se întinde uneori pe atît de repede se vindecă boli de felul acesta, iar dacă într-adevăr vei reacţiona la aceste injecţii, peste şase săptămîni te vei simţi ca peştele în apă. Ce părere ai ? Bătrîmul Behrens veghează, nu-i aşa ?

— Pentru moment nu-i decît o ipoteză, răspunse Hans Castorp, fără entuziasm.

— O ipoteză care se poate confirma, o ipoteză foarte fecundă, răspunse consilierul. Îţi vei da seama cît este de fecundă cînd vei vedea crescînd cocii în culturile noastre. Mîine după-amiază te vom înţepa, Castorp, îţi vom lua sînge ; după toate regulile artei bărbierilor de ţară. Este o plăcere în sine şi nu va putea avea asupra corpului şi sufletului dumitale decît efecte dintre cele mai fericite...

Hans Castorp se declară dispus să se supună și acestei variații, și mulțumi consilierului pentru atenția pe care i-o acordase. Cu capul plecat pe umăr, îl privi pe Behrens cum se depărta. Intervenția șefului se produsese exact la momentul critic ; Radamante interpretase cu destulă precizie jocul fizionomiei și starea de spirit a oaspetelui de pe munte, iar noua sa experiență era destinată — chiar în mod special destinată, lucru pe care de altfel nici nu-l ascunsese — să-l ajute pe Hans Castorp să treacă de punctul mort la care ajunsese de cîtăva vreme, așa cum se putea conchide din expresia sa care o amintea exact pe aceea a răposatului Joachim cînd anumite hotărîri neînduplecate și anumite sfidări se plămădiseră în sufletul lui.

Dar asta nu este tot. Nu numai că Hans Castorp părea să fi ajuns la un asemenea punct mort, dar acest lucru îi apărea adevărat pentru lumea întreagă, pentru tot, pentru „ansamblu“ sau mai curînd : i se părea neînchipuit de greu să deosebească, în cazul de față, particularul de general. De la neobișnuitul sfîrșit al relațiilor sale cu o anumită personalitate ; de la tulburările de tot felul pe care acest sfîrșit le provocase în sanatoriu și de cînd Clavdia Chauchat părăsise din nou comunitatea celor de-aici, de sus ; de la despărțirea care avusese loc, la umbra tragică a unei mari renunțări, din respect pentru defunct, între tînăra femeie și cel care se tutuise cu stăpînul și suveranul ei, deci, de la această cotitură — tînărului i se părea că ceva șchiopăta atît în lume cît și în viață ; că toate mergeau din ce în ce mai prost și că îl cuprindea o neliniște crescîndă ; ca și cum un demon ar fi pus mîna pe putere, un demon periculos și bufon, care juca de multă vreme un rol însemnat, dar care își proclamase de curînd autoritatea fără rezerve, inspirînd o teroare misterioasă și sugerînd gînduri de fugă — un demon care se numea stupiditatea.

Se va socoti poate că autorul își încarcă paleta cu prea mult romantism, asociind cuvîntul stupiditate principiului demonic și afirmînd că producea o teroare misterioasă. Și, totuși, nu născocim nimic, iar noi urmăm foarte exact trăirea personală a modestului nostru erou — pe care o cunoaștem, este adevărat, dinți-o sursă ce scapă oricărui control — și care dovedește că stupiditatea poate căpăta în anumite împrejurări acest caracter și inspira asemenea sentimente. Hans Castorp privea în jurul lui... Și nu numai că vedea lucruri lugubre, îngrijorătoare, dar înțelegea ce vedea : viața în afara timpului, viața nepăsătoare și fără speranțe, viața ca destrăbălare a unei stagnări active, viața moartă.

Totuși, această viață era activă în felul ei ; toate soiurile de ocupații erau practicate ; dar din cînd în cînd una dintre ele degenera într-o modă furibundă în fața căreia toată lumea se supunea cu fanatism. Astfel, pasiunea pentru fotografiile de amatori deținuse întotdeauna un loc important în lumea „Berghof“-ului ; de două ori pînă atunci — căci dacă rămîneai, aici, sus, un timp suficient de îndelungat, asemenea epidemii se puteau repeta — deși această pasiune degenerase timp de săptămîni și de luni într-o nebunie generală, astfel încît nu era nimeni care, cu expresia concentrată, cu capul înclinat deasupra unui aparat proptit de coșul pieptului, să nu declanșeze un obiectiv, iar copiile circulau la nesfîrșit în timpul mesei. De multă vreme camera obscură pusă la dispoziția celor internați nu mai corespundea necesităților. Se camuflau cu perdele negre ferestrele și ușile de la balcoanele camerelor, și se meșterea, la lumina roșie, prin băile de chimicale pînă cînd un incendiu a fost cît pe ce să izbucnească iar studentului bulgar de la masa rușilor bine nu i-a lipsit mult să fie transformat în cenușă, după care administrația a interzis această îndeletnicire în camere.

De altfel, procedeul simplu de a fotografia încetă să mai intereseze. Se lansară fotografiile executate la magneziu și fotografiile în culori după procedeul Lumière. Se treceau din mână în mână portrete de persoane care, surprinse de fulgerul magneziului, cu ochii ficși, cu figurile palide și convulsionate, păreau cadavrele unor asasinați, cu ochii holbați, pe care cineva i-ar fi așezat în picioare. Iar Hans Castorp păstra o placă înrămată cu carton care, atunci când era privită în transparență, îl înfățișa între doamna Stöhr și domnișoara Levi cea cu pielea de fildeș, prima într-un tricou albastru ca cerul, cea de-a doua într-unul purpuriu, cu o figură bronzată și printre flori de păpădie galbene, dintre care una îi era înfiptă la butonieră, totul pe un fond de gazon de un verde de culoarea veninului.

Mai exista și mania de a colecționa mărci poștale, care, practică permanent de anumiți internați, devenea uneori o nebunie generală. Toată lumea lipea, schimba, trafica. Toată lumea era abonată la reviste filatelice, coresponda cu firme speciale din toată lumea, cu asociații de amatori, se cheltuiau sume neverosimile pentru cumpărarea anumitor timbre rare și acesta era chiar cazul unor internați a căror avere nu îngăduia decât cu greu șederea de luni și ani în acest așezământ luxos.

Această epidemie ținu pînă cînd un alt snobism îi luă locul, bunul gust impunînd stocarea și consumarea cu nesaț a unor mari cantități de ciocolată, de cele mai diferite mărci. Toată lumea avea buzele negre, iar produsele cele mai apetisante ale bucătăriei „Berghof“-ului nu mai erau apreciate de stomacurile îndopate și stricate de *Milka-Nut*, *chocolat à la crème d'amandes*, *Marquis-Napolitains* și de limbile de pisică învelite cu foițe aurii.

Desenele de purceluși, executate cu ochii închiși, distracție inaugurată într-o seară de carnaval de către

cea mai înaltă autoritate a sanatoriului și căreia, de atunci, toată lumea i se deda adesea, aduseră moda jocurilor geometrice de răbdare, cărora le era dedicat, în anumite momente, întregul efort mintal al internaților de la „Berghof“, fiindu-le consacrate pînă și ultimele gânduri ale muribunzilor în suprema lor manifestări de energie. Timp de săptămîni întregi, sanatoriul trăi sub semnul unei figuri complicate care nu se compunea din mai puțin de opt cercuri mari și mici și din mai multe triunghiuri înscrise unul într-altul. Performanța era ca această figură să fie desenată dintr-o singură linie ; dar adevărata măiestrie consta să o execuți cu ochii strîns legați, lucru pe care, exceptînd anumite greșeli de estetică, lipsite de importanță, numai procurorul Paravant a fost în stare să-l ducă pînă la capăt, el, care era stăpînit în chip deosebit de această manie a preciziei.

Știm că se dedicase matematicilor, am aflat chiar din gura consilierului aulic și cunoaștem rușinoasa origină a acestei toane ale cărei efecte calmante l-am și auzit elogiindu-le. Ea potolea ațîțarea simțurilor și, dacă toată lumea ar fi urmat exemplul procurorului, anumite măsuri de prevedere care trebuiseră luate de curînd, ar fi fost fără îndoială inutile. Aceste măsuri constau în special din închiderea tuturor trecherilor dintre balcoane, adică dintre balustradă și pereții de sticlă mată, cu niște ușițe pe care băieșul le încuia, peste noapte, cu un surîs jovial. Începînd de atunci, camerele de la etajul întîi, care dădeau pe verandă, erau foarte căutate, pentru că, o dată trecută balustrada, se putea merge din balcon în balcon, sărind peste acoperișul de sticlă. Dacă însă n-ar fi fost procurorul, nu s-ar fi simțit desigur nicidecum nevoia să se recurgă la această nouă restricție. Periculoasa ispită căreia, din cauza sosirii unei anumite Fatma egiptene, îi căzuse pradă Paravant, era de mult înfrîntă și aceasta fusese ultima

care îi mai atîţase simţurile. Procurorul se aruncase cu o ardoare întetită în braţele zeiţei cu ochii limpezi şi-i lăuda puterea calmantă în termeni extrem de edificatori, iar problema care zi şi noapte pusese stăpînire pe gîndurile lui, căreia el îi dedica toată stăruinţa şi tenacitatea sportivă de care era în stare, şi pe care odinioară — înainte de a pleca într-un concediu ce ameninţa să devină o pensionare definitivă — o epuizase pentru a descoperi şi dovedi crima unor nefericiţi infractori — această problemă nu era alta decît cvadratura cercului.

Funcţionarul ratat căpătase, în timpul acestor studii ale sale, convingerea că încercările prin care ştiinţa pretindea a fi stabilit imposibilitatea realizării acestei figuri geometrice nu erau demne de încredere şi că soarta nu-l îndepărtase de umanitatea inferioară a lumii celor vii şi nu-l adusese aici decît pentru că-l alesese ca să coboare acest ideal transcendent în domeniul posibilităţilor terestre. Iată cum îşi vedea el misiunea. Desena cercuri şi calcula oriunde s-ar fi aflat, acoperea cantităţi enorme de hîrtie cu figuri, litere, cifre, simboluri algebrice, iar figura sa bronzată, figura unui om în aparenţă perfect sănătos, avea expresia absentă şi îndărătnică a maniacului. Conversaţia sa se învîrtea cu exclusivitate şi cu o înfricoşătoare monotonie numai în jurul numărului proporţional π , această fracţie care te ducea la exasperare şi pe care geniul umil al unui calculator numit Zacharias Dase o stabilise într-o bună zi pînă la o doua sută zecimală — şi asta într-un mod fastuos şi gratuit, pentru că două mii de zecimale n-ar fi epuizat cu nimic mai mult şansele de a obţine o precizie, de altfel irealizabilă. Toată lumea din sanatoriu fugea de filozoful chinuit, căci aceia pe care reuşea să pună mîna erau siliţi să-i rabde şuvoiul de vorbe înflăcărate, menite să-i facă să simtă ruşinea şi oprobriul pe care iraţionalitatea iremediabilă a

acestei proporții mistice le constituiau pentru spiritul omenesc. Inutilitatea veșnicelor înmulțiri ale diametrului cu π — pentru a determina perimetrul pătratului superior razei, deci pentru a stabili aria suprafeței acestui cerc, îl făcea pe procuror să treacă prin crize de îndoială. Se întreba dacă, de la Arhimede încoace, omenirea nu complicase inutil soluționarea problemei și dacă această soluționare nu era, în realitate, de o simplitate copilărească. Cum? Nu se putea face oare din orice cerc o linie dreaptă? Nu se putea oare schimba orice dreaptă într-un cerc? Uneori Paravant se credea foarte aproape de marea descoperire. Era văzut adesea, seara târziu, stînd la masa lui, în sufrageria goală și prost luminată. Așeza cu grijă un fir în formă de cerc și, prin surprindere, îl întindea ca-ntr-o amară reverie. Consilierul aulic îl încuraja uneori în melancolica sa obsesie, și i-o întreținuse sistematic. Nefericitul i se adresa o dată și lui Hans Castorp, apoi încă o dată, deoarece întâlnise la acesta o înțelegere prietenoasă față de misterul cercului. Îi demonstră tînrului impasul π cu ajutorul unui desen foarte precis în care, cu prețul unui efort neînchipuit, înscrisese un cerc între un poligon exterior și unul interior cu laturi minuscule și nenumărate, executat cu cea mai mare aproximație la care putea ajunge un om. Dar restul, deci curba, care scăpa în mod eteric și spiritual raționalizării și calculului — aceasta — spunea procurorul cu falca tremurînd — acesta reprezenta π ! Hans Castorp, cu toată bunăvoința lui, manifesta mai puțin interes pentru π decît pentru interlocutorul său. Îi spuse că totul nu era decît o iluzie, îl sfătui pe domnul Paravant să nu se entuziasmeze prea mult pe parcursul acestei cercetări și îi vorbi despre punctele fără întindere din care se compunea cercul de la începutul său ce nu exista și pînă la sfîrșitul care nu exista nici atît, precum și despre melancolia înfumurată a veșniciei

care, fără a avea sensul vreunei direcții, se urmărea numai pe sine în sine-însăși, și îi vorbi de toate acestea cu o cucernicie atît de potolită, încît exercită, în mod trecător, o influență calmantă asupra procurorului.

De altfel, însăși firea excelentului Hans Castorp îl împingea să primească destăinuirile diferiților săi tovarăși căzuți pradă vreunei idei fixe și care-i mărturiseau cît suferă că nu mai găsesc nici un fel de înțelegere la ceilalți internați care luau viața în glumă. Un fost sculptor, de fel dintr-o provincie austriacă, un om în vîrstă, cu mustața sură, nasul coroiat și ochii albaștri, concepute un plan financiar — pe care și-l caligrafiasse, subliniind cu tuș pasajele importante — plan care consta în ideea că fiecare abonat al unui ziar trebuia să verse la începutul fiecărei luni o cantitate corespunzătoare cu patruzeci de grame de ziare vechi pe zi, ceea ce făcea pe an cam 14 000 de grame, în douăzeci de ani peste 288 de kilograme, care, socotind kilogramul la 20 de pfenigi, reprezenta o valoare de 57,60 mărci. Cinci milioane de abonați — arăta în continuare memoriul — ar furniza, deci, în douăzeci de ani, formidabila sumă de 288 de milioane de mărci, din care două treimi s-ar deduce din prețul noilor abonamente, iar surplusul, o treime sau aproximativ 100 de milioane de mărci, ar fi destinat operelor umanitare, încurajării talentelor țării, finanțării sanatoriilor populare pentru bolile de plămîni și așa mai departe. Planul era elaborat într-un mod foarte amănunțit. Autorul său reprezentase, prin grafice, chiar baremul după care organizația însărcinată cu colectarea hîrtiei trebuia să calculeze în fiecare lună valoarea, ba concepute pînă și formularele perforate care ar servi drept chitanțe pentru sumele vărsate. Proiectul era justificat și fondat din toate punctele de vedere. Risipa nebunească și distrugerea hîrtiei de ziar, pe care oamenii neștiutori o aruncau la canal și în foc, era o înaltă trădare față de pă-

durile noastre, o lovitură dată economiei noastre naționale. Crușarea și economisirea hîrtiei însemna crușarea și economisirea celulozei, a pădurilor, a materialului uman pe care-l necesita fabricarea celulozei și a hîrtiei. Cum hîrtia de ziare vechi putea căpăta — prin prelucrarea în hîrtie de ambalaj și carton — o valoare de patru ori mai mare, ea putea deveni obiectul unor taxe fiscale avantajoase pentru stat și municipalități, iar cititorii ziarelor ar fi fost degrevați de un volum tot atît de mare al contribuției lor. Pe scurt, proiectul era bun și fondul lui nu putea fi combătut, iar dacă avea ceva sinistru, gratuit, amar sau chiar bizar, asta nu se datora decît fanatismului excesiv cu care fostul artist susținea și apăra — mai presus de orice altceva — un proiect economic pe care, în realitate, el însuși îl lua atît de puțin în serios, încît nu făcea nici cea mai mică încercare să-l aducă la îndeplinire... Hans Castorp îl asculta cu capul plecat, aproba atunci cînd interlocutorul își susținea, în fața lui, cu vorbe înfrigurate și înaripate, ideile salvatoare, analizînd în același timp natura disprețului și repulsia care-l împiedicau să țină partea inventatorului, împotriva unei lumi nechibzuite.

Cîțiva internați de la „Berghof“ studiau limba esperanto și se complăceau să discute sporadic la masă în această păsărească artificială. Hans Castorp îi privea cu un aer mohorît, dar convins în sinea lui că aceștia nu erau cei mai răi. De cîtăva vreme exista un grup de englezi care introduseseră un joc de societate: unul dintre participanți punea vecinului său următoarea întrebare: *Did you ever see the devil with a night-cap on?*¹, iar celălalt răspundea: *No! I never saw the devil with a night-cap on*²; după care punea aceeași

¹ L-ai văzut vreodată pe dracu cu scufie de noapte? (Engl.)

² Nu! Nu l-am văzut niciodată pe dracu cu scufie de noapte (engl.).

întrebare următorului — și așa mai departe. Era înfricoșător. Dar bietul Hans Castorp se simțea și mai jenat în fața celor care făceau pasiențe, care puteau fi văzuți pretutindeni și la orice oră. Căci pasiunea pentru această distracție se manifestase în ultimul timp într-o asemenea măsură, încît invadase literalmente întregul sanatoriu ; Hans Castorp avea cu atît mai mult dreptul de a se simți grav lezat, cu cît el însuși cădea uneori victimă — și poate într-un mod foarte serios — acestei boli molipsitoare. Pasiunea cu unsprezece cărți îl vrăjise : jocul consta din așezarea a trei șiruri de cîte trei cărți și din acoperirea a două dintre ele, ceea ce împreună făceau unsprezece, apoi se acopereau treptat cele trei figuri, atunci cînd ieșeau, pînă ce o șansă favorabilă rezolva partida. Cu greu se poate admite că sufletul ar fi în stare să se lase stimulat pînă la fermecare de niște mișcări atît de simple. Și, cu toate acestea, Hans Castorp, ca și atîția alții, își încerca norocul, suportîndu-i consecințele cu sprîncenele încruntate, căci excesele nu sînt niciodată amuzante. Abandonîndu-se capriciilor demonului cărților, captivat de această fervoare fantastică și schimbătoare care facilita ca-ntr-un zbor ușor și fericit perechile de unsprezece cărți și întîlnirile dintre valet — damă — rigă, astfel încît jocul ieșea în întregime mai înainte ca o a treia serie să se fi terminat (o victorie trecătoare, care nu făcea decît să ațîțe nervii pentru o nouă încercare) ; acum refuza, pînă la ultima carte, orice posibilitate de acoperire sau împiedica în ultimul moment, printr-o oprire bruscă, un succes aproape asigurat. Așadar, Hans Castorp făcea pasiențe, pretutindeni, la orice oră din zi, noaptea sub stele, dimineța în pijama, la masă și chiar în vis. Se înfiora și se lepăda de noua lui patimă, însă continua să facă pasiențe. Astfel încît vizita domnului Settembrini, care surveni

într-o bună zi, îl „deranjă“, așa cum se întâmplase întotdeauna cu venirea italianului.

— *Accidente!* spuse acesta. Vă dați în cărți, domnule inginer?

— Nu tocmai, întind cărțile pur și simplu, mă lupt cu hazardul abstract. Capriciul său schimbător îmi dă de gândit, căci, când e de o neverosimilă serviabilitate, când de o neînchipuită îndărătnicie. Azi dimineață, când m-am sculat, mi-a reușit de trei ori una după alta, din care o dată în două serii, ceea ce este un record. Mă veți crede dacă o să vă spun că o dau acum a treizeci și doua oară fără să fi reușit să ajung nici o singură dată măcar pînă la jumătatea jocului?

Domnul Settembrini îl privi, așa cum o făcuse adesea în ultimii trei ani, prin urmare cu ochii întunecați și întristați.

— Oricum, păreți absorbit, spuse el. Am impresia că aici nu voi găsi nici o mîngîiere pentru grijile mele și nici un balsam pentru zbuciumul sufletesc care mă chinuie.

— Zbucium? repetă Hans Castorp, și întoarse o carte.

— Situația internațională mă tulbură, gemu franc-masonul. Înțelegerea balcanică se va realiza, domnule inginer; toate informațiile ne-o indică. Rusia o pregătește cu înfrigurare, iar vârful combinației sale este îndreptat împotriva monarhiei austro-ungare, fără distrugerea căreia nici un punct din programul rusesc nu se poate îndeplini. Îmi înțelegeți scrupulele? Urăsc Viena din tot sufletul, o știți. Dar este acesta un motiv ca să acord despotismului sarmatic sprijinul meu sufletesc, când el este pe punctul să aprindă torța incendiatoare pe prea nobilul nostru continent? Pe de altă parte, o colaborare diplomatică, fie și întâmplătoare, a țării mele cu Austria, m-ar afecta ca o dezonoare. Sînt scrupule de conștiință care...

— Șapte și patru, spuse Hans Castorp. Opt și trei, valet, damă, rigă. E perfect. Îmi aduceți noroc, domnule Settembrini...

Italianul tăcu. Hans Castorp îi simți ochii negri, privirea adânc întristată din pricina gândului și a simțului său moral, dar mai continuă câteva clipe să acopere cărțile, înainte de a-și sprijini obrazul în mână și a ridica ochii, cu o mutră nepocăită și fals inocentă de mic ștrengar, spre mentorul său care stătea în picioare în fața lui.

— Ochii dumitale, spuse acesta, se străduiesc în zadar să ascundă că știi foarte bine unde ai ajuns.

— *Placet experiri*, fu impertinentul răspuns al lui Hans Castorp, iar domnul Settembrini îl părăsi — după care, rămas singur, tînărul mai întîrzie un timp cu capul sprijinit în mână, la masă, în mijlocul camerei albe, fără să reînceapă pasiența, și în adîncul sufletului se simți cuprins de un fel de panică în fața aspectului sinistru și nesigur pe care îl atribuia acum lumii, în fața rînjelului aceluși demon și zeu al maimuțelor sub a cărui putere smintită și nestăpînită se vedea ajuns, și care se numea „Marea Stupiditate“.

Un nume grav și apocaliptic, făcut într-adevăr pentru a inspira o adîncă neliniște. Hans Castorp ședea pe scaun și cu palmele își freca fruntea și pieptul în dreptul inimii. Îi era frică. I se părea că „toate acestea“ nu puteau să se termine cu bine, că aveau să sfîrșească printr-o catastrofă, printr-o revoltă a naturii răbdătoare, printr-o vijelie, printr-un uragan care va mătura totul, va rupe vraja ce stăpînește lumea, va tîrî viața dincolo de „punctul mort“ și că „sezonul plictisitor“ va fi urmat de o cumplită judecată de apoi. Ar fi dorit să fugă, așa cum am mai spus-o — și, prin urmare, era un adevărat noroc că cei autorizați aveau „ochiul ațintit“ asupra lui, după cum s-a văzut, că

citiseră adevărul pe trăsăturile sale și avuseseră grijă să-l distragă prin noi și fecunde ipoteze ! -

Pe un ton de jovială colegialitate și viclenie, autoritatea supremă declarase că este pe urma adevăratelor cauze ale temperaturii neregulate a lui Hans Castorp, cauze cărora, conform dovezilor științifice, îi era atât de ușor să le vină de hac, încât vindecarea și plecarea legitimă la șes păreau că-i sînt făgăduite pentru o dată apropiată. Inima tînarului bătea învăluită de impresii multiple cînd întinse brațul spre a i se lua sînge. Clipind din ochi și îngălbenindu-se ușor la față, admiră minunata culoare rubinie a sevei sale vitale care urcă și umplu eprubeta transparentă. Însuși consilierul aulic, asistat de doctorul Krokowski și de o infirmieră mîloasă, execută această mică operație ale cărei rezultate urmau să fie atât de însemnate. Apoi trecură cîteva zile pentru Hans Castorp pline de dorința de a cunoaște dacă sîngele pe care-l dăduse, fiindu-i analizat în afara ființei lui, va ieși învingător în ochii științei.

Bineînțeles că deocamdată culturile nu avuseseră timpul să germineze, începu prin a-i spune consilierul aulic. Pînă în prezent, din păcate, nu se descoperise încă nimic, spuse el mai tîrziu. Dar veni și dimineața cînd, la ora micului dejun, se apropie de Hans Castorp care stătea acum la masa rușilor bine, chiar în capul mesei unde altă dată luase loc o înaltă personalitate cu care se tutuise, și îl anunță, felicitîndu-l călduros, că streptococul fusese descoperit fără urmă de îndoială într-una din culturile preparate. Nu mai era acum decît o chestiune de calcul al probabilităților de a se stabili dacă fenomenele de intoxicare se datorau micii tuberculoze care, incontestabil, exista, sau streptococilor găsiți, în proporții de altfel modeste. El, Behrens, își propunea să examineze problema mai îndeaproape. Cultura nu se dezvoltase deocamdată complet. I-o arătă în „labo“ : era un fel de jeleu roșu de sînge, pe care se

distingeau mici puncte cenușii. Acestea erau cocii. (Dar chiar și ultimul măgar are coci, la fel ca și tuberculi, și dacă n-aveai simptome, nu era cazul să acorzi nici un fel de importanță acestei constatări.)

Izolată de ființa lui Hans Castorp și sub ochii științei, sângele coagulat al tânărului continuă să-și treacă examenele. Veni dimineața când consilierul aulic îi comunică în termeni de o emoție stereotipă : cocii se dezvoltaseră nu numai pe una din culturi, ci sfârșiseră prin a se înmulți pe toate celelalte, în cantități mari. Nu era sigur dacă toți erau streptococi. Dar era mai mult decât sigur că fenomenele de intoxicare proveneau de la ei, cu toate că nu se putea cunoaște cu precizie ce trebuia pus pe seama tuberculozei, de care fusese incontestabil atins, și de care nu era încă pe deplin vindecat. Ce concluzie să tragi de aici ? Un autovaccin de streptococi ! Pronosticul ? Extraordinar de favorabil ! Cu atât mai mult cu cât încercarea nu comporta nici un risc, adică nu putea să-i facă rău în nici un fel. Căci serul era extras din chiar sângele lui Hans Castorp, astfel încât injecția nu introducea în corpul său nici un agent de boală care să nu fi existat anterior. În cel mai rău caz tratamentul ar fi fost fără rezultat, adică efect : zero — dar de vreme ce bolnavul tot trebuia să rămână aici, un asemenea lucru se mai putea numi oare un caz grav ?

De loc, iar Hans Castorp nu voia să meargă chiar pînă acolo. Se supuse totuși tratamentului, deși îl considera ridicol și dezonorant. Aceste vaccinări cu propriul său sânge îi păreau o diversiune îngrozitor de neplăcută, un fel de incest rușinos cu sine însuși, de la eu la eu, sterp și nefolositor. Astfel judeca în ipohondria-i de ignorant — și nu avu dreptate decât din punctul de vedere al inutilității — dar, sub acest raport, în mod total și fără rezerve. Diversiunea dură săptămîni în șir. Uneori părea să-i facă rău — ceea ce

nu putea fi decît o eroare — alteleori părea cu folos, ceea ce mai tîrziu se dovedi a fi tot o eroare. Rezultatul fu zero, fără să fi fost, de altfel, calificat şi decretat ca atare. Încercarea se pierdu în gol iar Hans Castorp continuă să facă pasiente — ochi în ochi cu demonul a cărui domnie absolută asupra spiritului său avea să-şi găsească un sfîrşit violent.

PROFUZIUNE DE ARMONIE

Ce cucerire şi ce altă inovaţie a sanatoriului „Berg-hof“ aveau să-l elibereze pe vechiul nostru prieten de mania pasienţelor, ca să-l arunce în braţele unei alte pasiuni mai nobile, deşi, în fond, nu mai puţin stranie? Sîntem pe punctul de a le relata, însufleţiţi de farmecul ascuns al eroului nostru şi sincer nerăbdători a le înfăţişa.

Este vorba de un supliment la jocurile de societate din salonul cel mare, găsit şi hotărît de comitetul aşezămîntului şi achiziţionat cu mari cheltuieli, dar ale căror socoteli nu le vom face, deci achiziţionat din dorinţa pe care trebuie s-a calificăm drept generoasă şi desigur foarte recomandabilă, a conducerii acestei instituţii. Să fie oare vreo jucărie ingenioasă în genul cutiei stereoscopice, al caleidoscopului în formă de lunetă, sau al tamburului cinematografic? Da şi nu. Primul, adică suplimentul, apăru într-o seară, spre surprinderea generală — dar nu sub forma unui aparat optic — apăru deci, instalat în salonul unde se găsea şi pianul; era un aparat care nu putea fi comparat, nici ca gen, nici ca rang, nici ca valoare, cu distracţiunile facile. Nu era un aparat copilăresc şi banal de prestidigitatie de care te plectiseai repede şi căruia nu-i mai acordai nici o atenţie după ce l-ai fi avut trei săptămîni la dispozi-

tie. Era un corn al abundenței care distribuia plăceri artistice vesele sau melancolice. Era un gramofon.

Prima noastră grijă este ca nu cumva acest cuvînt să fie luat într-un sens nedemn și perimat și să evoce o idee care să corespundă unei forme învechite și depășite a obiectului la care ne gîndim, mai curînd decît obiectului veritabil pe care încercările neostenite ale unei tehnici dedicate muzelor l-au ridicat pînă la cel mai nobil nivel al perfecțiunii. O să-l prezentăm, cu bunăvoința dumneavoastră ! Bineînțeles că nu era vorba despre acea nefericită cutie cu manivelă care, odinioară, prevăzută cu disc și ac, prelungită cu o diformă pîlnie de trompetă, asurzea chiar și urechile fără pretenții cu un muget furnăit din înaltul unei mese de birt de mîna a doua. Micul cufăr vopsit în negru mat, care, puțin mai lung decît lat, era pus, printr-un cordon mătăsos, în contact cu curentul electric, se lăfăia cu o nobilă distincție pe un dulăpaș cu rafturi și nu mai avea nimic comun cu acea mașinărie grosolană și antediluviană. Deschideai capacul care se ridica elegant și pe care o mică pîrghie de alamă îl susținea în mod automat într-o poziție oblică și proteguitoare, și observai așezată, pe un dispozitiv plat, placa turnantă, acoperită cu postav verde și tivită cu nichel, precum și acul, de asemenea nichelat, care pătrundea în jgheabul unui disc de ebonită. Mai observai, în plus, la dreapta și în față, pe o latură, un dispozitiv cu cifre, ca de ceasornic, care îngăduia reglarea vitezei, la stînga pîrghiei cu ajutorul căreia porneai sau opreai turația, în sfîrșit, la stînga și îndărăt, vedeai un fel de cot de nichel răsucit și articulat în cutia de rezonanță iar în cealaltă parte un mic dispozitiv rotunjit și plat și al cărui șurub servea la fixarea acului. Dacă deschideai canaturile ușitei situate în partea anterioară a aparatului, observai un fel de oblon format din mici stinghii oblice de lemn lustruit, și nimic mai mult.

— Acesta este cel mai perfect model, spuse consilierul aulic, care intrase o dată cu internații. Ultima achiziție, copii, prima calitate extra, nu există nimic mai extraordinar în genul ăsta. Pronunță aceste cuvinte într-un mod teribil de caraghios, exact ca un negustor incult care-și laudă marfa. Nu e nici aparat, nici mașină, continuă el, scoțînd un ac dintr-o cutiuță de tablă colorată și fixîndu-l, ci e un instrument, un Stradivarius, un Guarneri, are calități de rezonanță și de vibrație de cel mai desăvîrșit rafinament ! Marca „Polyhymnia“, după cum arată inscripția din interiorul capacului. Fabricat în Germania, pricepeți. Noi sîntem neîntrecuți în această privință. Adevărată muzică, sub formă modernă, și mecanică. Sufletul german *up to date*¹. Iar aici aveți discoteca ! adăugă arătînd spre un dulăpior în care se aflau teancuri de albume cu cotorul gros. Vă ofer toată această vrăjitorie pentru fericirea dumneavoastră, dar vă recomand s-o păziți ca pe un bun comun. Vreți să facem o audiție, cu titlu de încercare ?

Bolnavii îl rugară cu insistență și Behrens luă unul dintre acele albume magice, mute, dar pline de substanță, întoarse paginile grele, scoase un disc dintr-o învelitoare cartonată, al cărei gol rotund lăsa să se vadă titlul colorat, și îl puse la aparat. Cu un singur gest al mîinii stabili contactul electric, așteptă două secunde pînă ce discul căpătă viteza necesară și puse cu grijă vîrful fin al acului de oțel pe marginea lui. Se auzi un ușor scrișnet. Închise capacul. În același moment, prin ușa deschisă a aparatului, printre deschizăturile oblonului și pornind din toate colțurile cufarașului, izbucni o frenezie instrumentală, o melodie veselă, zgomotoasă și stăruitoare, primele măsuri săltărețe dintr-o uvertură de Offenbach.

---

¹ După ultima modă (engl.).

Toți ascultau surîzînd, cu gurile căscate. Nu le venea să-și creadă urechilor, atît erau de pure și de naturale sunetele instrumentelor de suflat. O vioară, un solo de vioară, se auzi într-un chip de-a dreptul fantastic. Se simțea alunecarea arcușului, vibrarea coardelor, suava trecere de la un registru la altul. Apoi se auzi melodia, valsul, cunoscutul *Vai, am pierdut-o*. Armonia orchestrei susținea în mod discret aria mîngîietoare și era o adevărată plăcere s-o asculți repetîndu-se, într-un *tutti* reluat cu toate onorurile de întreaga orchestră. Bineînțeles că nu era exact ca și cum o adevărată orchestră ar fi cîntat chiar acolo, în cameră. Perspectiva sunetului era îngustată, deși structura sa, în rest, nu era modificată; puteai crede — dacă era îngăduită comparația unui fenomen acustic cu unul din domeniul văzului — puteai crede că vezi, printr-un binoclu răsturnat, un tablou în așa fel încît să pară îndepărtat și micșorat, fără să piardă nimic din precizia desenului, din luminozitatea culorilor. Bucata muzicală, scînteietoare și executată cu talent, se desfășura cu toată strălucirea unei invenții pline de spirit. Iar sfîrșitul era o învălmășeală, adică un galop care începea cu șovăiri hazlii, un cancan impertinent care evoca scena unor jobene fluturate în aer, a unor genunchi zvîrliți înaintea și a unor cămășuțe cu dantelă — un galop care amîna mereu să se încheie într-un comic triumfal. Apoi mișcarea se opri de la sine. Asta era tot. Și se aplaudă din toată inima.

Mai cerură și altceva și obținură : o voce omenească se auzi din cufăraș, bărbătească, blîndă și totodată puternică, însoțită de orchestră. Era un bariton italian cu nume celebru, iar acum nu mai putea fi vorba de nici o cortină și nici de vreo depărtare oarecare. Minunata voce răsuna cu intensitatea ei naturală, cu întreaga sa putere, iar dacă treceai într-una din camerele alăturate de unde aparatul nu se mai vedea, ai fi spus că artistul

În persoană era prezent în salon, cu notele în mână, cîntînd. Cînta în limba sa, o bucată eroică dintr-o operă : *eh, il barbiere. Di qualità, di qualità ! Figaro què, Figaro là, Figaro, Figaro, Figaro !* Ascultătorii se prăpădiră de rîs la acest *parlando* în falset, la contrastul dintre vocea groasă și volubilitatea recitativului precipitat din pricina căreia era cît pe ce ca tenorului să i se împleticească limba. Cei mai competenți puteau urmări și admira frazarea și tehnica de a respira. Maestru al irezistibilului, virtuos în maniera italiană a *da capo*-ului, el fila penultima notă, cea care preceda tonica finală, dînd impresia că înaintează spre rampă, cu mîna ridicată, ai fi zis, așa încît urale prelungite să izbucnească mai înainte de a fi sfîrșit. Era excelent.

Se mai auziră și altele. Un corn de vînătoare execută, cu o grijă deosebită, variații pe un cîntec popular. O soprană lăsa să răsunе un *staçato* apoi trilurile unei arii din *Traviata*, cu o prospețime și o precizie dintre cele mai seducătoare. Fantoma unui violonist de renume mondial cîntă o romanță de Rubinstein, ca din spatele unor văluri, cu acompaniament de pian ce suna gingaș asemenea unui clavecin. Din cufărașul magic care trepida încetîșor, ieșeau sunete de clopot, glisanduri de harpe, fanfare și ropote de tobe. În sfîrșit, se cîntă și muzică de dans. Existau încă de pe atunci cîteva bucăți dintr-o anume muzică recent importată în genul exotic al unui cabaret de port : tangoul, destinat să transforme valsul vienez într-un dans străvechi. Două perechi, care cunoșteau pașii la modă, se produsерă pe covor. Behrens se retrăsese, după ce recomandase să nu se folosească acul decît o singură dată și să se mînuiască discurile „cum ai umbla cu ouă proaspete“. Hans Castorp avu grijă de aparat.

De ce tocmai el ? Faptul veni de la sine. Scurt și cu voce domoală îi îndepărtase pe cei care, după plecarea consilierului aulic, ar fi voit să se ocupe de

schimbarea acului și a discurilor, de conectarea și deconectarea curentului. „Lăsați-mă pe mine!” spusese el, dîndu-i la o parte, iar ei, indiferenți, îi cedaseră locul, mai întîi fiindcă făcea impresia că se pricepe de mai multă vreme și apoi pentru că îi interesa mai puțin să fie utili sursei de plăceri și preferau să se dispenseze comod și fără răspundere de un efort, atîta vreme cît această treabă nu-i plictisea.

Nu tot astfel se petreceau lucrurile cu Hans Castorp. În vreme ce consilierul aulic prezenta celor de față noua achiziție, el stătuse liniștit, în fundul odăii, fără să se bucure, fără să aplaude, dar urmărind fiecare bucată cu o atenție încordată răsucindu-și cu două degete, conform obiceiului, una din sprîncene. Pradă unei oarecare agitații, își schimbase de mai multe ori locul, se retrase în bibliotecă pentru a asculta de la distanță și, cu mîinile la spate, cu expresia preocupată, sfîrșise prin a se opri lîngă Behrens, cu ochii ațintiți spre cufăraș, urmărind manipularea foarte ușoară a aparatului. Ceva îi spunea: „Stai! Atenție! E un eveniment epocal! S-a întîmplat ceva cu tine.” Se simțea însuflețit de presentimentul foarte precis al unei pasiuni, al unei încîntări, și al unei iubiri viitoare. Un tînăr oarecare de la șes pe care săgeata dragostei îl lovește drept în inimă, la cea dintîi privire aruncată unei fete, nu încearcă alte sentimente. Intervenii un fel de gelozie care-i dictă imediat lui Hans Castorp ce anume trebuia să facă. Proprietate comună? Curiozitatea indiferentă nu are nici dreptul nici puterea să posede. „Lăsați-mă pe mine!” spusese el printre dinți și toți se supuseră. Mai dansară încă o vreme după bucățile ușoare pe care le prezentă el, mai cerură o bucată de canto, un duet de operă, barcarola din *Povestirile lui Hoffmann* care le încîntă urechile, iar cînd Hans Castorp închise capacul, plecară toți, fie la cura de

odihnă, fie să se culce ușor surescitați și flecărind. Asta și dorea. Ceilalți lăsară totul la îndeplinire, cutiile de ace deschise, albumele și discurile împrăstiate. Așa le era felul ! Se prefăcu că merge cu ei, dar îi părăsi pe ascuns, în dreptul scării, se întoarse în salon, închise toate ușile și rămase jumătate din noapte, profund absorbit.

Se familiariza cu noua achiziție. Examina, fără să fie stingherit, comoara de discuri, conținutul albumeilor grele. Erau douăsprezece, în două formate, conținând fiecare câte douăsprezece discuri ; și cum multe din aceste plăci negre, gravate concentric, aveau două fețe — nu numai pentru că unele bucăți erau imprimare pe discul întreg, ci și pentru că un mare număr de plăci aveau două bucăți diferite — descoperi un domeniu cu frumoase posibilități pe care cu greu îl puteai cuprinde din capul locului și a cărui bogăție te tulbura. Își cântă vreo douăzeci și cinci de bucăți, folosindu-se de ace cu surdina, ca să nu-i supere pe ceilalți și să nu deranjeze în plină noapte — dar asta era abia a opta parte din ceea ce i se oferea din belșug și-l îmbia la încercări ispititoare. Pentru moment se mulțumi să parcurgă titlurile, să încerce, din timp în timp, câte una din acele imprimări circulare și mute, punându-le pe gramofon ca să-l facă să răsună. Privite cu ochiul liber, aceste discuri de ebonită nu prezentau altă deosebire între ele decât doar prin etichetele colorate — prin nimic altceva. Unul semăna cu celălalt, fiind acoperit în întregime, sau aproape în întregime, de cercuri concentrice ; și, totuși, traseul fin al acestor linii conținea întreaga muzică ce se putea închipui, inspirațiile cele mai fericite din toate ungherele sufletului, în interpretări de mîna întâi.

Existau aici numeroase uverturi și cadente aparținînd universului simfoniei sublime, cîntate de or-

chestre faimoase, iar numele dirijorilor era specificat pe fiecare disc. Apoi, o serie întreagă de arii, executate cu acompaniament de pian, de mari cântăreți de operă, dintre care unele erau produsul conștient și înalt al unei arte personale, altele simple cîntece populare, iar altele, în sfîrșit, se aflau oarecum între aceste două genuri, în sensul că, deși compuse cu o artă savantă, erau simțite și create în spiritul și după inima poporului, cu o autentică și adîncă pietate; acestea din urmă erau, așadar, cîntece populare artificiale, dacă le putem spune astfel, fără a intenționa să le atenuăm ardoarea prin acest epitet de „artificial”; era una, în special, pe care Hans Castorp o știa din copilărie și căreia îi dăruia, acum, o dragoste plină de componente misterioase, despre care vom mai vorbi. Ce se mai găsea încă sau, mai bine zis, ce nu se găsea? În primul rînd, un număr infinit de opere. Un cor de cântăreți și cântărețe celebre din diferite țări, acompaniat în surdina de o orchestră discretă, interpreta, prin darul divin al vocilor cultivate, arii și duete, scene întregi de ansamblu, care reprezentau regiunile și epocile cele mai diverse ale teatrului liric: din sfera de frumuseți meridionale, generos și frivol pasionate totodată, din lumea populară germană, cînd ștregărească și cînd demonică, din opera mare franceză și din opera comică. Numai atît? O nu! Căci veneau după aceea discurile cu muzică de cameră, cvartete, trio și solo de vioară, de violoncel și de flaut, arii de concert cu acompaniament de vioară sau de flaut, bucăți de pian solo — fără să mai vorbim de simplele divertismente și cuplete, sau de discurile cu o destinație mai obișnuită și pe care se înregistraseră melodiile unor mici orchestre de dans, pentru care era necesar un ac mai dur.

Hans Castorp cerceta și făcea ordine în toate aceste discuri, cîntîndu-le pe unele, manevrînd singur instrumentul care le trezea la o viață sonoră. Cu capul înfierbîntat se duse să se culce la o oră tot atît de tîrzie ca și după primul banchet de veselă și frățească amintire, organizat de Pieter Peeperkorn, iar între două și șapte visă cufărașul magic. Vedeă, în vis, învîrtindu-se discul mobil în jurul axului său, însă atît de rapid încît devenea invizibil și tăcut într-o mișcare ce nu consta numai dintr-o rotire vertiginoasă, ci și dintr-un fel de undulare laterală foarte aparte, prin care cotul articulat care susținea acul suferea o vibrație elastică și aproape respiratorie — foarte potrivită, rog a mi se da crezare, pentru a reda *vibrato* și *portamento* al instrumentelor de coarde și ale vocii omenești. Dar rămînea de neînțeles, atît în vis cît și în stare de veghe, cum era cu puțință — urmărind o linie fină cît un fir de păr, deasupra unei cutii de rezonanță — ca prin simpla vibrație a unei diafragme să ai reproducerea bogatei compoziții de elemente sonore care umpleau în vis urechile tînărului adormit.

În zori se întoarse în salon, încă înainte de ora primei gustări și, stînd pe scaun, cu mîinile împreunate, ascultă ce se cînta în lădiță de către un minunat bariton cu acompaniament de harpă, anume aria : *Și de mă uit în cercu-acestei nobile-adunări...* Harpa avea un sunet perfect natural, lădița reda un cîntec de harpă autentic și de loc redus, concomitent cu vocea omenească ce creștea respirînd și articulînd — lucru într-adevăr uimitor. Și nu exista nimic mai duios pe lume decît duetul dintr-o operă italienească pe care Hans Castorp și-o puse mai tîrziu — decît această intimitate umilă și pasionată dintre tenorul de renume mondial care figura atît de des în albume, și o voce suavă de soprană și transparentă

ca sticla — decît aria *Da mi il braccio, mia piccina*¹ și decît mica frază simplă, dulce și de un flux melodic neîntrerupt, cu care ea îi răspundea.

Hans Castorp tresări cînd ușa se deschise în spatele lui. Era însuși consilierul aulic care venea să facă o mică inspecție ; cu halatul de medic și stetoscopul ieșindu-i din buzunar, rămase o clipă în picioare, cu mîna pe clanță, și-și salută învățăcelul cu o mișcare din cap. El răspunse peste umăr acestui gest, după care chipul șefului, cu obrazul său albăstriu și mustața zbîrlită, dispăru în spatele ușii care se închidea, iar Hans Castorp se dedică din nou micului său cuplu de îndrăgostiți, nevăzut și armonios.

Mai tîrziu, în cursul zilei, după dejun, după cină, își făcură apariția și niște ascultători, un public care se reînnoia mereu dacă nu-l considerai pe el însuși ca făcînd parte din acest public, ci-l socoteai ca pe cel care distribuia desfătările muzicale. Personal, era înclinat să-și acorde acest rol, iar internații îl lăsară în pace, în sensul că rămaseră ca la început, într-o mută admirație a faptului că el se transformase într-un chip atît de hotărît în paznicul și administratorul acestei instituții publice. Nu-i costa nimic pe acești oameni ; căci, cu toată încîntarea lor superficială în fața idolului melodios care te îmbăta de cîntec și de strălucire, adică atunci cînd vreo încîntătoare voce se revărsa în cantilene și în sublima artă a pasiunii — așadar, cu tot extazul lor manifestat cu voce tare, erau lipsiți de pasiune și, deci, foarte dispuși să lase grija aparatului în seama oricui ar fi vrut să și-o asume. Hans Castorp era acela care veghea asupra comorii de discuri, care consemna conținutul albumeilor în interiorul copertii fiecăreia, așa încît să poți avea imediat la îndemînă bucată cerută și tot el era

¹ *Dă-mi brațul, micuța mea* (ital.).

acela care manevra instrumentul : a și fost văzut, foarte curînd, manipulînd aparatul cu mișcări rutinate, precise și delicate. În adevăr, ce-ar fi făcut ceilalți ? Ar fi stricat discurile, folosind ace uzate, le-ar fi uitat împrăștiate pe scaune, fără învelitori, ar fi făcut farse stupide cu gramofonul, lăsînd să cînte o nobilă bucată cu viteza și tonul de o sută zece turații sau așezînd acul la punctul zero pentru a produce un șuierat isteric ori gemete înfundate. Făcuseră, de altfel, toate aceste necuviințe. Erau bolnavi, dar grosolani. Și iată de ce, după un timp, Hans Castorp vîrî pur și simplu în buzunar cheia dulapului care conținea discurile și acele, așa încît toți erau siliți să-l cheme cînd doreau să li se cînte ceva.

Noaptea tîrziu, după reuniunea de seară și după plecarea tuturor, venea momentul său cel mai prielnic. Atunci rămînea în salon, sau se întorcea pe furiș și asculta muzică, singur, pînă în adîncul nopții. Nu se temea că va tulbura liniștea casei, căci ecoul muzicii sale de fantome se dovedise a fi foarte redus : cu cît vibrațiile produceau efecte mai uimitoare în apropierea sursei, cu atît cînd te depărtați păleau mai repede, fragile și cu o putere numai aparentă, ca tot ce este fantomatic. Hans Castorp era singur între cei patru pereți — cu minunile lădiței, cu producțiile înfloritoare ale acestui mic sicriu tăiat în lemn de vioară, ale acestui mic templu negru și mat, stăruind la ușița cu două canaturi, în fața căreia își așezase scaunul, și cu mîinile împreunate, cu capul pe umăr, cu gura întredeschisă, se lăsa învăluit de armonie.

Nu vedea cîntăreții și cîntărețele pe care-i asculta, forma lor omenească era în America, la Milano, la Viena, la Petersburg — unde n-avea decît să rămînă, căci ceea ce era mai bun din ei era vocea, și el aprecia această purificare sau această abstracție care se

dovedea suficient de perceptibilă simțurilor pentru a-i îngădui să exercite un control uman corect, îndepărtînd toate neajunsurile unei prea mari apropieri personale, mai ales cînd era vorba de compatrioți, de germani. Distingea perfect pronunția, dialectul și originea exactă a artistului; caracterul vocii îl informa asupra calității sufletești a fiecăruia, iar nivelul lor de inteligență se vădea prin felul în care utilizau posibilitățile unui efect sau, dimpotrivă, le neglijau. Hans Castorp se necăjea cînd îi auzea executîndu-și prost ariile. Suferea de asemenea și-și mușca buzele de necaz, cînd reproducerea tehnică prezenta imperfecțiuni, și stătea ca pe cărbuni aprinși cînd, în desfășurarea unui disc de multe ori cîntat, o melodie devenea țipătoare sau aspră, ceea ce era adesea cazul cu vocile feminine, atît de vulnerabile. Dar îndura toate aceste lucruri, căci dragostea trebuie să știe să sufere. Uneori se apleca deasupra instrumentului, a discului, care se învîrtea respirînd ca dintr-un buchet de liliac, cu capul cufundat într-un nor de sunete; sau rămînea în picioare, în fața lădiței deschise, gustînd suprema plăcere pe care o are dirijorul ce indică unui suflător, cu un gest al mîinii, clipa cînd trebuie să atace. Avea în colecție discurile sale preferate, cîteva melodii vocale și instrumentale pe care nu se sătura niciodată să le asculte. Vom avea grijă să le cităm mai departe.

Un mic număr de discuri prezentau scenele finale dintr-o operă maiestuoasă, cu revărsări melodioase de geniu, a unui mare compatriot de-al lui Settembrini, o operă pe care bătrînul maestru al muzicii dramatice meridionale o compusese la comanda unui suveran oriental în a doua jumătate a secolului trecut, pentru o împrejurare solemnă, cu ocazia inaugurării unui monument destinat apropierii dintre popoare.¹

¹ Este vorba de *Aida* de Verdi, a cărei premieră (1871) a avut loc cu prilejul festivităților inaugurării Canalului de Suez.

Hans Castorp ştia, aproximativ, despre ce era vorba, cunoştea în linii mari soarta lui Radames, a lui Amneris şi a Aidei care cîntau pentru el, în italianeşte, din lădiţă, astfel că înţelegea destul de bine ceea ce cîntau — incomparabilul tenor, altista princiară, cu acea splendidă schimbare de timbru în registrul mediu, şi soprana cu voce argintie — nu înţelegea chiar tot, ci numai cîte un cuvînt, din cînd în cînd datorită atît faptului că ştia povestea, cît şi simpatiei sale pentru acea poveste, dar şi mulţumită bunăvoinţei afectuoase care creştea pe măsură ce-şi cînta cele patru sau cinci discuri, şi care aproape că se transformase într-un sentiment de dragoste.

Mai întîi, Radames şi Amneris avură o explicaţie: principesa poruncise să fie adus în faţa ei captivul, acela pe care-l iubea şi dorea cu înfrigurare să-l scape de la moarte, pentru ea, deşi el îşi renegase patria şi onoarea din iubire pentru o sclavă barbară — cu toate că, aşa cum afirma, „în străfundul inimii onoare rămasese neatinsă“. Dar această integritate interioră, în ciuda gravei sale greşeli, nu-i folosea la nimic, căci crima evidentă îl dăduse pe mîna tribunalului de preoţi căruia orice sentiment uman îi era străin şi care n-ar fi avut, cu siguranţă, nici un fel de milă faţă de el, în afară de cazul cînd s-ar hotărî în ultimă instanţă să se lepede de iubirea pentru sclavă şi să se arunce în braţele regeştii altiste care, din punct de vedere pur auditiv, o merita din plin. Amneris lupta din toate puterile pentru tenorul cu o voce atît de armonioasă, dar orbit şi răpit vieţii într-un mod atît de tragic, şi care cînta mereu-mereu: „Nu pot“ şi „În zadar!“ — „Ascultă-mă încă o dată, renunţă la ea!“ — „În zadar!“ O orbire de moarte şi cea mai arzătoare dintre durerile dragostei se îmbinau într-un duet de o extraordinară frumuseţe, însă care nu îngăduia nici o nădejde. Amneris însoţea cu strigătele

ei de durere sentința tribunalului de preoți, pronunțată cu răsunete surde în străfunduri înfricoșătoare, dar la care nefericitul Radames nici nu participa.

„Radames, Radames“, cînta stăruitor marele preot, și folosindu-se de cuvinte cumplit de violente îl făcea răspunzător de crima sa de trădare.

„Disculpă-te“, porunceau toți preoții în cor.

Și cum marele preot arăta că Radames tace, toți, în unanimitate, cu voci cavernoase, trăgeau concluzia trădării.

„Radames, Radames, relua președintele. Ai părăsit cîmpul de luptă înaintea bătăliei!“

„Disculpă-te!“ relua corul. „Vedeți, tace“, constata pentru a doua oară conducătorul dezbaterilor, luînd o atitudine categorică împotriva vinovatului, iar din acel moment toate vocile judecătorilor se uniră, de data aceasta, în verdictul : „Trădare!“

„Radames ! Radames !“ se auzea pentru a treia oară necruțătorul acuzator. „Ți-ai călcat jurămîntul față de patrie, de onoare și de rege“. „Disculpă-te“ răsuna din nou corul. „Trădare!“ recunoștea, în cele din urmă și cu spaimă, tribunalul preoților după ce i se atrăsese atenția că Radames păstra o muțenie totală. Inevitabilul avea deci să se îndeplinească, iar corul, ale cărui voci erau, de la început, de acord, trebuia să anunțe nefericitului că va muri de moartea blestemăților, că va fi zidit de viu în mormînt, sub templul divinității minioase.

Trebuia să-ți închipui singur exasperarea lui Amneris față de această cruzime clericală, căci imprimarea pe disc se oprea aici, iar Hans Castorp se văzu silit să-l schimbe, ceea ce făcu cu gesturi tăcute, precise și cu ochii aplecați, iar cînd se așeză din nou să asculte, auzi ultima scenă a dramei, duetul final al lui Radames cu Aida, cîntat din fundul mormîntului subpămîntean, în timp ce deasupra capetelor lor

preoții fanatici și cruzi își celebrau neîndurători cultul și înălțau brațele, psalmodiind o melodie monotonă și surdă... „Tu... în questa tomba?”¹ izbucnea înspăimântată vocea nespus de seducătoare, totodată blândă și eroică, a lui Radames înspăimântat și fericit... Da, iubita îl însoțise, de dragul ei își pierduse viața și onoarea, iar ea îl așteptase aici pentru a se lăsa zidită împreună cu el, pentru a muri cu el, și melodiile care alternau — întrerupte uneori de surdă rumoare a ceremoniei ce se desfășura deasupra lor, sau cu care se contopeau — erau cîntece care, în realitate, îl mișcară pe ascultătorul singuratic și nocturn pînă în adîncul sufletului; atît din pricina situației sale cît și a interpretării muzicale. Era vorba de cer în aceste arii, dar ele înseși erau cerești și cîntate dumnezeiește. Linia melodică urmărită mereu de vocile lui Radames și Aidei, izolate sau împreună, această curbă simplă și fericit aleasă — care, șerpuind în jurul tonicii și a dominantei, urca de la tonica îndelung prelungită cu un semiton înaintea octavei și, după o întîlnire fugară cu aceasta, se înapoia către chintă — părea ascultătorului cea mai minunată dintre desfătările pe care le cunoscuse vreodată. Ar fi rămas mult mai puțin înduioșat de muzică dacă n-ar fi fost situația croilor care-i sensibilizau sufletul în fața emoției ce se desprindea. Era atît de înălțător că Aida găsisse drumul pînă la Radames cel pierdut, pentru a-și uni pe vecie, în mormînt, soarta sa cu a lui! Pe bună dreptate condamnatul se împotriva sacrificării unei vieți atît de încîntătoare, dar în îndrăgostitul și deznădăduitul său „No, no! troppo sei bella”² se simțea farmecul de care era cuprins în fața acestei uniri, în pragul morții, cu ființa despre care credea că n-avea s-o mai vadă niciodată, iar Hans

¹ Tu... în mormîntu-acesta? (Ital.)

² Nu, nu! Prea ești frumoasă (ital.).

Castorp nu avea nevoie de nici un efort de imaginație pentru a simți perfect acest farmec, această recunoștință. Dar ceea ce resimțea, ceea ce înțelegea și ceea ce-l încânta mai mult decât orice — în timp ce, cu mâinile împreunate, privea spre micul oblon negru dintre stinghiile căruia înfloreau toate acestea — era perfecțiunea triumfătoare a muzicii, a artei, a suflului omenesc, înalta și inegalabila sublimare prin care era transfigurată urîtenia vulgară a realității. Era suficient să-și închipuie cu sînge rece ceea ce se petrecea acolo. Doi oameni îngropați de vii, cu plămîinii plini de aer viciat, aveau să piară aici, împreună sau, chiar și mai rău, unul după celălalt, devorați de foame, după care descompunerea urma să efectueze, în trupurile lor, un proces dezgustător, pînă ce două schelete aveau să se odihnească în criptă, fiecărui dintre ele fiindu-i perfect indiferent și devenind complet nesimțitor față de faptul că se afla singur sau în tovărășia celui alt. Astfel se prezenta aspectul real și obiectiv al lucrurilor, o latură a acestor lucruri — de care idealismul inimii nu ținea de loc seamă — dar pe care spiritul frumosului și al muzicii le lăsa triumfător în umbră. Pentru inimile lui Radames și Aidei, adevărata soartă care-i amenința era inexistentă în operă. Vocile lor se avîntau cu beatitudine la unison, încredințînd auditoriul că în fața lor se deschidea cerul și că-i scălda lumina veșniciei. Puterea mîngîietoare a acestei sublimări îi făcea un bine imens ascultătorului nostru și contribuia într-o mare măsură să-l lege din ce în ce mai mult de această operă ce făcea parte din programul său obișnuit.

Luase obiceiul să se reculeagă după aceste spaime și extazuri, și să asculte o bucată muzicală scurtă dar de un farmec concentrat, cu un conținut mult mai pașnic decât precedenta, o idilă, însă o idilă rafinată, zu-

grăvită și realizată cu mijloacele totodată discrete și complicate ale artei celei mai moderne. Era o bucată instrumentală, fără voce, un preludiu simfonic de origine franceză, executat cu un aparat orchestral relativ simplu în comparație cu posibilitățile epocii, dar scăldat de toate fluidele unei savante și moderne tehnici sonore și subtil destinată să prindă sufletul într-o plasă de vise.¹

Visul pe care și-l urzea Hans Castorp ascultînd această bucată era următorul : se afla, culcat pe spate, într-o poiană însorită și presărată cu flori înstelate, de toate culorile ; stătea cu capul pe o moviliță, cu un picior îndoit și cu celălalt încrucișat peste primul — și aici se cuvine să adăugăm că picioarele pe care și le încrucișa erau de țap. Degetele îi alunecau — numai pentru propria sa desfătare, întrucît singurătatea pajiștii era totală — de-a lungul unui fluieraș de lemn pe care-l ținea între buze, un clarinet sau un flaut mic, din care scotea sunete calme și nazale, unul după altul, la întîmplare și totuși într-un ansamblu perfect, iar acest zumzet indolent urca spre cerul albastru sub care frunzele subțiri și abia clătinate de vînt, ale cîtorva mesteceni și frasini, străluceau în soare. Dar acest cîntec simplu, monoton și contemplativ, nepăsător și abia melodic, nu rămînea multă vreme singura voce a singurătății. Bîzîitul gîzelor deasupra ierbii, în aerul cald și văratic, soarele însuși, vîntul suav, unduirea creștetelor de copaci, sclipirile frunzișului, întreaga pace ușor legănată a verii din jurul lui prefăcuseră într-un amestec de sunete care dădea un sens armonios și de o surprinzătoare noutate naivului său cîntec din fluier. Acompaniamentul simfonic se pierdea, uneori, și nu se mai auzea, dar Hans Castorp, cel cu picioarele

---

¹ Este vorba de poemul simfonic *După amiaza unui faun* de Claude Debussy, inspirat de poemul cu același nume al lui Mallarmé.

de țap, continua să cînte din fluier și trezea din nou, prin naiva monotonică a cîntecului său, magia sonoră și colorată a naturii care, după o nouă întrerupere, sfîrșea prin a-și desfășura o clipă, depășindu-se pe ea însăși, întreaga plinătate imaginabilă ținută pînă atunci ascunsă, prin intervenția succesivă a unor tonuri instrumentale tot mai noi și tot mai acute, concentrate într-o clipă fugară a cărei fermecătoare perfecțiune purta în ea însăși veșnicia. Tînărul faun era foarte fericit pe pajiștea sa însorită. Aici nu mai exista nici un „Disculpă-te“, nici o răspundere, nici un tribunal sacru sau militar, chemat să se pronunțe asupra unui om care-și încălcase onoarea și era condamnat. Aici domnea uitarea, fericita nemișcare, starea de nevinovăție creată de absența timpului. Era desfrîul în toată liniștea conștiinței, era negarea, într-un vis de apoteoză, a oricăru-i imperativ de acțiune — iar liniștea pe care o răspîndea făcea din acest disc un obiect prețios între toate celelalte pentru muzicianul nostru nocturn.

Mai exista și o a treia bucată... În realitate erau mai multe discuri formînd o suită, un tot, căci aria tenorului, care făcea parte din acest ansamblu, ocupa singură o placă întreagă al cărei desen circular ajungea pînă la centru. Era iarăși o bucată franceză aparținînd unei opere pe care Hans Castorp o cunoștea, căci o auzise și o văzuse de multe ori la teatru și la acțiunea căreia făcuse într-o zi chiar o aluzie în cursul unei conversații — ba, chiar al unei conversații foarte hotărîtoare... Era actul al doilea, într-o cîrciumă spaniolă, un han destul de încăpător, o tavernă împodobită cu șaluri și de o îndoielnică arhitectură maură. Vocea caldă, puțin aspră dar rasată și pregnantă, declara că dorește să danseze în fața sergentului, și imediat se și auziră castanietele. Dar în aceeași clipă, trompetele și trîmbițele răsunară de mai multe ori, un semnal militar care-l făcu pe flăcău să tresară. „Stai puțin !“ striga

el, ciulind uréchile ca un cal. Și cum Carmen întreba : „Și de ce, mă rog ?“ „Nu auzi ?“ striga mirat că nu e și ea tot atît de impresionată. Erau trâmpetele cazarmii care sunau stingerea. „A sosit clipa să mă întorc acolo...“, spunea el în limbaj de operă. Dar țiganca nu putea înțelege asemenea lucruri și mai ales nu voia să le înțeleagă. „Cu atît mai bine“, spunea ea, ceca ce era pe jumătate prostie, pe jumătate îndrăzneală ; așadar nu mai aveau nevoie de castaniete, căci cerul însuși le trimitea muzică spre a dansa ; așadar : „La-lala !“ Sergentul era scos din minți. Dureroasa lui decepție se ștergea cu desăvîrșire în fața eforturilor de a o face să înțeleagă despre ce era vorba și că nici o dragoste din lume nu putea să anuleze în sufletul lui acest semnal. Cum era oare cu putință ca femeia să nu înțeleagă un lucru atît de fundamental și atît de categoric ? „Trebuie să mă întorc la cazarmă, la apel !“ striga deznădăjduit de nepăsarea femeii care-l făcea să fie și mai amărît. Dar trebuia să fi auzit răspunsul lui Carmen ! Era furioasă, era indignată pînă-n străfundul sufletului, vocea ei nu mai era decît o iubire dezamăgită și tristă. Sau se prefăcea numai ? „La cazarmă ? La apel ?“ Și cu inima ei cum rămînea ? Cu inima atît de dragăstoasă și de bună care în slăbiciunea ei — da, o mărturisea : în slăbiciunea ei — fusese gata să-l distreze pe acest domn ! „Ta-ra-ta-ta !“ și cu un gest de sălbatică batjocură își ducea mîna la gură imitînd trompeta. „Ta-ra-ta-ta !“ Și asta era de ajuns ! El tresărea, prostul, și voia să plece. Foarte bine, pleacă ! Ia-ți chipiul, sabia, ranița ! „Și acum pleacă, băiete, întoarce-te la cazarma ta !“ Sergentul cerșea milă. Dar ea continua să-l ironizeze amar, prefăcîndu-se că ea este el care, la suncul trompetelor, își pierduse capul. Ta-ra-ta-ta, la apel ! Sfinte Dumnezeule, dacă ajungea prea tîrziu ? Haide, du-te, de vreme ce sună apelul ; e foarte firesc pentru tine, prostănacule,

să mă lași așa, tocmai în clipa când eram gata să dansez. Iată cât de mare-i era dragostea !

Chinuitoare situație ! Nu înțelegea. Femeia, țiganka, nu putea și nu voia să înțeleagă ! Nu voia acest lucru, căci, fără îndoială, în furia și în sarcasmele ei era ceva care depășea clipa prezentă și elementul personal, o ură, o ostilitate adâncă față de principiul care prin sunetul trompetelor franceze — sau al cornului spaniol — chema pe bietul soldat îndrăgostit, ceva asupra căruia ambiția sa firească, impersonală, și cea mai vie dorință a sa ar fi fost să triumfe. Mijlocul care-i stătea la-ndemână era foarte simplu : femeia afirma că dacă pleacă, nu-l mai iubește. Și asta era tocmai ceea ce acel José, de-acolo, din inima lădiței, nu putea să îndure. O implora să-i îngăduie să vorbească. Dar ea nu voia. Atunci o sili să-l asculte : clipa era diabolic de gravă, sunete tragice se ridicau din orchestră, un motiv sumbru și amenințător despre care Hans Castorp știa că se va prelungi de-a lungul întregii opere pînă la catastrofa finală și care forma și introducerea la aria soldatului, adică a noului disc care urma.

„În inimă port floarea pe care mi-ai azvîrlit-o“ — iar José cînta minunat această arie ; Hans Castorp își punca, uneori, numai acest disc, în afara contextului cunoscut, și-l asculta întotdeauna cu o vădită simpatie. Cuvintele nu valorau mare lucru, însă exprimarea plină de implorare a sentimentelor era emoționantă în cel mai înalt grad. Soldatul cînta floarea pe care Carmen i-o aruncase la prima lor întîlnire și care fusese bunul lui cel mai scump cînd se afla la închisoare din pricina ei. Mărturisea adînc mișcat că-și blestemase, în unele momente, soarta care-l făcuse s-o întîlnească pe Carmen. Dar de îndată regretase amarnic blestemul și se rugase în genunchi lui Dumnezeu să-i îngăduie s-o revadă. „Să te revăd !“ și acest „Să te revăd“ era în același ton acut cu care începuse adi-

neauri. „Și noaptea te vedeam“. — „S-o revadă...“ — și, acum, toată magia instrumentală care putea să zugrăvească durerea, dorul, dragostea deznădăjduită, afectuoasa disperare a modestului soldat, izbucnea în acompaniament, căci atunci îi apăruse în fața ochilor fata cu tot farmecul ei, astfel încât simțise, „că-i pusesse stăpânire pe tot sufletul“ („stăpânire“ cu un accent deznădăjduit care cădea puternic pe prima silabă), și că se sfârșise cu el pentru totdeauna. „Tu, frumoasa mea, fericire“, cînta el cu disperare pe o melodie care se repeta și pe care orchestra o relua încă o dată plîngător, melodie care — pornind de la tonul fundamental — urca două intervale și se înapoia cu ardoare spre chinta inferioară. „A ta e inima mea“, o asigura el în mod inutil și demodat, dar infinit de tandru, urca pe urmă gama pînă la a șasea notă, pentru a adăuga : „Și sînt al tău pe veci“, lăsînd apoi să-i recadă vocea zece tonuri și articula tulburat : „Carmen, te iubesc“, al cărui final se prelungea dureros printr-un acord de o armonie variabilă, mai înainte ca „te“ să se poată contopi cu silaba precedentă în acordul fundamental. „Da, da !“ își spunea Hans Castorp cu o recunoscătoare melancolie și-și mai punea încă o dată finalul în care toți îl felicitau pe tînărul José pentru faptul că încăierarea cu ofițerul îi tăia orice posibilitate de întoarcere, astfel că trebuia să dezerteze, așa cum Carmen, spre spaima lui, îl îndemnase mai înainte.

*Deschisă-i lumea — griji nu ne apasă,
Iar patria-ți e fără de hotare,
Și mai presus, vrăjita încîntare,
Că libertatea rîde ! Libertatea rîde !*

cîntau ei în cor, și se putea înțelege perfect ce spuneau.

„Da, da !“ își zise Hans Castorp încă o dată, trecînd la o a patra bucată, care nu-i era mai puțin dragă.

Sîntem tot atît de puţin răspunzători de faptul că era iarăşi o bucată franţuzcască, pe cît sîntem şi de muştrarea ce i s-ar putea face că şi de data asta domnea tot spiritul militar. Era o arie intercalată, un solo de canto, rugăciunea din opera *Faust* de Gounod. Cineva apărea, cineva extrem de simpatic, numit Valentin, dar pe care Hans Castorp îl numea altfel în sinca lui, căruia îi acorda un nume melancolic şi mai familiar, prin care-l identifica deplin pe purtător cu persoana pe care o auzea din cutie, deşi aceasta din urmă avea o voce infinit mai frumoasă. Era un bariton puternic şi cald, iar cîntul său se diviza în trei părţi; adică era alcătuit din trei strofe, foarte asemănătoare între ele, cu un caracter pios, creat aproape în stilul unui cor al protestanţilor şi dintr-o strofă centrală de o îndrăzneală cavaleriească, războinică, frivolă şi totuşi pasionată, iar aici dăinuia, de fapt, caracteristica sa franceză şi militară. Invizibilul cînta :

*Va trebui să părăsesc acum
Iubita-mi ţară !*

şi în această împrejurare îi adresa Domnului din cer o rugăciune pentru ca, în răstimp, s-o apere pe scumpa lui soră. Pleca la război, ritmul se schimba, devenea întreprinzător, necazul şi grijile puteau să se ducă la dracu, el, tînărul care cînta fără să fie văzut dorea să se arunce cu o îndrăzneală şi o ardoare dintre cele mai franceze în mijlocul bătăliei şi chiar acolo unde lupta va fi mai grea. Însă dacă Dumnezeu mă va chema la el, cînta Valentin, de acolo de sus „voi veghea asupra ta“. Acest „ta“ se refera la sora lui ; dar îl atingea pe Hans Castorp pînă în fundul sufletului, iar emoţia nu-l mai părăsea pînă la sfîrşitul ariei, cînd corul cînta :

*O, Doamne-ascultă ruga mea,
Pe Margareta-n paza ta o ia.*

Acest disc nu prezenta mai departe nici un alt interes. Am crezut totuși că este cazul să-l comentăm pe scurt nu numai pentru că Hans Castorp avea față de el o preferință atât de vie, dar și fiindcă mai târziu, într-o altă împrejurare destul de ciudată, va juca un anume rol. Deocamdată, vom ajunge la o a cincea și ultimă bucată din această varietate restrînsă de discuri preferate, o bucată care nu mai are — ce-i drept — nimic franțuzesc, ba este chiar într-un mod deosebit specific germană. Este vorba nu despre un trio de operă, ci de un lied, unul dintre acele lieduri — capodopere extrase din fondul popular, care-și datoresc spiritualitatea și omenescul propriu lor tocmai acestei duble origini... Dar de ce atîtea ocoluri? Era pur și simplu *Teiul* de Schubert: „Lîngă fîntînă, în fața porții“, adică un cîntec cunoscut de toți.

Îl cînta un tenor cu acompaniament de pian, un cîntăreț plin de măsură și de gust care știa să-și trateze subiectul simplu și totodată sublim, cu multă inteligență, cu simț muzical și cu o declamație precisă. Se știe faptul că minunata bucată este, în gura poporului și a copiilor, puțin diferită de forma sa artistică. Aceștia o simplifică de obicei și o cîntă de la un capăt la altul strofă după strofă, pe melodia principală, în timp ce, în original, linia folclorică este modulată în bemol chiar de la a doua dintre strofele de cîte opt rînduri, pentru a reveni la diez de la al cincilea vers, apoi se întrerupe într-un mod foarte dramatic în momentul „vîntului rece“ și al pălăriei care zboară, și nu reapare decît în ultimele patru versuri ale celei de-a treia strofe care se repetă înainte ca bucată să se termine. Inflexiunea deosebit de pregnantă a melodiei se reproduce de trei ori, în a doua ei jumătate modulată, iar a treia oară cu ocazia reluării ultimei jumătăți de strofă. „Trecut-au multe ceasuri...“ Această inflexiune magică, pe care n-am putea-o cuprinde destul de amă-

nunțit prin cuvinte, însoțește fragmentele de frază : „Atâtea vorbe dragi“, „Ca și cum mi-ar face semn“, „Departate de locul acela“, iar vocea tenorului, limpede și caldă, foarte pricepută să-și cruțe suflul, tinzând către un suspin bine dozat, cânta, de fiecare dată, cu un simț atît de inteligent al frumuseții acestei fraze, încît pătrundea direct în inima ascultătorului, mai cu seamă că în versurile : „Către *el*, mereu către *el*“, „Aici îți vei găsi liniștea“, artistul știa să-și întărească efectul prin nuanțe de o extraordinară ardoare. Dar în ultimul vers repetat, în acel „Aici îți vei găsi liniștea“, cânta prima oară „îți vei găsi“ cu o plinătate nostalgică, iar a doua oară cu un tremolo delicat.

Cam atît despre cîntec și despre felul lui de interpretare. Putem eventual să ne mîndrim cu faptul că aproape i-am făcut pe cititorii noștri să înțeleagă simpatia intimă pe care Hans Castorp o nutrea față de bucățile preferate din programul audițiilor sale nocturne. Dar a-i face să priceapă ce reprezenta pentru el acest lied, acest bătrîn „Tei“, este într-adevăr o încercare dintre cele mai delicate și se cere o prudență foarte atentă în exprimare dacă nu vrem să compromitem scopul mai degrabă decît să-l servim.

Vom înfățișa lucrurile după cum urmează : un obiect care ține de domeniul spiritului, cu alte cuvinte un obiect care are o semnificație, este „semnificativ“ tocmai prin aceea că-și depășește sensul imediat, că exprimă și expune o noțiune cu o întindere spirituală mai generală, o întreagă lume de sentimente și de gînduri ce și-au găsit în acest obiect un simbol mai mult sau mai puțin perfect, ceea ce dă tocmai măsura semnificației sale — chiar și dragostea pe care o resimțim pentru un asemenea obiect este, în ea însăși „semnificativă“. Ea ne informează asupra celui care împărtășește acest sentiment, îi caracterizează raporturile cu lucrurile esențiale, cu acea lume pe care obiectul

o simbolizează și care, conștient sau inconștient, este iubită prin intermediul obiectului respectiv.

Oare vom fi crezuți dacă vom pretinde că modestul nostru erou, după atîția anișori de dezvoltare ermetică și pedagogică, intrase destul de adînc în viața spirituală pentru a dobîndi *conștiința* „semnificației” înclinărilor lui și a obiectului acestor înclinări? Noi afirmăm și susținem că așa s-au petrecut lucrurile. Liedul despre care este vorba însemna mult pentru el, o întreagă lume, o lume pe care, în orice caz, o iubea — căci altminteri n-ar fi fost atît de pasionat de obiectul care o simboliza. Noi știm ce spunem atunci cînd adăugăm — poate într-un mod cam neclar — că soarta sa ar fi fost alta dacă sufletul nu i-ar fi fost într-un chip atît de neobișnuit accesibil încîntărilor sferei sentimentale și în genere, aptitudinii spirituale pe care acest cîntec o cuprindea cu o patimă atît de tainică. Tocmai acest destin adusese după sine senzații, aventuri, descoperiri, și ridicase în el probleme de „a sta la cîrmă”, care-l maturizaseră îndemnîndu-l la o critică plină de presentimente, exercitată asupra acestei lumi, asupra simbolului acestei lumi demne totuși de toată admirația, asupra acestei dragoste care era a lui, adică asupra acestei experiențe făcute, într-adevăr, pentru a pune toate aceste probleme în evidență.

Dar ar trebui, în adevăr, să nu înțelegem nimic din aceste chestiuni ca să presupunem că asemenea îndoieli pot dăuna iubirii. Dimpotrivă, îi dau salvare. Ele sînt acelea care, în primul rînd, adaugă iubirii imboldul pasiunii, astfel încît, de fapt, pasiunea s-ar putea defini ca o dragoste care se îndoiește. În ce constau oare îndoielile de conștiință și îndemnul de „a sta la cîrmă” ale lui Hans Castorp, îndoielile în ceea ce privea legitimitatea înclinării atît către acest cîntec fermecător, cît și către universul său? Ce era oare lumea care se deschidea în spatele acestui

cîntec și care, după un presentiment din conștiința lui, avea să fie lumea unei iubiri neîngăduite ?

Era Moartea.

Dar asta este curată nebunie ! Cum, un lied atît de minunat ! O capodoperă pură, născută din a-dîncurile ultime și cele mai tainice ale sufletului popular ; o comoară de neprețuit, un simbol al unei întregi pasiuni, farmecul însuși ! Ce calomnie odioasă !

Ei, da, da, da, era în adevăr foarte frumos, dar așa trebuia să vorbească, fără îndoială, orice om cinstit. Și totuși, în spatele acestei creații încîntătoare, se ridica Moartea. Ea întreținea legături cu acest cîntec pe care-l puteai iubi, nu fără a-ți da seama însă, în mod inconștient, că o asemenea iubire rămînea, pînă la un anumit punct, neîngăduită. În natura sa proprie și primitivă, cîntecul acesta putea foarte bine să nu aibă nici un fel de tangență cu Moartea, ci, dimpotrivă, să fie ceva foarte popular și foarte viu, dar simpatia pe care spiritul o resimțea pentru el, era simpatia față de Moarte — cucernicia pură, spiritul aflat la începuturile lui, ceea ce Hans Castorp nu contesta de loc dar, ca urmare a tuturor acestora, se iveau efectele Tenebrelor.

Ce vorbe mai sînt și astea ! — Era greu să-l convingi de contrariu. Efectele Tenebrelor ! Tenebroase creații. Un spirit de călău și de mizantrop înveșmîntat în negru spaniolesc, cu coleretă rotundă și desfrîu în loc de dragoste, toate se deduceau din această cucernicie cu privirea atît de dreaptă.

Într-adevăr, omul de litere Settembrini nu era persoana căreia Hans Castorp să-i acorde o încredere totală, dar își amintea de anumite sfaturi pe care îndrumătorul său lucid i le împărtășise odinioară, demult, la începutul carierei sale ermetice, asupra înclinării spirituale de-a da înapoi în fața unor anumite lumi, și considera oportun să aplice cu grijă această

lecție la obiectul său. Settembrini calificase o asemenea înclinare drept „boală” — și chiar însăși concepția acestei lumi și perioada spirituală pe care o reprezenta apăreau, desigur, „bolnăvicioase” simțului său pedagogic. Dar cum era cu puțină un asemenea lucru? Încântătorul lied nostalgic al lui Hans Castorp, sfera sentimentală din care pornea și înclinarea sa pentru această sferă să fi fost oare „bolnăvicioase”? Nicidecum! Erau tot ce putea fi mai pașnic și mai sănătos. Însă era un fruct care, deși cu o clipă mai înainte se înfățișase proaspăt și strălucind de vise, înclina totuși în mod vădit spre descompunere, spre putreziciune, iar desfătarea pură a sufletului, atunci când era gustată la momentul potrivit, răspîndea o clipă mai târziu un iz de putreziciune și pierzare în sînul umanității care-l poseda. Era fructul Vieții, zămislit de Moarte, producînd Moartea. Era o minune a sufletului, poate cea mai desăvîrșită din punctul de vedere al unei frumuseți lipsite de conștiință și binecuvîntată de ea, dar care, din motive temeinice, era privită cu neîncredere de ochiul oricui iubea viața organică și avea conștiința responsabilității, era un obiect la care trebuia să renunți, dacă urmai verdictul conștiinței.

Da, renunțare și stăpînire de sine — astfel trebuia caracterizată victoria asupra acestei iubiri, asupra acestei magii a sufletului cu urmări tenebroase! Gîndurile lui Hans Castorp, sau fragmente de gînduri încărcate de presimțiri, își luau zborul în timp ce stătea în fața micului său sicriu muzical, în plină noapte și singurătate, iar aceste gînduri zburau tot mai sus, dincolo de rațiune, și deveneau niște elucbrații de alchimist. Vai, farmecul sufletului era atît de puternic! Noi toți eram fiii lui și puteam îndeplini lucruri mari pe lume, slujindu-l. Nu era nevoie de mai mult geniu, ci de mult mai mult talent decît avusese autorul cînte-

cului *Teiul* pentru a dăru-i, ca artist al magiei sufletului, proporții uriașe acestui cântec și pentru a cuceri întreaga lume. Fără îndoială că se puteau întemeia pe acest cântec chiar și imperii, imperii pămîntești, prea pămîntești, foarte aspre și capabile de progres, de loc nostalgice, în care cântecul se descompunea — decăzînd pînă la a deveni muzică de patefon electric. Dar cel mai bun fiu al lui era totuși cel care-și petrecea viața dominîndu-se pe sine însuși și murea avînd pe buze un nou cuvînt de dragoste pe care nu știa încă să-l rostească. Merita să mori pentru el, pentru cântecul vrăjit ! Dar cine murea pentru el, în realitate nu mai murea pentru el ; nu mai era erou decît pentru că, în fond, murea pentru un lucru nou, pentru noul cuvînt al dragostei și al viitorului pe care inima sa îl tănuia...

Acestea erau, prin urmare, discurile preferate ale lui Hans Castorp.

ÎNDOIELI DINTRE CELE MAI GRAVE

Conferințele lui Edwin Krokowski luaseră, în decursul acestor ani, o orientare neprevăzută. Cercetările sale, referitoare la analiza sufletului și la viața viselor, avuseseră întotdeauna un caracter subpămîntean și catacombic. Dar de la un timp, printr-o trecere abia simțită de către auditori, se îndreptaseră către tainele magiei, iar conferințele bilunare din sufragerie — care constituiau principala atracție a casei, mîndria prospectului — aceste conferințe, rostite în redingotă și în sandale, cu accent exotic tăgănat, la o masă acoperită cu un covor, în fața publicului atent al Berghofului, nu mai tratau despre activitatea erotică larvară și despre retransformarea bolii în sentiment devenit

conștient, ci despre bizareriile profunde ale hipnotismului și somnambulismului, despre fenomenele de telepatie, despre visul revelator și despre clarviziune, despre surprizele isteriei, iar aceste comentarii lărgeau orizontul filozofic pînă cînd, în ochii auditorilor, apăreau enigme ca acelea ale raporturilor dintre materie și spirit, da, ca însăși taina vieții — care părea să aibă mai multe șanse de a fi rezolvate pe drumul neliniștitor al bolii decît pe cel al sănătății.

Menționăm aceste fapte pentru că socotim de datorria noastră să punem într-o situație umilitoare spiritele superficiale care pretindeau că doctorul Krokowski nu se dedase problemelor oculte decît ca să-și apere de monotonie conferințele, așadar numai și numai ca să întrețină curiozitatea. Aceasta era părerea unor detractori în felul celor ce puteau fi întîlniți pretutindeni. E drept că la conferințele de luni domnii își ciuleau urechile cu mai multă fervoare decît înainte, ca să audă mai bine, și că domnișoara Levi semăna poate mai mult decît altădată cu păpușa de ceară care avea un arc în piept. Însă aceste consecințe erau tot atît de legitime ca și orientarea pe care o luaseră ideile savantului și căroră el le putea demonstra nu numai corectitudinea logică, dar și caracterul inevitabil. Doctorul Krokowski își îndreptase întotdeauna cercetările spre aceste domenii întunecate și vaste ale sufletului omenesc, spre acel tărîm desemnat sumar prin cuvîntul subconștient, deși s-ar putea mai curînd vorbi de o supraconștiință, de vreme ce din aceste regiuni se naște uneori o știință care depășește cu mult conștiința individului — sugerînd gîndul că ar putea exista raporturi și comunicații între regiunile inferioare și obscure ale sufletului individual, și sufletul universal, atotștiutor. Domeniul subconștientului, „ocult“ în adevăratul înțeles al cuvîntului, ar fi, deci, tot atît de ocult și în sensul mai restrîns al acestui

cuvînt, fiind unul dintre izvoarele din care rîsnesco fenomenele numite mai mult sau mai puțin corect astfel. Dar asta nu este totul. Cine socotește simptomul organic al bolii ca rezultat al unor sentimente refulate în afara vieții conștiente a sufletului și deci isterizate, recunoaște, prin aceasta, însăși puterea creatoare a forțelor psihice în domeniul materiei, o putere ce trebuia considerată în mod necesar ca o a doua sursă a fenomenelor magice. Idealist al patologicului — ca să nu spunem : idealist patologic — el se va pomeni ajuns la punctul de plecare al unor raționamente care duc fără doar și poate la problema existenței în genere, cu alte cuvinte la problema raporturilor dintre spirit și materie. Materialistul, fiu al unei filozofii a simplei forțe, se va încapățîna să explice spiritul ca un produs fosforescent al materiei. Idealistul, dimpotrivă, pornind de la principiul isteriei creatoare, va înclina și nu va întîrzia să rezolve într-un sens exact opus problema primordialității. De fapt, este vechea problemă de a ști cine a fost mai întîi : găina sau oul — problemă ce se dovedește atît de extraordinar de încurcată prin dublul fapt că nu se poate închipui un ou neouat de găină și nici găină care să nu fi ieșit din oul pe care existența ei îl postulează implicit.

Iată deci problemele pe care doctorul Krökowski le comenta, de cîtăva vreme, în conferințele sale. Ajunsese la acest punct printr-o dezvoltare organică, legitimă și logică, iar noi vom socoti că nu am insistat niciodată destul asupra acestui lucru, dar vom adăuga, în plus, că el se angajase în asemenea considerente cu mult înainte ca apariția domnișoarei Ellen Brand să le prilejuiască trecerea în domeniul empirico-experimental.

Cine era Ellen Brand ? Era cît pe-acî să uităm că auditorii noștri nu o cunosc, deși nouă numele ei ne este, bineînțeles, familiar. Cine era ? La prima vedere,

aproape nimeni ! O fetiță, drăgălașă de nouăsprezece anișori, numită Elly, cu părul de un blond-pai, o daneză, nici măcar originară din Copenhaga, ci pur și simplu din Odense, în Fionia, unde tatăl ei făcea negoț cu unt. Ea însăși intrase în viața comercială și încă de câțiva ani își ocupase locul pe un taburet tur-nant, ca funcționară a sucursalei de provincie a unei bănci din capitală, în fața unor registre groase, cu o mîinecuță de lustrin pe brațul drept — însă, deodată, începuse să aibă temperatură. Cazul era lipsit de gra-vitate, cel mult s-ar fi putut fi socotit suspect, deși Elly era într-adevăr delicată și aparent anemică și în plus, fără îndoială simpatică, așa încît părul ei blond era adesea mîngîiat, lucru pe care, de fapt, consilierul aulic îl și făcea de fiecare dată cînd îi vorbea în sufra-geric. Era învăluită de o prospețime nordică, de o cas-titate cristalină, de o atmosferă copilărească și feciorel-nică, teribil de drăgălașă, la fel ca și privirea adîncă și pură a ochilor albaștri de copil, la fel ca și glasul ascuțit, limpede și subțire, într-o limbă germană neîn-grijită făcînd greșeli tipice de pronunțare, de pildă : „calne“ în loc de „carne“. Trăsăturile ei n-aveau ni-mic deosebit. Poate bărbia era puțin prea rotundă. Se așezase la masa Herminei Kleefeld, care o luase sub auspiciile ei.

Prin urmare așa se înfățișa domnișoara Elly Brand, această mică și drăgălașă biciclistă și contabilă daneză cu predispoziții pe care nimeni nu i le-ar fi bănu-it vreodată văzîndu-i pentru prima sau pentru a doua oară făptura blondă, dar care, la cîteva săptămîni după sosirea aci, începură să se manifeste, dîndu-i doctorului Krokowski multă bătaie de cap pentru a le descoperi în toată ciudățenia lor.

Jocurile de societate, din cadrul reuniunilor de seară, atraseră mai întîi atenția savantului. Se spuneau ghicitori, apoi obiectele ascunse erau căutate cu ajuto-

rul pianului la care se cînta din ce în ce mai tare sau din ce în ce mai încet pe măsură ce locul ascunzișului era mai aproape sau mai departe. Se sfîrși chiar prin a se cere aceluia care, în timpul deliberărilor, așteptase afară în fața ușii, să execute cu precizie anumite acțiuni complicate, ca, de pildă, să schimbe inelele a două persoane ; să poștească pe cineva, prin trei reverențe, la dans ; să ia o anumită carte din bibliotecă pentru a o remite cutărei sau cutărei persoane — și așa mai departe. Trebuie să observăm că jocuri de felul acesta nu figuraseră pînă atunci printre distracțiile societății de la „Berghof“. Nu s-a putut stabili ulterior cine dăduse ideea prima oară. Cu siguranță, însă, că nu fusese Elly. Totuși, nu se ajunsese la aceste distracții decît în prezența ei.

Cei care participau la jocuri — erau de altfel aproape toți cunoștințe vechi, iar printre ei se găsea și Hans Castorp — se dovedeau mai mult sau mai puțin îndemnatnici, sau complet incapabili. Dar comportarea domnișoarei Elly Brand se vădi extraordinară, surprinzătoare, nelalocul ei. Tuturor le păruse plauzibilă ingeniozitatea ei fără greș în căutarea ascunzișurilor, salutată cu aplauze și rîsete admirative ; dar toți începură să păstreze o tăcere uluită atunci cînd ajunse la acțiuni complicate. De cum intra, executa cu un suris blind și fără nici o ezitare tot ce i se poruncise pe ascuns, fără să aibă nevoie nici chiar de muzică. Aducea din sufragerie un vîrf de cuțit de sare pe care o presăra pe capul procurorului Paravant, apoi îl lua de mîină și-l conducea la pian unde executa cu degetul arătător începutul cîntecului „*Vino-n zbor păsărică*“. Pe urmă îl aducea pe procuror la locul lui, îi făcea o rîverență, lua un taburet și i se așeza la picioare, exact așa cum fusese programat de către ceilalți după un mare efort de imaginație.

Ascultase deci la uşă !

Elly roşi, dar ceilalţi, cu o adevărată satisfacţie, văzînd-o umilită, începură s-o dojenească în cor ; fata însă îi asigură : nu, nu, absolut de loc, nu era ceea ce credeau ei ! Nu ascultase la uşă, precis şi sincer, nu !

Nu afară, deci nu în spatele uşii ?

— O ! nu, ier-tă-ţi-mă !

Aşadar asculta chiar aici, în cameră, căci abia intrată nu se putea împiedica de-a o face.

Nu se putea împiedica ? În cameră ?

Cineva îi şoptea, spunea ea. Îi şoptea ce trebuie să facă, îi şoptea încetişor, dar foarte limpede şi precis.

Părea, evident, o mărturisire. Elly avea, însă, într-un anumit sens, conştiinţa că a făcut ceva rău, că-i înşelase. Ar fi trebuit să spună din capul locului că nu era potrivită pentru un asemenea joc, deoarece cineva îi şoptea totul. Un concurs îşi pierde semnificaţia dacă unul dintre concurenţi posedă avantaje supranaturale. În sensul sportiv al jocului, Ellen era brusc descalificată, singularizată într-o asemenea măsură, încît auzindu-i mărturisirea toţi simţiră un fior de gheaţă în spate. Deodată, mai mulţi dintre cei de iaţă cerură să fie chemat doctorul Krokowski. Cineva alergă să-l aducă, şi el veni : îndesat, cu un surîs binevoitor şi intrînd imediat în temă, urzi prin întreaga lui atitudine o atmosferă de voioasă încredere. I se anunţase, cu sufletul la gură, că se întîmplaseră lucruri cu totul ieşite din comun, că apăruse o clarvăzătoare, o fată care auzea voci. „Ei, ei, şi ce-i cu asta ? Linişte, dragii mei prieteni ! Vem vedea.“ Era tărîmul şi specialitatea lui — un tărîm alunecos şi mlăştinos pentru toţi, dar pe care el circula cu o intuiţie precisă. Întrebă, şi lăsa să i se povestească totul. „Ei, ei, ia te uită ! Prin urmare, așa stau lucrurile, copila mea ?“ Şi făcu şi el la fel cîm făcea toată lumea, adică puse mîna pe capul fetei. Existau multe motive să-i aţîţe curiozi-

tatea, dar nici unul să-l sperie. Își adânci exoticii lui ochi bruni în azurul limpede al ochilor domnișoarei Ellen Brand, mângiind-o ușurel cu mâna, de pe umăr pînă pe braț. Fata răspundea privirii lui cu o privire din ce în ce mai nevinovată, care, cu alte cuvinte, se ridica din ce în ce mai mult spre el, în timp ce capul i se înclina încetîșor spre piept și umăr. Cînd ochii ei începură să-și întoarcă privirea, savantul făcu în fața obrazului fetei un gest cu mâna, după care declară că totul era perfect și trimise întreaga asistență foarte surescitată la cura de seară, cu excepția domnișoarei Elly Brand cu care dorea să mai „flecărească” puțin.

Să flecărească ! Toată lumea își închipuia ce putea să rezulte de aici. Nimeni nu se simți la largul său cînd veselul „camarad” rosti acest cuvînt. Toți fură străbătuți pînă în adînc de un fior, inclusiv Hans Castorp atunci cînd, întinzîndu-se cu mare întîrziere pe șezlongul său excelent, își aminti cum îi fugise pămîntul de sub picioare văzînd performanțele deplasate ale acestei Elly și ascultînd explicația încurcată pe care o dăduse încît îl cuprinsese o anumită indispoziție, o neliniște fizică, un ușor rău de mare. Nu fusese niciodată martorul unui cutremur de pămînt, dar își spusese că trebuie să fie însoțit de impresii asemănătoare de spaimă — lăsînd la o parte curiozitatea pe care în plus i-o insuflau aptitudinile fatale ale domnișoarei Elly Brand : o curiozitate ce implica sentimentul propriei sale vanități ; cu alte cuvinte conștiința că domeniul unde această curiozitate înainta bîjbîind era inaccesibil rațiunii, și deci se punea problema de a ști dacă era numai o curiozitate inutilă sau și vinovată, lucru ce nu o împiedica, de altfel, să rămînă ceea ce era, adică numai curiozitate. Ca toată lumea, și Hans Castorp auzise multe lucruri despre fenomenele oculte sau supranaturale — și, de altfel, am pomenit în trecere despre o oarecare mătușă de-a sa vizionară, a

cărei poveste tristă îi ajunsese la urechi. Dar niciodată această lume, a cărei existență o înregistra cu un complet dezinteres teoretic, nu-i apăruse atât de direct. Hans Castorp nu făcuse niciodată experiențe în aceste domenii, iar antipatia lui față de asemenea experiențe îi revolta bunul gust și simțul estetic, adică fiind o revoltă izvorâtă din orgoliul uman — dacă ne putem folosi de expresii atât de pretențioase vorbind despre eroul nostru atât de lipsit de pretenții — dar care era tot atât de mare ca și curiozitatea iscată în el. Presimțea; da, presimțea clar și precis că aceste experiențe, indiferent de drumul pe care ar fi apucat, nu puteau fi decât de prost-gust, de neînțeles și nedemne de calitatea de om. Murea totuși de dorința să le facă. Înțelega că alternativa „indolentă sau vinovată” — ceea ce, dacă n-ar fi fost decât numai ca alternativă, era încă destul de neplăcută — nu constituia, în realitate, nicidecum o alternativă, căci ambii termeni coincideau, iar scepticismul rațiunii nu era decât o formă extramorală a acestei interdicții. Dar acel *placet experiri* — sădit în el de o persoană care ar fi dezaprobat cu siguranță, în termenii cei mai plastici, asemenea încercări — rămânea totuși împlîntat în mintea lui Hans Castorp; moralitatea sa coincidea cu curiozitatea, se potrivea întotdeauna cu ea; prin urmare cu o curiozitate nelimitată, proprie celui care călătorește pentru a-și forma spiritul și care, o dată pătrunsă taina personalității, nu mai era atât de îndepărtată de tărîmul ce i se deschidea acum, iar această curiozitate căpăta, astfel, un caracter militar și nu se mai ferea de lucrurile interzise atunci cînd ele i se prezentau. Hans Castorp hotărî deci să rămînă la postul său și să nu se îndepărteze dacă se vor ivi noi surprize cu Ellen Brand.

Doctorul Krokowki interzisese cu strășnicie să se mai întreprindă, în afara prezenței lui, experiențe

în legătură cu darurile misterioase ale domnișoarei Brand. Confiscase copila în folosul științei, ținea cu ea ședințe în hruba sa de analize, pare-se că o hipnotiza, se străduia să-i dezvolte aptitudinile latente, să i le disciplineze, să-i cerceteze viața psihică anterioară. Hermine Kleefeld, prietena maternă și îndrumătoarea fetei, făcea de altfel același lucru și afla, sub jurământul secretului, tot felul de lucruri pe care le răspîdea, sub același jurământ, în întreg sanatoriul, pînă la ghișeul portarului. Află, de pildă, că persoana sau lucrul care-i șoptise fetei, în timpul jocului, gesturile ce trebuia să le facă, se numea Holger — era tînărul Holger, un spirit devenit familiar, o ființă defunctă și eterată, ca un fel de înger păzitor al micuței Ellen. Prin urmare, el era acela care îi divulgase ideea cu vîrfurile de cuțit de sare și cu degetul arătător pe pian? — Da, buzele lui nevăzute îi mîngîiaseră urechea, o gîdilaseră ușurel și, făcînd-o aproape să surîdă, îi șoptiseră secretul. — Fără îndoială că, odinioară la școală, lui Holger i-ar fi plăcut foarte mult să-i șoptească și lecțiile pe care ea nu le învățase... Dar la această întrebare Ellen nu răspunse. Poate că nu-i era îngăduit, spuse ea mai tîrziu. Îi era interzis să se amestece în lucruri atît de serioase și, fără îndoială, că nici el nu-și știuse lecțiile.

Se mai află, de asemenea, că Ellen avusese, încă din fragedă copilărie, la intervale mai mult sau mai puțin lungi, apariții vizibile sau invizibile. — Ce însemna : apariții invizibile? — De pildă, cam așa : Fată de șaisprezece ani ședea într-o zi singură în salonul casei părintești, în fața unei mese rotunde, cu un lucru de mîină, în plină după-amiază, iar alături, pe covor, stătea culcat dogul tatălui ei, o cățea numită Freia. Masa era acoperită cu un șal colorat, unul din șalurile acelea turcești în trei colțuri pe care le poartă femeile bătrîne. Întins în diagonală, șalul depășea cu puțin

suprafața mesei. Și, deodată, Ellen văzu că marginea șalului din fața ei începe să se înfășoare încet : se înfășură pînă la mijlocul mesei, încet, cu grijă și firesc, astfel încît sulul sfîrși prin a deveni destul de lung ; și în timp ce se petrecea acest lucru, Freia, tresărind furioasă, cu labelle dinainte țepene și cu părul zbîrlit, se ridică în picioare apoi se năpusti urlînd în camera alăturată, se ascunse sub canapea și un an întreg nu a mai putut fi readusă în salon.

Să fi fost oare Holger acela care înfășurase șalul ? o întrebă domnișoara Kleefeld. Însă micuța Brand nu știa. — Și ce ți-ai închipuit cînd vedeai că se petrecea acest lucru ? — Cum, dar îi era absolut cu neputință să-și închipuie ceva în legătură cu acest subiect. Elly nu-și închipuise nimic deosebit. — Părinților le spusese ? — Nu. — Ce curios ! Deși nu era nimic excepțional de gîndit în legătură cu un asemenea subiect, Elly avea totuși sentimentul că, în acest caz, ca și în alte cazuri similare, trebuia să păstreze tăcerea și să-și formeze un secret personal, plin de pudoare. — Îi fusese greu să poarte acest secret ? — Nu, nu prea greu. Ce importanță putea să aibă un șal care se înfășoară ? Dar un alt lucru o apăsase mai greu. De pildă, acesta :

Cu un an în urmă, tot în casa părintească, la Odense, ieșise dis-de-dimineață din camera ei, situată la parter, și voise să străbată vestibulul ca să urce scara și să se ducă în sufragerie pentru a pregăti cafeaua, așa cum obișnuia, înainte de sosirea părinților. Ajunsese chiar pe palierul de la cotul scării cînd, pe acest palier, la marginea acestui palier, lipită de scări, o văzuse în carne și oase pe sora ei mai mare, Sophie — măritată în America. Îi apăruse îmbrăcată cu o rochie albă și, lucru curios, purta pe cap o cunună de nuferi, mîinile îi erau așezate cruciș pe umeri și-i făcu un semn din cap. „Cum, Sophie, chiar tu ești ?” strigase Ellen, împietrită, pe jumătate bucuroasă, pe jumătate

însăimîntată. Atunci Sophie mai dădu o dată din cap, apoi dispăru. Devenise străvezie. Curînd nu o mai percepu decît ca un curent de aer cald și, în sfîrșit, se făcu nevăzută, astfel încît Ellen putu să-și continue drumul nestingherită de nimeni. S-a aflat apoi că, la aceeași oră, sora ei, Sophie, murise la New Jersey, de o inflamație a cordului.

„Ei, gîndi Hans Castorp cînd Hermine Kleefeld îi povesti această întîmplare — socoteala asta mai are oricum un oarecare sens și mai merge. Apariție — aici, moarte — acolo — așadar se putea stabili măcar un anumit raport între cele două evenimente.” Și, astfel, consimți să ia parte la o ședință de spiritism, adică să asiste la niște pahare care se învîrt, ședință care fusese organizată și fixată cu nerăbdare, în ciuda strașnicelor interdicții ale doctorului Krokowski.

La ședință fusese admise doar cîteva persoane, sediul fiind în camera Herminei Kleefeld : în afara gazdei, a lui Hans Castorp și a micuței Brand, nu mai erau decît doamnele Stöhr și Levi, precum și domnul Albin, cehul Wenzel și doctorul Ting-Fu. Seara, cam pe la ora zece, se întruniră în ascuns și controlară pe șoptite preparativele făcute de Hermine. Pe o masă rotundă de mărime potrivită, așezată în mijlocul camerei, fusese pus, cu gura în jos, un pahar cu picior. Pe marginea mesei, la distanțe potrivite, fuseseră aranjate niște fise mici, de os, care, de obicei, serveau la jocurile de cărți și pe care erau scrise cu cerneală cele douăzeci și cinci de litere ale alfabetului. Hermine Kleefeld începu prin a servi ceaiul, care fu primit cu recunoștință căci, cu toată puerilitatea inofensivă a ceea ce avea să urmeze, doamnele Stöhr și Levi se plîngeau că mîinile și picioarele li-s reci și că au pal-pitații. După ce musafirii se încălziră, luară loc cu toții în jurul măsuței și, într-o lumină trandafirie difuză — căci gazda, pentru a crea o atmosferă pro-

pice, stinsese plafoniera și nu lăsase să ardă decât lampa de pe noptieră — fiecare atinse ușor, cu un deget al mîinii drepte, piciorul paharului. Așa cerea regula. Se aștepta momentul ca paharul să înceapă să se miște.

Faptul acesta se putea întîmpla ușor, căci masa era netedă, buza paharului șlefuită, iar presiunea exercitată de degetele tremurătoare, oricît de ușoară ar fi fost atingerea, se producea, bineînțeles, în mod inegal, mai mult verticală, într-o parte, sau mai degrabă laterală, în altă parte, o presiune totuși suficientă, la urma urmelor, ca să deplaseze paharul. Pe marginea cîmpului său de acțiune, acesta avea să întîlnească litere; iar dacă cele pe care le atinge compuneau cuvinte cu un sens, fenomenul ar fi fost de o complexitate destul de tulbure, un amestec de elemente conștiente, semiconștiente și complet inconștiente, - determinat atît de voința anumitor participanți, indiferent dacă-și mărturiseau sau nu-și mărturiseau intervenția, cît și de concursul obscur și de înțelegerea tacită a tuturor, în vederea unor rezultate aparent stranii, rezultate la care veleitățile obscure ale fiecărui individ aveau o participare mai mare sau mai mică, și mai presus de toate fiind cele ale drăgălașei Elly. Lucrul acesta, în fond, îl știau cu toții dinainte, iar Hans Castorp, așa cum îi era felul, merse pînă acolo încît o spuse cu voce tare, în timp ce toți așteptau, așezați roată, cu degetele tremurînde. Și, într-adevăr, vîrfurile reci ale degetelor și bătăile de inimă ale doamnelor, ca și veselia silită a domnilor, nu proveneau decât din faptul pe care-l știau: anume, că se întru-niseră în liniștea nopții spre a se deda unui joc nepotrivit cu firea lor, spre a investiga, cu o curiozitate sfioasă, părțile necunoscute ale Eului lor, așteptînd acele apariții sau acele semirecalități considerate ca magice. Numai spre a conferi experienței o anumită

formă se admitea că spiritele defuncților se adresau adunării prin intermediul paharului. Domnul Albin se oferi să ia cuvîntul și să discute cu spiritele care ar binevoi să răspundă la apel, căci el mai asistase și altă dată la asemenea ședințe de spiritism.

Trecură mai mult de douăzeci de minute. Subiectele de conversație se epuizau, tensiunea inițială începea să slăbească. Își sprijiniră cotul drept cu palma stîngă. Cehul Wenzel era pe punctul de-a adormi. Ellen Brand, cu degetul mic ușor îndoit, își fixase privirea limpede și pură în lumina de pe noptieră, adică pe deasupra obiectelor apropiate.

Brusc, paharul se clătină și scăpă de sub mîinile persoanelor așezate în jurul mesei. Degetele se putură ține cu greu după el. Paharul alunecă pînă la marginea mesei, înaintă de-a lungul ei pe o anume distanță și reveni brusc în linie dreaptă, pînă către mijlocul tablei. Aci, tresări din nou, apoi rămase încremenit.

Spaima tuturor fusese oarecum pe jumătate veselă, pe jumătate neliniștită. Doamna Stöhr declară, cu voce plîngăreată, că prefera ca totul să se termine aci, dar i se răspunse că ar fi trebuit să se hotărască mai devreme și că n-avea altceva de făcut decît să stea liniștită. Lucrurile păreau să continue. Începură să fie convinși că pentru a spune da sau nu, paharul nu trebuia să atingă literele, ci putea să se limiteze la una sau două bătăi.

— Este, aici de față, vreun spirit ? întrebă domnul Albin, cu mutra severă, privind în gol, pe deasupra capetelor...

Urmă o clipă de întîrziere. Apoi paharul lovi o dată, deci răspunse afirmativ.

— Cum te numești ? întrebă iarăși domnul Albin cu un ton aproape aspru, subliniind printr-o mișcare a capului energia intrării în materie.

Paharul se deplasă. Alergă precis, în zigzag, de la o fisă la alta, revenind, între timp, mereu spre mijlocul mesei ; atinse pe *h*, pe *o*, pe *l*, făcu impresia că a ostenit, dar începu din nou să se miște și se îndreptă către *g*, către *e*, către *r*. Tuturor li se confirmă o bănuială. Era Holger în persoană, spiritul-Holger, care cunoștea povestea vârfului de cuțit de sare, ș.a.m.d., dar care nu intervenise în întrebările de la școală. Era acolo, plana în aer și învăluia micul nostru cerc. Și ce-ar fi putut face acum cu el ? O clipă domni o oarecare confuzie. Deliberară încetișor, oarecum în taină pentru a ști ce întrebări să-i pună. Domnul Albin hotărî să întrebe care-i fusese profesiunea, ce ocupație avusese Holger în timpul vieții. Puse întrebarea ca mai înainte, pe un ton de interogatoriu, sever, cu sprâncenele încruntate.

Paharul păstră o clipă de tăcere. Apoi, oscilînd și împleticindu-se, se îndreptă spre *s*, se îndreptă și arătă către *c*. Ce avea să iasă de aici ? Nerăbdarea era mare. Doctorul Ting-Fu, rîzînd pe înfundate, își exprimă părerea că Holger va fi fost scafandru. Doamna Stöhr izbucni într-un rîs isteric fără să întrerupă mișcarea paharului care, zăngănind și șchiopătînd, alunecă spre *t* după ce atinsese litera *i*, apoi spre *o* și *r*. Formau cuvîntul „scriitor“, greșit ortografiat cu un singur *i*.

Ei, drace, cum, Holger fusese scriitor ? ! — Năvalnic și parcă țîșnind dintr-un fel de orgoliu, paharul dădu o lovitură și confirmă cuvîntul scriitor printr-un pocnet. Romancier ? întrebă Hermine Kleefeld, pronunțînd *c*-ul ca pe un *t* așa cum, de altfel, îi reproșă impulsiv Hans Castorp... Dar Holger nu părea dispus să facă asemenea precizări. Și nici nu mai dădu alte răspunsuri. Se mulțumi să-l repete pe cel precedent, pe care-l formă din nou, rapid, precis și corect.

Bine, bine, aşadar, scriitor ! Stinghereala cresc — o stinghereală ciudată, provocată de faptul că aceste manifestări tulburătoare, emanînd din regiuni obscure ale vieţii interioare a fiecăruia, se amestecau, deşi într-un mod amăgitor, cu realitatea exterioară. Se manifestă dorinţa de a se şti dacă Holger se simţea fericit în această stare. — Paharul lovi, cu o mişcare ca în vis, cuvîntul „resemnat“. Ah, prin urmare, resemnat. Bineînţeles, nimeni nu s-ar fi gîndit la asta, dar de vreme ce paharul formase acest cuvînt, fiecare găsi că era verosimil şi bine spus. — Şi de cîtă vreme se găsea Holger în această stare de resemnare ? — Şi din nou se petrecu ceva la care nimeni nu s-ar fi gîndit, ceva care părea spus ca în vis : „Durată rapidă“. — Foarte bine ! S-ar fi putut spune tot atît de bine şi „rapiditate durabilă“, căci răspunsul era un oracol de scriitor ventriloc, venind din lumea exterioară, iar Hans Castorp, mai ales, îl socoti excellent. O durată rapidă, iată elementul timpului în care trăia Holger şi bineînţeles că trebuia să dea un răspuns de oracol, căci fără îndoială uitase cuvintele, proporţiile şi amănuntele precise ale măsurătorilor pămînteşti.

Ce să-l mai întrebe ? Doamna Levi îşi manifesta curiozitatea să afle cum era, sau cum fusese înfăţişarea lui Holger. Era un tînăr frumos ? — Trebuie să-l întrebi dumneata singură, porunci domnul Albin, care socotea că o curiozitate de acest gen era sub demnitatea sa. Aşa că întrebă ea, tutuindu-l, dacă spiritul lui Holger are bucle blonde.

— Bucle frumoase, brune, brune, răspunse paharul repetînd cu insistenţă, de două ori, cuvîntul „brune“.

Micul cerc se însufleşi. Doamnele erau absolut îndrăgostite. Trimiteau pieziş bezele înspre tavan. Doctorul Ting-Fu spuse, rîzînd tot pe înfundate, că *mister* Holger trebuia să fie destul de înfumurat.

Dar iată că paharul deveni brusc nebun de mînie. Străbătu masa furios, apoi se răsturnă și se rostogoli în poala doamnei Stöhr, care se holbă la el, palidă ca o moartă și cu brațele căzute. Cu multe precauții și scuze, paharul fu adus la locul lui. Îl certară pe chinez: Cum își îngăduise asemenea observație? Iată la ce te expunea impertinența! Ce se făceau acum dacă Holger era mînios, dacă plecase sau dacă refuza să mai rostească un singur cuvînt? Se insistă în termeni convingători pe lîngă pahar. N-ar vrea să compună o poezie? Nu fusese oare poet, înainte de a pluti în durata rapidă? Ah, cît de dornici erau cu toții să cunoască un poem de-al lui! S-ar fi bucurat din toată inima.

Și iată că paharul răspunse: *da*. Într-adevăr, acest răspuns părea pătruns de intenții bune și împăciuitoare. Și atunci spiritul-Holger începu să compună, compuse fără să gîndească, ajutat de acest dispozitiv complicat, Dumnezeu știe cît. Părea că nu avea să mai tacă niciodată. Era un poem cu totul uimitor, pe care-l prezenta spiritul ventriloc, în timp ce comensii îl repetau cu admirație; era un lucru miraculos, nemărginit ca și marea de care se vorbea mereu: aluviuni întinse de-a lungul prundișului îngust al golfului rotunjit din țara insulelor cu dune abrupte. Iată! Priviți cum se contopește și se pierde în nesfîrșita imensitate verde, acolo unde, sub largi fișii de brumă, într-un purpuriu tulbure și licăriri lăptoase, soarele de vară parcă nu se mai hotărăște să se culce. Nici un glas n-ar putea rosti nici cînd și nici cum reflexul argintiu și mișcător al apei se transformă într-o pură strălucire de sîdef, într-un joc inexprimabil de culori, în lumina palidă, multicoloră și opalină a lepedei lunare care acoperă totul... Dar vai, tainic, așa cum a apărut, odihnitoarea vrajă s-a evaporat! Marea dormitează. Însă urmele ușoare ale apusului de

soare rămîn. Pînă în adîncul nopții nu va mai fi întuneric. Un crepuscul spectral domnește în pădurea de pini, pe dune, și dă strălucire nisipului alb al stîncilor, ca o zăpadă. Înșelătoare pădure de iarnă învăluită-n tăcere, pe care o străbate, filfiînd, zborul greoi al unei bufnițe ! Fii adăpostul nostru în acest ceas ! Pasu-i atît de încet, noaptea-i atîta de clară și dulce ! Și încet, acolo, respiră marea, șoptește, întinzîndu-se-n vis. Dorești s-o revezi ? Atunci apropie-te de povîrnișurile alburii ale dunelor și urcă înfundîndu-te în acel element moale care-ți curge proaspăt în încălțăminte. Aspru și stufos, pămîntul coboară în pantă abruptă către fundul prundișului, iar urmele zilei mai colindă încă malul întinderii care aproape că nu se mai vede... Așază-te colo, sus, pe nisip ! Ce prospectime efemeră, ce moliciune de mătase și de făină ! Curge din pumnul tău închis, ca un șuvoi subțire și incolor, formînd o grămăjoară. Recunoști această siroire ? Este fuga tăcută a timpului, prin orificiul îngust al clepsidrei, a instrumentului grav și fragil care dăinuiește în chilia pustnicului. O carte deschisă, un craniu și, în rama ușor adîncită, dublul și zveltul recipient de sticlă, în care un pumn de nisip preluat din veșnicie își îndeplinește menirea tainică și sfîntă, exprimînd timpul...

Așa s-a întîmplat că spiritul-Holger ajunsese, în improvizația lui „lirică“, prin ciudate asocieri de idei, de la marea țării de baștină la un pustnic și la instrumentul care făcea obiectul contemplației sale ; în cuvinte de o îndrăzneală de vis, care uimică cît se poate de puternic adunarea, mai vorbi de nenumărate lucruri omenești și divine, silabisindu-le literă cu literă. Abia avuseseră răgazul să izbucnească în aplauze entuziaste, că spiritul lui Holger atinsese și lăsase în urmă, în zigzag, mii de alte subiecte și nu arăta că ar avea intenția să se oprească — iar

după o oră nu se întrezărea încă sfârșitul acestor inepuizabile efuziuni poetice, care vorbeau despre durerile facerii și despre primul sărut al îndrăgostiților, despre cununa Patimilor și despre bunăvoința părintească și gravă a lui Dumnezeu, care pătrundeau în viața intimă a ființei, sau se pierdeau în timp, pe cărămuri și în spații siderale, efuziuni ce făcură aluzie, chiar și la caldeeni și la zodiac și ar fi durat cu siguranță toată noaptea, dacă acei de față n-ar fi sfârșit prin a ridica degetele de pe pahar, declarându-i lui Holger, cu cele mai vii mulțumiri, că era destul pentru ziua aceea, că totul fusese de o splendoare nebănuită și regretau infinit că nimeni nu transcrisese poemul care, fără doar și poate, avea să fie dat uitării, ba chiar de pe acum, și în cea mai mare parte, fusese uitat, ca urmare a unei anumite lipse de consistență, caracteristică visului. Data următoare vor avea grijă să convoace, din timp, un secretar și își vor da seama de efectul pe care-l va produce, consemnat negru pe alb și recitat în mod curgător. Dar, pentru moment, și mai înainte ca Holger să se scufunde din nou în resemnarea sa de durată rapidă, ar fi foarte amabil dacă ar binevoi să răspundă unei întrebări precise, care încă nu-i fusese adresată. Era rugat să spună mai întâi dacă, în cazul că o asemenea întrebare i-ar fi pusă, ar fi în principiu dispus să aibă extrema bunăvoință de a răspunde.

— Da, sună răspunsul.

Dar iată că se încurcă : ce să-l întrebe ? Era ca în basme, când zîna sau piticul îți îngăduie să pui o întrebare și te temi ca nu cumva să risipești zadarnic această prețioasă posibilitate. Ar fi dorit să-l întrebe multe lucruri și era o mare răspundere să alegi. Cum nimeni nu reușea să ia o hotărîre, Hans Castorp, cu un deget sprijinit pe pahar și cu falca stîngă reze-

mată în palmă, spuse că dorește să știe cît timp va mai dura șederea lui aci, căci, la început, crezuse că va fi de numai trei săptămîni.

Bine și așa, de vreme ce nu se găsea nimic mai bun, iar spiritul fu rugat să răspundă la această primă și foarte banală întrebare, folosindu-se de preaplinul științei sale. După o oarecare șovăială, paharul lovi masa. Spunea ceva destul de ciudat, care părea fără legătură cu întrebarea și n-ai fi zis că poate fi interpretat. Formă silabisind „du-te“, apoi cuvintele „de-a curmezișul“, iar ei nu prea știau ce concluzie să tragă, cînd, deodată, pomeni de camera lui Hans Castorp, așa încît s-ar fi putut interpreta răspunsul ca fiind o poruncă dată celui care pusese întrebarea, de a-și străbate camera de-a curmezișul. — Să străbată camera? Să străbată camera de la numărul 34? Ce însemna asta? În timp ce stăteau așa, deliberînd și clătînd din cap, o formidabilă lovitură de pumn zgudui deodată ușa.

Toți împietriră. Să fie cumva vreo surpriză? So-sise oare doctorul Krokowski să întrerupă ședința interzisă? Se uitau unii la alții și așteptau să vadă apărînd medicul indus în eroare. Dar, în același moment, o a doua lovitură răsună în mijlocul mesei, tot o lovitură de pumn, ca pentru a-i face să înțeleagă că prima izbitură fusese dată la fel, adică nu de afară, ci din interiorul camerei.

Fusese o glumă de prost-gust a domnului Albin! El însă negă pe cuvînt de onoare și toți erau de altfel aproape siguri, chiar și fără această solemnă garanție, că nimeni dintre ei nu dăduse o asemenea lovitură. Așadar, fusese Holger? Se uitară la Elly, a cărei atitudine calmă îi izbise, în aceeași clipă, pe toți. Stătea rezemată de spătarul scaunului, cu mîinile atîrnînd libere, cu vîrful degetelor pe marginea mesei, capul lăsat pe umăr, sprîncenele ridicate, dar

cu gura contractată, ușor arcuită în jos de un surâs forțat și nevinovat în același timp, și cu ochii albaștri de copil care nu vedeau nimic, uitându-se pieziș, în gol. O strigară fără ca ca să dea vreun semn de viață. În același moment lampa mică de pe noptieră se stinse.

Se stinse? Doamna Stöhr, care nu se mai putu stăpîni, începu să strige că auzise țăcănitul comutatorului. Lumina nu se stinsese, fusese stinsă de o mîină despre care se spunea cu multe menajamente că era o mîină străină. Să fi fost oare mîina lui Holger? Se comportase, pînă atunci, atît de blînd, de disciplinat și de poetic, dar iată că era în stare și de năzbîtij, și de nebunii. Cîne putea să fie sigur că o mîină care izbea ușa și mobilele, care avea neobăzarea să stingă lumina, nu ar fi putut tot atît de bine să strîngă pe cineva de gît? Pe întuneric, cerură chibrituri, o lanternă de buzunar. Doamna Levi urlă că cineva îi trăsese părul pe frunte. În spaima ei nebună, doamna Stöhr nu se sfîi să facă o rugăciune cu glas tare. „Tatăl nostru, numai de data asta...!“, strigă ea gemînd și rugîndu-l pe Dumnezeu să lase să triumfe mila asupra dreptății, deși meritaseră iadul. Doctorului Ting-Fu îi trecu prin cap ideea rezonabilă să se apropie de comutator și să-l învîrtească, astfel încît camera fu iarăși luminată. În timp ce se făcea constatarea că într-adevăr lampa de pe noptieră nu se stinsese din întîmplare, că fusese stinsă și că nu era nevoie, pentru a o aprinde din nou, decît să se repete omeneste gestul îndeplinit prin mijloace oculte, Hans Castorp resimți personal o surpriză pe care o putea considera ca pe o atenție pentru el, din partea ciudatului joc copilăresc ce se petrecea aici. Pe genunchi găsi un obiect ușor, acel *souvenir* care odinioară îl speriasse pe unchiul său atunci cînd îl găsisse pe scrinul nepotului: diapoziti-

vul de sticlă prezentînd interiorul Clavdiei Chau-
chat și pe care Hans Castorp, în măsura în care
putea fi vorba de el, cu siguranță că nu-l introdusese
în această cameră. Îl vîri în portofel, fără să co-
menteze în vreun fel oarecare acest fenomen. Se
ocupară de Ellen Brand care stătea tot pe scaun,
în atitudinea descrisă, cu privirea absentă, cu o
expresie ciudat de afectată. Domnul Albin îi su-
flă în față, imitînd ușorul gest cu mîna al doctoru-
lui Krokowski, după care ea își reveni în simțiri,
și — spre surpriza tuturor — începu să plîngă. Au
alintat-o, mîngîiat-o și sărutat-o pe frunte, apoi au
trimis-o să se culce. Doamna Levi se arătă gata să-și
petreacă noaptea cu doamna Stöhr, deoarece biata
femeie era atît de speriată, încît nici nu îndrăznea
să se suie în pat. Hans Castorp, cu placa în buzun-
arul hainei, nu făcu nici un fel de obiecție cînd
ceilalți bărbați propuseră să sfîrșească seara la un
coniac în camera domnului Albin, care găsea că in-
cidente de acest fel exercitau nu asupra inimii sau
asupra spiritului, ci asupra nervilor stomacului, un
efect tot atît de prelungit și puternic ca și răul de
mare de pe urma căruia resimți amețeli și grețuri
timp de ore întregi, chiar după ce ai pășit pe pămînt.

Pentru moment curiozitatea lui Hans Castorp se
potolise. Poemul lui Holger nu i se păruse prost,
dar avusese un sentiment atît de net al deșertăciunii
și al lipsei de gust a celor petrecute, încît socotise
că e mai bine să se rezume numai la cele cîteva
scînteii din flacăra infernală care-l atinsese. Domnul
Settembrini, cum era și firesc, îl sfătui același lu-
cru, cînd Hans Castorp îi povesti experiențele sale.
„Tocmai asta mai lipsea, strigă el! Vai, ce mizerie,
ce mizerie!“ Și declară fără multe vorbe că mi-
cuța Elly era o impoastă rafinată.

Discipolul său nu răspunse nici da, nici nu. Își spuse, ridicînd din umeri, că nu se stabilise încă distincția clară dintre adevăr și minciună, așa că deocamdată nu se putea pronunța în privința imposturii. Poate că între adevăr și minciună nici nu existau granițe precise. Poate că existau tranziții între ele, grade diferite de realitate în sînul unei naturi mute și neutre, grade de realitate ce se susțineau oricărei aprecieri care comporta implicit o judecată morală. Ce credea domnul Settembrini despre cuvîntul „fantasmagorie“, despre această stare unde elementele de vis și elementele realității formează un amestec mai puțin străin naturii decît asprelor noastre gînduri zilnice? Taina vieții este, în adevăr, de nepătruns: așadar nu era de mirare că uneori apăreau fantasmagorii care... și eroul nostru continuă astfel, în felul său, cu o blîndețe împăciuitoare și destul de indolentă.

Domnul Settembrini îl muștră, reuși să-i consolideze pentru moment conștiința, și obținu ceva care semăna a făgăduială, adică să nu mai participe la asemenea grozăvii. „Respectă, îi ceru el, pe omul care este în dumneata, domnule inginer. Încrede-te în gîndirea limpede și omenească, urăște aceste convulsii ale creierului, această mocirlă a spiritului. Fantasmagorie? Taină a vieții! *Caro mio!* Atunci cînd în noi slăbește curajul moral de a alege și de a deosebi minciuna de adevăr, s-a terminat cu viața în general, cu judecata, cu valoarea, cu acțiunea care reconstruiește, iar procesul de descompunere al scepticismului etic și-a început chiar în aceeași clipă înfricoșătoarea-i operă.“ Și adăugă că omul este măsura lucrurilor. Dreptul omului de a se pronunța atît asupra binelui și răului, cît și asupra adevărului și aparenței înșelătoare este imprescriptibil și vai de cel care ar avea îndrăzneala de a voi să-i zdruncine

credința în acest drept creator ! Era mai bine să se arunce, cu o piatră de gît, în cea mai adîncă fîntînă.

Hans Castorp încuviință din cap și începu, într-adevăr, să fie mai rezervat față de aceste experiențe. Dar află că doctorul Krokowski organiza, în subterana sa destinată analizelor, ședințe cu Ellen Brand, la care erau admiși cîțiva internați privilegiați. Refuză, însă, cu indiferență invitația ce i se făcu, ceea ce bineînțeles nu-l împiedică să afle unele lucruri referitoare la succesul obținut. Manifestări de forță de genul celor care se produsese ră involuntar și brutal în camera Herminei Kleefeld : lovituri în masă și în perete, stingerea lămpilor și alte fenomene mai semnificative reapăruseră, manifestîndu-se în cursul acestor reuniuni, în mod sistematic și cu toate garanțiile de autenticitate posibile, după ce camaradul Krokowski o hipnotiza pe micuța Elly potrivit tuturor regulilor artei, și o transporta în stare de vis treaz. Se dovedise că un acompaniament muzical înlesnea asemenea experiențe așa că, în acele seri gramofonul era rechiziționat de cercul vrăjitoresc. Dar cum cehul Wenzel, care se ocupa în acele împrejurări de manipularea aparatului, era și un bun muzician, avea grijă de el și nu l-ar fi deteriorat, Hans Castorp putea să i-l încredințeze fără grijă. Punea la dispoziția spiritiștilor pentru această situație specială un anumit album de discuri în care adunase tot felul de arii ușoare, dansuri, mici uverturi și alte bucăți foarte potrivite, întrucît Elly nu pretindea de loc lucruri mai înalte.

Așadar, printre aceste acompaniamente muzicale, se întîmplă, după cum i se povesti lui Hans Castorp, că o batistă zburase singură sau mai curînd fusese ridicată de o „gheară” ascunsă în cutele ei, că, deodată, coșul de hîrtii al doctorului se ridicase înspre

tavan, că pendulul unui orologiu fusese oprit și apoi repus în funcțiune „de nimeni“, că se auzise un clopoțel, și încă multe alte nerozii confuze de același gen. Savantul conducător al experiențelor avea avantajul că putea să le dea nume grecești, cu aspect științific și foarte erudit. Acestea erau, explica doctorul în conferințele și convorbirile sale particulare, termenomene „telecinetice“ pe care el le clasifica într-o categorie de fenomene botezate de știință cu numele de materializări și spre care tindeau eforturile lui în experiențele efectuate cu Ellen Brand.

În limbajul său, era vorba aici de proiectări biopsihice ale unor complexe subconștiente în realitatea obiectivă, de procese al căror izvor trebuia căutat în constituția medială, în starea de somnambulism, și care puteau fi socotite ca imagini de vis obiective, prin aceea că se manifesta o facultate ideoplastică a naturii, o aptitudine a gândului de a atrage în anumite condiții materia cu care se înveșmînta într-o realitate efemeră. Această materie se degaja din trupul mediului, pentru a căpăta în afara lui, și în mod trecător, forme de membre biologice și vii, adică de mâini, care îndeplineau tocmai aceste acte fără noimă și uimitoare cărora le erai martor în laboratorul doctorului Krokowski. În anumite împrejurări, aceste membre erau chiar vizibile și palpabile! Formele lor se păstrau în parafină și în ipsos. Dar în alte condiții se mergea și mai departe. Capete, figuri omenești individualizate și chiar fantome întregi se materializau în fața ochilor celor care se consacrau acestor experiențe, prin urmare se intra chiar în oarecare raporturi cu materializările — iar aici doctrina doctorului Krokowski părea că se dedublează, începînd să fie afectată de strabism și să capete un caracter instabil și echivoc, analog aceluia pe care-l avuseseră controversele sale despre „dragoste“. Căci, de aici înainte

nu mai era posibilă evitarea neînțelegerilor și nici să se păstreze multă vreme o perspectivă științifică față de senzațiile subiective ale mediului și ale ajutoarelor sale pasive, reflectate în real. De aci înainte, cel puțin parțial, intrau în joc entități provenind din afară și de dincolo; era vorba, poate — dar acest lucru nu era mărturisit în întregime — de ființe care nu mai trăiau, de fapte care profitau de avantajul îndoielnic și secret al clipei pentru a se întoarce în materie, ca să se înfățișeze celor ce-i chemau — în sfârșit, era vorba de evocarea spiritului morților.

Deci acesta era scopul către care tindea camara-dul Krokowski în tot ceea ce făcea împreună cu grupul său. Bondoc și surîzînd binevoitor, îndemnînd pe fiecare să aibă încredere și să fie optimist, el depunea eforturi susținute în acest sens, căci întreaga sa persoană se simțea teribil de la largul său în mîncîrlă, în suspect și în subuman, fiind deci o bună călăuză pe asemenea meleaguri, chiar pentru persoanele timide și măcinate de îndoieli. Ca atare succesul părea să-i surîdă în toate privințele, mulțumită darului extraordinar al domnișoarei Ellen Brand pe care se străduia să-l amplifice și să-l educe — după cum auzise Hans Castorp. Unii participanți simțiră că sînt atinși de mîini nevăzute. Și primi, ca un semn de simpatie, o palmă venită de la aceste mîini materializate. Procurorul Paravant primise și el, din transcendent, o palmă zdravănă și încercase să facă față situației cu un simț al umorului eminamente științific, mergînd chiar cu curiozitatea pînă acolo încît întinsese și celălalt obraz — fără să mai țină seama de calitățile sale de cavalier, de jurist și de domn în vîrstă, care l-ar fi obligat să aibă o cu totul altă atitudine, dacă palma ar fi avut o proveniență terestră. A. K. Ferge, acest martir blind, căruia toate lucrurile înalte îi erau străine, ținuse, într-o zi, în chiar

mîna sa, mîna unuia dintre aceste spirite, și putuse să se convingă de conformația și de consistența formei ei, după care această mîna — care o strînsese pe a lui în limitele bunei-cuviințe — îi scăpase într-un fel ce nu putea fi descris cu exactitate. A fost nevoie de un timp destul de lung — aproape două luni și jumătate cu cîte două ședințe pe săptămînă — mai înainte ca o mîna provenind din acest „dincolo”, scaldată în lumina roșietică a unei lămpi mici, acoperită cu hîrtie roșie — mîna unui tînăr s-ar fi zis — să fi apărut privirilor tuturor, bîjbîind peste masă și să-și fi lăsat amprenta într-un vas de argilă plin cu făină. Abia opt zile mai tîrziu se întîmplă însă că un grup de colaboratori de-ai doctorului Krokowski, adică domnul Albin, doamna Stöhr și perechea Magnus, apărură spre miezul nopții manifestînd în mod evident un entuziasm de prost-gust și un extaz înfrigurat, pe balconul lui Hans Castorp, care moțăia în frigul mușcător; îi povestiră care mai de care că li se arătase Holger cel pomenit de Ellen, că deasupra umărului somnambulei apăruse capul lui care într-adevăr, avea „bucle frumoase, brune, brune”, și că mai înainte de a dispărea, zîmbise cu o blîndețe și cu o melancolie de neuitat.

„Cum oare, gîndi Hans Castorp, se poate asocia nobila durere cu comportarea acestui Holger, cu ne-seriozitățile lui banale și cu ștregăriile lui frivole, de pildă, cu acea palmă lipsită de melancolie pe care o încasase procurorul?”. Se părea însă că nu trebuia să pretinzi, în asemenea cazuri, o logică perfectă în felul de a se manifesta al unui caracter. Poate că era vorba de o stare de spirit asemănătoare aceleia a micului ghebos din cîntec, de răutatea sa amărîtă și jalnică. Admiratorii lui Holger nu păreau să se gîndească la toate acestea. Ceea ce-i interesa pe ei era să-l hotărăscă pe Hans Castorp să renunțe la decizia sa de

a nu mai participa. Trebuia neapărat ca și el să asiste la ședința următoare, acum când lucrurile mergeau atât de bine. Căci Elly făgăduise în somn să facă să apară, data viitoare, pe oricare dintre morții ceruți de participanții la ședință.

— Pe oricare ?

Hans Castorp continua totuși să aibă rezerve. Dar faptul că putea fi chemat „oricare dintre morți” îl preocupă totuși într-o asemenea măsură, încât, în următoarele trei zile, ajunse să-și schimbe hotărîrea. Pentru a spune tot adevărul, nici nu-i trebuiră trei zile, ci doar cîteva minute. Schimbarea în mintea lui se produse în ora singuratică în care își pusese încă o dată, în salonul de muzică, un anume disc pe care era imprimată personalitatea arhisimpatică a lui Valentin, în timp ce, stînd pe scaunul său obișnuit, asculta acea rugă a viteazului care-și lua rămas bun, arzînd de nerăbdare să plece pe cîmpul de onoare și cînta :

*Iar dacă Domnu-n cer mă va chema,
De-acolo te voi apăra,
O. Margareta !*

Atunci, ca de fiecare dată cînd asculta acest cîntec, o emoție — pe care, astăzi, anumite posibilități o investeau cu mai multă putere, transformînd-o într-un fel de dorință — îl făcu pe Hans Castorp să tresalte și să gîndească : „Poate că este ceva vinovat și inutil, totuși ar fi de o ciudățenie tulburătoare și o aventură foarte tentantă. Și, așa cum îl cunosc eu, nu mi-ar purta pică, dacă n-are nici un amestec.” Și-și aminti de acel potolit și îngăduitor „Te rog, te rog !” pe care-l primise, odinioară, drept răspuns, în laboratorul de radioscopie, cînd se crezuse îndreptățit să ceară voie pentru anumite indiscreții optice.

A doua zi dimineata anunță că va lua parte la ședința de seară și, o jumătate de oră după cină, îi ajunse din urmă pe ceilalți care, pălăvrăgind fără grijă, ca niște *habitués*¹ ai supranaturalului, coborau la subsol. Nu erau decât veterani, stabiliți de mult în sanatoriu, ca doctorul Ting-Fu și cehul Wenzel pe care-l întâlneai pe scară, iar în cabinetul doctorului Krokowski dădu peste domniile Ferge, Wehsal și procurorul, doamnele Levi și Kleefeld, ca să nu mai vorbim de cele care semnalizaseră apariția capului lui Holger și de mediumul Elly Brand.

Copila nordică se și afla sub supravegherea doctorului când Hans Castorp trecu pragul ușii prevăzute cu o carte de vizită. Stând lângă Krokowski, care purta halatul negru de lucru și o ținea cu solici-tudine părintească cu brațul trecut peste umăr, Elly Brand aștepta musafirii la picioarele treptelor care coborau de la nivelul demisolului în apartamen-tul asistentului, și-i salută împreună cu acesta. Sa-lutările veneau din partea tuturor cu o cordialitate veselă, dar indiferentă, de parcă toți ar fi dorit în mod intenționat să înlăture orice constrângere și orice solemnitate. Vorbeau vrute și nevrute, cu voce tare, pe un ton glumeț, își dădeau ghionturi și voiau cu orice preț să pară complet nepăsători. În barba lui Krokowski, dinții galbeni apăreau neconținut; rostea anumite expresii afectuoase și liniștitoare, re-petind mereu: „Sal'tare!“ — dar se iviră mai ales când îi ură bun venit lui Hans Castorp care era tă-cut și părea să aibă o expresie șovăitoare. „Curaj, prietene!“ păru să spună clătinarea din cap a medi-cului, în timp ce strângea aproape cu asprime mâna tânărului. „De ce să ne faci mutre acre? Aici nu-i nici șmecherie, nici fanatism; nu e decât buna dispo-

¹ Obişnuiți (fr.).

ziție bărbătească a unei cercetări științifice fără idei preconceptuate.“ Întâmpinat cu o asemenea pantomimă, celălalt nu se simți de fel mai la largul lui. Când își schimbase hotărîrea, l-am văzut evocînd amintiri din cabinetul de radioscopie. Dar această asociație de idei nu este suficientă pentru a-i caracteriza starea sufletească. Era o stare care te făcea mult mai mult să te gîndești la ciudatul și de neuitatul amestec de îndrăzneală și nervozitate, de curiozitate, dispreț și ardoare căruia îi căzuse pradă, cu mulți ani în urmă, cînd, puțin amețit de băutură, se dusesse prima oară cu colegii la o casă de toleranță din cartierul Sankt-Pauli.

Cum toți cei chemați erau prezenți, doctorul Krowski se retrase în camera alăturată, cu doi asistenți care de data aceasta erau doamna Magnus și domnișoara Levi cea cu pielea fildeșie, pentru a percheziționa mediumul, în timp ce Hans Castorp aștepta, în cabinetul de lucru și de consultație al medicului, împreună cu ceilalți nouă invitați, sfîrșitul acestui control, care se repeta mereu fără rezultat, dar cu regularitate și rigoare științifică. Din timpul conversațiilor pe care le avusese într-o vreme aici cu analistul, fără știrea lui Joachim, cunoștea bine camera. Era un cabinet medical de consultații ca multe altele, avînd un birou, un fotoliu cu spătar curbat și, la stînga, în spatele ferestrei, un fotoliu destinat bolnavului, o bibliotecă de o parte și de alta a ușii laterale, cuprinzînd cărțile necesare activității zilnice, un șezlong cu pînză curată, situat oblic, în unghiul drept al camerei, și despărțit de birou printr-un paravan cu mai multe laturi, o vitrină cu instrumente în același unghi, bustul lui Hipocrat într-un colț și, pe peretele din dreapta, gravura în acvaforte după *Anatomia* lui Rembrandt, deasupra sobei cu gaze naturale, un cabinet medical ca atîtea altele.

Totuși se puteau observa anumite schimbări efectuate în vederea unui anumit scop. Masa rotundă de mahon care, înconjurată în mod obișnuit de scaune, își avea locul în mijlocul camerei, sub lampa electrică, în centrul covorului roșu ce acoperea aproape în întregime podeaua, fusese împinsă spre colțul din stînga, într-un loc mai îndepărtat, acolo unde se găsea bustul de ipsos caraghios ; foarte aproape de soba încinsă ce răspîndea o căldură uscată, se afla o masuță mai mică, acoperită cu un covor subțire pe care era așezată o lampă cu abajur roșu și, în afară de acesta, un al doilea bec, de asemenea acoperit cu un voal negru. Pe masuță și alături de ea se mai găseau cîteva obiecte bine cunoscute : un clopot — de fapt două, de construcție diferită — și un gong, precum și farfuria cu făină și coșul de hîrtii. Aproximativ douăsprezece scaune și fotolii de diferite feluri înconjurau masa într-un semicerc ale cărui extremități se aflau una lîngă piciorul șezlongului, iar cealaltă aproape de mijlocul camerei, sub lampa din plafon. Aici, în apropierea ultimului scaun, cam la jumătatea drumului către ușă, fusese așezat gramofonul. Albumul cu discuri se afla pe un scaun. Aceasta era ordinea prevăzută. Nu se aprinsese încă becul roșu. Lampa din plafon răspîndea o lumină albă și strălucitoare. Fereastră, spre care stătea îndreptată partea îngustă a biroului, era acoperită cu o perdea neagră peste care fusese tras și un stor alb-gălbui, împodobit cu dantele.

După zece minute medicul ieși din cabinet împreună cu cele trei femei. Aspectul micuței Elly se schimbase. Nu mai purta îmbrăcăminte obișnuită, ci un fel de costum special, un soi de halat de mătase albă, prins în jurul taliei cu o panglicuță, și care lăsa să i se vadă brațele subțiri. Cum sub această

haină sîinii ei de fată tînră se desenau liberi și ne-susținuți, părea să nu mai aibă nimic pe dedesubt.

Cu toții o salutară veselie. „Bună, Elly! Ce drăgălașă e! O adevărată zîină! Să lucrezi cum trebuie, îngerașule!” Fata surîse la aceste exclamări, dar și din cauza costumului despre care știa că-i vine bine. „Controlul prealabil negativ, anunță doctorul Krokowski. La treabă deci, camarazi!” adăugă el cu r-ul său exotic pe care-l producea lovind doar o singură dată cerul gurii, iar Hans Castorp, impresionat în mod neplăcut de acest din urmă cuvînt, era pe punctul să ocupe un loc — ca și ceilalți care, strîgînd „bună”, sporovăind și dîndu-și palme pe umeri, începeau să se așeze pe scaunele dispuse în semicerc — cînd medicul i se adresă personal.

— Dumitale, prietene dragă (prietene dragă, spuse el), care ești în mijlocul nostru oarecum ca un invitat sau ca un novice, aș vrea să-ți acord astă seară drepturi deosebite. Te însărcinez cu supravegherea mediumului nostru. E un procedeu pe care-l practicăm în mod obișnuit, după cum vei vedea. Și-l rugă pe tînră să se apropie de unul din capetele semicercului, adică de acela vecin cu șezlongul și cu paravanul unde Elly, cu capul întors mai curînd către ușa cu trepte de la intrare decît către mijlocul camerei, stătea într-un fotoliu de paie obișnuit, în vreme ce doctorul Krokowski se așeză pe un alt fotoliu asemănător, în fața ei, și-i cuprinse mîinile, strîngînd genunchii fetei între ai săi. Procedează și dumneata la fel, îi porunci el lui Hans Castorp și-l puse să se așeze în locul lui. Vei fi de acord că izolarea este perfectă. Pentru un plus de precauție, vei fi ajutat. Domnișoară Kleefeld, îngăduiți-mi să vă rog...

Și tînăra mobilizată cu o politețe atît de ciudată, se alătură grupului, strîngînd cu mîinile ei încheieturile fragile ale micuței Elly.

Lui Hans Castorp nu-i era tot timpul cu putință să evite a privi obrazul, atît de apropiat de-al său, al copilei-minune pe care o ținea foarte strîns. Ochiilor lor se întîlneau, dar cei ai micuței Elly deviau și coborau din timp în timp, exprimînd o pudoare pe care situația o justifica perfect; și, în același timp, surîdea într-un mod oarecum afectat, cu capul pieziș și cu buzele ușor țuguite, așa cum făcuse și la ședința cu paharul. De altfel, această fandoseală îi evocă supraveghetorului ei o altă amintire mai îndepărtată. Cam așa își aminti el că zîmbise și Karen Karstedt cînd, împreună cu Joachim rămăseseră tustrei în picioare în fața mormîntului încă neocupat al cimitirului din Dorf...

Se așezaseră cu toții în semicerc. Erau treisprezece persoane, fără a mai socoti pe cehul Wenzel care se ocupa de obicei cu aparatul Polyhymnia și care, după ce-l puse la punct, luă loc pe un taburet în spatele spectatorilor așezați în mijlocul camerei. Avea lîngă el și ghitara. Sub lampă, acolo unde șirul de fotolii se sfîrșea, se așază doctorul Krokowski, după ce aprinse cele două lumini roșii și stînsse plafoniera. O obscuritate ușor roșietică domnea acum în camera ale cărei părți laterale și unghere mai îndepărtate nu mai erau de loc accesibile privirilor. De fapt numai partea de deasupra mesei și cei ce o înconjurau îndeaproape erau slab luminați de o lucire roșietică. În clipele următoare, abia putură să-și vadă vecinii. Cu greutate, ochii se obișnuiră cu întunericul și reușiră să profite de lumina care le era acordată și pe care flăcările căminului o întărea într-o oarecare măsură.

Apoi doctorul spuse cîteva cuvinte despre această lumină, se plînsese de insuficiența ei din punct de vedere

științific. Nu trebuia interpretată ca un mijloc de a crea atmosfera, ca o mistificare. Din păcate, deocamdată, cu toată dorința sa, nu se putea organiza o lumină mai bună. Existența forțelor care intrau aici în joc și trebuiau studiate era de asemenea natură, încît nu se putea manifesta și nici nu se putea exercita vreo acțiune eficientă la lumina albă. Era o condiție de care, pentru moment, trebuia să se țină seama. Hans Castorp se declară mulțumit. Întinericul îi făcea bine. Atenua ciudățenia situației în ansamblul ei. În plus, pentru a justifica întinericul, și-l aminti pe acela asupra căruia se concentrase cu pietate în sala de radioscopie și cînd ochii îi orbiseră de prea multă lumină, înainte de a „vedea“.

Mediumul, mai spuse doctorul Krokowski continuîndu-și introducerea care după toate aparențele se adresa în special lui Hans Castorp, nu mai avea nevoie ca el, medicul, să-l adoarmă. După cum putea oricine să observe, căzuse singur în transă, și, o dată cu asta, spiritul său protector, faimosul Holger, vorbea prin ea, și tot lui — și nu ei — trebuia să-i adresezi dorințele. De altfel, a crede că trebuie să-ți concentrezi, cu voință și putere, gîndurile asupra fenomenelor pe care le aștepti, ar fi fost o eroare care putea duce la nereușită. Dimpotrivă, erau indicate atît o atenție pe jumătate distrasă, cît și o sporovăială indiferentă. Îi recomandă, în special, lui Hans Castorp să vegheze în permanență asupra mîinilor și picioarelor mediumului.

— Formați lanțul ! porunci doctorul Krokowski, ceea ce se și execută, provocînd o mică ilaritate generală, căci pe întineric nu puteau fi găsite imediat mîinile vecinilor.

Doctorul Ting-Fu, vecinul Herminei Kleefeld, își așază mîna dreaptă pe umărul tinerei și întinse mîna stîngă domnului Wehsal care venea după el. Lîngă doctor se aflau domnul și doamna Magnus, apoi urma

A. K. Ferge, care, dacă Hans Castorp nu se înșela, ținea în mîna dreaptă mîna domnișoarei Levi cea cu pielea de fildeș, și așa mai departe.

— Muzică ! porunci doctorul Krokowski ; iar ce-hul, în spatele doctorului și al vecinilor lui, porni discul și așeză acul. Conversație ! porunci din nou Krokowski, în timp ce primele măsuri dintr-o uvertură de Millöcker începură să răsune.

Și, disciplinați, toți se străduiră să înceapă o conversație care nu avea nici un subiect mai deosebit : despre zăpada din iarna aceea, despre felurile servite la ultima masă, despre vreo *arrivé*¹, despre vreo plecare nereglementară sau autorizată, conversație care, pe jumătate acoperită de muzică, se întrerupea și se lega iarăși, prelungindu-se numai în mod artificial. Astfel trecură cîteva minute.

Discul încă nu se terminase cînd Elly avu o tresărire violentă. Un fior îi străbătu trupul, suspină, partea de sus a corpului i se aplecă înainte, astfel încît fruntea ei atinse fruntea lui Hans Castorp și, în același timp, brațele începură să execute, împreună cu cele ale supraveghetorului, mișcări bizare, înainte și înapoi, ca și cum ar fi acționat un fel de pompă.

— Transă ! anunță experta Hermine Kleefeld.

Muzica se opri. Conversația se întrerupse. Iar în tăcerea brusc instaurată, se auzi vocea de bariton, moale și tărăgănată, a medicului rostind întrebarea :

— Holger este prezent ?

Elly tremură din nou. Se clătină pe scaun. Apoi Hans Castorp simți cum fata îi strînge puternic și iute mîinile cu amîndouă mîinile.

— Mă strînge de mîini, anunță Castorp.

— El, îl corectă doctorul. El ți le strînge. Deci, este aici. Te sal'tăm, Holger ! i se adresă Krokowski pe un

¹ Sosire (fr.).

ton onctuos. Din toată inima îți spunem fii bine venit, camarade ! Și lasă-mă să-ți amintesc : ultima oară când ai fost aici, în mijlocul nostru, 'ne-ai făgăduit să chemi pe oricare dintre morții pe care ți-l vom numi, fie frate sau soră, și să-l faci să apară în fața ochilor noștri muritori. Ești oare dispus, azi, să-ți îndeplinești făgăduiala și te simți în stare de un asemenea lucru ?

Elly tresări din nou. Gemu și șovăi să răspundă. Își duse încet mâinile la frunte, împreună cu cele ale vecinului ei și le ținu așa, un moment. Apoi șopti, chiar lângă urechea lui Hans Castorp un „da“ plin de ardore.

Suflul acestui cuvânt în ureche îi provocă prietenului nostru acea gîdilare a epidermei care dă naștere la ceea ce se numește de obicei „piele de găină“ și a cărei proveniență i-o explicase odată consilierul aulic. Vorbim de o gîdilitură ca să deosebim impresia pur fizică de aceea a reacției sufletești. Căci nu putea fi vorba la el decît de spaimă. De gîndit gîndea cam așa : „Haida-de, iată una care se întrece cu gluma !“ Dar, în același timp, se simțea emoționat, chiar tulburat : era un sentiment provenit dintr-o nedumerire provocată de faptul înșelător că o tînără ale cărei mîini le ținea într-ale sale îi șoptise un „da“ la ureche.

— A spus „da“, raportă el, și se rușină.

— Foarte bine, Holger, spuse doctorul Krokowski. Sîntem convinși că te vei ține de cuvînt. Avem încredere în faptul că vei face în mod cinstit ceea ce-ți stă în puteri. Te vom anunța imediat cine este acel mort drag pe care dorim să-l vedem apărînd. Camarazi, se adresa el micii societăți, pronunțați-vă ! Cine are vreo dorință ? Pe cine să vi-l aducă prietenul Holger ?

Urmă o tăcere apăsătoare. Fiecare aștepta ca vecinul să vorbească. Unii dintre ei se întrebaseră, desigur, în ultimele zile încotro și către cine le mai zburau gîn-

durile. Dar a face să revină morții, adică a le dori re-
întoarcerea, este întotdeauna un lucru complicat și de-
licat. În fond, pentru a fi sinceri, e un lucru care nici
nu se poate dori. A proceda altminteri este o eroare.
Dorința e tot atât de imposibilă ca și faptul în sine, și
ne-am da seama foarte limpede dacă natura ar anula
măcar o singură dată această imposibilitate ; și ceea ce
numim durere nu este poate atât regretul pe care-l re-
simțim din cauza imposibilității de a vedea morții re-
venind, cât neputința noastră de a dori un asemenea
lucru.

Cam asta simțeau, în mod confuz, cu toții, în ciuda
faptului că nu era vorba de o întoarcere serioasă și
practică în viață, ci de un aranjament pur sentimental
și scenic în cursul căruia nu făceai altceva decât să-l
vezi pe defunct, cazul fiind deci anodin ; totuși, le era
teamă de figura celui la care se gîndeau și fiecare ar
fi cedat bucuros vecinului dreptul de a formula o do-
rință. Și Hans Castorp gîndea la fel, dar deși avea
impresia că aude potolitul și îngăduitorul : „Te rog, te
rog“, din ceasul acela cufundat în întuneric, se abținu
și, în ultimă instanță, se simți destul de dispus să re-
nunțe în favoarea altuia. Dar cum tăcerea dura prea
mult, spuse cu o voce stinsă, întorcînd capul către con-
ducătorul ședinței :

— Aș vrea să-l văd pe vărul meu defunct, Joachim
Ziemssen.

A fost ca o eliberare pentru toți. Dintre cei prezenți,
numai doctorul Ting-Fu, cehul Wenzel și mediumul
nu-l cunoscuseră personal pe cel propus a fi chemat.
Ceilalți, Ferge, Wehsal, domnul Albin, procurorul,
domnul și doamna Magnus, doamna Stöhr, domnișoara
Levi și Hermine Kleefeld își manifestară bucuroși
aprobarea, cu vocea tare, ba chiar și doctorul Kro-
kowski făcu satisfăcut un semn din cap, deși raportu-
rile lui cu Joachim fuseseră întotdeauna reci, acesta din

urmă arătându-se foarte puțin dispus să-i accepte studiile de analiză sufletească.

— Minunat, spuse doctorul. Ai auzit, Holger ? Tu nu l-ai cunoscut în viață pe cel numit mai înainte. Dar acum îl cunoști oare dincolo de lucruri, și ești gata să-l aduci în mijlocul nostru ?

Așteptarea deveni încordată. Adormita se clătină, gemu și se cutremură. Părea că dibuie, caută și se luptă. Aplecându-se când într-o parte, când în cealaltă, murmură cuvinte de neînțeles, fie la urechea lui Hans Castorp, fie la a Herminei Kleefeld. În sfârșit, Hans Castorp simți strînsoarea celor două mâini, care însemna „da“, ceea ce raportă imediat, și...

— Perfect ! strigă doctorul Krokowski. La lucru, Holger ! Muzică ! porunci el. Discuție !

Și aminti din nou adunării că scopul era ușurat nu prin concentrarea gândului și nici prin reprezentarea forțată a ceea ce se aștepta, ci printr-o atenție vagă și nesilită.

Acum veniră orele cele mai stranii pe care le trăise croul nostru pînă atunci ; și cu toate că drumul viitor al destinului său nu ne este prea bine cunoscut, urmind ca, la un moment dat, să-l pierdem din vedere către sfârșitul povestirii noastre, totuși sîntem ispitiți să admitem că au rămas cele mai stranii clipe trăite de el vreodată.

Acum începură acele ore, adică, să o spunem din capul locului, mai mult de două, inclusiv o scurtă întrerupere a „muncii“ lui Holger sau mai exact a tinerei Elly — când se desfășură strania trudă care se lungi atît de înspăimîntător, încît la un moment dat, toată lumea era pe punctul de a se îndoii dacă se putea aștepta la vreun rezultat și, în plus, dintr-o profundă milă, toți se simțiră adesea ispitiți să o scurteze, întrucît părea că depășește puterile plăpînde cărora acest efort le era impus pînă la a trezi compătimirea. Noi

ceilalți, bărbații, atunci cînd nu fugim de viață, resimțim cu toții, în anumite împrejurări, această milă de neîndurat pe care, deși este ridicol, nimeni n-o admite și care este probabil destul de nelalocul ei, acel „destul” revoltat care ne scapă, cu toate că este necesar cu orice preț să se ajungă la un sfîrșit. Sîntem convinși: cititorul a înțeles că, în fapt, este vorba de situația de soț și tată, în care fiecare dintre noi se află cîndva, precum și de actul nașterii cu care lupta micuței Elly semăna într-un mod atît de izbitor și atît de indiscutabil, încît chiar cei care nu-l cunoșteau încă ar fi trebuit să-l identifice, între aceștia din urmă aflîndu-se și tînărul Hans Castorp căruia, cum nici el nu fugise de viață, i-a fost dat să cunoască astfel acest act sub aspectul lui de misticism organic — și încă ce aspect și în ce scop? Și în ce condiții! Nu se pot califica altfel decît scandaloase toate caracterele și detaliile acestei camere unde se înfăptuia actul nașterii, sub lumina roșie, atît în ceea ce privește tînăra persoană, „care naște”, în halatul ei larg, cu brațele goale, cît și celelalte împrejurări, adică acea continuă ușoară muzică de gramofon, acea sporovăială silită pe care semicercul se străduia s-o întrețină conform ordinului, îndemnurile voioase cu care o îmbărbătau tot timpul pe cea care se chinuia și lupta: „Haide, Holger! Curaj! O să meargă! Nu te lăsa, Holger, dă-i drumul! Încă un mic efort și vei reuși!” Și nu facem acum excepție nici cu persoana „soțului” — dacă-l putem considera soț pe Hans Castorp care formulase dorința — a soțului deci, care ținea genunchii „mamei” între ai săi, care-i ținea de asemenea și mîinile, acele mîini tot atît de umede cum fuseseră pe vremuri ale micuței Leila, astfel că trebuia tot timpul să-și reînnoiască efortul ca să nu le scape.

Căci soba de la spatele fetei dogorea.

Mistică și inițiere ? Vai, nu, căci toți se comportau zgomotos și fără delicatețe în penumbra roșie cu care ochii, treptat, se obișnuiseră suficient pentru a cuprinde aproape toată camera. Muzica și strigătele te îndemneau să te gîndești la metodele folosite de Armata Salvării pentru a-și înviora auditorii, și îi făceau să gîndească astfel chiar și pe cei care, ca Hans Castorp, nu asis-taseră niciodată la vreo serbare religioasă a acelor fa-natici veseli. Scena părea mistică, misterioasă, pioasă, dar nu într-un sens de fantasmagorie, ci doar într-unul firesc, organic, datorită, așa cum am mai spus-o și unei înrudiri intense cu o altă imagine. Asemănătoare du-rerilor facerii, eforturile micuței Elly izbucneau după intervale de calm, timp în care rămînea prăbușită pe spătarul scaunului, într-o stare de inconștientă numită de doctorul Krokowski „transă profundă“. Apoi tre-sărea iarăși, gemea, se arunca dintr-o parte în alta, îi împingea pe supraveghetori, se lupta cu ei, le murmură la ureche cuvinte pline de ardoare, dar lipsite de sens, părea că vrea să expulzeze ceva din ea însăși, se arunca într-o parte, scrișnea din dinți, mergînd pînă la a mușca mîneca hainei lui Hans Castorp.

Așa trecu o oră și mai mult. Apoi conducătorul șe-dinței socoti că era în interesul general să se facă o pauză. Cehul Wenzel, care pentru a se mai ocupa și cu altceva și pentru a cruța, în ultimă instanță gra-mofonul, luase ghitara, făcînd să-i vibreze cu multă îndemînare coardele, pusese deoparte instrumentul. Cu un suspin, lanțul mîinilor se desfăcu. Doctorul Kro-kowski se îndreptă către perete pentru a aprinde lampa. Lumina albă țîșni, orbitoare și toți cei învă-țați cu întunericul clipiră în mod stupid. Elly dormita, aplecată mult înainte cu obrazul aproape pe genunchi. Era surprinzător de agitată, făcînd gesturi care păreau familiare celorlalți, dar pe care Hans Castorp le ur-mări cu atenție și uimire : cîteva minute, mîna liberă

a fetei avu o mișcare de du-te vino în dreptul șoldului, o depărta și o apropia, de parcă ar fi vrut să scoată sau să adune ceva. Apoi, tresărind de mai multe ori, își reveni, clipi în lumină, cu ochii stupizi, adormiți și zîmbi.

Zimbea — afectat și oarecum rezervat. Mila resimțită de ceilalți față de durerile ei părea, într-adevăr, risipită în zadar. Nu arăta să fie prea epuizată. Poate că nu-și amintea nimic. Era așezată în fotoliul destinat bolnavilor, în spatele biroului învecinat cu fereastra, între acesta și paravanul care înconjură șezlongul; își așezase scaunul astfel ca să-și poată rezema brațul de masă și se uita în cameră, drept înainte. Rămase astfel, alintată de priviri emoționate, însoțite, din când în când, de un semn încurajator din cap, tăcând tot timpul pauzei care ținu cincisprezece minute.

Era o adevărată pauză — potolită și plină de dulcea mulțumire a lucrului împlinit. Porttigareturile bărbaților pocniră. Se fuma calm, în grupuri, se discuta ici și colo despre caracterul ședinței. Nimeni nu se gîndea să renunțe la obținerea unui rezultat. Existau semne sigure menite a îndepărta o asemenea presupunere. Cei ce se găsiseră în celălalt capăt al semicercului, în apropierea doctorului, erau unanim de părere că simțiseră precis și în mai multe rînduri acel suflu proaspăt care, atunci cînd fenomenele se pregăteau, pornea de la persoana mediumului, îndreptîndu-se într-o anumită direcție. Alții pretindeau că au observat fenomene luminoase, pete albe, aglomerări mobile de forțe apărute în mai multe rînduri în fața paravanului. Deci nu trebuia lăsat ca efortul să se destindă. Oboseala nu-i îngăduită! Holger făgăduise și nu exista nici un motiv de îndoială.

Doctorul Krokowski dădu semnalul pentru reluarea ședinței. Apoi o conduse pe Elly pînă la scaunul ei de tortură, mîngîindu-i părul, în timp ce ceilalți își ocu-

pau locurile. Totul se petrecu la fel ca mai înainte : este adevărat că Hans Castorp ceru să fie înlocuit în rolul său de supraveghetor, dar președintele se opuse. Se cuvine, spuse medicul, să se acorde celui care își manifestase dorința, garanția materială imediată că orice manevră frauduloasă a mediumului era practic imposibilă. Hans Castorp își reluă, prin urmare, ciudata lui poziție în fața micuței Elly, lumina din cameră redeveni roșie, clarobscură. Muzica reîncepu. După câteva minute, Elly tresări din nou, făcu aceleași gesturi de tracțiune și de data aceasta Hans Castorp a fost cel care anunță „transa“. Scandaloasa naștere continua.”

Însă în ce chinuri înfricoșătoare avea loc ! Părea că nu voia să ajungă la îndeplinire — dar, oare, era posibilă ? Ce nebunie ! Ce căuta aici maternitatea ? Izbăvire în ce fel și de ce ?

— Ajutor, ajutor ! gemea copila, pe când durerile amenințau să se transforme în acea criză primejdioasă numită de medicii mamoși eclampsie.

Între timp, ea-l striga pe doctor, îl ruga să-i vină în ajutor. Krokowski făcu acest lucru, încurajînd-o energic. Magnetizarea, presupunînd că era într-adevăr cazul, îi dădea puteri pentru o nouă luptă.

Astfel se scurse a doua oră în vreme ce, rînd pe rînd, ghitara tremura și gramofonul răspîndea ariile din albumul de muzică ușoară, în atmosfera clarobscură cu care ochii, obișnuiți cu lumina, începeau să se deprindă din nou, treptat. În acel moment avu loc un incident — Hans Castorp a fost cel care-l provocă. Emise o sugestie, exprimă o dorință și un gând pe care le avusese de la început și pe care ar fi trebuit, ce-i drept, să le formuleze mai devreme. Cu capul susținut în mîini, Elly era în „transă profundă“, iar Wenzel pe punctul să schimbe discul sau să-l pună pe partea cealaltă, cînd prietenul nostru spuse, cu un aer hotărît, că avea de făcut o propunere, fără însem-

nătate de altfel — dar credea totuși că acceptarea ei ar fi putut aduce un folos oarecare. Se găsea acolo... adică, mai bine zis, în colecția de discuri a sanatoriu-lui exista o arie din *Margareta* de Gounod, ruga lui *Valentin, cântată de un bariton acompaniat de or-chestră, foarte sugestivă. Socotea că s-ar putea face o încercare cu această bucată.

— Și de ce ? întrebă medicul din penumbra ro-șietică...

— E o piesă de atmosferă, de sensibilitate, răspunse tînărul. Spiritul acestei bucăți este foarte deosebit.

El își dăduse seama ascultînd-o. După părerea lui, nu era imposibil ca spiritul și caracterul acestei bucăți muzicale să scurteze procesul ce urma să fie dus la bun sfîrșit.

— Discul se află aici ? se informă doctorul.

Nu, nu era. Dar Hans Castorp putea să-l aducă imediat.

— Ce-ți trece prin cap ?

Și Krokowski respinse imediat această propunere. Cum ? Hans Castorp voia să plece, să se întoarcă și apoi să-și reia experiența întreruptă ? Numai lipsa de experiență era cea care vorbea prin gura lui. Nu, pur și simplu acest lucru era cu neputință. Totul s-ar des-trăma, totul ar trebui luat de la capăt. Respectul lui pentru exactitatea științifică îi interzicea să admită plecări și venituri. Ușa era închisă. El, medicul, avea cheia în buzunar. Ei bine, dacă acest disc nu era la îndemînă, trebuia... Încă mai vorbea cînd cehul, în picioare lîngă patefon, interveni :

— Discul este aici.

— Aici ? întrebă Hans Castorp.

— Da, aici. *Margareta, Ruga lui Valentin*. Poftim. Se afla, din întîmplare, în albumul de muzică ușoară și nu în albumul verde numărul II, unde-i era locul de obicei. Din întîmplare, ca prin minune, printr-o

fericită neglijență, se afla printre „bucăți diverse“ și nu mai rămînea decît să-l pună.

Ce spuse oare Hans Castorp în fața acestei situații ? Nu spuse nimic. Doctorul a fost acela care zise : „Cu atît mai bine !“ și cîteva voci repetară vorbele lui. Acul scîrîi, capacul coborî. Și o voce bărbătească începu, printre acorduri de cor : „Silit sînt să te părăsesc acum...”

Nimeni nu mai vorbea. Toți ascultau. Abia începu cîntecul, că eforturile micuței Elly își schimbă caracterul. Tresărise o clipă, apoi prinse să tremure, să geamă, să scrișnească, să se opintească, ducîndu-și din nou la frunte mîinile umede și lunecoase. Discul se învîrtea. Sosi strofa intermediară, cu ritm schimbat, pasajul bătăliei și al primejdiei, îndrăzneț, pios și specific franțuzesc. Continuă așa, apoi veni sfîrșitul, adică reluarea temei, sprijinită de orchestră, de o puternică sonoritate : „O, Dumnezeuule din cer, ascultă-mi ruga...”

Hans Castorp avea mult de furcă acum cu Elly. Fata se încorda, trăgea aer cu gîtul contractat, se prăbușea în ea însăși cu îndelungi suspine ; apoi rămase nemișcată. Îngrijorat, Castorp se aplecă deasupra ei, cînd o auzi pe doamna Stöhr scîncind, cu un fel de geamăt în voce :

— Ziem... ssen... !

Hans Castorp continuă să rămînă în aceeași poziție, simțind în gură un gust amar. Auzi o altă voce, gravă și rece, răspunzînd :

— Îl văd de mult.

Discul ajunsese la sfîrșit, ultimul acord al alămurilor răsunase. Dar nimeni nu oprea aparatul. Zgîrîind în gol, acul continua să se învîrtească în mijlocul discului. Atunci Hans Castorp își înălță capul și, fără să caute, privirea lui se îndreptă în direcția potrivită.

În cameră mai era încă cineva. Acolo, izolat de ceilalți, într-un al doilea plan, unde dîrele luminii roșii aproape că se pierdeau în întuneric, așa încît ochii puteau pătrunde cu greu atît de departe, între partea lată a biroului și paravan, pe fotoliul îndreptat către scaunul doctorului pe care Elly se odihnisese în timpul pauzei, acolo se afla Joachim. Era Joachim, cu adînciturile umbrite sub pomeții obrazului, cu barba de războinic din ultimele lui zile, cu buzele-i frumos arcuite, atît de pline și superbe. Se sprijinea de spătar și ținea un picior peste celălalt. Pe fața-i suptă se observa, deși umbrită ca de o cască, urmele suferinței precum și o expresie de gravitate și de austeritate ce-i dădea o frumusețe bărbătească. Două cute verticale îi brăzdau fruntea, între ochii adînciți în orbitele osoase, fapt care însă nu micșora blîndețea acestor ochi mari, frumoși și întunecați, îndreptați calmi și întrebători spre Hans Castorp, și numai spre el. Micul lui defect de altădată, urechile depărtate, se putea recunoaște sub cască, sub ciudata cască pe care nimeni nu i-o cunoștea. Vărul Joachim nu era în civil ; sabia se sprijinea de piciorul așezat peste celălalt, în timp ce ținea mînerul cu mîinile, ba se putea distinge, la centiron, ceva ca un toc de revolver. Și cu toate acestea, nu purta o adevărată uniformă. Nu se vedea nimic de culoare deschisă sau pestriță, avea un guler răsfrînt, buzunare în părți și, undeva, destul de jos, se observa o cruce. Picioarele lui Joachim păreau mari iar pulpele foarte subțiri, fiind înfășurate în moletiere într-un fel mai mult sportiv decît militar. Iar casca ? S-ar fi zis că Joachim își pusese pe cap o gamelă, fixîndu-și-o sub bărbie cu o curelușă. Această cască producea însă un efect antic și marțial, îi venea bine, fiind în același timp stranie : se putea spune că e un lăncier.

Hans Castorp simți răsuflarea micuței Ellen Brand atingându-i mâinile. Auzi lângă el respirația accelerată a Herminei Kleefeld. Și nu se mai auzea nimic altceva decît frecușul acului zgîriind discul care continua să se învîrtească și pe care nimeni nu-l oprea. Nu se întoarse spre nici unul dintre cei de față, nu voi să-i vadă și nici să știe de ei. Aplecat înainte, peste mâini, cu capul pe genunchi, privi fix prin penumbra roșie, la oaspetele așezat în fotoliu. O clipă, stomacul păru că vrea să i se întoarcă pe dos. Gîtul i se contractă și scoase patru sau cinci hohote de plîns profunde și spasmodice. „Iartă-mă !” murmură în sine, apoi îl năpădiră lacrimile, așa că nu mai văzu nimic.

Auzi cum i se șoptește :

— Spuneți-i ceva !

Auzi glasul de bariton al doctorului Krokowski strigîndu-l grav și clar pe nume, și repetînd invitația să vorbească. Însă în loc să răspundă, își trase mâinile de sub obrazii lui Elly și se ridică.

Doctorul Krokowski îi rosti iarăși numele, de data aceasta pe un ton de muștrare severă. Dar, din cîțiva pași, Hans Castorp ajunsese la ușa de la intrare și, cu un gest brusc, învîrți comutatorul, aprinzînd lumina albă.

În aceeași clipă, domnișoara Brand tresări, zgîlțită de un șoc violent. Se zbătea în brațele Herminei Kleefeld. Fotoliul celălalt era gol.

Hans Castorp se îndreptă către doctorul Krokowski care, în picioare, protesta. Voi să vorbească, dar nu putu să rostească nici un cuvînt. Întinse mîna cu gestul celui care cere, făcînd o mișcare bruscă din cap. Iar cînd primi cheia, îl admonestă pe doctor, clătînd amenințător capul de mai multe ori, se răsuci pe călcîie și ieși din cameră.

MAREA IRASCIBILITATE

Pe măsură ce anișorii treceau, în sanatoriul Berghof începu să domnească un spirit nou, iar Hans Castorp nu putu să nu-și dea seama că era opera demonului răufăcător despre care am pomenit mai sus. Cu detașarea și curiozitatea călătorului care n-are altă grijă decît să se instruiască, el studiase acest demon, ba chiar descoperi în sinea sa niște predispoziții îngrijorătoare pentru a participa și mai amplu la cultul monstruos pe care i-l consacrau cei din jurul său. Temperamentul nu-l îmboldea de loc să cadă pradă spiritului care începuse să domnească, după ce, de altfel, dăinuise mereu, ici și colo, în germene sau ca simptome. Cu toate astea, observă cu groază că, imediat ce se controla mai puțin, însăși făptura sa ceda atît în expresia chipului, cît și în cuvinte și ținută și se lăsa năpădită de această molimă căreia nimeni din jur nu i se putea sustrage.

Dar oare ce se petrecea ? Ce anume plutea prin aer ? O înclinație către ceartă. O irascibilitate colectivă. O nerăbdare fără nume ! O pornire generală pentru discuții violente și înveninate, către explozii de furie și chiar spre scandaluri. Zilnic izbucneau altercații îndirjite, țîșneau răcnete nejustificate și lipsite de măsură între persoane sau grupuri întregi de internați, iar caracteristica acestor crize era aceea că oameni care nu aveau nici un amestec, în loc să se simtă dezgustați de comportarea celor furioși sau să încerce să aplaneze certurile, luau, dimpotrivă, parte activă la ele, atrași mai degrabă de o putere contagioasă, lăsîndu-se și ei în voia aceleiași nebunii. Începeau cu toții să pălească și să tremure. Ochii scînteiau de mînie, gurile se strîmbau, desfigurate de patimă. Erau invidiați tocmai aceia care se găseau în plină dezlănțuire, fie pentru dreptul, fie pentru pretextul pe care-l aveau să zbiere. Su-

fletele și trupurile celorlalți erau torturate de dorința sfișietoare de a proceda la fel, iar cine nu avea puterea să se refugieze în singurătate, era iremediabil atras în vârtej. Conflictele din senin și învinuirile reciproce se înmulțeau la „Berghof” în chiar prezența împăciuitoarelor care, și ei, erau contaminați, cu ușurință înfiorătoare, de o grosolanie dispusă să urle, și aceia care ieșeau din sanatoriu cu sufletul aproape liniștit nu puteau prevedea în ce dispoziție se vor întoarce. O persoană liniștită care stătea la masa rușilor bine, o tânără doamnă foarte elegantă și foarte puțin atinsă de boală, originară din gubernia Minsk — de altfel nu i se prescriseseră decât trei luni — coborî într-o zi în sat să facă niște târguiești la magazinul de galanterie francez. Acolo, însă, o apucă o furie atât de violentă împotriva vânzătoarei, încît se întoarce la sanatoriu în prada celei mai mari agitații, avu o hemoragie fulgerătoare, și din clipa aceea boala îi deveni nevindecabilă. A fost chemat soțul, căruia i se anunță că era condamnată să rămînă aici, sus, pentru totdeauna.

Acesta este doar un exemplu din întîmplările cotidiene de la „Berghof”. Și, cu toate că nu ne simțim îndemnați a o face, vom mai relata și altele. Unul dintre cititorii noștri își mai amintesc poate de acel licean, sau fost licean, cu ochelari rotunzi, de la masa doamnei Salomon, de tînărul acela plătînd care avea obiceiul să-și terciuiască mîncărurile în farfurie, prefăcîndu-le într-un fel de pastă și să le înfulece sprijinit cu pieptul de masă, ștergîndu-și cîteodată cu șervetul sticlele groase ale ochelarilor. Se comportase la fel, în tot acest timp, mereu licean sau fost licean, înfulecase la fel și-și ștersese la fel ochii, fără să se fi ivit prilejul ca persoanei lui să i se dea vreo altă atenție decât una cu totul întîmplătoare. Însă, de curînd, într-o bună dimineață, la primul dejun, fu cuprins de o neașteptată criză de furie, care atrase asupra

sa atenția generală, iar întreaga asistență din sufragerie sări în picioare. La început se auzi un zgomot la masa la care stătea ; țipa, foarte palid, adresându-se piticii care stătea în picioare lângă el.

— Minți ! răcnea el, cu o voce stridentă și plângăreață. Ceaiul e rece. Ceaiul pe care mi l-ai adus e gheață, gustă-l și dumneata înainte de a minți, ca să-mi spui dacă nu-s niște zoaie căldicele și dacă un om cumsecade poate să bea așa ceva ! Cum de îndrăznești să-mi servești ceai rece, cum de ți-a trecut prin cap gândul să-mi aduci o asemenea băutură infectă și să-ți închipui măcar o clipă că aș fi în stare s-o beau ? ! N-o beau ! N-o vreau ! urla el bătând cu amândoi pumnii în masă, încît toată vesela începu să zornăiască și să țopăie. Vreau ceai fierbinte, ceai clocotit, este dreptul meu în fața lui Dumnezeu și a oamenilor ! Nu vreau zoaiele astea, vreau ceai fierbinte, să mor aici pe loc dacă voi sorbi o singură înghițitură... Sîrpirură afurisită ! urlă deodată cu voce pițigăiată, rupînd, oarecum, cu un gest ultimele frîie care-l mai reținuseră încă, și se lăsa tîrît cu bucurie în dezmățul culminant al unei nebunii furioase.

O amenință pe Emerentia cu pumnii și literalmente se rînji la ea spumegînd. Apoi continuă să ciocănească în masă, să bată din picioare și să răcnească : „Vreau !“ și „Nu vreau !“ — în vreme ce sala oferea spectacolul obișnuit. O simpatie teribilă se revărsă asupra liceanului frenetic. Mai multe persoane săriră de pe scaune, strîngînd pumnii, scrișnind din dinți, și-l priviră cu ochii înflăcărați. Alții încremeniră, palizi, cu ochii plecați, tremurînd. Mai rămaseră încă multă vreme în această stare, chiar și după ce i se adusese alt ceai liceanului care, epuizat, nici nu se mai gîndi să-l bea.

Oare ce însemnau toate acestea ?

În societatea „Berghof“-ului se ivi un om, un fost negustor, în vîrstă de treizeci de ani, care fabrica cam de multă vreme și rătăcise ani întregi din sanatoriu în sanatoriu. Omul era un dușman al evreilor, un antisemit din principiu și făcea din această atitudine un sport, cu o încăpăținare voioasă. Comportarea opoziționistă, pe care și-o însușise din întâmplare, era mîndria și scopul vieții lui. Fusesse negustor, dar nu mai era, adică nu mai era nimic în lume, însă rămăsese dușmanul evreilor. Era foarte serios bolnav, avea o tuse teribil de cavernoasă, și, între două accese, aveai impresia că plămînul îi strănută cu un sunet ascuțit, scurt, neobișnuit, neliniștitor. Singurul fapt care conta pentru el era acela de-a nu fi evreu. Se numea Wiedemann, adică avea un nume creștin, destul de curat. Era abonat și la o revistă intitulată *Făclia ariană*, și spunea lucruri cam ca acestea :

— Ajung la sanatoriul lui X din A... Și pe cînd tocmai voiam să mă instalez în sala de cură — peste cine dau cu ochii la stînga mea lăfăindu-se pe un șezlong ? Peste domnul Hirsch ! Cine stătea tolănit la dreapta mea ? Domnul Wolff ! Firește că am plecat imediat ș.a.m.d.

„În adevăr, numai asta îți mai lipsește !“ gîndi Hans Castorp cu o profundă antipatie.

Wiedemann avea o privire mioapă și bănuitoare. Se putea spune, în adevăr, fără ca aceasta să fie o figură de stil, că avea pe nas un neg la care se uita chiorș, cu răutate, și dincolo de care nu mai vedea nimic. Falsa idee care i se suise în călărea se prefăcuse într-o neîncredere ce îl zgîndărea mereu într-o necurmată manie a persecuției, îndemnîndu-l să caute orice impuritate ascunsă sau mascată, aflată prin preajma lui, și s-o facă de rușine. Tachina, suspecta și umplea cu bale totul, neconținut. Pe scurt, își petrecea zilele pironind la stîlpul infamiei orice faptură lipsită

de unicul avantaj cu care el însuși putea să se mîndrească.

Starea de spirit de la „Berghof“ pe care am descris-o înrăi peste măsură boala acestui om ; și cum nu se putea să nu întîlnească chiar și aici, sus, ființe năpăstuite în viață de stigmatul de care el, Wiedemann, scăpase, această stare generală dădu naștere unei scene lamentabile la care Hans Castorp trebui să asiste, iar nouă ne va sluji ca o altă pildă pentru ceea ce avem datoria să descriem.

Căci mai exista acolo și un alt om în privința căruia nu puteai găsi nimic ce trebuia demascat, cazul acestuia fiind limpede. Se numea Sonnenschein și cum era cu neputință să ai un nume mai mîrșav, persoana lui Sonnenschein deveni chiar din prima zi negul cocoțat pe nasul lui Wiedemann, la care acesta privea chiorîș cu o miopie răutăcioasă și spre care întindea mîna mai mult ca să-l zgîndăre decît să-l îndepărteze, dar și cu scopul de a-l enerva și mai tare.

Sonnenschein, negustor ca și celălalt, era și el foarte serios bolnav și de o susceptibilitate maladivă. În fond, un om amabil, de loc prost, și chiar vesel din fire ; dar și el îl ura pe Wiedemann pînă la a se îmbolnăvi, din pricina tachinărilor și aluziilor lui, iar într-o după-amiază toată lumea dădu buzna în hol, deoarece Wiedemann și Sonnenschein se păruiau cu o violență bestială și nestăpînită.

Era un spectacol jalnic și dezgustător. Se băteau ca niște copii, însă cu o disperare de oameni maturi care tocmai din cauza exasperării nu mai știau ce fac. Se zgîriau pe obraji, se înșfăcau de nas și de gît, lovindu-se unul pe altul, se strîngeau, se rostogoleau, pradă unei furii oarbe, se scuipau, se pocneau cu picioarele, loveau, trăgeau, bușeau și spumegau. Cu destulă caznă funcționarii de la administrație, veniți în goană, reușiră să-i despartă pe cei doi adversari îndîrjiți și în-

cleștați în luptă. Wiedemann, spumegînd și sîngerînd, cu figura îndobitocită de mînie, înfățișa pe deasupra și fenomenul curios al părului făcut măciucă. Hans Castorp nu mai văzuse niciodată un asemenea lucru și nici nu-l crezuse posibil. Părul domnului Wiedemann se ridicase drept și țeapăn pe scăfirle, și în această stare omul o luă la goană, în vreme ce domnul Sonnenschein, căruia un ochi îi dispăruse sub o vînătaie și care avea o spărtură sîngerîndă sub părul negru și buclat ce-i împodobeia capul, fu condus la birou, unde se prăbuși și plînsese, ascunzîndu-și fața în mîini.

Așa se întîmplase cu Wiedemann și Sonnenschein. Toți cei care fuseseră martori la această penibilă scenă mai tremurară încă multe ore în șir. Prin urmare, este o adevărată binefacere că în fața unei asemenea nemernicii putem povesti o veritabilă afacere de onoare care avu loc tot atunci și merită, este drept, s-o numim astfel pînă la ridicol, datorită solemnității formaliste cu care a fost tratată. Hans Castorp n-a luat parte activă la diferitele faze ale acestei afaceri, dar s-a informat, pe parcursul ei încurcat și dramatic, prin mijlocirea documentelor, declarațiilor și protocoalelor distribuite în copie, nu numai în sanatoriul „Berghof” și în împrejurimi, adică în sat, dar și în tot cantonul și în întreaga țară, ba încă și în străinătate, pînă în America, fiind aduse chiar și la cunoștința unor persoane absolut străine, care nu puteau să aibă pentru asemenea chestiune nici cea mai mică umbră de interes.

Era o afacere poloneză, o chestiune de onoare, care izbucnise în sînul grupului polonez, înjghebat de cîrînd la „Berghof”, a unei foarte mici colonii care ocupa masa rușilor bine — (Hans Castorp, s-o spunem în treacăt, nu mai stătea la această masă, întrucît, pe măsură ce trecea timpul, se mutase, rînd pe rînd, la

masa Herminei Kleefeld, apoi la a doamnei Salomon și, în sfârșit, la aceea a domnișoarei Levi). Această societate avea un lustru atât de elegant și atât de modern, încât era de ajuns să încrunți sprâncenele pentru a te putea aștepta la orice — de altfel, exista printre ei o pereche, o domnișoară care întreținea strânse legături de prietenie cu unul dintre domni, cât și alți gentilomi unul și unul. Se numeau : von Zutawski, Cieszynski, von Rosinski, Michael Lodygowski, Leo von Asarapetian, și mai erau și alte nume. În restaurantul de la „Berghof“, la șampanie, un oarecare Japoll, de față cu alți doi gentilomi, făcuse, așadar, în legătură cu soția domnului von Zutawski, cât și despre prietena domnului Lodygowski, numită domnișoara Krylow, niște afirmații pe care nu le putem repeta aici. Urmare unele demersuri, acte și formalități relatate de textele ce fuseseră distribuite și expediate pînă în depărtări. Hans Castorp citi :

„Declarație tradusă din originalul polonez. — În ziua de 27 martie 19... domnul Stanislaw von Zutawski s-a adresat domnilor dr. Antoni Cieszynski și Stefan von Rosinski, cu rugămintea să se deplaseze în numele său la domnul Kasimir Japoll și să-i ceară socoteală potrivit codului de onoare pentru «gravele jigniri și defăimări» de care domnul Kasimir Japoll s-a făcut vinovat față de soția domnului von Zutawski, doamna Jadwiga von Zutawska, în timpul unei discuții cu domnii Janusz Teofil Lenart și Leo von Asarapetian.

Atunci cînd domnul von Zutawski a aflat, în mod indirect, de susmenționata convorbire, care a avut loc la sfîrșitul lui noiembrie, a luat imediat toate măsurile pentru a căpăta o certitudine deplină asupra stării de fapt și asupra naturii ofensei a căruia țintă a fost. Ieri, 27 martie 19... cuvintele insultătoare și insinuările au fost confirmate prin gura domnului Leo von Asarapetian, martor direct al conversației în cursul

căreia jignirile și defăimările au fost proferate ; din acel moment domnul Stanisław von Zutański a socotit nimerit să se adreseze subsemnaților pentru a le da împuternicire să întocmească neîntârziat procedura conformă legilor onoarei, împotriva domnului Kasimir Japoll.

Subsemnații declară următoarele :

1. În baza unui proces-verbal întocmit de una dintre părți în ziua de 9 aprilie 19... care proces-verbal a fost făcut la Lemberg de domnii Zdzistaw Zygułsk și Tadeusz Kadyj, în cazul domnului Ladisław Goduleczny împotriva domnului Kasimir Japoll, și, în plus, în baza declarației juriului de onoare din 18 iunie 19... redactată la Lemberg în legătură cu numita afacere, care documente dovedesc din plin și constată că în urma încălcărilor repetate ale exigențelor onoarei, domnul Kasimir Japoll nu mai poate fi considerat drept un gentleman.

2. Subsemnații, din faptele descrise mai sus, trag concluziile care se impun, și constată că domnul Kasimir Japoll nu va mai putea niciodată și sub nici o formă să dea vreo satisfacție pentru actele lui.

3. Subsemnații socotesc, în ceea ce-i privește, că este inadmisibil să întocmească o procedură de onoare împotriva unui om care a călcat onoarea, și nici să intervină într-o asemenea procedură.

Avînd în vedere această stare de fapt, subsemnații atrag atenția domnului Stanisław von Zutański că este zadarnic să întocmească împotriva domnului Kasimir Japoll vreo procedură de onoare, și îl sfătuiesc să-l cheme în judecată pe acesta din urmă, pentru a interzice ca o persoană care nu mai este în măsură să dea nici o satisfacție, așa cum este cazul domnului Kasimir Japoll, să-i mai cauzeze alte prejudicii. — (Datat și semnat :) Dr. Antoni Cieszyński, Stefan von Rolski."

Hans Castorp citi apoi :

„Protocol

al martorilor incidentului dintre domnii Stanislaw von Zutawski și Michael Lodygowski, pe de o parte și al domnilor Kasimir Japoll și Janusz Teofil Le-nart pe de altă parte, care a avut loc la Cazinoul din D., în ziua de 2 aprilie 19... între orele 7^{1/2} și 7^{3/4} seara.

Avînd în vedere că domnul Stanislaw von Zutawski, în baza declarației reprezentanților săi, domnii dr. Antoni Cieszynski și Stefan von Rosinski, în chestiunea de onoare cu domnul Kasimir Japoll, din 28 martie 19... a ajuns la convingerea, după o matură chibzuință, că acționarea în judecată a domnului Kasimir Japoll, care i-a fost recomandată, n-ar putea constitui o ade-vărată satisfacție pentru «gravele jigniri și defăimări» aduse soției sale Jadwiga ;

1. Avînd în vedere că erau îndreptățiți să se teamă că domnul Kasimir Japoll nu se va prezenta la termen în fața instanței și că urmările ulterioare împotriva lui, în calitate sa de supus austriac, puteau să devină nu numai dificile, ci, în fapt, chiar imposibile ;

2. Avînd în vedere, printre altele, că o condamnare judecătorească a domnului Kasimir Japoll n-ar putea șterge ofensa prin care domnul Kasimir Japoll a încercat să dezonoreze în mod calomnios numele și casa domnului Stanislaw von Zutawski și al soției sale Jadwiga ;

Domnul Stanislaw von Zutawski a ales calea cea mai directă și, conform convingerii sale și avînd în vedere împrejurările, cea mai potrivită, după ce a aflat indirect că domnul Kasimir Japoll intenționează să părăsească a doua zi localitatea,

iar în ziua de 2 aprilie 19... între orele 7^{1/2} și 7^{3/4} seara, în prezența soției sale Jadwiga și a domnilor

Michael Lodygowski și Ignaz von Mellin, i-a tras câteva perechi de palme, domnului Kasimir Japoll care, în tovărășia domnului Janusz Teofil Lenart și a două femei necunoscute, consuma niște băuturi alcoolice la susnumitul bar american de la Cazinou.

Imediat după aceea, domnul Michael Lodygowski l-a palmuit pe domnul Kasimir Japoll, spunându-i că palmele i se cuveneau din cauza gravelor jigniri aduse domnișoarei Krylow și lui însuși.

Imediat după aceea, domnul Michael Lodygowski l-a palmuit și pe domnul Janusz Teofil Lenart pentru neajunsul pricinuit domnului și doamnei von Zutawski, după care,

fără să piardă nici o clipă, domnul Stanislaw von Zutawski i-a tras și el mai multe perechi de palme domnului Janusz Teofil Lenart, pentru a fi terfelit onoarea soției precum și pe a domnișoarei Krylow.

În decursul acestor incidente, domnii Kasimir Japoll și Janusz Teofil Lenart au avut o atitudine complet pasivă. (Datat și semnat :)

Michael Lodygowski, ing. von Mellin."

Starea de spirit comună nu-i îngădui lui Hans Castorp să rîdă de acest tip rapid de palmuii oficiale, așa cum ar fi făcut-o fără îndoială în alte vremuri. Tremura citind, iar corectitudinea inatacabilă a unora și dezonoarea scîrnavă și fără vlagă a celorlalți, așa cum apăreau, din acele documente, în ochii cititorului, îl emoționară adînc, prin contrastul lor destul de puțin viu, dar impresionant. Însă asta se petrecea cu toți. Pretutindeni chestiunea de onoare a polonezilor era studiată cu pasiune și comentată cu scrișnete de dinți. O replică a domnului Kasimir Japoll, sub forma unui memoriu, răcori puțin spiritele, întrucît Japoll aducea acuzația că von Zutawski era foarte bine informat că el, Japoll, fusese descalificat odinioară de

un oarecare șaandache pretențios, și că toate demersurile pe care le întreprinsese von Zutaawski nu fuseseră decît o mascaradă, deoarece știuse mai dinainte că n-o să fie nevoie să se dueleze. Pe de altă parte, von Zutaawski nu renunțase să-l urmărească decît pentru bunul motiv că toată lumea și el însuși știa perfect de bine că soția sa, Jadwiga, îl gratificase cu o întreagă colecție de coarne, ceea ce Japoll spera să stabilească chiar cu ușurință în fața instanței de judecată unde și depozitia domnișoarei Krylow nu va fi mai puțin edificatoare. În plus, nu se stabilise decît numai în ceea ce-l privea pe el, pe Japoll, că nu era în stare să acorde o reparație, nu însă și în cazul celui alt partener al discuției incriminate, adică Lenart, iar von Zutaawski s-a legat de el deoarece știa că nu poate să aibă nici un fel de neplăcere. Cît despre rolul pe care l-a jucat domnul Asarapetian în toată această afacere, ar fi mai bine să nu mai vorbim. Însă în ceea ce privește întîmplarea petrecută la barul Cazinoului, se impune să se țină seamă că el, Japoll, are o constituție mai degrabă slăbuță, cu toate că dispune de o replică destul de vioaie și uneori chiar spirituală. Deci, von Zutaawski, însoțit de prietenii lui, dar și de Zutaawska, o femeie extraordinar de voinică, se bucurase de o superioritate cu atît mai mare, cu cît cele două micuțe doamne aflate în tovărășia lor, a lui Japoll și a lui Lenart, erau niște creaturi fără îndoială vesele, dar tot fricoase ca niște găini. Și atunci, pentru a evita o încăierare înfiorătoare și un scandal public, el îl îndemnase pe Lenart, care voise să se apere, să stea liniștit și să îndure aceste contacte mondene trecătoare cu domnii von Zutaawski și Lodygowski, cu atît mai mult cu cît nu fuseseră dureroase, iar vecinii lor din local le-au luat drept niște tchinării prietenești.

Astfel se apără Japoll care, firește, n-avea mare lucru de salvat. Rectificările lui nu reușiră să zdrun-

cine decît în mod superficial frumosul contrast dintre onoare și lașitate, așa cum rezulta din constatările partidei adverse, și asta cu atît mai mult cu cît Japoll nu se pricepuse să distribuie decît doar cîteva copii ale replicii sale bătute la mașină. Dimpotrivă, protocoalele pe care le-am citat ajunseseră sub ochii tuturor și, cum am spus, le-au primit chiar și persoane complet străine de această chestiune. Ajunseseră pînă și la Naphta și Settembrini, de pildă, iar Hans Castorp văzu documentele în mîinile prietenilor săi și, spre uimirea lui, constată că și ei le studiau cu o expresie concentrată și ciudat de preocupată. Nădăjduse că cel puțin domnul Settembrini va arunca în legătură cu ele cîteva glume vesele, însă ca urmare a stării de spirit generale, nici chiar el însuși nu mai găsi puterea necesară. Căci de epidemia care bîntuia se molipsise pînă și spiritul limpede al francmasonului, și se molipsise cu o asemenea putere încît îi răpea orice poftă de glumă și îl făcea accesibil în mod serios tuturor ațîțarilor și sfichiuirilor pe care i le provoca această chestiune de onoare și de palme; și, în plus, starea sănătății lui, care se înrăutățea încet dar sigur, cu mici redresări trecătoare și amăgitoare, îl întuneau pe el, omul vieții, astfel încît ajunsese să-și blesteme starea în care se afla, îi era rușine de sine și se disprețuia cu disperare, fiind silit, chiar în acea vreme, să stea, din cînd în cînd în pat.

Naphta, vecinul și adversarul lui Settembrini, n-o ducea de loc mai bine. Boala, care fusese cauza fizică — sau, trebuie s-o spunem: pretextul întreruperii carierii lui în Ordin — progrese în organism și nici altitudinea, nici puritatea aerului în care trăia nu-i puteau stăvili agravarea. Și el stătea, adesea, în pat; răgușeala devenea mai puternică atunci cînd vorbea și, pe măsură ce i se urca febra, se arăta mai tăios și mai mușcător. Rezistențele ideologice împotriva bolii

și a morții, a căror nimicire prin aceste viclene forțe ale naturii apăreau atît de dureroase pentru sufletul domnului Settembrini, erau desigur străine micului Naphta și de aceea își înregistra înrăutățirea stării fizice nu cu tristețe, ci cu o veselie sarcastică, o combativitate fără seamăn și o nevoie de critică, de negare și de perturbare spirituală, fapt ce adîncea și mai mult melancolia celui alt, ațîțînd în fiecare zi certurile lor intelectuale. Firește, Hans Castorp nu putea vorbi decît despre cele la care asista. Însă era aproape sigur că nu-i scăpa nici una și avea sentimentul că numai prezența lui, adică a însuși obiectului către care țintea zelul lor pedagogic, era necesară pentru a dezlănțui controversele cele mai importante. Și, dacă nu-l cruța pe domnul Settembrini de amărăciunea pe care italianul o simțea cînd îl auzea declarînd că răutățile lui Naphta sînt interesante, trebuia totuși să admită că aceste răutăți sfîrșeau prin a întrece orice măsură, și, adesea, chiar limitele unei minți sănătoase.

Era un bolnav care nu avea puterea sau bunăvoința să se înalțe deasupra bolii și vedea întreaga lume sub semnul răului. Spre marea furie a domnului Settembrini, care și-ar fi sfătuit bucuros elevul să iasă din cameră sau ar fi preferat să-i astupe urechile, Naphta declara că materia este prin însăși constituția ei prea grosolană pentru ca spiritul să se poată incarna în ea. Era o nebunie să pretinzi așa ceva. Căci ce rezulta de aici ? O aiureală ! Rezultatul practic al Revoluției franceze, atît de lăudată, nu este decît apariția statului burghez — splendidă ispravă, n-am ce zice ! ba, în plus, unii încercau s-o mai și amelioreze în esența ei, ca astfel să se generalizeze mîrșăvia. Desigur, fericirea ar fi Republica Universală, nu-i așa ? Progresul ? Ah, progresul seamănă cu acel faimos bolnav care și schimbă necontenit poziția, deoarece nădăjduiește să găsească în felul acesta o alinare. Dorința nemărturi-

sită, însă de fapt răspîndită pretutindeni, de a vedea izbucnind un război, era expresia acestei stări. Va veni și războiul, și e bine că va veni, deși va aduce cu totul altceva decît ceea ce prevăd autorii lui. Naphta disprețuia clasa burgheză preocupată numai de securitatea ei. Găsise prilejul să-și exprime punctul de vedere asupra acestei chestiuni într-o zi de toamnă pe cînd se plimbau pe șosea și cînd, începînd să plouă, toată lumea, ca la comandă, deschisese umbrelele. În ochii lui, faptul acesta reprezenta un simbol al lășității și al moliciunii triviale, care era produsul civilizației. Un accident și un „Menetekel“, ca naufragiul transatlanticului „Titanic“, avură un efect atavic, îl readuseră pe om acolo de unde pornise, însă, în același timp, reprezentară și o adevărată mîngiere. Atunci burghezii începură să țipe cît îi ținea gura, cerînd mai multă siguranță în mijloacele de transport. Și printr-un consens unanim se arătară foarte indignați imediat ce securitatea le păru amenințată ; faptul este jalnic, mai cu seamă că această slăbiciune omenească se potrivea de minune cu sălbăticia bestială și infamia cîmpului de bătaie economic pe care-l constituie statul burghez. Toți, de pretutindeni, strigau : „Război ! război !“ iar Naphta îi aproba, întrucît această nerăbdare generală de a provoca războiul i se părea aproape onorabilă.

Dar imediat ce domnul Settembrini introducea în dispută cuvîntul „justiție“ și propunea acest principiu nobil ca pe un mijloc preventiv împotriva catastrofelor interne și externe, Naphta, care pretinsese cu puțin înainte că spiritul este prea pur ca să poată izbuti vreodată să i se dea o formă pămînteană, nu putea rezista îndemnului de a pune la îndoială chiar și acest spirit și se silea să-l defăimeze. Se vorbea despre justiție ? Dar era oare această idee atît de demnă de admirație ? Era cumva un principiu divin ? Un principiu

superior ? Divinitatea și natura se vedeau deopotrivă de nedrepte, aveau favoriții lor, procedau prin selecție, acordând unora avantaje primejdioase și pregătind altora un destin facil și banal. Cum rămânea cu omul dotat cu voință ? Pentru Naphta, justiția era pe de o parte o slăbiciune care paraliza voința, adică era însăși îndoiala, iar pe de altă parte o trîmbiță care-l împingea pe om spre fapte necugetate. Dar, întrucît omul — pentru a rămîne în domeniul moral — trebuia să corijeze mereu „justiția“ în sensul acesta, dar prin „justiția“ în sensul celălalt, ce mai rămânea atunci din caracterul radical al acestui principiu ? De altminteri nu puteai fi „just“ decît : *sau* împotriva unui punct de vedere *sau* împotriva altuia. Restul nu este decît liberalism, și iată că nu mai există nimeni care să cadă într-o asemenea capcană. Justiția nu e, bineînțeles, decît un cuvînt găunos al retoricii burgheze, iar mai înainte de-a trece la acțiune trebuie, în primul rînd, să știi despre care justiție este vorba: despre aceea care vrea să dea fiecăruia ce-i aparține, sau despre aceea care vrea să dea același lucru tuturor.

Am ales la întîmplare un exemplu din aceste discuții fără sfîrșit, pentru a încerca să arătăm cum căuta Naphta să perturbe însăși rațiunea. Dar era încă și mai rău atunci cînd se întîmpla să se vorbească despre știință, în care nu credea. Nu credea în știință, spunea Naphta, deoarece omul este absolut liber să creadă sau să nu creadă. Credința în știință este o credință ca toate celelalte, însă mai stupidă și mai răufăcătoare decît oricare alta, și însuși cuvîntul „știință“ este expresia realismului celui mai stupid căruia nu-i este rușine să accepte sau să facă să circule, ca niște bani mărunți, reflexele infinit de dubioase ale obiectelor în intelectul omenesc, și să ajungă la dogmatismul cel mai dezolant și cel mai lipsit de spirit care a fost inoculat vreodată speciei omenești. Ideea unei lumi

materiale, existînd în sine, nu era oare cea mai ridicolă dintre toate contradicțiile ? Dar știința modernă a naturii, ca dogmă, se baza numai pe ipoteza metafizică potrivit căreia formele cunoașterii ce ne sînt proprii — adică spațiul, timpul și cauzalitatea, forme în care se desfășoară lumea fenomenală — reprezintă niște condiții reale existînd independent de cunoașterea noastră. Această afirmație monistă este cea mai îndrăzneată impertinență săvîrșită vreodată de cineva pe seama spiritului. Spațiul, timpul și cauzalitatea se numesc în limbaj monist : evoluție — și aceasta este dogma centrală a pseudoreligiei liberilor cugetători și ateilor, cu ajutorul căreia se credea că va fi detronată prima carte a lui Moise, pentru a se opune o știință luminată unei fabule copilărești, ca și cum Haeckel ar fi asistat la nașterea pămîntului. Șarlatanie ! Se poate oare afirma că teoria eterului cosmic este exactă ? Se poate pretinde că este confirmat atomul, această drăgălașă glumă matematică a „celelalte mici unități indivizibile” ? Doctrina infinității spațiului și a timpului se poate oare bizui pe experiență ? În adevăr, de îndată ce dai dovadă de puțină logică, aceste dogme ale infinității și realității spațiului și timpului te duc la niște concluzii și rezultate foarte îmbucurătoare și anume : la neant. Adică ne-am vedea siliți să recunoaștem că realismul este adevăratul nihilism filozofic. De ce ? Pentru simplul motiv că raportul dintre o măsură oarecare și infinit este egal cu zero. Nu există nici o măsură în infinit, în eternitate, nu există durată și nici schimbare. În infinitul spațial, de vreme ce orice distanță este în mod matematic egală cu zero, n-am fi în stare nici măcar să concepem două puncte situate unul lîngă altul, cu atît mai puțin un corp, și cu atît mai puțin mișcare. Naphta constata toate acestea pentru a răspunde nerușinării cu care știința materialistă își prezenta mofturile astronomice, flecă-

reală lipsită de conținut asupra „Universului“, ca o cunoaștere absolută. Nenorocită omenire — care, datorită unei prezumțioase confuzii de cifre fără nici o valoare, a primit să i se inoculeze sentimentul nimicniciei și s-a lăsat despuiață de sensul patetic al propriei sale importanțe ! Căci nu se admite ca rațiunea și cunoașterea omenească să se mărginească numai la domeniul terestru și în această sferă să trateze drept reale doar relațiile dintre obiect și subiect. Dar atunci când pătrunde mai adânc și se vîră în tainele eterne, când se trece de la pretinsa cosmologie la cosmogonia propriu-zisă, gluma merge prea departe și înfumurarea devine monstruoasă. Ce stupiditate blasfematoare, în fond, să vrei să măsoari „distanța“ de la pămînt pînă la o stea oarecare în trilioane de kilometri sau în ani lumină, și să-ți închipui că printr-o asemenea fanfaronadă de cifre poți oferi spiritului omenească o priveliște asupra naturii infinitului și a eternității, atunci când nici infinitul nu are absolut nimic comun cu distanța, nici eternitatea cu durata și desfășurările timpului, atunci când, departe de a fi niște concepții izvorîte din științele naturii, ele înseamnă dimpotrivă desființarea a ceea ce numim natură. Într-adevăr, el, Naphta, prefera de o mie de ori naivitatea unui copil care crede că stelele sînt în pînza cerului niște găuri pe unde se întrezărește lumina eternă, în locul tuturor flecărelilor găunoase, nesăbuite și prezumțioase pe care le săvîrșește știința monistă vorbind despre „Univers“.

Atunci Settembrini îl întrebă dacă, în ceea ce-l privea, explica în felul acesta existența stelelor. La care Naphta răspunse că rezerva scepticismului său întreaga umilință și întreaga libertate. Din această afirmație puteai iarăși să deduci ce idee își făcea el despre „libertate“ și unde ar duce o asemenea concepție. Iar domnul Settembrini avea, vai ! toate motivele să se

teamă ca Hans Castorp să nu găsească asemenea năzbîtii demne de-a fi luate în seamă !

Naphta pîndea cu răutate toate prilejurile care i se ofereau, pentru a dezvălui slăbiciunile progresului biruitor asupra naturii, și pentru a demonstra în activitatea reprezentanților și deschizătorilor săi de drumuri recăderile omenești în irațional. Aviatorii, spunea el, erau cel mai adesea niște indivizi destul de dubioși și nesuferiți, dar mai ales foarte superstițioși. Își luau la bord mascote, un corb, scui-pau de trei ori într-o parte și-n cealaltă, sau foloseau mănușile predecesorilor norocoși. Cum se împăca o lipsă de judecată atît de primitivă cu concepțiile filozofice pe care se baza profesia lor ? Această contradicție îl înveselea pe Naphta, îi dădea satisfacții ; și de aceea insista asupra ei cu predilecție... Dar iată că noi culegem exemple din ineputabilul fond de umor agresiv al lui Naphta, cînd n-am avea decît să ne oprim la fapte mai reale.

Într-o după-amiază de februarie, respectivii domni căzură de acord să-și ia zborul din monotonia vieții lor cotidiene, pentru a face o plimbare cu sania pînă la Monstein, care se găsea la o oră și jumătate depărtare. Erau cinci cu toții, adică Naphta și Settembrini, Hans Castorp, Ferge și Wehsal. Așadar, plecară în două sănii cu cîte doi cai, Hans Castorp cu umanistul, Naphta cu Ferge și Wehsal (acesta din urmă pe capră, alături de birjar), la ora trei, bine înfodoliți, de la domiciliul celor externi, și întovărășiți de clinchetele zurgălăilor care răsunau atît de plăcut în tăcutul peisaj al zăpezii, urmînd drumul ce ducea spre sud, de-a lungul versantului din dreapta, trecînd pe la poalele munților Frauenkirch și Glaris. Ninsoarea bătea din ce în ce mai puternic în față, astfel că, foarte curînd, deasupra crestelor Rätikonului nu mai rămăsese decît o fișie de azur spălăcit. Se lăsase ger, iar muntele era învăluit în ceață. Drumul pe care-l

urmau, o cornişă îngustă, între peretele de stîncă şi prăpastie, urca pieptiş în pădurea de brazi. Înaintau la pas. Cei care coborau cu săniuţele le ieşeau adesea în întîmpinare, iar cînd se apropiau se vedeau siliţi să coboare. De după cotituri se auzea semnalul subţirel al zurgălăilor altor sănii cu cîte doi cai, care se apropiau încet, căci trebuia să fii foarte prudent pînă treceau mai departe. Apoi, pe partea stîncoasă a drumului către Zugen li se deschise o splendidă perspectivă, aproape de ţinta excursiei. În faţa micului han din Monstein, care-şi zicea „Cazinou“, călătorii ieşiră de sub pleduri şi, lăsînd săniile în urmă, făcură cîtiva paşi pe jos pentru a admira priveliştea ce se întindea spre sud-est, asupra Stulsergratului. Peretele imens, de trei mii de metri înălţime, era învăluit de ceaţă. Ici şi colo ţişnea cîte un pisc înfăşurat complet de neguri, înalt cît cerul, supraterestru, făcîndu-te să te gîndeşti la o sihăstrie walhalică de o îndepărtată şi hieratică inaccesibilitate. Hans Castorp admiră îndelung acest spectacol, îndemnîndu-i şi pe ceilalţi să facă la fel. De altfel, el fu acela care, copleşit de un sentiment de umilinţă, rosti cuvîntul „inaccessibil“, oferind astfel domnului Settembrini prilejul să menţioneze că, se-nţelege, se şi reuşise ascensiunea acestui pisc. De altminteri, inaccesibilul, ca să spunem aşa, nici nu mai exista : pe toată suprafaţa pămîntului nu se mai afla nici un loc pe care omul să nu fi pus piciorul. Asta este o mică exagerare şi o lăudăroşenie, replică Naphta, menţionînd Everestul care opusese, pînă atunci, o împotrivire de gheaţă temerităţii oamenilor, şi care părea că intenţionează să rămînă încă multă vreme în această rezervă. Umanistul se supără. Apoi domnii se întoarseră la „Cazinou“, în faţa căruia se mai aflau vreo cîteva sănii străine, cu caii deshămaţi, aşezate alături de cele cu care veniseră ei.

Hanul acorda și găzduire. La primul etaj se aflau cîteva camere de hotel numerotate. Tot acolo se găsea și sufrageria, cu înfățișare rustică, dar bine încălzită. Excursioniștii comandară hangiului prevenitor o gustare : cafea, miere, pîine albă și plăcintă de pere, o specialitate a locului. Birjarilor le trimiseră vin roșu. Cîțiva excursioniști elvețieni și olandezi ocupară celelalte mese.

Am fi bucuroși să putem spune că la masa celor cinci prieteni ai noștri căldura cafelei fierbinți și excelente dăduse naștere unei discuții de nivel mai înalt. Însă ar însemna să nu respectăm adevărul, căci, în realitate, discuția se reducea de fapt la monologul lui Naphta care, după cîteva cuvinte abia rostite de ceilalți, începu să vorbească doar el singur — un monolog condus într-un mod pe cît de curios pe atît de necuviincios din punctul de vedere al conveniențelor, deoarece ex-iezuitul se adresa numai lui Hans Castorp, instruindu-l prietenește și întorcînd spatele domnului Settembrini, care stătea în partea cealaltă, și neglijîndu-i deopotrivă pe ceilalți doi vecini.

Ar fi greu de redat subiectul improvizației sale, pe care Hans Castorp o asculta clătînînd din cap și aprobînd numai pe jumătate. Fără îndoială că Naphta nu se îndrepta numai spre un singur obiect, ci se mișca oarecum capricios în domeniul spiritului, atîngînd o mulțime de probleme și încercînd pe scurt să stabilească, într-un mod descurajator, ambiguitatea fenomenelor spirituale ale vieții, natura înșelătoare și zădărnicia luptei pentru marile principii, pe care el le deducea arătînd în ce veșminte scînteietoare se înfățișa absolutul pe pămînt.

Ai fi putut, cel mult, să-i reduci expunerea la problema libertății, pe care o trata ca și cum ar fi avut intenția s-o încurce și mai mult. Vorbi printre altele despre romantism și despre dublul sens fascinant al

acestei mișcări europene de la începutul secolului al XIX-lea, în fața căreia conceptele reacțiunii și ale revoluției s-au destrămat în măsura în care nu s-au contopit într-un nou concept mai înalt. Căci era, bineînțeles, ridicol să vrei să legi, în mod exclusiv, conceptul revoluționar de acela al progresului și de civilizația biruitoare. Mai înainte de orice, romantismul european a fost o mișcare de eliberare: anti-elasicistă, anti academică, îndreptată împotriva vechiului gust francez, împotriva vechii școli a rațiunii, de ai cărei apărători romanticii și-au bătut joc, calificându-i drept peruci pudrate.

Și Naphta se legă de războaiele de eliberare, de entuziasmele lui Fichte, de acea mișcare de revoltă ametoitoare și lirică împotriva unei tiranii insuportabile, care, din nefericire, he! he! se numea libertate, adică întrupa ideile revoluției. Era foarte caraghios: cîntînd cît îi ținea gura, romanticii se dezlanțuiră cu scopul de a doborî tirania revoluționară în folosul reacționarei asupriri exercitate de principi, și la atît s-a rezumat tot ce s-a făcut pentru libertate.

Tînărul care asculta era îndemnat de Naphta să-și dea seama de diferența, sau mai precis de contrastul dintre libertatea exterioară și cea interioară — și, în același timp, să examineze delicata chestiune de a ști care servitute era cel mai mult și care cel mai puțin compatibilă cu onoarea unei națiuni, he! he!

În realitate, libertatea era un concept mai mult romantic decît progresist, căci avea comun cu romantismul tocmai inextricabila împletitură a necesităților omenesti de expansiune și de accentuare pătimaș limitativă a Eului. Tendința individualistă de dezrobire a pregătît cultul istoric și romantic al naționalismului, care era de esență războinică și califica liberalismul umanitar drept obscurantism — cu toate

că și el preconiza individualismul, însă pentru motive cu totul diferite. Individualismul era romantic și descindea tocmai din evul mediu, cu concepția sa asupra importanței nemărginite și cosmice a individului, de unde se putea deduce atît doctrina nemuririi, cît și doctrina geocentristă și astrologia. Pe de altă parte, individualismul era problema umanismului liberator, care înclina spre anarhie și voia să împiedice, oricum, ca scumpa individualitate să fie jertfită în folosul colectivității. Și acesta era individualism, individualism fiind și unul și celălalt, căci același cuvînt exprima mai multe lucruri deodată.

Nu era mai puțin adevărat, însă, că exaltarea libertății dăduse naștere celor mai străluciți adversari ai libertății, apărătorilor cei mai spirituali ai trecutului, în lupta împotriva progresului distrugător și nelegiuit. Și Naphta îl cită pe Arndt, care blestemase industrialismul și ridicase în slăvi aristocrația, apoi aminti de Görres, promotor al misticii creștine. Dar oare mistica nu avea nimic comun cu libertatea? Oare mistica nu fusese și ea antiscolastică, antidogmatică și anticlericală? Este adevărat că erai silit să consideri ierarhia ca pe o putere liberală, căci ea ridicase o stavilă în fața monarhiei absolute. Însă misticismul de la sfîrșitul evului mediu își afirmase esența liberală devenind precursorul Reformei — al Reformei, he! he! care, în ce-o privește, fusese o împlinire indestructibilă între libertate și reacțiune medievală...

Fapta lui Luther... Ei, da, ea avea avantajul să demonstreze în mod evident și cu toată violența natura problematică a faptei însăși, a faptei în general. Oare tînărul auditor al lui Naphta știa ce înseamnă o faptă? O faptă fusese, de pildă, asasinarea consilierului de stat Kotzebue de către studentul Sand.

Și ca să vorbim din punct de vedere criminalistic, cine a fost acela care „a pus pumnalul în mîna lui Sand“ ? Entuziasmul pentru libertate, bineînțeles. Dacă însă cercetezi mai adînc, constăți că, de fapt, era vorba mai puțin de un entuziasm și mai mult de un fanatism al moralei și al urei împotriva unei frivolități contrare spiritului național. Este adevărat că, pe de altă parte, Kotzebue fusese în serviciul Rusiei, adică în slujba Sfintei Alianțe ; și, cu toate acestea, Sand l-a înjunghiat în numele dragostei pentru libertate — ceea ce, pe de altă parte, ar părea oarecum de necrezut, dat fiind că în rîndul celor mai buni prieteni ai lui se numărau și niște iezuiți. Pe scurt, oricare ar fi putut fi fapta, era, în orice caz, un procedeu reprobabil ca prin mijlocirea ei să-ți manifesti gîndirea, și nu contribuia de loc să limpezească problemele spiritului.

— Pot să mă informez dacă veți ajunge mai repede la capătul *echivocurilor* dumneavoastră ?

Domnul Settembrini pusese această întrebare și anume pe un ton tăios. Stătuse tot timpul nemîșcat pe scaun, bătuse nervos cu degetele în masă și-și frămîntase mustața. Dar acum situația devenise insuportabilă. Ajunsese la capătul răbdării. Își îndreptă trupul, continuînd să stea jos : foarte palid, se ridicase oarecum în vîrfurile picioarelor, așa încît numai coapsele îi mai atingeau scaunul și în felul acesta, cu ochii lui negri și strălucitori, își înfruntă adversarul care, cu o surprindere prefăcută, se întoarse spre el.

— Cum, ați avut bunăvoința să vă exprimați ? a fost întrebarea cu care Naphta îi răspunse...

— Am avut bunăvoința, îi spuse italianul, și-și înghiți saliva, am avut bunăvoința să vă fac cunoșcut că sînt hotărît să vă împiedic de a tulbura cu ambiguitățile dumneavoastră un tînr fără apărare !

— Domnule, vă invit să vă măsoarați cuvintele !

— Nu este nevoie, domnule, de o asemenea invitație. Am obiceiul să-mi controlez spusile, iar acelea pe care le-am rostit corespund cu precizie circumstanțelor ; am afirmat că felul dumneavoastră de-a zăpăci spiritul unui tânăr în mod firesc șovăitor, de a-l ademini și de a-l slăbi moralmente, este o *infamie* care prin cuvinte nu va putea fi niciodată pedepsită cu toată asprimea pe care o merită...

Rostind cuvîntul „infamie“, Settembrini lovi cu palma în masă și, împingînd îndărăt scaunul, sfîrși prin a se ridica — ceea ce-i determină imediat și pe ceilalți să procedeze la fel. La mesele celelalte se trăgea cu urechea — adică numai la una singură, căci excursioniștii elvețieni plecaseră, așa că doar olandezii urmăreau cu o expresie perplexă altercația care tot mai izbucnise.

Așadar, la masa noastră toată lumea se ridicase în picioare : Hans Castorp și cei doi adversari, iar în fața lor Ferge și Wehsal. Toți cinci erau palizi, cu ochii holbați și cu buzele crispate. Însă oare cei trei tovarăși dezinteresați n-ar fi trebuit să încerce să intervină într-un sens împăciuitor, să potolească situația printr-o glumă, adică să aranjeze totul printr-un îndemn la omenie ? Dar nici unul nu făcu această încercare. Starea lor de spirit îi împiedica. Stăteau în picioare, cuprinși de un tremur nervos și, independent de voința lor, strîngeau pumnii. Chiar și A. K. Ferge, căruia, cum o spusese de atîtea ori, toate chestiunile înalte îi erau absolut străine și care renunțase totdeauna și din capul locului să aprecieze semnificația disputei — chiar și el avea convingerea că, de data asta, situația era : care pe care, adică ori... ori, și că tîrît el însuși în altercație, nu putea decît să lase lucrurile să-și urmeze calea.

Mustața lui stufoasă se umfla și se dezumfla minioasă.

În tăcerea care se lăsă, îl auziră pe Naphta scriș-nind din dinți. Pentru Hans Castorp a fost o experiență asemănătoare cu aceea din momentul când lui Wiedemann i se făcuse părul măciucă : crezuse că un asemenea lucru nu-i decît un fel de-a vorbi și în realitate nu se întîmplă niciodată. Dar iată că Naphta scrișnea în adevăr din dinți în liniștea apăsătoare, și scrișnetul suna ca un zgomot teribil de neplăcut, sălbatic și straniu, însă nu era mai puțin dovada unei anumite și înfiorătoare stăpîniri de sine, căci departe de-a răzni, spuse încetîșor, cu un fel de semisurîs gîfîit :

— Infamie ? Pedepsită ? Măgarii virtuoși au început să dea cu copita ? Împingeți atît de departe poliția pedagogică a civilizației, încît trageți spada ? Iată ceea ce numesc cu un succes pentru început — ușor obținut, cum mă grăbesc să adaug cu dispreț, căci o glumă foarte ușurică a și silit virtutea să-și pună armura ! Restul se va face de la sine, domnul meu. De asemenea și „pedeapsa“. Nădăjduiesc că principiile dumneavoastră de civil nu vă împiedică să știți că sînteți vinovat, căci dacă lucrurile vor sta altfel, mă voi vedea silit să pun aceste principii la încercare prin niște mijloace care... Observîndu-l pe domnul Settembrini că se încordează, continuă : Ah, văd că nu va fi necesar. Vă stau în drum, îmi stați în drum — bine, vom lichida acest mic diferend la locul convenit. Pentru moment, vă mai spun doar un lucru. În fătarnica teamă de statul scolastic și de revoluția iacobină, dumneavoastră considerați crimă împotriva pedagogilor metoda mea prin care educ tineretul învățîndu-l să se îndoiască, să răstoarne categoriile și să despoaie ideile de demnitatea lor academică și aparența lor de virtute. Această teamă este

foarte întemeiată, căci s-a isprăvit cu umanitatea dumneavoastră, vă asigur — s-a isprăvit o dată pentru totdeauna. Chiar și azi nu mai este decît o vechitură, o platitudine clasicistă, o plictiseală a spiritului care te face să caști și pe care noua revoluție, *a noastră*, domnul meu, se pregătește s-o arunce la gunoi. Noi știm foarte bine ce facem cînd, ca educatori, iscăm îndoiala, o îndoială mult mai profundă decît a visat-o vreodată biata dumneavoastră civilizație. Teroarea sfîntă de care epoca noastră are atîta nevoie nu-i decît un scepticism împins pînă la ultima limită, un haos moral din care se înalță absolutul. Am spus toate acestea ca justificare pentru mine, și ca dumneavoastră să vă fie de învățătură. Restul se va decide în altă parte. Veți mai auzi despre mine.

— Și veți găsi cine să vă audă, domnul meu, strigă Settembrini în spatele lui Naphta care părăsi masa și alergă spre cuier să-și ia blana. Apoi franomasonul se prăbuși cu toată greutatea pe scaun și-și apăsă inima cu mîinile.

— *Distruttore! Cane arrabbiato! Bisogna ammazzarlo!*¹ strigă el cu sufletul la gură.

Ceilalți rămaseră în picioare în jurul mesei. Mustăța lui Ferge continuă să se umfle și să se dezumfle. Lui Wehsal i se strîmbase falca. Hans Castorp își rezemă bărbia, ca și bunicul său, căci îi tremura ceafa. Cu toții se gîndeau cît de puțin s-au așteptat la asemenea lucruri cînd plecaseră. Toți, fără ca domnul Settembrini să facă excepție, se gîndeau în același timp că a fost un noroc să vină în două sănii și nu într-una, comună tuturor. Pînă una alta, faptul acesta ușura întoarcerea. Dar după aceea?

— V-a provocat la duel, spuse Hans Castorp abătut.

¹ Distrugătorule! Cîine turbat! Trebuie nimicit! (Ital.).

— Firește, răspunse Settembrini, și, aruncînd o privire celui care stătea în picioare lîngă el, se întoarse imediat și-și sprijini capul în mîină.

— Veți primi? voi să aflu Wehsal.

— Mai întrebați? răspunse Settembrini și îl privi și pe el, o clipă... Domnii mei, continuă revenindu-și complet, regret felul cum s-a sfîrșit plimbarea noastră, însă orice om trebuie să se aștepte în viață la asemenea incidente. În mod teoretic, dezaprob duclul, fiindcă este interzis de lege. În practică, însă, este cu totul altceva; căci există situații în care... unele contraste, care... pe scurt, sînt la dispoziția acestui domn. Din fericire, în tinerețea mea am făcut puțină scrimă, astfel încît, în cîteva ore de exercițiu, o să-mi mîlădiez mîna. Să mergem! Pentru rest va trebui să ne slătuim. Presupun că acest domn a și poruncit să se înhame caii la sanie.

Atît în timpul întoarcerii spre casă cît și mai tîrziu, Hans Castorp avu momente în care se simți cuprins de amețală în fața monstruozității iminente, mai ales cînd se vădi că Naphta nu voia să audă nici de floretă, nici de spadă și că se încăpățîna să ceară un duel cu pistolul, deoarece, în adevăr, el avea dreptul să aleagă arma, întrucît potrivit codului onoarei era cel jignit. Existau clipe, s-o spunem, cînd tînărul nostru reușea, într-o oarecare măsură, să-și elibereze gîndul din mrejele în care erau prinși cu toții, să împrăstie negura irascibilității generale, spunîndu-și că situația asta este o nebunie și că trebuie evitată.

— Dacă măcar ar exista în adevăr o jignire! strigă el în convorbirea cu Settembrini, Ferge și Wehsal, pe care Naphta îl luase ca martor de îndată ce se întorseseră, și care ducea negocierile dintre părți. Sau dacă ar fi cel puțin o insultă cu caracter burghez și monden! continua Castorp să peroreze. Dacă unul ar fi tîrît în noroi numele onorabil al ce-

luilalt sau dacă ar fi fost vorba de o femeie ori de indiferent ce altă fatalitate asemănătoare și palpabilă a vieții, în privința căreia ar fi imposibil să găsești un compromis ! Bine, în asemenea cazuri duelul s-ar impune ca o ultimă soluție, iar atunci cînd ai dat satisfacție onoarei, cînd faptul s-a petrecut cu oarecare menajamente, și cînd poți spune că adversarii s-au despărțit împăcați, se poate presupune chiar că acest aranjament este bun, salutar și eficace în anumite cazuri complicate. Dar ce-a făcut Naphta ? Pentru nimic în lume nu vreau să-i iau apărarea, însă mă întreb numai cu ce v-a ofensat ? A răsturnat categoriile. Așa după cum s-a exprimat, a despuiat anumite noțiuni de demnitatea lor academică. Și prin asta dumneavoastră v-ați simțit jignit — și să admitem că ar fi pe bună dreptate...

— Să admitem ? repetă domnul Settembrini și îl privi lung...

— Pe bună dreptate, pe bună dreptate ! Prin asta, v-a ofensat. Însă nu v-a insultat. Există o diferență, dați-mi voie ! În cazul acesta este vorba despre lucruri abstracte, despre lucruri care privesc spiritul. Poți să ofensezi pe cineva legîndu-te de manifestările spiritului, însă în felul acesta nu vei putea de loc să insulti pe oricine, la întîmplare. Este o axiomă pe care orice juriu de onoare va trebui s-o admită, vă asigur, martor mi-e Dumnezeu. Și din cauza asta, ceea ce i-ați răspuns, vorbind despre „infamie“ și despre „pedeapsă aspră“, nu este de loc o insultă, căci ați înțeles să vă exprimați într-un sens simbolic, totul a rămas în domeniul spiritului și nu are nimic comun cu domeniul personal, singurul care ar putea cuprinde o insultă. Spiritul nu poate fi niciodată personal, el este completarea și interpretarea axiomei, și de aceea...

— Vă înșelați, domnule și prietene, răspuse domnul Settembrini cu ochii închiși. În primul rînd, vă înșelați admitînd că faptele spiritului nu pot avea un caracter personal. N-ar trebui să gîndiți în felul acesta, spuse el, și surîse în mod bizar, cu finețe și durere. Dar vă înșelați mai ales în aprecierea pe care o faceți asupra spiritului în general, și pe care, după toate aparențele, îl socotiți prea slab pentru a da naștere unor conflicte și pasiuni de asprimea celor suscitade de viața reală, și care nu deschide altă cale decît pe aceea a ieșirii pe teren. *All'incontro!*¹ Elementul abstract, purificat, ideal, este uneori și absolutul, prin urmare este elementul celei mai extreme rigori care comportă niște posibilități mult mai imediate, mai radicale, de ură și de opoziție ireconciliabilă și ireductibilă, decît legăturile sociale. Oare vă mai poate mira faptul că el duce mult mai direct și mai nemilos la opoziția între Eu și Tu, adică la o situație într-adevăr extremă, aceea a duelului, a luptei fizice? Duelul, prietene, nu este un „aranjament” ca oricare altul. Este ultima soluție, reîntoarcerea la starea de natură primitivă, abia ușor atenuată de anumite reguli cu caracter cavaleresc, care sînt foarte superficiale. Esențialul acestei situații este elementul său curat primitiv, lupta corp la corp, și revine fiecăruia datoria de a fi gata pentru această situație, oricît de îndepărtat s-ar simți de natură. Poți fi expus în fiecare zi. Acela care nu este capabil să apere ideea, plătind cu ființa, cu brațul sau cu sîngele său, nu este demn, și este vorba să rămîi bărbat, oricît de spiritualizat ai fi.

Iată lecția pe care o primea Hans Castorp. Și ce putea răspunde? Tăcu, pradă unei meditații apăsătoare. Cuvintele domnului Settembrini păreau liniștite și logice, și totuși se vedeau deplasate și destul de

¹ Dimpotrivă! (Ital.)

puțin firești în gura lui. Gîndurile sale nu erau gînduri care-i aparțineau — cum de altminteri nu el avu-
sese ideea acestei ciudate lupte pe care o acceptase,
fiindu-i impusă de teroristul și micul Naphta — iar
aceste gînduri erau expresia tulburării cauzate de iras-
cibilitatea generală și căreia splendida inteligență a
domnului Settembrini îi devenise roabă și unealtă.
Cum, fiindcă spiritul era riguros, trebuia să conducă
fără milă la un deznodămînt bestial, anume acela al
luptei corporale? Hans Castorp se ridica împotriva
unei asemenea concepții sau își dădea silința să se ri-
dice — pentru a dovedi însăși spaimei care-l stăpînea
că nici el n-ar fi în stare de un asemenea lucru. Și pe el
îl influența irascibilitatea sufletească a tuturor, nu
era nici el omul să dea înapoi. Ca o adiere înfioră-
toare și decisivă, îi venea, din regiunile depărtate
unde sălășluiesc amintirile, scena în care Wiedemann
și Sonnenschein se rostogoleau, încheștați într-o luptă
bestială și disperată, și înțelegea, cutremurîndu-se, că
la capătul tuturor lucrurilor nu rămîneau decît trupul,
unghiile, dinții. Ba da, ba da, trebuia să se bată, căci
în felul acesta apărai cel puțin atenuarea naturii, le-
giferată printr-un cod cavaleresc... Și astfel, Hans
Castorp îi oferi domnului Settembrini serviciile lui de
martor.

Oferta i-a fost refuzată. Nu, ar fi fost imposibil,
nu, nu putea fi acceptat, îi răspunse din primul mo-
ment domnul Settembrini, cu un surîs în același timp
și fin și îndurerat — apoi, după o scurtă chibzuială,
Ferge și Wehsal găsiră, de asemenea, fără să-și justi-
fice modul de-a vedea prin motive hotărîtoare, că
nu era cu putință ca Hans Castorp să ia parte activă
la conflict. Eventual, putea să asiste ca arbitru, întru-
cît prezența unui martor neutru făcea și ea parte,
după datină, din rîndul acelor atenuări cavaleresti
ale bestialității, despre care vorbise domnul Settem-

brini. Chiar Naphta se pronunță în sensul acesta, prin mijlocirea lui Wehsal, mandatarul său, iar Hans Castorp se declară mulțumit. Martor sau arbitru, orice-ar fi fost, avea, oricum, posibilitatea să influențeze asupra modalităților luptei, ceea ce, de altfel, se dovedi a fi o crudă necesitate.

Căci Naphta arată că-și ieșise complet din fire cu propunerile lui. Ceruse o distanță de cinci pași și la nevoie, un schimb de trei gloanțe. Chiar în seara difrendului comunicase această condiție nebunească prin Wehsal, devenit fidelul mandatar și reprezentantul intereselor sale barbare, și care persista și el cu cea mai mare încăpăținare să impună aceleași condiții, jumătate din ordin și jumătate dintr-o înclinație personală. Settembrini, firește, nu găsi nimic de obiectat, însă atât Ferge ca martor, cât și imparțialul Hans Castorp se simțiră ultragiați, iar acesta din urmă se comportă chiar grosolan față de mizerabilul Wehsal. Nu-i era rușine, îl întreabă Hans Castorp, să ceară asemenea nerozii, când, de fapt, era vorba de un duel pur abstract, care nu se baza pe nici o injurie reală? Da, se vor bate cu pistoalele, deși chiar acest lucru era destul de urât, însă peste toate mai venea și cu asemenea ciudătenii ucigașe? În adevăr, existau limite pînă la care se mai putea discuta o chestiune de onoare, dar așa... nu mai rămînea decît să vină cu propunerea de a ținti direct prin batista de la piept. Evident, nu era vorba să se tragă asupra lui, a lui Wehsal, de la această distanță, și de aceea, desigur, propunea cu atîta ușurință asemenea condiții sîngeroase — și așa mai departe... Wehsal ridică din umeri, amintind fără nici o vorbă în plus că se aflau într-o situație extremă, în ultima clipă, fapt care dezarmă oarecum partida adversă, ispitită să piardă din vedere acest amănunt. Totuși, a doua zi, în timpul unui neîncetat du-te-vino, martorii lui Settembrini reușiră mai

întîi să reducă numărul gloanțelor la unul singur, apoi să aranjeze problema distanței, astfel încît combatanții să fie plasați la cincisprezece pași unul de altul, avînd însă dreptul să înainteze cu cinci pași înainte de-a trage. Dar și acest aranjament nu-l obținură decît în schimbul făgăduielii că nu se va mai face nici o tentativă de împăcare. De altminteri, nici nu aveau pistoale.

Avea însă domnul Albin. În afară de micuțul revolver strălucitor cu care-i plăcea să sperie doamnele, mai avea și o pereche de pistoale militare de fabricație belgiană, așezate într-o singură cutie căptușită cu catifea; niște browninguri automate, cu minerele de lemn brun, gata încărcate și dispunînd de niște mecanisme de tir din oțel albastru, iar la gura țevelor strălucitoare ieșeau în relief, mici și fine, cătările pentru ochire. Hans Castorp văzuse revolverele într-o zi, la tînărul farsor, și, împotriva proprierii lui convingeri, se oferî cu toată candoarea să i le ceară domnului Albin cu împrumut. Procedă întocmai, fără să ascundă scopul demersului, cerîndu-i, pe cuvînt de onoare, să păstreze discreția, și reuși foarte ușor, făcînd apel la simțul cavaleresc al tînărului farsor. Domnul Albin îl învătă chiar cum să le încarce și trase cu amîndouă armele cîteva focuri în gol.

Toate acestea cerură timp și astfel se scurseră două zile și trei nopți pînă la întîlnirea pe teren. Terenul pentru duel fu propus de Hans Castorp. Sugerase să fie ales pitorescul loc unde vara înflorea acele flori albastre și unde se retrăgea în singurătate pentru a „sta la cîrmă” visînd. Acolo, în dimineața a treia după izbucnirea diferendului, chestiunea urma să-și găsească dezlegare imediat ce se va lumina de ziuă: Hans Castorp, care era foarte agitat, nu se gîndi decît în ajun, adică destul de tîrziu, că ar fi fost necesar să aducă și un medic.

Se sfătui imediat cu Ferge asupra acestei chestiuni, chestiune care se dovedi, însă, a fi extrem de greu de rezolvat. Fără îndoială că Radamante fusese membrul unei asociații studențești, însă ar fi fost imposibil să solicite concursul unui director de sanatoriu pentru a participa la o acțiune ilegală, cu atât mai mult cu cât era vorba de niște bolnavi. În general, existau șanse minime să găsești aici un doctor dispus să asiste la un duel cu pistoale între doi oameni foarte grav bolnavi. Cât despre Krokowski, nici măcar nu aveau siguranța că acest creier exaltat ar fi fost în stare să panseze o rană.

Wehsal, care a fost consultat în această privință, anunță că Naphta se și pronunțase asupra problemei și nu dorea prezența unui medic. El nu ieșea pe teren ca să fie uns și pansat, ci să se bată, și asta în mod foarte serios. Ce se va întâmpla după aceea îi era perfect indiferent și rămânea convins că lucrurile se vor aranja de la sine. Părea o declarație de prost augur, însă Hans Castorp se sili s-o interpreteze ca și cum Naphta ar fi socotit în sinea lui că nu vor avea nevoie de un medic. Dar oare Settembrini nu comunicase și el, prin Ferge, care-i fusese trimis, că problema medicului nu-l interesa? Prin urmare nu era chiar atât de nesăbuit să nădăjduiești că adversarii puteau fi în sinea lor de acord să nu verse sânge. Două nopți dormiseră cu gândul la această ceartă și vor mai dormi încă și o a treia. Vremea așterne o oarecare indiferență și limpezește o anumită stare de spirit, care nu încetează nici o clipă să se modifice o dată cu trecerea orelor. În zorii zilei nici unul dintre combatanți, ținând pistolul în mână, nu va mai fi omul care fusese în seara conflictului. Cel mult, vor acționa mecanic și constrânși de sentimentul onoarei, deci nu potrivit cu libera lor voință, adică din plăcere și cu convingere, așa cum ar fi făcut-o în clipa certei; și

trebuia să fie posibil să previi, într-un fel oarecare, o asemenea dezavuare a Eului lor actual, prin amintirea a ceea ce fuseseră înainte vreme.

Hans Castorp nu greșea în gândurile lui, avea dreptate, însă într-un chip pe care nu și l-ar fi putut închipui vreodată, nici măcar în vis. Avea perfectă dreptate în ceea ce-l privea pe domnul Settembrini. Însă dacă ar fi bănuiră în ce sens își va modifica Leon Naphta proiectele înaintea clipei hotărâtoare, sau în acea clipă decisivă, nici chiar condițiile intime din care rezultau toate acestea nu l-ar fi împiedicat să se opună la ceea ce trebuia să se întâmple.

La ora șapte soarele era încă departe de a răsa deasupra munților, însă în momentul cînd Hans Castorp, după o noapte zbuciumată, părăsi Berghoful ca să se ducă la *rendez-vous*, începuse să se zărească oarecum, ca prin fum. Servitoarele făceau curățenie în hol și se uitară la el mirate. Portalul era deschis; fără îndoială că Ferge și Wehsal, împreună sau separat, pleaseră și ei, unul ca să-l ia pe Settembrini, celălalt ca să-l însoțească pe Naphta pe teren. El, Hans Castorp, se ducea singur, întrucît calitatea de arbitru nu-i îngăduia să se alăture nici uneia dintre părți.

Mergea într-un fel mecanic, apăsător de povara împrejurărilor. Totuși, era evident că simțea nevoia să asiste la întîlnire. Ar fi fost imposibil să stea departe și să aștepte rezultatul în pat: în primul rînd, pentru că... însă acest prim punct nu-l dezvolta — și în al doilea rînd, lucrurile nu puteau fi lăsate să-și urmeze singure cursul. Slavă Domnului, încă nu se întîmplase nimic grav și nici nu trebuia să se întîmple ceva grav, ba chiar era improbabil. Fuseseră siliți să se scoale la lumina artificială, iar acum trebuiau, potrivit înțelegerii, să se întîlnească în ger, în aer liber, fără să fi mîncat nimic. Însă după aceea, sub influența lui, a lui Hans Castorp, lucrurile vor lua, fără îndoială, o în-

torsătură favorabilă și senină, într-un fel care încă nu putea fi prevăzut și pe care era mai bine nici să nu încerce să-l ghicească, întrucît experiența te învăța că și cele mai neînsemnate întîmplări se desfășoară cu totul altfel decît ți le-ai închipuit din capul locului.

Oricum, aceasta era dimineața cea mai neplăcută din toate cîte își amintea. Slăbit și nedormit, Hans Castorp nu-și putea stăpîni dinții să nu-i clănțane nervos, ba, în sufletul lui, la o nu prea mare adîncime, era ispitit să nu se încreadă nici măcar în curajul pe care și-l făcea singur. Erau niște vremuri atît de ciudate... Doamna de la Minsk, pe care o distrusese propria ei mînie nesăbuită, liceanul furios, Wiedemann și Sonnenschein, chestiunea palmelor poloneze, toate i se amestecau tumultuos în minte. Nu-și putea închipui că, sub ochii lui, de față cu el, doi oameni vor putea trage unul asupra altuia, ca să-și verse sîngele. Dar cînd se gîndea la ceea ce se petrecuse sub ochii lui între Wiedemann și Sonnenschein, începea să se îndoiască de sine și de universul său, și tremura în haina-i îmblănită, în vreme ce, orice s-ar fi întîmplat, o anumită conștiință a caracterului extraordinar și al pateticului situației, simultană cu elementele recomfortante ale aerului matinal, îl însuflețeau și-l exaltau.

Pradă acestor sentimente și acestor gînduri atît de amestecate, urcă povîrnișul în zorile care se luminau puțin cîte puțin, trecînd prin „Dorf“, apoi peste platforma pistei de bob și astfel, urmînd cărarea îngustă, ajunse în pădurea acoperită cu zăpadă, trecu printre stîlpii de lemn pe sub care se întindea pista, și merse pe un drum făcut mai degrabă de urma pașilor decît de lopată, printre trunchiurile copacilor. Cum mergea repede, îi ajunse în curînd, din urmă, pe Settembrini și pe Ferge. Acesta ducea într-o mîină, sub pe-

lerină, cutia cu pistoale. Hans Castorp nu şovăi să li se alăture şi abia se găsi lângă ei că-l şi zări pe Naphta şi pe Wehsal, care nu erau decît cu foarte puţin înaintea lor.

— Rece dimineată, sînt cel puţin optsprezece grade sub zero, spuse cu o vădită bună intenţie, însă în sinea lui se îngrozi de uşurătatea cuvintelor, şi adăugă : Domnii mei, sînt încredinţat...

Ceilalţi doi tăcură. Mustata stufoasă a lui Ferge se umflă şi se dezumflă. După puţină vreme, Settembrini se opri, luă mîna lui Hans Castorp, puse şi cealaltă mînă deasupra şi spuse :

— Prietene, eu nu voi ucide. N-o voi face. Mă voi expune glontelui său : asta este tot ce-mi poate porunci onoarea. Dar nu voi ucide, ai încredere în mine.

Îi lăsa mîna şi porni iar la drum. Hans Castorp era adînc mişcat, totuşi, după cîtiva paşi, spuse :

— Este minunat de frumos din partea dumneavoastră, domnule Settembrini, dar, pe de altă parte... Dacă, în ceea ce-l priveşte...

Domnul Settembrini se mărgini să dea din cap. Iar acum, Hans Castorp îşi spunea că dacă nu va trage unul, celuilalt îi va fi foarte greu să nu facă la fel, şi socoti că lucrurile sînt pe calea cea bună, deci că presupunerile sale începeau să se confirme. Simţi că inima îi devine mai uşoară.

Traversară podeşul care trecea peste defileul în fundul căruia, vara, se prăvălea torentul acum îngheţat şi tăcut, contribuind atît de puternic la aspectul pitoresc al locului. Naphta şi cu Wehsal se tot fîşiau de colo pînă colo, prin zăpadă, în faţa băncii capitate cu perne groase şi albe, şi pe care Hans Castorp fusese silit, odinioară — copleşit de amintiri atît de extraordinar de vii — să aştepte să nu-i mai cîrge sînge din nas. Naphta fuma o ţigară, şi Hans Castorp se întrebă dacă avea şi el poftă să facă la fel, însă nu

simți nici cea mai mică dorință, încît trase concluzia că un asemenea gest trebuia cu atît mai mult să fie o afectare din partea celui alt. Cu mulțumirea sufletească pe care o simțea întotdeauna în acest loc, privi în jurul lui, în intimitatea semeață a văii sale care, sub zăpadă și gheață, nu era mai puțin frumoasă decît pe timpul florilor ei albastre. Trunchiul și ramurile bradului ce se înălța de-a curmezul priveliștii, erau de asemenea încărcate cu zăpadă.

— Bună ziua, domnii mei, rosti el cu voce limpede, mînat de dorința să introducă chiar de la început un ton firesc în mijlocul grupului, și care, spera el, va contribui să risipească norii.

Dar nu avu succes, căci nimeni nu-i răspunse. Sălturile schimbate constau în înclinări atît de țepene, încît erau aproape invizibile. Cu toate acestea, se încăpățîna în hotărîrea de a se folosi fără întîrziere, în vederea unui rezultat favorabil, de avîntul cu care sosise, de precipitarea emoționantă a răsufării lui, de căldura pe care i-o dăduse mersul iute în această dîmineață de iarnă, și astfel începu :

— Domnii mei, sînt convinși...

— Vă veți expune altă dată convingerile, îl întrerupse Naphta cu răceală. Armele, vă rog, adăugă el cu aceeași atitudine trufașă. Iar Hans Castorp, buimăcit, trebui să-l privească pe Ferge scoțînd de sub pelerină cutia fatală, și pe Wehsal apropiindu-se și luînd unul dintre pistoale ca să-l dea lui Naphta. Settembrini îl primi pe celălalt de la Ferge. Apoi adversarii trebuiră să se depărteze la rugămintea lui Ferge, care începu imediat să măsoare distanțele și să le marcheze : adică limitele exterioare pe care le însemnă prin niște linii scurte, făcute cu călcîiul în zăpadă, și limitele interioare fixate cu două bastoane, al său și al lui Settembrini.

Cu ce se îndeletnicea acolo blîndul martir? Lui Hans Castorp nu-i venea să-și creadă ochilor. Ferge avea picioarele lungi și făcea pașii mari, astfel încît cincisprezece pași de-al lui însemnă o bună distanță, cu toate că se mai aflau acolo și blestematele alea de bariere care, în adevăr, nu erau prea departe una de alta! Fără îndoială că Ferge era plin de bune intenții. Și cu toate acestea, ce sminteală îi tulbura mintea dacă putea face niște pregătiri atît de sinistre?

Naphta, care-și zvîrlise în zăpadă haina de blană, astfel încît i se vedea căptușeala de nurcă, se grăbi să ia poziție cu pistolul în mînă, pe una din limitele exterioare, imediat ce fusese marcată, în timp ce Ferge mai era încă ocupat să însemne celelalte linii de demarcație. Cînd sfîrși, Settembrini luă poziție la rîndul său, descheindu-și paltonul împlănit și ros. Hans Castorp se smulse din letargie și înaintă încă o dată repede:

— Domnilor, spuse el neliniștit, nu vă grăbiți! Oricum ar fi, este de datoria mea...

— Tăceți! strigă Naphta pe un ton tăios. Aștept semnalul.

Dar nimeni nu dădu semnalul. Asupra acestui punct nu se înțeleaseră în mod limpede. Fără îndoială că trebuia să se spună „gata!” însă nu se gîndiseră că asta era mai curînd treaba arbitrului și că, deci, el trebuia să rostească înfiorătoarea invitație sau, oricum, nu fusese vorba despre așa ceva. Hans Castorp rămase mut și nimeni nu-i luă locul.

— Începem, declară Naphta. Înaintați, domnul meu, și trageți! strigă el adversarului săi și, spectacol de necrezut, începu să înainteze cu brațul întins, cu pistolul îndreptat spre Settembrini, la înălțimea pieptului. Settembrini făcu la fel. Dar la al treilea pas — deși celălalt, fără să tragă, se și găsea la bariera interioară — Settembrini ridică pistolul foarte

sus și apăsă pe trăgaci. Detunătura pătrunzătoare deșteptă ecouri nenumărate. Munții își zvîrliră unul altuia sunetele și răsunetele, valea se umplu de vuiet, iar Hans Castorp își spuse că locuitorii se vor alarma.

— Ați tras în aer, răcni Naphta stăpînindu-se și lăsînd arma în jos.

Settembrini răspunse :

— Trag unde-mi place.

— Veți mai trage încă o dată !

— Nici nu mă gîndesc. E rîndul dumneavoastră. Și domnul Settembrini înălță capul, privind spre cer, și se așeză ușor din profil și dintr-o parte, ceea ce era emoționant la privit. Era limpede, auzise că nu trebuie să prezinți adversarului toată lățimea pieptului, și se inspira din acest sfat.

— Lașule ! îi strigă Naphta, făcînd prin acest strigăt o concesie sentimentului omenesc că trebuie mai mult curaj ca să tragi decît să primești să se tragă asupra ta. Apoi ridică pistolul într-un fel care nu mai avea nimic de-a face cu o luptă și-și trase un glonte în cap.

Jalnic spectacol și de neuitat ! Se împletici și se chirci, în vreme ce munții se jucau de-a minge cu acest zgomot asurzitor, se rostogoli cîțiva pași îndărăt, zvîrlindu-și picioarele înainte, descrise cu tot trupul o mișcare de rotire spre dreapta, apoi se prăvăli cu fața în zăpadă.

O clipă, toți rămaseră încremeniți. După ce aruncă arma cît mai departe, Settembrini fu primul care se aplecă asupra adversarului său.

— *Infelice*, strigă el. *Che cosa fai, per l'amor di Dio ?*¹

Hans Castorp îl ajută să-i întoarcă trupul. Văzură gaura neagră și roșie lîngă tîmplă. Văzură un

¹ Nenorocitul... Ce-ai făcut, pentru numele lui Dumnezeu ? (Ital.)

chip pe care era mai bine să-l acoperi cu batista de mătase al cărei colț spînzura din buzunarul hainei lui Naphta.

BUBUIT DE TUNET

Hans Castorp rămase șapte ani în mijlocul celor de aici, de sus — asta nu-i, desigur, o cifră rotundă pentru adepții sistemului decimal, totuși este o cifră bună, ușor de mînuit în felul ei, un interval de timp mitic și pitoresc, putem spune, mult mai satisfăcător pentru suflet decît, de pildă, ceva cam ca o jumătate de duzină oarecare. Luase mesele la toate cele șapte mese din sufragerie, aproape cîte un an la fiecare. În ultima vremea stătea la masa rușilor de rînd, cu doi armeni, doi finlandezi, un bolnav din Buhara și un curd. Stătea acolo avînd un barbișon pe care îl lăsase să crească, un mic barbișon de un blond ca paiul, de o formă destul de nehotărîtă și pe care sîntem siliți să-l considerăm ca pe dovada unei oarecare indiferențe filozofice față de înfățișarea lui exterioară. Sîntem chiar dator să mergem și mai departe și să facem o legătură între această tendință de a-și neglija ființa și o tendință asemănătoare pe care lumea din afară o manifesta față de el. Administrația sanatoriului încetase să-și mai bată capul ca să-i găsească distracții. În afară de întreținerea care i se punea și lui dimineata, dacă a dormit „bine“, o întrebare pur retorică și care, de altfel, era rostită într-un mod foarte colectiv, consilierul aulic nu-i mai adresa prea des cuvîntul, iar Adriatica von Mylendonck (în epoca despre care e vorba avea un urcior foarte copt) nu-i vorbea decît din cînd în cînd. Pentru a respecta întru totul adevărul,

convorbirile cu superioara nu aveau loc decît foarte rar sau aproape niciodată. Cu alte cuvinte, era lăsat în pace — oarecum ca un şcolar care beneficiază de acest privilegiu deosebit de amuzant de a nu mai fi chestionat, de a nu mai avea nimic de făcut, deoarece e de la sine înţeles că va rămîne repetent, tocmai pentru că nimeni nu se mai ocupă de el — adică trăia o formă orgiacă a libertăţii, adăugăm noi, şi chiar ne şi întrebăm în sinea noastră dacă mai poate exista şi o libertate de altă formă şi de alt soi. Oricum ar fi, exista aici cineva asupra căruia autorităţile nu mai aveau nevoie să vegheze, întrucît era sigur că nici o sfidare şi nici o hotărîre subversivă nu se va mai dezvolta în pieptul lui — un om sigur şi definitiv aclimatizat, care de multă vreme n-ar mai fi ştiut unde să se ducă şi nici măcar nu mai era în stare să conceapă ideea unei reîntoarceri la şes... O oarecare nepăsare faţă de persoana lui nu se vădea oare chiar şi din faptul că fusese aşezat la masa ruşilor de rînd ? De altfel, spunînd aceasta, nu înţelegem să facem nici cea mai mică critică în privinţa mesei astfel poreclite ! De fapt, cele şapte mese erau egale, între ele nu exista nici o diferenţă reală. Dăinuia o democraţie a meselor de onoare, ca să ne folosim de o expresie oarecum îndrăznească. Aceleaşi mîncăruri formidabile erau servite tuturor — atunci cînd venea la rînd această masă, însuşi Radamante îşi încrucişa cîteodată mîinile-i enorme peste farfurie ; iar reprezentanţii diverselor rase care mîncau la ea erau nişte onorabili membri ai umanităţii, deşi nu ştiau latineşte şi nu mîncau în conformitate cu manierele cele mai elegante.

Timpul, care nu era asemenea celui măsurat de orologiile din gări, ale căror ace înaintează cu smuciri, din cinci în cinci minute, ci mai curînd semăna cu cel al arătătoarelor de la ceasornicele mici la care

mișcarea acelor este invizibilă, sau cu al ierbii pe care nici un ochi n-o vede crescînd, deși ea crește în mod neîndoios ; timpul, care era o linie formată din puncte fără întindere (și fără îndoială că Naphta, care-și găsisese o moarte atît de tragică, ar fi întrebat cum pot niște puncte fără întindere să formeze întinderea unei linii), timpul, așadar, continuase în felul său tiptil, nevăzut, tainic și totuși activ, să vremuiască schimbări. Într-o bună zi, pentru a nu cita decît un exemplu, tînărul Teddy — firește însă că nu putem spune anume în care zi — totuși într-o bună zi n-a mai fost chiar atît de tînăr. Doamnele nu mai puteau să-l țină pe genunchi ca atunci cînd, oîteodată, se scula din pat, își punea în loc de pijama un costum de sport și cobora în hol. Pe nesimțite, situația se modificase, căci acum el era acela care le lua pe genunchi în anumite împrejurări, ceea ce prilejuia, atît lui cît și lor tot atîta plăcere, ba poate chiar mai multă. Devenise un adolescent. Hans Castorp nu-și dăduse seama, însă acum constata faptul. De altminteri, nici timpul și nici vîrsta nu-i folosiră adolescentului Teddy, căci nu era făcut pentru ele. Zilele îi erau numărate ; în al douăzeci și unulea an al vieții, Teddy muri de boala pentru care se dovedise mai apt, și-i dezinfectară camera. Relatăm cu o voce liniștită, întrucît nu era mare diferență între noua lui stare și starea anterioară.

Dar se petrecură și cazuri mai grave, cazuri de moarte întîmplate la șes, care-l priveau mai îndeaproape pe eroul nostru, sau care, odinioară, l-ar fi afectat foarte mult. Vrem să vorbim de recentul deces al bătrînului consul Tienappel, unchiul-mare și tutorele lui Hans, a cărui amintire se și încețoșase în mintea lui. Evitase cu grijă niște condiții de presiune atmosferică, potrivnice constituției sale, și-i lăsase unchiului James grija să se umple de ridicol ;

Însă pînă la urma urmelor nu putuse, totuși, scăpa de apoplexie, iar știrea morții sale, redactată într-o formă telegrafică, dar concepută în termeni discreți — mai mult din considerație pentru decedat decît pentru destinatarul telegramei — ajunsese într-o zi pînă la șezlongul lui Hans Castorp, după care acesta cumpărase hîrtie de scrisori cu chenar negru și scrisese unchilor-veri că el, orfanul de tată și de mamă, care trebuia să se considere orfan pentru a treia oară, era cu atît mai mîhnit cu cît îi era neîngăduit și interzis să-și întrerupă șederea aici pentru a-l însoți pe bătrînul unchi la ultimul său lăcaș.

Ar însemna să înfrumusețăm lucrurile dacă am vorbi de doliu, și totuși, în acele zile, ochii lui Hans Castorp avură o expresie mai gînditoare decît de obicei. Această moarte — care în nici un caz nu l-ar fi emoționat adînc și a cărei semnificație sufletească fusese redusă aproape la nimic de anișorii aceștia stranii — însemna totuși ruperea unei noi legături cu lumea de jos, și sfîrșea prin a realiza total ceea ce Hans Castorp numea, pe drept cuvînt, Libertatea. În adevăr, în intervalul de timp despre care tocmai vorbim, între el și cîmpie încetaseră orice fel de legături. Nu mai scria nimănui și nu mai primea scrisori de la nimeni. Nu mai cerea să i se trimită Maria Mancini. Găsise aici o marcă pe care o aprecia și față de care se arăta tot atît de credincios ca și față de vechea lui prietenă : era un produs care i-ar fi ajutat, se zice, chiar și pe exploratorii Polului să treacă printre ghețuri cele mai grele etape, și în tovărășia căreia putea sta întins ca pe malul mării, și să țină piept la nesfîrșit. Era o țigară fabricată cu deosebită grijă, numită „Jurămîntul de la Rütli“, puțin mai compactă decît Maria, cenușie ca blana de șoarece, avînd un inel albăstrui și o consistență cu care te puteai foarte bine împăca, plăcută, și ardea cu atîta

precizie — transformându-se într-o cenușă densă, de un alb de zăpadă, în care se vedeau nervurile frunzelor — încît ar fi putut ține loc de clepsidră celui care o fuma, iar lui Hans Castorp, care nu mai purta ceasornic, îi făcea în adevăr acest serviciu. Într-o zi ceasornicul îi căzuse de pe măsuta de noapte, iar el neglijase să-l mai repare pentru aceleași motive pentru care renunțase de multă vreme să se mai folosească de calendar, fie că nu mai voia să rupă în fiecare zi fila, fie că nu mai dorea să se informeze în legătură cu succesiunea zilelor și a sărbătorilor : așadar, în interesul „libertății” sale, pentru a-și înlesni plimbarea pe plajă, adică această încremenire întru mereu și veșnic, această vrajă ermetică față de care se arătase accesibil și care fusese, de fapt, aventura fundamentală a sufletului său, în cuprinsul căreia s-au desfășurat pînă la capăt toate aventurile alchimiste ale acestei substanțe tainice.

Astfel viețuia el și astfel o dată mai mult, în miezul verii, adică al anotimpului cînd sosise aici — de fapt, nici nu mai știa bine de cînd — anul se împlini în sine însuși pentru a șaptea oară.

Atunci răsună puternic un...

Dar pudoarea și sfiala ne opresc să exagerăm, ca povestitor zelos, ceea ce răsună și se întîmplă atunci. Aici, mai ales aici: fără palavre și fără povești vînătorești ! Să ne domolim glasul pentru a anunța că atunci răsună lovitura de trăsnet pe care o cunoaștem cu toții, această detunătură amenințătoare, urzită dintr-un amestec funest de stupiditate și irascibilitate — bubuitul de tunet, istoric, care, s-o spunem în șoaptă și cu respect, zgudui temeliile pămîntului, dar pentru noi reprezintă bubuitul de tunet care făcu să sară în aer Muntele vrăjit și-l dădu afară; trezindu-l din somn, pe cel care dormitase aici șapte ani. Buimăcit, rămase întins pe iarbă și se frecă la

ochi ca un om care, în pofida nenumăratelor admo-
nestări, neglijase să citească ziarele.

Prietenul și mentorul lui mediteranean se silise într-o destul de slabă măsură să le înlocuiască și ținuse foarte mult să-l informeze pe copilul teribil asupra evenimentelor de jos, totuși nu găsisese decât puțină atenție la un elev care, cu toate că îi plăcea să viseze și să „stea la cîrma” umbrelor spirituale ale lucrurilor, nu dăduse niciodată vreo atenție lucrurilor înșăși, în tendința lui orgolioasă de-a lua umbrele drept lucruri și de-a vedea în acestea din urmă niște umbre, fapt pentru care nu vom putea să-l dojenim cu asprime, deoarece raporturile între amîndouă nu sînt încă definitiv limpeзите.

Lucrurile nu se mai petreceau ca în acea îndepărtată zi cînd domnul Settembrini, după ce aprinsese brusc lumina, se așezase pe marginea patului în care Hans Castorp stătea culcat, și se silise să-l pregătească în mod folositor pentru problemele vieții și ale morții. Acum, el era acela care stătea jos, cu mîinile între genunchi, la căpățiul umanistului, în micul cabinet de lucru al acestuia, sau care, lîngă șezlongul lui, în studioul intim și mansardat, cu scaunele carbonarului și carafa de apă, ținea tovărășie italianului și asculta politicos considerațiile acestuia asupra situației mondiale, căci domnul Lodovico nu mai părăsea decât rareori patul. Penibilul sfîrșit al lui Naphtă, actul terorist al tăiosului și deznădăjduitului său adversar dăduse o grea lovitură firii lui sensibile ; nu-și mai putea reveni și, de atunci, suferea de o mare slăbiciune. Își întrerupsese colaborarea la Patologia sociologică, nu mai scrisese nimic la Lexiconul tuturor operelor beletristice care aveau ca obiect suferința umană, Liga aștepta zadarnic respectivul volum al Enciclopediei sale, iar domnul Settembrini se văzuse silit să-și limiteze colaborarea la Organizația pentru

progresul spiritului uman făcînd numai propagandă orală, iar vizitele prietenești ale lui Hans Castorp îi dădeau tocmai această ocazie, care, fără ele, nu i s-ar fi prezentat niciodată.

Vorbea cu voce slabă, dar mult, frumos și din adîncul inimii, despre desăvîrșirea socială a umanității. Cuvîntul său era purtat ca pe aripi de porumbel, însă de îndată ce începea să vorbească despre solidaritatea popoarelor eliberate în vederea fericirii comune, vorbea astfel încît — fără să fi vrut sau fără să fi știut probabil el însuși — în tonul lui se amesteca ceva cam ca un fîșîit de zbor de vulturi, și fără îndoială că asta se datora atît pasiunii sale politice, cît și moștenirii primite de la bunicul și care, adăugată la moștenirea umanistă a tatălui, căpătase la el, la Lodovico, o formă literară, întocmai cum umanitatea și politica se uneau în toastul închinat civilizației, în gîndul său ce unea blîndețea porumbelului cu îndrăzneala vulturului, gînd care-și aștepta ziua — zorii popoarelor — cînd reacțiunea va fi înfrîntă iar sfînta alianță a democrației civice va fi întemeiată... Pe scurt, dăinuiau aici anumite inadvertențe. Domnul Settembrini era umanitar într-un fel mai mult sau mai puțin conștient, însă în același timp, și chiar prin aceasta, era militarist. Avusese o comportare ome-nească în duelul cu îngrozitorul Naphta, însă în problemele mari — în care sentimentul uman dădea mîna cu entuziasm politic, pentru a proclama victoria și atotputernicia civilizației și unde sulița cetățeanului era închinată pe altarul umanității — devenea îndo-ielnic că el ar mai fi stăruit în atitudinea măcar teo-retică de a cruța sîngele ; ba chiar însăși starea de spirit generală se înfățișa în așa fel încît, în atitudinea frumoasă a spiritului domnului Settembrini, cutezanța vulturului biruia din ce în ce mai tare blîndețea po-rumbelului.

Relațiile lui cu marile constelații ale lumii erau de multe ori contradictorii, tulburate și îngreuiate de o mulțime de scrupule. De curînd, adică în urmă cu doi ani sau numai cu un an și jumătate, colaborarea diplomatică dintre țara lui și Austria în Albania îi tulburase profund gîndirea, dar îl și mulțumise, deoarece era îndreptată împotriva unei țări nelatine, pe jumătate asiatică, împotriva cnutului și a Schllüsselburgului, însă care, în același timp, îl frămînta și ca o mezialanță cu dușmanul ereditar de la Viena, cu principiul reacțiunii și al înrobirii popoarelor. Toamna trecută marele împrumut rus făcu în Franța, în vederea construirii unei rețele de cale ferată în Polonia, trezise în el niște sentimente la fel de amestecate. Căci domnul Settembrini făcea parte din partidul francofil al țării lui, fapt care nu ne poate surprinde dacă ținem seama că bunicul său acordase zilelor Revoluției din Iulie aceeași importanță ca și facerii lumii; însă această înțelegere a Republicii luminate cu Bizanțul scit isca în el, oricum, o stinghereală morală, o apăsare care se prefăcea, totuși, într-o speranță plină de voieșie atunci cînd se gîndea la însemnătatea strategică a acestei rețele de căi ferate. Atunci se petrecu asasinarea arhiducelui, care a fost pentru toți, în afară de cîțiva germani somnoroși, prevestirea unei furtuni, un semnal pentru cei care știau să prevadă și în rîndul cărora sîntem îndreptățiți să-l numărăm și pe domnul Settembrini. Fără îndoială că Hans Castorp îl vedea înfiorîndu-se ca om în fața unui asemenea act de terorism, însă vedea de asemenea cum i se umflă pieptul la gîndul că acesta era un gest care va elibera un popor, fiind îndreptat împotriva obiectului urii sale, cu toate că gestul trebuia socotit drept rezultatul intrigilor moscovite, ceea ce-i cășuna lui Settembrini o oarecare strîmtorare, însă nu-l împiedica să califice

ca pe-o ofensă adusă umanității și ca pe o crimă înfiorătoare ultimatumul pe care monarhia îl adresase trei săptămîni mai târziu Serbiei, gîndindu-se la consecințele viitoare pe care el, inițiatorul, le întrezărea, și pe care le saluta cu respirația întretăiată de emoție...

Pe scurt, sentimentele domnului Settembrini erau foarte amestecate, ca și fatalitatea pe care o vedea precipitîndu-se și asupra căreia încercă, folosind vorbe ocolite, să-și lămurească elevul, cu toate că un fel de politețe națională și milă îl împiedicau să-și spună tot gîndul pînă la capăt. În primele zile ale mobilizării, după prima declarație de război, luase obiceiul să-și primească vizitatorul întinzîndu-și amîndouă miinile să i le strîngă și strîngîndu-le pe ale lui Castorp, într-un fel care mergea naivului la inimă, chiar dacă nu în mod conștient. „Dragă prietene! spunea italianul. Este incontestabil că odinioară voi ați inventat și praful de pușcă și tiparul. Însă, dacă vă imaginați că o să mergem împotriva Revoluției... *Caro...*”

În decursul acestor zile de cea mai cumplită așteptare, în timpul căroră nervii Europei fuseseră supuși unei adevărate torturi, Hans Castorp nu-l văzu pe domnul Settembrini. Acum știrile atroce se înălțau direct din adîncurile cîmpiei pînă la balconul lui, zguduind sanatoriul, umplînd sufrageria cu mirosul lor de pucioasă care apăsă pieptul, pătrunzînd pînă și în camerele celor grav bolnavi și ale muribunzilor. Erau acele clipe în care somnorosul întins pe iarbă, neștiind ceea ce i s-a întîmplat, se ridica încet înainte de a se așeza în capul oaselor și de a se freca la ochi... Ne vom opri mai mult asupra acestei scene și o vom dezvolta pînă la sfîrșit ca să înfățișăm starea sufletească a eroului nostru. Își îndoi picioarele, se ridică și privi în jurul lui. Și se văzu deodată scăpat de vrajă, salvat, desferecat — nu

prin propriile-i forțe așa cum a și fost silit s-o constate spre zăpăceala lui, ci expulzat de niște forțe elementare și exterioare pentru care descătușarea lui era cu totul secundară. Însă deși modestul său destin se pierdu în marele destin general, totuși, prin acest fapt nu se explică oare prezența unui anumit geniu bun care-l ocrotea personal, prin urmare existența unei anumite justiții divine? De copilul ei răsfățat, viața dovedea încă o dată că are grijă, dar nu într-un fel ușuratic, ci în mod grav și sever, în sensul unei încercări care, în acest caz special, poate că nu însemna tocmai viața, ci doar trei salve în onoarea lui, a păcătosului. Și de aceea căzu pe gânduri, cu fața și mâinile înălțate către cerul întunecat și încărcat cu aburi de pucioasă, dar care nu mai era, cel puțin, bolta cavernoasă a muntelui păcătoșilor.

În această poziție îl găsi domnul Settembrini — dar acesta este numai un fel figurat de a vorbi; căci în realitate, o știm, sfiala eroului nostru exclude asemenea atitudini teatrale. În aspra și seaca realitate, mentorul îl găsi ocupat să-și facă bagajele. — căci, din clipa trezirii, Hans Castorp se văzu tirat în vârtejul plecărilor precipitate, cărora bubuitul de tunet le dăduse semnalul în vale. „Patria“ semăna cu un furnicar cuprins de panică. Micul popor alcătuit de acești oameni se rostogolea de la o înălțime de cinci mii de picioare, talmeș-balmeș, spre șesul supus încercării, supraîncărcând scările decovilului luat cu asalt, lăsând în urma lor, dacă trebuia, bagajele ce încurcau peroarele gării — ale gării care mișuna și mirosea a ars ca și cum bubuitul ar fi țîșnit de jos în sus — iar Hans se grăbea în urma lor. Lodovico îl îmbrățișă în acest tumult — îl strînse literalmente în brațe și-l sărută ca un meridional (sau ca un rus), pe amîndoi obraji — ceea ce nu-l împiedică pe celălalt, cu toată emoția, să se simtă jenat. Dar a fost cît pe-aci să-și piardă cum-

pățul atunci cînd domnul Settembrini, în ultima clipă, îi spuse pe nume, îi spuse „Giovanni“, neglijînd astfel forma de politețe obișnuită în occident, cu alte cuvinte îl tutui.

— *E cosi in giù*, spuse el, *in giù finalmente.*¹ *Addio, Giovanni mio!* Aș fi preferat să te văd plecînd în alte împrejurări, dar fie și așa, că zeii au hotărît astfel și nu altfel. Mă gîndeam să te văd întorcîndu-te la munca ta, însă iată că o să lupți alături de ai tăi, Doamne, asta ți-a fost soarta, și nu cea a locotenentului nostru. Așa-i viața... Bate-te cu eroism, acolo unde sîngele tău îți poruncește. Nimeni nu poate să facă mai mult, acum. Dar iartă-mă dacă-mi voi folosi restul puterilor ca să-mi văd țara în luptă, în direcția în care spiritul și interesele ei sfinte îi poruncesc să se îndrepte. *Addio!*

Hans Castorp își vîrî capul printre alte zeci de capete care umpleau fereastra portierei. Făcu, pe deasupra lor, un semn de bun rămas. Domnul Settembrini ridică și el mîna dreaptă fluturînd-o, în vreme ce, cu vîrfurile inelarului de la stînga, își atinse cu delicatețe colțul ochiului.

Unde ne aflăm? Ce înseamnă asta? Unde ne-a dus visul? Amurg, ploaie, noroi și roșeața tulbure a cerului incendiat, un bubuit surd răsună fără încetare, umple aerul jilav sfîșiat de șuierături ascuțite, de urlete turbate și infernale, a căror traiectorie sfîrșește într-o explozie de țandări, improșcături, troznituri și pălălăi, de gemete și de răcnete, de bătăi sacadate de tobe gata-gata să crape, și care se accelerează din ce în ce mai iute, din ce în ce mai iute... În fund, se vede o pădurice pe liziera căreia se revarsă un furnicar cenușiu care aleargă, cade și sare. O linie de

¹ Și deci către vale... în sfîrșit, către vale (ital.).

colnice se întinde în fața incendiului depărtat, a cărui roșeață se intensifică uneori în limbi de flăcări pîlpîitoare. În jurul nostru, cîmpii unduioase, răvășite, ude. Un drum noroios acoperit cu crengi, ca într-o pădure; un drum de țară, hurducat și desfundat, gonește spre colină, trunchiuri de arbori despuiați și fără ramuri se înalță în ploaia rece... Iată un stîlp indicator — inutil să-l cercetezi; semiobscuritatea ne-ar face să vedem ca prin ceață ce este scris pe tăblia atîrnată sus, chiar dacă n-ar fi cîmpîrită de obuzul care a făcut-o ferfeniță. Sîntem în Est sau în Vest? Nu știm, vedem numai cîmpie, este însuși războiul. Iar noi sîntem niște umbre sfioase la marginea drumului, rușinați că beneficiem de obscuritatea ce ne învăluie și ne apără, dar prea puțin dispuși să ne împăunăm cu lăudăroșenii și cu minciuni sfruntate, sîntem aduși aici de însuși duhul povestirii noastre, ca să privim chipul simplu al unuia dintre acești camarazi în uniformă cenușie, care alcargă și grăbesc goniți tot înainte de pîriitul sacadat, răsîndindu-se dincolo de liziera pădurii, adică sîntem aduși de camaradul nostru pe care l-am urmărit de-a lungul atîtor anișori, de bravul păcătos al cărui glas l-am auzit atît de des, ca să-i mai vedem pentru ultima dată chipul simplu, înainte de a-l pierde din ochi pe vecie.

Camarazii aceștia sînt aduși ca să jertfească ultimul lor strop de voinicie în bătălia care a durat toată ziua, și al cărui scop este recucerirea pozițiilor de pe colină, și a celor două sate care ard, ocupate alaltăieri de inamic. Este un regiment de voluntari, cu sîngele tînar, format în cea mai mare parte din studenți care nu se află de mult timp pe front. Au fost sculați din somn în plină noapte, au călătorit pînă dimineața și au mărșăluit prin ploaie pînă spre amurg, pe drumuri proaste — dar de fapt nici nu

există vreo șosea, căci drumurile sînt blocate — și au trecut peste cîmpii și peste mlaștini mergînd șapte ore, cu mantalele ude, în echipament de atac, ceea ce nu constituie o plimbare de plăcere; căci dacă nu voiai să-ți pierzi cizmele, trebuia aproape la fiecare pas să te apleci și, vîrînd degetul în urechea carîmbului, să-ți tragi piciorul din pămîntul clisos care plescăia. Deci le-a trebuit o oră ca să traverseze o mică fîneață. Da, sîngele lor tînar a rezistat, iar trupurile ațîțate și gata epuizate, dar susținute de cele mai adînci rezerve vitale, nu s-au sinchisit de faptul că erau nedormiți și nemîncați. Chipurile lor ude, stropite de noroi, cu curelușa pe sub bărbie, sînt învăpăiate sub căștile vopsite în cenușiu și care le alunecă pe ceafă. Dogoresc de efort, dar și din pricina pierderilor de oameni pe care le-au încercat traversînd pădurea mlăștinoasă. Căci inamicul, avertizat de apropierea lor, a îndreptat un foc de baraj de șrapnele și obuze de mare calibru în calea lor, un foc care le-a și izbit coloanele în plină pădure și care încă mai plesnește, piuie, împrășcă și arde cu pâlălăi cîmpia vastă și spartă.

Acești trei mii de flăcăi înflăcărați trebuie să treacă, adică trebuie, în calitatea lor de trupe de ajutor, să hotărască cu baionetele soarta finală a atacului împotriva tranșeelor și a satelor care ard îndărătul șirului de coline și să-l execute pînă la un punct fixat prin ordinul pe care comandantul lor îl are în buzunar. Sînt trei mii, ca să nu mai rănuină decît două mii atunci cînd vor ajunge să se reverse în fața colinelor și a satelor; așa se explică de ce sînt atît de mulți. Alcătuiesc un corp format în așa fel încît chiar după pierderi grave să mai poată încă acționa, să învingă și să salute biruința printr-un „Ura” izbucnit din mii de gîtlejuri — fără să se sinchisească

de cei care, căzînd, vor fi rămas în urmă. Nu numai unul s-a pierdut, s-a prăbușit în decursul acestui marș forțat, fie pentru că era prea tînar, fie pentru că era prea firav. A pălit, s-a clătinat, a scrișnit din dinți, impunîndu-și o rezistență bărbătească pe care n-o avea, însă cu toate acestea a sfîrșit prin a rămîne în urmă. S-a mai tîrît o clipă de-a lungul coloanei care mărșăluia, dar l-au depășit pluton după pluton, iar el a dispărut, a rămas în urmă, întins acolo unde nu era bine să rămîi. Apoi a venit pălurea care i-a ciopîrțit. Însă aceia care, acum, se avîntă, răspîndindu-se mereu înainte, sînt încă destul de numeroși ; trei mii de luptători pot să suporte o pierdere fără să fie nimicîți... Iată-i că se revarsă peste terenul desfundat de ploi, elisos, sfîrtecat de explozii, peste șoseaua, drumeagul și cîmpul plin de noroi ; iar noi, umbre care privim din marginea drumului, ne aflăm totuși chiar în mijlocul lor. La liziera pădurii și-au pus baionetele la arme, cu gesturi scurte și precise, goarna răsună stăruitor, toba bate, rostogolindu-și răpăitul înfundat, iar ei se avîntă înainte, de bine de rău, cu răcnete răgușite, cu picioarele ca îngreuiate de un coșmar, deoarece bulgării de pămînt se lipeau ca plumbul de cizmele butucănoase.

Se aruncă pe burtă sub proiectilele care șuieră, pentru ca apoi să sară și să-și reia goana mereu înainte, cu strigătele scurte ale tînărului lor curaj, fiindcă n-au fost încă atinși de nici un glonte. Cînd sînt loviți, se prăvălesc, bătînd din brațe, izbiți în frunte, în inimă, în măruntaie. Stau culcați, cu fața în noroi, și nu mai mișcă. Stau culcați, cu ranița în spate, cu occiputul înfundat în pămînt, zgîriind aerul cu mîinile. Însă pădurea trimite alții care se aruncă la pămînt, sar și înaintează, poticnindu-se, urlînd sau tăcînd, trecînd peste cei rămași în urmă.

Acest tineret cu ranițele și baionetele, cu manta-
lele și cizmele pline de noroi ! S-ar putea, cu o ima-
ginație umanistă și îmbătată de frumusețe, să între-
vezi alte imagini. S-ar putea să-ți închipui acest
tineret : strunind și scăldând caii într-un golf, plim-
bîndu-se pe plajă cu iubita, cu buzele la urechea gin-
gașei logodnice, sau învățîndu-se cu o prietenească
drăgălășenie să tragă cu arcul. În loc de toate acestea,
stă culcat, cu nasul în această mîzgă de foc. Este un
lucru minunat și de care rămii, totuși, buimăcit că
se supune cu atîta bucurie, deși pradă unor terori
nemaiauzite, unei inexprimabile nostalgii și unui dor
care trece dincolo de cuvinte, de mamele lor, însă
faptul acesta n-ar trebui să fie un motiv ca să-l pui
într-o asemenea situație.

Iată-l pe prietenul nostru, iată-l pe Hans Castorp !
L-am recunoscut chiar de departe, după barbișonul
pe care și l-a lăsat să crească la masa rușilor de rînd.
E congestionat, ud de ploaie pînă la piele, ca și cei-
lalți. Aleargă cu picioarele îngreunate de bulgării
clisoși, cu pușca în mînă. Uitați-vă cum calcă pe mîna
unui camarad căzut — iar cizma lui cu cuie în-
groapă această mînă în pămîntul mlăștinos și sfîr-
tecat de exploziile de oțel. Cu toate acestea, este el.
Și cîntă ! Fredonează în neștire, cuprins de o înflă-
cărare năucă și fără gînduri și se mai folosește astfel
de respirația-i întretăiată ca să îngîne pentru el
însuși :

*Crestez în coaja ta
Cîte-un cuvînt iubit...*

Cade. Nu, s-a aruncat pe burtă, pentru că o bestie
infernă vine în goană, un obuz mare, brizant, o
înfiorătoare căpătîină de zahăr a întunericului. Stă
întins, cu fața în mîzga rece, cu ochii holbați, cu
picioarele rășchirate, cu călcîiele întoarse spre pă-

mînt. Creația unei științe devenită barbară, încărcată cu tot ce este mai rău, pătrunde pieziș în pămînt la treizeci de pași de el, ca însuși diavolul, explodează cu o înfiorătoare putere de moarte și ridică, la înălțimea unei case, o trîmbă de țărîină, de foc și de schije — și de omenire sfîrtecată. Căci doi oameni stăteau întinși acolo — erau doi prieteni, grămădiți la un loc în spaima lor : acum au fost terciuiți și spulberați.

Vai, ne este rușine că stăm la adăpost ca niște umbre ! Să plecăm ! N-o să ne apucăm să povestim și asemenea scene ! Prietenul nostru a fost atins ! O clipă a crezut și el că este. Un bulgăre mare de pămînt l-a lovit în tibie, fără îndoială că l-a durut, dar e ridicol. Se ridică, se împleticește, înaintează șchiopătînd, cu picioarele îngreunate de glod, cîntînd inconștient :

*Și ra-mu-ra-i foș-neș-te,
De par-că m-ar che-ma.*

Și așa se făcu că, în învălmășeală, în ploaie și în amurg, l-am pierdut din ochi.

Adio, Hans Castorp, brav copil răsfățat al vieții ! Povestea ta s-a sfîrșit. Am isprăvit cu povestitul ei ; n-a fost nici amuzantă, nici plictisitoare, ci rămîne doar o povestire ermetică. Am povestit-o pentru ea însăși, nu de dragul tău, căci ai fost un nătărău, dar, în definitiv, a fost povestea ta, numai a ta. Intrucît ai trăit-o, fără îndoială că te-ai priceput s-o trăiești, și nu negăm simpatia de pedagog ce-am simțit-o pentru tine în decursul acestei povestiri, și care ne-ar putea face să ne atingem ușor și discret coada ochiului cu vîrfurile degetului, la gîndul că nu te vom mai vedea și nici nu te vom mai auzi vreodată, de azi înainte.

Drum bun — fie că vei trăi, fie că vei cădea !
Sortii tăi sînt neprielnici ; acest mîrșav dans în care
ai fost tîrît va mai dura vreo cîtiva anișori ispășitori
și n-am putea pune rămașag că ai mari șanse să scapi.
Ca să fim sinceri această întrebare o lăsăm, cu destulă
nepăsare, fără răspuns. Aventura carnală și spirituală
care ți-a înălțat simplitatea, ți-a îngăduit să depășești
în mod spiritual ceea ce în mod carnal nu vei
supraviețui, fără îndoială. Au fost clipe cînd din
moarte și desfrîu trupesc a țîșnit, în visurile tale în
care „stăteai la cîrmă“, un vis de dragoste. Oare din
această sărbătoare a morții, din pîrjolul nemernic
care a incendiat de jur-împrejur cerul acestei înserări
ploioase, se va înălța, într-o zi, dragostea ?

FINIS OPERIS

CUPRINS

Capitolul al șaselea

Operationes spirituales	5
Zăpadă	52
În calitate de militar și de brav	101

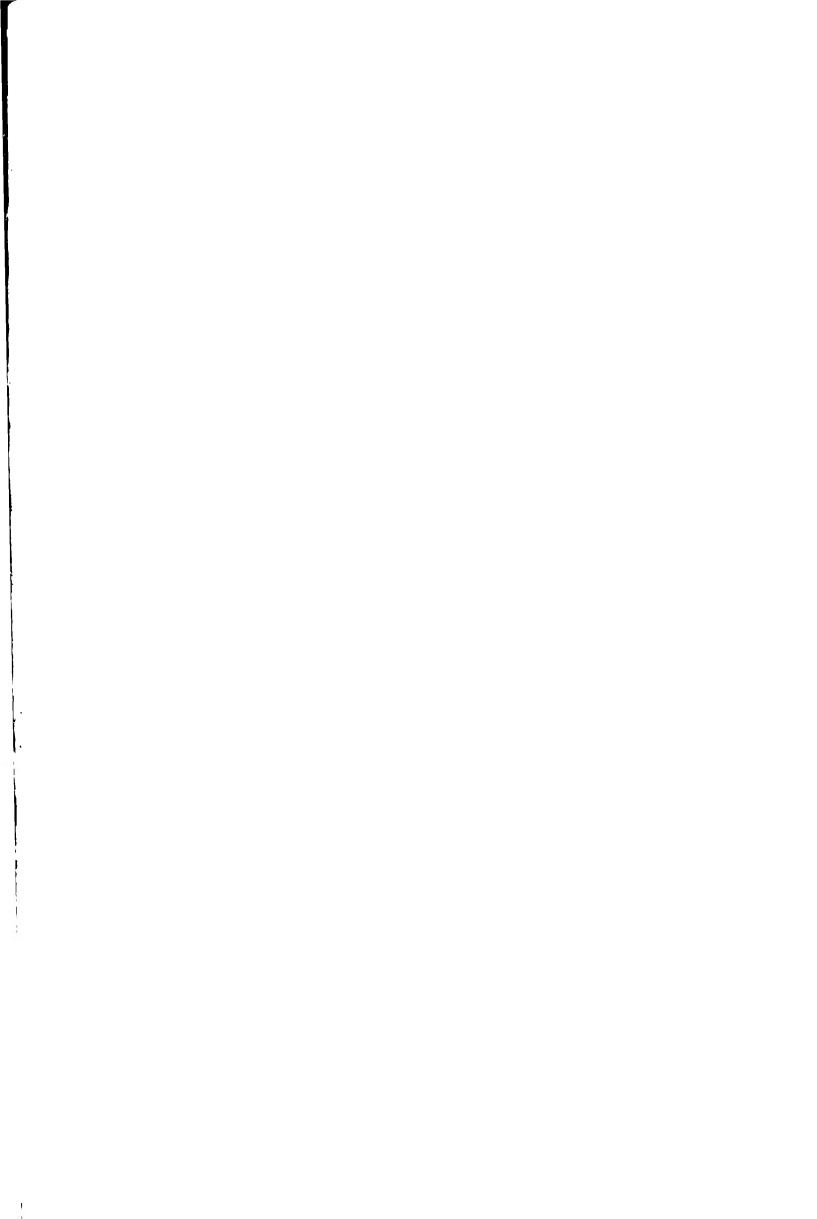
Capitolul al șaptelea

Plimbare pe țărm	173
<i>Mynbeer</i> Peeperkorn	185
<i>Vingt et un</i>	198
<i>Mynbeer</i> Peeperkorn (în continuare)	228
<i>Mynbeer</i> Peeperkorn (încheiere)	292
Marea stupiditate	311
Profuziune de armonie	328
Îndoieli dintre cele mai grave	355
Marea irascibilitate	400
Bubuit de tunet	439

Redactor : BIANCA BALOTĂ și ANA COGAN
 Tehnoredactor : TRAIAN ARGETOIANU

Apărut 1969. Tiraj 80 175 ex. broșate. Hirtie ziar
 de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 22,05.
 Coli tipar 14,25. A. nr. 12.818/1969. C.Z. pentru
 bibliotecile mari și mici 83—31=59.

Tiparul executat sub com. nr. 90 504 la Combi-
 natul Poligrafic „Casa Scinteli”, Piața Scintelii
 nr. 1, București — Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

